

OBSAH

ČÁST PRVNÍ Čekání v záloze	5
ČÁST DRUHÁ Tovaryš	44
ČÁST TŘETÍ Kouzelník se objevuje	90
ČÁST ČTVRTÁ Na vrcholu světa	119
ČÁST PÁTÁ Zloděj nebes	162
ČÁST ŠESTÁ Světlo a stín	189
ČÁST SEDMÁ Plášť z peří	214
Epilog	238

Část první

ČEKÁNÍ V ZÁLOZE

kapitola 1

Jednoho sychravého březnového večera roku 1879 se na Univerzitě ve Štýrském Hradci nedaleko rakousko-uherských hranic k budově jednoho méně známého školního spolku blížil neuvěřitelně vysoký mladý muž. Přesně v okamžiku, kdy se chystal sáhnout na kliku, se otevřely dveře a jakýsi opilý mladík v kravatě a límečku nakřivo se vypotácel do studené noci. Dlouhán kolem něj rychle prošel a elegantně vstoupil na schody. Pustil se vpravo chodbou, osvětlenou plynovými lampami, pohlédl na číslo místnosti, zhluboka se nadechl a zaklepal.

„Kdo je to?“ zeptal se hlas uvnitř.

„Tesla.“ Postava podobná strašáku do zelí v obnošeném černém obleku hovořila vysokým hlasem. „Chtěl jsem se zeptat, zda bych mohl -“

„Že by si s námi přišel o půlnoci zahrát kanastu Ježíšek?“ vykřikl hlas. „Uvidíme.“

Klika cvakla a ve dveřích se objevil mladík s knírkem, bafající z dýmky. Vypustil kouř z úst a křikl: „Krucci, to je Tesla!“ Zašel zpátky a skrz hustý dým bylo vidět čtyři další překvapené mladíky z vyššího ročníku sedící kolem stolu, osvětleného rozložitým svícem. Popelníky a plechové korbele stály na okrajích stolu, mince a karty byly uprostřed. „Panebože!“ „To není možné!“

„Ten knihovník ho musel určitě vyhodit kvůli poplatkům za upomínky,“ zahihňal se za obdivu ostatních sedících tělnatý student, který kouřil doutník.

„Pánové!“ okřikl je hostitel u dveří. Mávl dýmkou jako na uvítanou a snažil se potlačit úsměv: „Pojď dál, Teslo. Očekáváme... jiného nováčka.“

„Úplně jiného nováčka,“ řekl cvalík.

„Prosím tě, Leoně!“ prohodil hostitel. „Přines židli pro naši slavnou návštěvu. Vítej v našem doupěti neřesti, Teslo. Čemu vděčíme za tu poctu?“

Nikola Tesla, fenomenální matematik z prvního ročníku, se sehnul, aby nezavadil o zárubeň dveří vedoucích do bohatě zařízeného bytu, uchopil opěradlo židle, kterou mu podali. „No, abych řekl pravdu,“ začal, bledý a viditelně nervózní, „v poslední době jsem... snad studuji až příliš pilně -“

„Skvělá dedukce!“

„Ale vždyť ty jenom studuješ, Teslo.“

„Pánové, neobtěžujte to zázračné dítě v našem středu!“ pokáral je hostitel. „Omluv mé přátele - co jsi říkal?“

„Myslel jsem, že by mi neuškodil malý odpočinek.“

„Ale, ale!“

„Vážné zjištění,“ pokračoval vedoucí spolku. „Přinesl jsi nějaké peníze?“

„Pět florinů,“ řekl Nikola pyšně. Celá skupina zpozorněla jako jeden muž.

„Pěkný začátek, Teslo. Řekni nám, jaké znáš karetní hry?“

„Žádné. Abych tak řekl, vlastně jsem zatím žádnou nehrál, ale dnes odpoledne jsem rychle prostudoval pravidla těch nejběžnějších her.“

„Neříkej! Dobře, co kdybychom nepatrně vyzkoušeli tak proslulou paměť našeho přítele, pánové? Sedni si, Nikolo, a dovol, abych ti vysvětlil...“

O několik hodin později byly korbele prázdné, popelníky plné, zvony po městě odbíjely tři, karty ležely odhozené lícem nahoru a bylo slyšet společné mručení.

„Dost!“

„Fotografická paměť...“

„Dohromady se štěstím začátečníka!“

„Už dost!"

„Fantastické, přátelé, jednoduše fantastické!" vykřikl povzbuzený Nikola.

„O všechno jsem přišel," mumlal zoufalý mladík jménem Szigeti, nováček, kterého pozvali, aby si zahrál.

„To nic, kamaráde!" smál se Nikola, když se před ním prohraboval hromadou vyhraných peněz. „Tak, tady je mých pět florinů. Teď to nechám na tobě, Szigeti, abys peníze vrátil jejich majitelům."

Vyčerpané obličejy zmateně pokyvovaly.

„Posmíváš se nám."

„Chvástal z prvního ročníku se vytahuje svojí..."

„Vůbec ne, přátelé. Koneckonců, tohle byl pouhý trénink a já - já jsem vaším dlužníkem. Nepamatuji se, že bych někdy zažil něco tak příjemného, jako bylo tohle! A pak víte, moje paměť je stále lepší a lepší."

„Stále lepší a lepší paměť!" zamumlali dva vzápětí.

„Myslíš to tedy vážně, Nikolo?"

„Samozřejmě že to myslím vážně, ale ještě musím dodělat něco z fyziky. Takže to, co zbylo, ať rozdělí tady náš silák. Jsme dohodnutí?" Nikola se podíval na usmívající se tváře za stolem, a když si všiml slz štěstí v Szigetiho očích, byl v rozpacích.

„Poslední přípitek na Nikolu Teslu, štědrého génia z Grazu!" zvolal uvolněně vedoucí kroužku.

„Na Teslu!"

„Přeháníte, kamarádi! Prosim vás, taková nadsázka se mi nelíbí!"

Když za sebou Nikola zavřel dveře pokoje, do něhož vstupoval s takovým rozechvěním, byl snad nejšťastnější ve svém životě. Jak si tak cinkal svými pěti floriny, ucítil v kapse otcův dopis, který mu vnukl myšlenku tento studentský spolek navštívit.

Milutin Tesla, srbský pop pravoslavné církve, mu psal jako odpověď na dopis, jež dostal od děkana fakulty. Mladý Tesla, jak psali ze školy, si najeden ročník vzal dvojitou dávku učiva a se svou šílenou povahou vypadal na to, že se doslova ustuduje k smrti.

„Přátel se se svými spolužáky, jdi na koncert, do kavárny, zahraj si karty, bav se - prostě si užívej!" kladl Milutin synovi na srdce. „Bůh si zvolil chránit tvůj život, abys mohl naplnit svůj osud. Abys to dokázal, musíš uvolnit svůj intelekt ze sevření studia. Tvoje matka se též připojuje a prosí tě, abys alespoň na jednu či dvě hodiny denně odložil knihy. Až přijde léto, chtěli bychom slyšet nejen o tvých vynikajících úspěších ve škole, ale především o tom, jak ses bavil! A konečně, přijmi od nás přiložených pět florinů a všechnu naši lásku."

Předtím než Nikola opustil budovu spolku, zahřál si nohy a ruce u krbu, aniž se nechal vyvést z míry chrápáním jakéhosi mladíka skleslého na židli, s prázdnou láhví vína na podlaze vedle sebe a s otevřenými matematickými tabulkami na klíně. Usmál se na spáče, jako by to byl přítel, a po špičkách odešel k východu.

Venku si zvedl límec svého odřeného obleku, aby mu nebyla zima. Když míjel syčící pouliční plynovou lampu, kdosi vykřikl. „Počkej!" Nikola se otočil a hned poznal poněkud neforemnou Szigetiho hlavu. Malý, svalnatý student přišel blíž a na jeho dělnické tváři se objevil uctivý úsměv.

„Viděli mě, jak přicházím." Szigeti ukázal palcem na budovu spolku. „Viděli mě, jak přicházím, a věděli, že bych se mohl chytit. Skoro se tak také stalo. A všechno, co můj chudý otec klempíř ušetřil, jsem mohl utratit za ještě víc piva a doutníků. Kdyby nebylo tebe."

Nikolovy dlouhé, štíhlé prsty prudce ukázaly na Szigetiho útlou pohlednou tvář. „To nic, kamaráde."

„Až jednou budeš mít problémy ty," zašeptal svátečně Szigeti, „- ty, který nemáš nikdy problémy." Každé slovo jako by vypíchl pomalým a úmyslným pohybem prstu a vzhlížel na

Teslu. Slavnostně prohlásil: „Nevím jak a nevím kde, ale najdu způsob, jak ti oplatit tvou laskavost, Nikolo, na to přísahám. A Szigeti ještě nikdy nepřisahal na nic, co nedodržel!"

O tři měsíce později všichni seděli na oslavě v domě Teslovy rodiny v Gospicu. Ze školy byl už doma i Nikola s čerstvým vysvědčením. Nikolova nejstarší sestra Milka vyjekla: „No co? Vrátil jsi jim jejich peníze?"

„Nejednou, ale desetkrát." Nikola se usmál a zapálil si svíčkou doutník. „Byla to jen křesťanská povinnost," provokativně zamumlal, a zatímco setřepával drobky z klína, mile se usmál na otce.

Na druhém konci stolu seděl Milutin a prohlížel si svého syna. Djouka, Teslova matka, seděla po manželově pravici a pomalu dojídala zákusek. Z galusky nebolí kuřecího guláše, který měli rádi jak otec, tak i syn, zbyly už jen kosti a pár kousků bobkového listu.

Přes stůl pozorovaly Milutinovy dcery svého otce, oblečeného v slavnostním černém ornátu, jehož manžety, límeček a knoflíkové dírky byly zdobeny Djoučinou vyhlášenou precizní výšivkou. Děvčata obdivovala otcovy temně modré oči, uzounké rudé rty a pečlivě přistřiženou, již prošedivělou bradku. Podle jeho očí a úst mohla děvčata lehce odhadnout, jak bude reagovat na bratrovu troufalost. U stolu reverenda Tesly bylo kouření a přiznání se k hazardu hrubě neuctivé, ale tohle byla první noc, co byl Nikola zpátky.

Milutinova ústa pokřivil váhavý úsměv. „O tom by se dalo jistě pochybovat," připustil a dívky sebou nervózně trhly. Jejich matka si oddechla, ulevilo se jí, že Nikolovo hazardní hraní nezpříčinilo hádku.

„A co ten klempířův syn, Szigeti?" vyzvídala, chtějíc změnit téma hovoru.

„Je můj spolužák a kamarád a já jsem jeho hrdina. Skoro se mi klaní."

Dívky sklopily hlavy. Teď se neodvážily na otce ani pohlédnout. Milutin přimhouřil oči a naklonil se nad stůl. Djouka pevně sevřela čelisti a vzepřela se na židli.

„Žádnému člověku se nemáme klanět, buď spasen ten, který zemřel za všechny lidi!" zahřměl kněz jako ze své kazatelny.

„Snad jsem špatně zvolil slova, otče," řekl vesele Nikola. Vyndal z úst doutník a zas ho zasunul zpět. „Počkej, dám ti příklad," navrhl s nově získanou náladou. „Szigeti a já jdeme jako obvykle do jídelny. A Hertzi, syn slévače a správný drsňák, přesně tak nahlas, abychom ho slyšeli, poznamená: „Zde přichází Tesla v tom samém odřeném obleku, ve kterém se narodil.' "

Ženy byly pohoršeny urážkou své rodiny. Nikola se ještě více zasmál. „No a Szigeti chytil Hertzla za límec a už ho vynáší. Ještě jedna podobná poznámka' říká ,a bude tě muset zakopat hrobník v tom obleku, co se nosí navěky!' "

Dívky s matkou se zasmály.

„Ne navěky!" zahřměl Milutin. „Ne. Jen po tu krátkou dobu mezi tímto životem a soudem božím."

„Tatínku," vyjekla Djouka a dala svou ruku na jeho, „Nikki si našel přítele, silného a oddaného přítele. Poznává hodnotu přátelství - měli bychom být rádi."

„Budu rád, až se přestane vytahovat a i s tím svým doutníkem se vrátí zpátky na univerzitu," řekl Milutin. Odsunul se od stolu a odhodil svůj ubrousek na talíř.

„Mariko, sklid' ze stolu," poručila Djouka, zatímco si rukou upravovala své prošedivé vlasy.

„Už jsem našetřil školné na tvůj první semestr, Nikolo. Možná by sis mohl sehnat na léto nějakou práci."

„Počkej, Milutine, vždyť jsi - slíbil!" opatrně vykoktala Djouka.

Ale ani jeden z mužů jí nevěnoval pozornost. Oba měli zavřené oči.

„Děkuji ti, otče," odpověděl syn, aniž se ho bál, „pokud si to přeješ - určitě se po něčem poohlédnu."

„Pýcha a arogance," podotkl s hořkostí kněz, když Marika odnášela jeho talíř. Skrže zkalené oči pozoroval svého jediného syna. „Jak často už jsem musel litovat, že Bůh dal mému synovi takový dar?" otázal se, poťukávaje prsty na vysvědčení mezi talíři. „Navždy... arogance a pýcha."

„Snad jsem pyšný, otče, ale současně si pokorně vážím těchto darů. Není to ani tak tím, že mám lepší mozek, ale že ten mozek je jiný." Nikola se bez mrknutí rozhlédl kolem stolu, jako by snažně prosil o pomoc své sestry a hlavně matku. Upřel na ni zrak a pokračoval: „Ten mi poroučí, co musím dělat... a ne naopak."

Uhasil doutník o dezertní talířek, narovnal se na židli a znovu oslovil otce: „Někdo se narodil, aby sloužil Bohu. Já jsem se narodil, abych sloužil člověku - Srbovi, Chorvatovi, Slovinci, Makedonci, rolníkovi, chudákovi, věřícímu i nevěřícímu, bez rozdílu." Milutinovy nosní dírky se nebezpečně rozšířily. I když to Nikola viděl, nepřikládal varování žádný význam. „Ve svatyni mé laboratoře," začal se vytahovat, „budu sloužit celému lidstvu. Jako mnich na vrcholu hory slouží těm, kterých se straní."

„Neopovažuj se přirovnávat k někomu, kdo věří!"

„Ale já se opovážím, otče. Protože vím, že jednou budu dělat zázraky, které v zimě zahřejí a posvítí ve tmě. A to předpokládá velkou dávku víry. Kdybys tomu tak rozuměl..."

„Do postele, děvčata!" zašeptala Djouka. Ubrousek, který celou dobu muchlala v ruce, přitiskla k ústům a stoupla si.

„Sedni si, Djouko!" zakřičel Milutin, když dívky odběhly po schodech. „Je to i tvoje věc! Náš syn je rouhač a nihilista. Asi nikdy nepochopím, jak jsem se mohl rozhodnout financovat tohoto prokletého člověka."

Nikola znovu vyhledal oči své matky, která upřeně hleděla na stůl.

„Přece ale dobře víš, otče," pískl svým vysokým a měkkým hlasem, „že já jsem jako to orlí mládě, které jsem ukradl z matčina hnízda - pamatuješ?"

„Bože na nebesích, pomoz nám! Co je zase tohle za nesmysl! Samozřejmě že si pamatuji, jak jsi se tak neopatrně plazil po tom skalním výčnělku." Milutin znechuceně mávl rukou v dlouhém rukávu. „Vůbec jsi nemyslel na svou matku! Plazil ses a riskoval, že spadneš. A to ani nemluvím o matce toho ptáčátka!"

„Ale oboje jsem zvládnul, ne, otče? A přelstil jsem smrt, tak jak to podle vás obou měl udělat Dane!"

„Mluv o svém bratrovi, jak si jeho památka zaslouhuje, anebo se o něm vůbec nezmiňuj!"

„To malinké ptáčátko, ten nařikající vězeň, kterému jsem na pětiletého kluka udělal tak perfektní proutěnou klec! Ale nikdo si nevšiml, že -"

„Má tato absurdní vzpomínka nějaký smysl, kromě toho, žeš tím opět tak ranil matku?"

„Samozřejmě, otče, všechno, co dělám a říkám, má smysl! Cožpak si nepamatuješ, jak jsem chtěl, aby mě to stvoření naučilo létat? Ale podcenil jsem divokého ducha toho ptáčka. Nemohl jsem ho zkrotit, stejně jako nezkroutíš vítr. Moc jsem ho chtěl, ale abych ho mohl mít, postavil jsem mu vězení, ve kterém zahynul - jeho tajemství je v bezpečném letu po obloze. Chápeš to podobenství, otče?"

„Zase se rouhá! Slyšíš to, ženo? Slyšíš?" „Ale otče," podotkl sarkasticky Nikola, „byl jsi vždy tak trpělivý! Tak zdrženlivý! A všichni víme proč." Klidem svého hlasu doslova mučil oba své rodiče, navíc když se zasmál a jen tak jakoby mimochodem pronesl: „Proč? Kdybys mě nenechal věnovat se mé Vědě, zemřel bych."

„Přestaň, Nikki!" vykřikla Djouka.

„Byl bych mrtvý jako to orlí mládě."

„To stačí!" zaburácel otec.

„Mrtvý jako Dane..."

Kněz zrudnul ve tváři a zvedl se ze židle. Projevil se spíše jako vojenský důstojník - jeho hlas vybuchl jako kanón, přičemž zvedl ruce nad hlavu: „Zabal si věci a okamžitě opusť tento

dům!" Milutin sáhl pod roucho a na stůl vyhodil těžkou peněženku. Nikola se odsunul od stolu, pomalu si stoupl a naklonil se nad otce.

„Chtěl jsem ti původně blahopřát," řekl hořce Milutin, když zvedl hlavu a pohlédl lhostejně na synovu postavu, „k tvým herním i školním úspěchům, ale jak teď vidím, pro tebe je všechno jen hra!"

„To není pravda!" zaječel Nikola nesnesitelně vysokým hlasem. Djouka si zacpala uši a zavřela oči. Pěst jejího manžela dopadla na stůl, až peněženka poskočila.

„Vezmi si ty odporné peníze na školné!" křikl Milutin. „Na jídlo a ubytování si můžeš vydělat práci. Opravdová dřina tě snad naučí mít úctu k rodinnému krbu a domovu!"

Djouka uchopila manželovu ruku a neustále opakovala jeho jméno. Odstrčil ji. „Anebo se hazardem probij mezi ty prohnilé boháče," pokračoval, „to bude dovršení mé ostudy! Co jiného s takovým synem! Po tom, co jsem ztratil v Daneovi. Jdi!" Rozkročil se, protože věděl, že hrozba fyzického střetu syna vyleká. „A neopovažuj se překročit práh tohoto domu,"- naklonil se nad stůl - „dokud nebudeš o svých bližních mluvit s úctou, kterou si zasluhují! Slyšíš mě?" Náhle se z jeho obličeje vytratila barva,

na jeho tváři se objevily známky strachu. Na vteřinu ztuhnul a Djouka mu podala Maričnu židli. Milutin rukou rázně pomoc odmítl. Pak si sedl a opakoval „S úctou, kterou si zasluhují" Z ničeho nic - nebo to tak Nikolovi alespoň poprvé v životě připadalo, vypadal otec starý.

„Jak si přeješ, otče," řekl Nikola. Uvědomil si, že se oba chovali špatně. S očima stále odvrácenými od své matky, jejíž upřený pohled ho znervózňoval, i od svého zarmouceného otce, za jehož smutek byl už navždy zodpovědný, se Nikola nepřítomně zahleděl na naditou peněženku.

„Lituji, že je musím přijmout," poznamenal, když si bral peníze z peněženky a mačkal je v ruce, hrdost ho znovu ovládla, „ale už nějak zařídím, aby tohle byla poslední příležitost, kdy musím říct " - naklonil podlézavě hlavu - „Děkuji, pane." Zaměřil své oči na matku „Dobrou noc, matko," zašeptal něžně. „Bůh ti žehnej," překvapil ho otcův těžký dech, i když to chtěl vlastně naopak. Zmaten a potlačuje vztek, odešel do svého pokoje, kde měl vlastně ještě nevybalená zavazadla.

Rozloučil se se svými plačícími sestrami. Ani ne o minutu později, už s kufrem v ruce, uslyšel v hale svou matku, jak se rozvzlykala. Zavřel za sebou dveře a zasunul závoru.

Gospic bylo rybářské město, přístavní hráze zasahovaly daleko do Jaderského moře jako chapadla obrovských šedivých sepií, s kterými rybáři někdy bojovali. A Nikola, který právě procházel kolem doků a ulicemi zaneřádkovanými rybami, se jako už mnoho jiných mladých mužů před ním zbavil pout, spojujících ho s rodinou. Bylo to opojné i strašné zároveň. Byl svobodný!

Myslel si, že nastoupí na nějakou loď plující do Londýna a odtud že se dostane do Ameriky do New Yorku. Navštívil by kancelář Thomase Edisona, uzavřeli by přátelství a poznávali navzájem své myšlenky. Edison už takto spolupracoval s Bellem. Ale s Nikolou by to bylo jiné. Bylo by to jako přátelství mezi Sokratem a Platonem, ale místo prázdných teorií by vytvořili lepší svět. Spoutali by třeba Niagarské vodopády! Když Nikola vstoupil na molo, ucítil, jak se pod konstrukcí dmou vlny. Vzpomněl si na vyleptaný obrázek v knize svého strýce Brasovice - obrázek Niagary. Opět zapracovalo jeho kouzlo, šedivé linky obrázku se mísily s opravdovým pohybem a životem, který teď viděl před sebou, tu horu hřmící vody. Skrze kapičky byla vidět duha. To hrozné nebezpečí a krása. Síla vodopádu - nespoutaná, nezkrocená, čekající každou minutu, každý den, čekající...

Najednou si uvědomil, že slyší smích. Jeho halucinace se rozplynuly. Před ním se rozvinula obrovská síť připevněná k rybářskému člunu, celá pokrytá mořskými rostlinami, padajícími na zem. Ucítil nad sebou pohledy rybářů a uviděl jejich bezzubé úsměvy. Pevněji sevřel svůj kufr. Uvědomil si, že je všude kolem něj neuvěřitelné množství opracovaných a

vykuchaných živočichů. Promrzlých v pytlích, koších na vlascích a háčcích, i v sítích. Jejich hloupé, ploché oči civěly do hluboké noci.

Nikolu to ohromilo. Ne ryby nebo rybáři, ale čilý obchodní ruch a nesnesitelný zápach, přicházející z moře. Všiml si kusu vyvržených vnitřností, visících a schnoucích na vzduchu!

Kousek se na molu vrátil, uklouzl ale na slizkém bahně a s hlasitým plesknutím zachytil kufrem o jakýsi kus dřeva. Kufř se do široka otevřel. Smích kolem ještě zesílil a ti užte krátké prsty si na něj začaly ukazovat. Nikola spěšně naházal své oblečení, knihy a papíry na jednu hromadu a znovu kufř zaklapnul. Nechal rybáře a ryby, jak byli, a zmizel. Smích pomalu utichl.

Ohně z dřevěného uhlí osvětlovaly bezhvězdnou noc a na nich se opékala jehňata, kůzlata a podsvinčata. V dálce bylo slyšet zpívat cikánské housle a mlhou, zahalující ulice, probleskovaly čadící lucerny. Nikola si uvědomil, že by se mohl stát snadnou obětí. Pospíchal a vystrašeně se snažil zkoumat své okolí.

Na nároží bylo mnohem více světla i života. Jeho strach zmizel, ale zase dostal obrovskou žízeň.

Všiml si turbanů a čelenek na snědých hlavách, zableskly se i zlaté zuby. Viděl těžké přehozy, vzdušné přehozy a kaftany, bachraté kalhoty ověšené cinkajícími šavlemi. Na řetězech se pohupovaly vývěsní štíty přístavních taveren: smažené ryby s bramborami, mořské panny, vystavující své poprsí. Jakýsi otrhaný spratek žebřal o peníze, polonahá žena se vyklonila ze dveří. Z kanálu bylo slyšet zpívat opilce. A pak ji uviděl, vývěsní tabulku znázorňující břichatého kněze, třímajícího v jedné ruce láhev a v druhé korbel. „U Opilého faráře" - rouhačství! Rouhačství na druhou.

„Slivovici!" poručil si Nikola a položil na bar florin.

„Báječné pití pro báječného frajera!" poznamenal podsaditý chlápek vedle něj. Byl oblečen v tak špinavém kabátě, že původní barva nebyla vůbec patrná. Tvář měl odporně rudou, líce s tolika dolíky, že vypadaly jako vymletá cesta. To vše napolo skryté pod prapodivnou bradkou, zapáchající alkoholem a shnilými vnitřnostmi. I přes svůj hrozný vzhled se muž divoce a živě usmíval. Nikolovi klesly oba koutky a stojící trosku pozoroval jen koutkem oka s hraným nezájmem.

První sklenka slivovice odbourala veškeré předchozí napětí a ostych. Rudolící obr se představil jako Tak a velice se zajímal o Nikolovu situaci. Vyvržený syn v hospodě „U Opilého faráře", zatímco jeho otec, střízlivý farář, pán domu i kostela, uzavřel dveře mezi matkou a synem, zaplatil za školu a málem zničil důstojnost vzdělání ve svém pokryteckém kázání.

„Říkáš, že jsi zvládnul dva ročníky v jednom! Pozoruhodné! A ještě ses naučil hrát kulečnick a karty jako nějaký profesionál! Ah, být tak pohledný, mladý a bohatý! Svět čeká na tvé divoké rozmazy!"

Po další skleničce dostal Tak další nápad: „Víš co, dáme si partičku! Táhle vzadu hrajeme jednu vzácnou hru. Je to něco velice neobvyklého a skoro tak chytrého, jako jsi ty sám. Pokud vím, hraje se pouze tady, „U Faráře", zdejší specialita, říká se jí poker."

Nikola málem přiznal, že už dávno přečetl pravidla pokeru a sám ho zkusil hrát v posteli na koleji. Ale raději si to nechal pro sebe. Když Tak citoval pravidla, vzpomněl si Nikola bezděčně na školu. Na univerzitě by s ním nikdo nehrál neznámou hru. Cítil se jistý při všech hrách, a každý to věděl! Skoro slyšel, jak se jím Szigeti vychloubal: „Nikola zná šest cizích jazyků, včetně angličtiny! Když se k něčemu dostane, a může to být třeba výroba floků do bot, Tesla všechno mistrovsky zvládne. Od A až do Z!"

Na odhad výhry při hrách, kde hraje roli náhoda, byl Nikola skutečný mistr.

„Ano, rozumím. Od esa do desítky od jedné barvy jsou trumfy. Myslím, že jsem už o té hře slyšel," řekl a představil si, jak hraje poker na zaoceánském parníku s Markem Twainem a Dostojevskij žvaní o prohře. „Ano, a dále čtyři od stejné barvy, pak tři dvojice a dvě od stejné

barvy." Vylodil by se v New Yorku, celníci by ho protlačil Edison a Bell. „A pak pět karet sestupně od jakékoliv barvy."

Uvnitř mu všechno vřelo vzrušením. „To je moje vysvobození. Dnes večer hraji na jistotu!"

V zadní místnosti zbývalo jakousi zvláštní náhodou volné místo právě pro dva hráče. Nad kulatým dřevěným stolem visela obrovská lampa. Pod ní se tísnilo celkem sedm lidí z Evropy i z Východu. Podle jejich vzezření se dalo snadno usoudit, že nepatří mezi nejvybranější společnost. Vysoký Srb si pod svá zkroucená kolena postavil kufřík. Ostatní proti tomu něco zamumlali, pohazovali hlavami. Jen tlustý Makedonec se na něj ze široka usmál. Taká všichni dobře znali, jeho klení a mumlání si ale nikdo nevšímal. Asi po půl hodině znechuceně vstal, aby se tam už neukázal. Asi za pět minut Nikola vyhrál slušný balík. Ostatní ho váhavě pochvalovali. Hluk vyhnal z úkrytů krasy. Mohutný Makedonec, který sledoval Nikolovy odvážné sázky, se široce zasmál, až mu bylo vidět dva zlaté zuby, a blahopřál mu v srbochorvatštině: „Existují jen asi dva mistři tvého formátu, chlapče. Hrálš bezvadně!"

Nikola znovu vyhrál. A o dvě kola později znovu. Bylo slyšet klení Černohorců a jeden muž zapáchající od koz vstal od stolu. Hned ho vystřídal malý snědý Chorvat. Nikola se snažil, aby nevhodně nezareagoval, ale když uviděl balík svých vyhraných peněz, bylo pro něj obtížné se neusmát. Objednal si další pití a znovu se zasnul o zaoceánském parníku, o tom, jak tam hraje karty, kouří a pije s ještě proslavenější skupinou lidí. Dickens a Victor Hugo se smál s Michaelem Faradayem a Williamem Thomsonem, když Mark Twain pozvedl sklenici, aby připil na mladého génia v jejich středu.

Ale znenadání se začalo něco dít. Mezi kouřem bylo vidět zlostné pohledy hráčů a Nikolovy představy se rozplynuly. Vypadalo to, že na stole je snad dvakrát tolik karet. Nikola shrábnul svou výhru, odsunul skleničku. Hrál opatrně, ale štěstí ho stále opouštělo. Moje logika mě nemůže opustit, myslel si. Přestože byl rozzloben a zmaten, vyčkával jako stočený, poraněný had.

Nakonec ho plně ovládla hráčská vášeň. Vsadil skoro všechno, aby získal to, o co před chvílí přišel. Zvýšil sázku, a dokonce se musel trochu zadlužit, aby na to měl. Všichni ukázali karty, a on si uvědomil, že přišel o všechno, všechny peníze na školné, o svůj klíč ke slávě a štěstí. Všechno je v rukou zlodějů. A co navíc, stále jim ještě něco dlužil. Tlustých nakonec přijal jako náhradu za dluh hodinky od Nikolova dědečka a nevěřícímu mladíkovi objednal skleničku.

„Abys na nás nevzpomínal ve zlém..."

kapitola 2

Nikola dobře znal, kdy a kam chodí jeho matka, Djouka se nikdy zbytečně nezdržovala, měla stále co dělat. Čekal proto na ni, jako vyděděnec, u jejího oblíbeného stánku na tržišti. Schovával se za trsy sušených červených paprik, obklopen jejich kořeným aroma. Uviděl ji. „Paní Teslová!“ zašeptal, i když si nebyl jistý, jak bude reagovat.

„Nikki! Díky bohu, žes přišel!“ vykřikla. Uchopila ho za rukáv a začala ho líbat. Vytrhl ruku, protože se styděl za špínu, kterou byl pokrytý. Djouka mlaskla údivem, přestože viděla, že i takový projev lásky byl pro něj mučením. Tento štíhlý vysoký jinoch by nesnesl ani náznak objetí. „Ale vypadáš hrozně, Nikki! Kde si na dnešek spal?“

„Nespál jsem. A to je to nejlepší, co ti dnes mohu říct. Matko,“ řekl, potlačuje hrdost, „já se tak stydím!“

„Musíš mi všechno říct. Ale ne tady,“ řekla, když si nad sebou všimla očí dvou žen z farnosti. Nucené se na ně usmála. Tyhle dámy úplně dychtily po tom, aby slyšely, co se Nikolovi stalo. Vůbec nevěřily, že by kněz mohl mít tak chytrou ženu, která by si byla schopna udržet svou pověst. Djouka syna postrčila a oba se dostali mezi několik hlasitých cikánů, kteří patrně právě přepadli nějaký bohatý statek. Ohlušující zvířecí ryk a úderný dialekt útočil na Nikolovy uši. Vůbec to ale nevadilo muži, který popoháněl své dva syny, táhnoucí starý vozík. Ten hrozný nesouzvuk Nikolu zraňoval. „Kyselé okurky!“ „Uzeniny!“ „Jahody a třešně! Švestky!“ „Meruňky! Čerstvé, sladké meruňky!“ Šli kolem hromad zelí, vedle nichž stáli ti, co ho krájeli a sem tam skočili na hromadu oloupaných listů, prokládali je vrstvami křenu, kdoulí, kopru, bobkového listu, estragonu a celých paprikových lusků a zpívali: „Zelí! Čerstvé kyselé zelí!“ Se smíšenými pocity hladu i odporu ke špíně Nikola zpomalil a do široka otevřel oči, ale vzápětí mu vykřikování trhovců připomělo jakési sborové zpěvy uvnitř jeho mysli. Byl více a více znepokojeni a zmateně zamrkal. Hledal matčinu tvář, protože viděl, že ta jediná ho může zbavit tohoto neklidu.

„Támhle ve stínu je studna. Dojdu tam pro vodu, abychom se mohli napít,“ zašeptala.

Nikola si stoupl do stínu velkého kaštanu a pozoroval matku, jak pumpuje. Když začala vytékat voda, omyl si ruce a obličej. Matka mu podala kbelík. „Jsi celý a zdravý,“ řekla, „a brzy bude všechno v pořádku.“ Odstrčil nádobu. Měla vědět, že by nikdy takový předmět k ústům ani nepřiblížil. Ale nebylo divu, že se choval tak opatrně. Kolikrát už chytil cholera a jen tak tak přežil?

„Všechno špatné se dá znovu napravit, když jsou na to dva jako my,“ pokračovala s nepředstíranou radostí. „Když nám k tomu dopomůže Bůh, samozřejmě.“ Nikola si všiml její dvojznačnosti a skoro se zasmál. „Tak, dítě moje - teď mi to můžeš říct! Byla to... nějaká žena?“ zeptala se ho skoro s nadějí.

Otázka u něj vyvolala zoufalý úsměv. Zavrtěl hlavou a bez dalšího otálení vyprávěl celý příběh, jak byl v přístavu, v hostinci „U Opilého faráře“, jak potkal Taka a všechno ostatní. Djouka na oplátku neplýtvala časem na výčitky. Její hnědé oči se vyjasnily světélkem naděje.

„Říkáš, že tu samou kartu jsi viděl v jejich rukou několikrát?“

„Vypadalo to tak, ale taky jsem něco vypil.“

„To nevadí,“ ušklíbla se. „Paměť, kterou jsi po mně zdědil, je nepopiratelná. Tvůj rozum byl otupen alkoholem, dítě, tvoje paměť je v pořádku. Pojď, schováš se do stáje, spát budeš na půdě. Jako jsi to vždycky dělal.“ Zvedla ho a ukázala směrem k domovu.

„Ale já musím dostat zpátky ty dědečkovy hodinky!“ odmítl se Nikola vrátit. Stále se zamyšleně díval na štíhlou věž otcova kostela. O pět bloků dál se tyčila mešita. Přelétl očima oba dva svatostánky. „Otec měl pravdu,“ připustil mrzutě. „Arogance u mě znovu zvítězila.“ Pohlédl na Djouku. „Mám se kát, matko?“ zeptal se a vydal se po dlážděné ulici, lemované šňůrami na prádlo.

Nikola šel rychleji než matka, a tak Djouka v těžkých botách klopýtala, když mu chtěla stačit. Nikola prohodil svým dětským hlasem, „Mám nechat školy, i když jsem tak úspěšně začal?“ Toulavá kočka, sedící na slunci, si ho nejistě prohlížela. „Najít si normální práci a zůstat nějakou dobu zde v očištění?“ Už skoro utíkal, unaven nevyspáním a znechucen sám sebou. Přišel na roh a opřel se o metr vysokou zídku, na které navzájem prorůstaly nějaké modré divoké květy a ostružiník. Když uviděl, jak je matčina tvář rychlou chuží unavena, usmál se. Klekl si, utrhl několik květin a třením dlaní o sebe spletl jejich stonky dohromady. „Mezitím - samozřejmě - vrátím otci jeho těžce vydělané peníze.“

Djouka těžce oddechovala. Několik kroků před synem se zastavila a podívala se na kvítiky spletené v jeho rukách. Neviděla do jeho tváře, ale natáhla ruku, aby chytila kytičku, kterou upustil. „Ne, můj synu. Podřízenost, to byl můj způsob, ne tvůj.“

Upřeně na něj hleděla a její pohled jako by ho činil ještě vyšším. „Tohle strašné zlo, tenhle hazard!“ řekla měkce. „Bylo to to první, co ti přineslo přátele! To jediné, co naučilo tvé rty vesele se smát.“ Přistoupila blíž, s bolestným výrazem v obličeji. Odskočil jako rozpustilý hřebíčko. Znovu se přiblížila, protože věděla, že musí nasadit tolik lásky, kolik snese. Přejel ji pohledem. Udělala krůček zpět. „Smát se nebo pít pivo se svými spolužáky klidně můžeš, Nikki. Tví kamarádi, s nimi musíš prožít část života, ať chceš, nebo ne.“ S mladickou energií se vyšvihla na zídku vedle něj, až se kameny zachvěly. „A tady u karetního stolku“ - napodobovala vynesení karty - „se ti to líbí. Něco víc než líbí. Ty to miluješ. Stáváš se... pánem mezi muži! To není zlo.“ Mluvila nyní s hrdým obdivem. „To je pozhřebání!“

Najednou byla Djouka tak šťastná, jako by našla peněženku plnou peněz. Také Nikola pocítil prapodivný, nevysvětlitelný pocit štěstí.

„A teď, chlapče můj!“ šeptala, držíc ho pevně za rukáv. „Běž spát.“ Pustila látku a políbila prsty, které ji držely. „Ať se ti nezdá nic špatného, moje velké dítě, a dopřej si odpočinek!“

„Dobře, matko,“ spiklenecky se zasmál ospalý Nikola. „Ale jen s vědomím, že ty jsi nejstarší žijící génius v naší rodině.“

„No, kromě tvého prastrýce Petara Mandica, poustevníka od Velebíce, jinak máš pravdu!“ zasmála se. A znovu se vydali k domovu. Věděli, že dobrý Milutin Tesla bude zrovna zaměstnán modlitbou se svým stádem věncích.

Nikolu vzbudilo hlasité zaržání koně. Posadil se. Vdechoval sladkou vůni melasy a sena, uslyšel vrkání holubů pod střechou. Znovu si lehl do sena a usnul. Byl zase tím chlapcem ve stáji v malé vesničce, ve které vyrostl. Před Danovou smrtí. Před tím, než se přestěhovali do Gospicu, kde jeho otec získal nové vznešené postavení. Podivná kompenzace za smrt jeho staršího syna. Nikola zase spal ve stodole ve Smiljanu, zahříván mnoha zvířaty, ukolébán v tmavém, teplém seně.

Nakonec uslyšel na žebříku pomalé a jisté kroky své matky. Skrze vikýřové dveře mu podala táč s nakládánými paprikami, okurkami a zelenými rajčaty, uzeninami ochucenými majoránkou a paprikou, krajíc černého chleba s máslem a silný čaj, kterým Djouka léčila průdušky svých dětí.

„A jako zákusek...“ Uviděl Djouku, jak klečí na hrubých prknech a sahá si do zástěry. „Padesát florinů!“ Peníze měla zavřené v dlani a zvonila mu jimi před očima.

„Padesát!“ vyjekl Nikola. „Ale já potřebuju jen pět.“

„Těch pět je na placení - zbytek máš na hru. A žádné otázky, kde jsem je vzala,“ přikázala Djouka a přimhouřila oči. „Tak, nemáme moc času. Chci vědět, jestli se vrátíš do toho doupěte podvodníků a vyhraješ! Doufám, že ti neublíží.“

Nikola si proti světlu prohlížel plátek papriky, něco zašeptal, jako by prováděl nějaký náboženský obřad. Poté ho vložil do úst, rozkousal ho a odpověděl: „To místo má pod dohledem barman." Nyní prozkoumával plátek rajčete a dal ho do úst. „Při větší hře nikdy neodolá a na chvíli tam od zákazníků zaskočí. Nedovolí si takové riziko, aby připustil falešné hraní - a když už budu venku, nedohoní mě ani kulka!"

„Modlím se, abys měl pravdu, Nikki. Dávej pozor, aby byl barman u tebe, až se bude hrát. A teď mi řekni, kdo rozdává karty?"

„Vítěz předchozí hry, vždycky. To je nepsané pravidlo." „Samozřejmě. A ten pak stále vyhrává. Dobře. Říkals, že tě zpočátku nechali několikrát vyhrát?"

„Ano, byli tam nastrčení - aby si získali moji důvěru a otevřeli mou peněženku."

„Dobře. Poslouchej, co máš udělat. Až vyhraješ a budeš rozdávat, nech upadnout při míchání jednu kartu, sehní se, zasuň ji pod nohu židle, vytáhni ji a dej pozor, abys ji roztrhl!" „Ale matko -"

„Ticho. Pak, než se hluk utiší, řekni: „Je to v pořádku, pánové. Náhodou tu mám balíček nových karet.' A vytáhneš tyhlety." Djouka vytáhla z kapesníku balíček novotou svítících karet, navíc těch nejdražších. Pečeť byla neporušená, stejně jako úsměv na tváři paní Teslové. „Matko, ty jsi génius!"

„Ano, na této zemi je to u ženy plýtvání - nemá žádnou moc. A tak všechnu svou sílu vkládám do tebe. Budeš úspěšný za nás za oba, drahoušku! Nesmíme dopustit, aby jedna nešťastná noc zkazila naše úsilí! Teď -" „Poslouchám..."

„Žádné pití, dokud nebude po všem. Pak si něco k pití objednej - ať je to něco drahého - a poruč barmanovi, ať tu láhev přinese."

„Rozumím, matko," odpověděl Nikola, kývaje hlavou. Celý zářil spokojeností. „Úplně rozumím."

„Ještě poslední věc, Nikolo. Kdyby to vypadalo nebezpečně, nech je vyhrát - slyšíš? Slib mi to."

„Jestli to bude opravdu nebezpečné, nechám - nechám jim to, ať -"

„Oh, žádné klení!"

„Ne, matko."

„A nakonec, chlapče, kdybys měl prohrát - z jakéhokoliv důvodu - vrátíš se domů, jak jsi říkal, a budeš pracovat, dokud nesplatíš těch padesát florinů."

„Budu pracovat, dokud nesplatím všechno, co mi otec dal."

„A teď už o prohře mluvit nebudeme. Protože pro takové věci ses nenarodil. Ty zvítězíš, můj synu! Přes všechny těžkosti. Tak jako mohutná borovice zvítězí nad mladým stromkem. Musíš využít všechny své schopnosti, Nikki, všechny své dovednosti a mazanost."

„Matko, jak se ti mám odvděčit?"

„Těmi penězi, drahoušku," řekla a jemně ho šťouchla prstem do brady.

K Nikkiho velkému obdivu se všechno stalo skoro přesně, jak jeho matka předpověděla. Tlustý Makedonec, který ho ' vlastně obelstil, byl velmi rád, že svého mladého přítele znovu vidí. Když si s ním vyměňoval hodinky zpět za pět florinů, zvolal: „Škoda, že jsi tak čestný. Už jsem si na ně dost zvykl... Ano, překrásné hodinky - požádal bych tě, abys mi je prodal, ale jak vidím, jsou na nich iniciály některého příbuzného. Dej si na mě jedno pivo, brachu. Ale hleďme, on už má jedno v sobě. A tak rychle! Ach jo, ta mladá síla! No chlapče, kdykoliv budeš chtít vyhrát zpět také ty peníze, cos prohrál..."

Zcela beze strachu nebo ostychu mu Nikola řekl, že by chtěl ihned. Makedonce to potěšilo a chtěl poplácat Nikolu po zádech. Avšak Nikolova ruka byla rychlejší a sevřela obrův loket. Oba dva se usmívali přesto, že na sebe měli zlost. V baru bylo ticho. Nikola jim nechtěl ukázat, že ví, jak na ně, a tlustoch zase nechtěl přijít o další šanci. Uvolnil svou ruku z Nikolova sevření a zamumlal: „Fakt silák, tenhle kluk, žádnéj moula! Tak vyskoč znovu na koně, který tě už jednou shodil!"

Při tomto výroku přejel Nikolovi mráz po zádech, ale vzchopil se a s úsměvem pokyvoval na hloučky, které se kolem tvořily a v pravou dobu přišly ke stolu.

Už po třech kolech vyhrál Nikola pěkný balík. Pak, když předváděl zvláštní způsob míchání, který se naučil ve škole, mu jedna karta spadla na podlahu. Podíval se do očí všem přítomným a sehnul se, aby zvedl ztracenou kartu. Bylo slyšet, jak se papír trhá.

„Ten blbec jí roztrhnul!“

„Ježíši Kriste!“

„Já se z toho -“

„Uklidněte se pánové! Doufám, že tyto karty budou dostačující.“ Nikola jim ukázal ještě zapečetěný balíček, jako když kouzelník ukazuje obecnstvu prázdné ruce. Otevřel ho, zlomil pečeť a vrátil se ke svému speciálnímu míchání. Pohledům, které zkoumaly tlust'ochovu tvář, nevěnoval žádnou pozornost. Ale cítil, že by měl něco udělat.

„Tak nech už toho extra míchání,“ zavrčel někdo.

„Co říkáš... chceš si sejmout?“ zeptal se Nikola Turka po své pravici. A hra se rozjela.

Asi po jedné hodině odcházeli zakabonění hráči jeden po druhém a připojovali se k jiným skupinkám. U stolu zůstali už jen dva. Obězí Makedonec, který vypil už skoro celou láhev ouza a kterému se už několikrát vystřídaly jeho špinavé, pomačkané bankovky za úplně nové, jež vyhrál na Nikolovi, a Nikola za hromadou mincí a bankovek.

Nakonec vyhrál kolo tlust'och. Začal míchat karty, a když mu jedna upadla, chystal se pro ni sehnout. Mezitím už ji ale uctivě držel ve svých bleskurychlých, dlouhých rukách Nikola. Smál se, ale byl klidný.

„Ty tvoje karty jsou už dost ohrané,“ stěžoval si tlust'och.

„Opravdu?“ opáčil jeho protivník. „Ale stále nejsou ještě ani z poloviny tak ohrané jako ty, se kterými jsme hráli předtím.“

Tlust'ochova nateklá tvář nebezpečně zrudla a uprostřed zpoceného čela se mu objevila zlověstná modrá žíla.

„Víš co,“ uvažoval Nikola, „zahrajem si ještě jednu hru s mými novými kartami a pak s nimi třeba... no, to uvidíme. Souhlasíš?“

„Domluveni! Sejmi.“

„Díky“ usmál se Nikola a poslechl. Prohlédl si, co měl v ruce, položil karty lícem na stůl a odkašlal si. „Víš, mám trochu sucho v krku - nedáš si se mnou sklenku brandy?“

„Ty platíš a já piju.“

„Dobře. Barmane! Láhev nejlepšího brandy, co máte, a několik skleniček.“ Pak zívá. „Nebo přestanu hrát.“

„Opravdu přestaneš? Dobře, vsadím si dvacet florinů.“

„Dvacet florinů? To si vymýšlíš! Také si vsadím dvacet florinů, když to uděláš ty.“

„Ale to je nespportovní, ty hajzlíku!“

Zcela klidný a plně ignorující urážku Nikola řekl: „Ah, promiň, je to proti pravidlům? V tom případě беру tu sázku zpět.“

Barman přinesl láhev a sklenky. „Kdo chtěl to pít?“

„No přece všichni, barmane. Každému nalej a nezapomeň na sebe, když už jsi tu taky. A ke stolu nám přines ještě jednu láhev.“

„Děkuji, pane. Zdá se, že se k vám vrátilo štěstí, můj mladý příteli.“

Makedonec celý zářil. „Nalej pítí a buď zticha. Oznámím ti, až zvýším sázky.“

„Na vaše zdraví, pánové. Podívejme, to už je dvojité zvýšení sázek - a myslím, že pravidla povolují pouze tři. Přihodím si ještě jednou to samé.“

„To samé,“ řekl tlust'och. „Ty mě chceš asi provokovat!?“

„Ne, vidím tvých čtyřicet florinů a ještě zvyšuji.“ Jeden z přihlížejících se pomalu odsunul ke dveřím a opustil místnost. „To mám na mysli,“ vysvětlil Nikola a napil se brandy. „Božská ambrózie!“ vydechl, evidentně opojen smyslovými požitky.

„Vy, pane!“ vykřikl a ukázal na divoce vypadajícího Valacha, „kolik chcete za svou čapku?“

„Co je to za nesmysl?“ dožadoval se vysvětlení tlust'och.

„Je mi moc líto - všiml sis, že jsem zvýšil sázku?“ zeptal se zdvořile Nikola.

Protivníkova tvář opět zrudla do nachová. Tlust'och se začal radit s mužem vedle sebe u zdi. Ten chtěl, aby ho tlust'och nechal nahlédnout do karet. Spokojeně vtáhl do úst spodní ret, otevřel svou peněženku a odpočítal sto florinů. Mezitím se Nikki dozvěděl, že čapka, o kterou šlo, pocházela z doby, kdy se Valachův děd účastnil jakési bitvy, ale kdyby za ni byl ochoten dát pět florinů, řekl muž, dostal by k tomu ještě navíc dědův meč. Nikki s tím souhlasil. Dal si větší válcovitý kloubouček na hlavu.

„V sázce je čtyřicet florinů, kamaráde. Kolik chceš karet?“

„Jednu, prosím.“

„Tady ji máš. Já sám už nechci.“

„Znamená to snad, že si nevezmeš vůbec žádnou kartu?“

„Přesně tak. Tvůj risk.“

„Kolik máš?“

„Uvidíš sám, můj odvážný mladý příteli.“

„Ne, myslím, kolik peněz máš teď u sebe.“

Skrz dveře bylo slyšet rachot.

„Dokud nevyhraju tohle kolo, mám tolik, kolik vidíš.“

„No dobře. Tak vsadím šedesát florinů. Chceš si přihodit? Jsem si jistý, že tvůj poradce ví, že to stojí za to. Nebo máš snad nějaké hodinky, které chceš prodat?“

„Chci tvých šedesát florinů.“

„Nepřisadíš?“

„Přisadím ti asi pár ran na hlavu, jestli se mnou budeš mluvit tímhle tónem.“

„Promiň, chtěl jsem prostě skončit, dokud hrajeme ještě s čistými, tedy mými kartami, co mi přinesly štěstí.“

V místnosti panovalo hrobové ticho.

„Cos to teď řek?“

Vrchní sebral ze stolu láhev a mířil ke dveřím.

„Ale já jsem ještě nezaplatil, barmane.“

„To je na podnik,“ odpověděl nervózně.

„Ale já bych chtěl ještě sklenku.“

„Už máš dost.“

„Po jedné skleničce?“

„No dobře! Tady!“ vrchní se vrátil a nalil do Nikolovy skleničky.

„Tohle máš na výlohy,“ řekl Nikky a podal mu dvacet florinů. Muži v místnosti znovu začali reptat a Nikki zašeptal: „Dostaňte mě ke dveřím a dostanete dalších dvacet.“

Vrchní ztuhnul, jako by byl přikovaný k zemi.

„Tak už přestaňte žvanit! Co říkáš těmhle, chlapečku?“ Zavrčel tlust'och. Švihnul do výšky paží a ukázal všem plnou ruku trumfů: tři kluci a dva králové.

„No, dobře,“ zahuhňal Nikola a ukázal čtyři trojky.

Vrchní vzhlédl na tlust'ochovy vykulené oči a pohnul se. Nikki si stoupl a celou svou vahou šlápl vrchnímu na nohu. Dvěma hbitými pohyby si sundal čapku z hlavy a shrábnul do ní svůj balík vyhraných peněz.

„Bylo pro mě potěšení, i poučení,“ pronesl tiše Nikola do mrtvého ticha. Otočil se arazil si cestu davem za vrchním. „Prosím, nechtě si ty karty jako suvenýr.“ Neovládl se a hodil balíček karet přes rameno. Všichni do jednoho civěli jeho směrem. Ke dveřím ho sledovaly všechny oči.

„Dalších dvacet florinů za to, žes byl můj spojenec, a ještě pět za tuhle stoličku," zašeptal Nikki třesoucím se číšníkovi. Otočil se ke dveřím a po třech schůdcích opustil budovu. Náhle však prudce změnil směr a stoličkou, kterou stále držel v ruce, udeřil do hlavy muže, který předtím odešel dříve, a teď omráčený hledal svůj nůž.

Nikola sebral ze země mužovu námořnickou čepici a natáhl ji ještě přes svou improvizovanou tašku. Potom odtáhl muže zpět do aleje. Uslyšel, jak se otevřely dveře a jak několik hlubokých hlasů hlomozí. Objevili se čtyři muži. Zůstal stát na místě. Dva šli jiným směrem, jeden prošel ulicí, ale čtvrtý se pustil do aleje přesně tam, kde stál Nikola. Nikola počkal, až bude dva kroky daleko, a kopnutím do slabin ho zneškodnil. Uhnul na kraj aleje a rozhlédl se kolem. Udeřil ho ještě stoličkou, což muže už naprosto odrovnalo, ale také ho tím udržel zticha. Pak řekl (často měl neovladatelnou potřebu mluvit sám se sebou): „Tak už dost hrdinství, Nikolo, tvé štěstí by se mohlo unavit. Zbytek musí udělat tvé nohy."

Zpočátku šel jen opatrně, protože se bál setkání s některým z ožralů na spoře osvětlených ulicích. Pak ale utíkal jako o život, každým krokem překonával skoro metrovou vzdálenost, dokud se tak nezadýchal, že musel zastavit. Byl v malém známém parku a připadal si bezpečný. Sedl si na lavičku, aby se vydýchal, a představoval si, jak právě prožitou zkoušku a další zážitky bude vyprávět své matce. Podíval se na čapku i na námořnickou čepici a začal se smát. Otevřel svou provizorní tašku, vsunul do ní ruku a jeho smích ještě zesílil. Když stál v brance svého domu, stále se dusil vítězoslavným smíchem.

kapitola 3

Po univerzitě se začaly šířit pověsti, že nově zkonstruované dynamo bude vyšším ročníkům studujícím fyziku předvádět sám vedoucí katedry. Kdyby to byla pravda, zhlédli by tito mladí muži tu převratnou energii, kterou Thomas Alva Edison, americký kouzelník, už snad brzy použije, aby rozsvítil celý svět. Když postarší gentleman s bílým mrožím knírem vstoupil do posluchárny, všichni rychle zaklapli učebnice, což znělo jako výstřely z mušket. Třicet mladíků vyskočilo na nohy a jako jeden muž proneslo: „Dobrý den, pane profesore Poeschle!“

O hodinu a čtvrt později byla už tabule pokryta definicí popisující stejnosměrný elektrický proud a pánové se tlačili kolem budícího magnetu ve tvaru podkovy. K němu byla připojena aparatura z drátů a kruhový komutátor.

„Jak vidíte, pánové, proud je vytvářen pouze pohybem v magnetickém poli. Jestliže se neprotíná kladné a záporné magnetické pole, proud nevzniká žádný. Zapnutím komutátoru je elektrický obvod přerušen a elektrický proud ztrácí sílu. Při poloviční obrátce se vlastně pole otáčí samo proti sobě, a -“ Studenti udiveně zamručeli, když uviděli několik záblesků.

„Nějaké dotazy, pánové?“ Byla to zvláštní situace. Správná otázka v tuto chvíli mohla znamenat zápočet. Dokonce to mohl být případně i začátek opravdové kariéry. Studenti si všichni vroucně přáli, aby právě jejich otázka byla logická a fundovaná, ale celá třída byla stále zmatená. Bylo to, jako by jim byla právě představena zcela nová abeceda a před nimi stál úkol se naučit ji používat - číst a psát. Byla to perfektní příležitost, jak ze sebe udělat blbce. Panovalo rozpačité ticho. Potom jedna dlouhá ruka, podivně navléknutá v rukávu obnošené bílé košile, vystřelila vzhůru ke stropu. Ve třídě to zahučelo. Student druhého ročníku, jediný mladší mezi fyziky, upřeně hleděl ne na Poeschla, ale na neživou aparaturu, jako by byla živá, jako by se před ním krčila dýchající, nespoutaná věc.

„Prosím, pane Teslo,“ usmál se Poeschl napůl opovržlivě, napůl povzbudivě, jako se zasloužilý důstojník může smát dvojsmyslně na mladičkého nezkušeného vojína.

Nikola Tesla přistoupil blíž, odkašlal si a svým vysokým hlasem se nahlas zeptal: „Profesore Poeschle, dovolte mi prosím malou analogii - můžeme souhlasit s tím, že čím víc plamen čadí, tím je méně dokonalý, a tudíž méně účinný?“

„Bereme-li v úvahu, že mluvíme o ohni, jehož účelem je tvořit teplo a ne... třeba kouřovou clonu -“ zde se pozastavil -, „souhlasím. Ale co tím, prosím vás, chcete naznačit, pane Teslo?“

A znovu štíhlý mladík, dozajista nejvyšší objekt v místnosti, upřeně pohlédl na dynamo, jako by chtěl, aby samo začalo mluvit. „Ačkoliv je to velice působivé z pyrotechnického hlediska i názorné, mluvíme-li však o přeměně energie...“ Přistoupil ještě blíž a zřejmě se chystal svými rukama toužebně sáhnout na aparaturu. Poeschl za skly svého cvikru přimhouřil oči. Student zasunul ruce za záda a prudce je spojil. „Nejsou tyhle jiskry,“ zašeptal, „tyto světelné kapky vržené každým otočením komutátoru... není to, vlastně, pouze náhodné tvoření energie? Tvoření, které - když už byl elektrický proud určen k nějakému úkolu - by tedy znamenalo značné plýtvání energií? Stručně řečeno, nejsou tyto jiskry spíše kouř než plamen?“

Bylo dosti pravděpodobné, že ostatní studenti Nikolovy bystré argumenty patrně nepochopili, ale bylo jasné, že tím podnikl několik zjevných útoků na Poeschlův pokus. Zprv měl mluvit spíše o přeměně než o tvoření energie. Zadruhé měl předpokládat, že uznávaný vědec dramaticky využil vedlejšího produktu elektřiny, aby na ní demonstroval

energii samotnou. Byla to sporná otázka. Přesně řečeno, pravdu měli oba. Ale Poeschl, mistr, nemohl připustit žádné námitky. Mistr má vždycky pravdu.

Poeschl si svými zčernalými, děravými zuby kousl do suchých rtů, schovaných pod knírem. Hlava katedry už několikrát musela překousnout podobné poznámky. Měl uvolnit cestu svému hněvu, aby měl později ve své funkci problémy? Odkášlal si a zavrčel jako starý lev:

„Samozřejmě je pravda, že nemůže být ohně bez kouře, pane Teslo. Anebo snad znáte staré dobré rčení, používané u vás vesničanů: Než uděláš omeletu, musíš napřed rozbít vejce.“

Tím zesměšnil Nikolův vesnický původ a dokázal, že i jeho perfektní pozorování je směšné. Celá třída vybuchla smíchy. Bylo slyšet dvojí zakdákání slepice a Poeschl zvedl hlavu.

Nikola zrudnul, sklonil hlavu k otřepanému, ale čistému límečku, ale udržel se. „Domnívám se, spolu s mými spolužáky, že se dožijeme toho, že uvidíme oheň, který nečadí, profesore Poeschle. Opravte mě, jestli - ehm,“ řekl zcela osamocen ve svém tvrzení, „ale nebudou tam tyhle jiskry a jejich zbytečná energie bude - vlastně nulová - a tento třesoucí se komutátor bude překonán.“

Už ne s takovou jemností, ale směle nasadil Nikola své mládí proti zkušenému věku. Vskutku „třesoucí se“ monstrum! Poeschl pátral ve třídě po případných signálech vzpoury.

Najednou se nadechl, „Mistře Teslo! Tím, že byste vyloučil komutátor, přeměnila by se taková síla - stejně jako sama tíha - v točivý účinek. Něco jako perpetuum mobile. Prostě nemožné!“ Potřeboval se uklidnit. „Pokud, hypoteticky řečeno, jsou vaše závěry naprosto správné, kdyby mohl být komutátor vyloučen, ušetřili bychom neuvěřitelné množství energie. Je to tak převratné, odvažuji se říci, jako když Archimedes řekl: Dejte mi pevný bod ve vesmíru, a já pohnu světem. Archimedes, naštěstí pro lidstvo, světem pohnul pouze svými praktickými pokusy. Tento nápad i přes vaši snahu neuskutečníte a budete jen zbytečně plýtvat časem. Plýtváte i časem této třídy - zbytečnou, vizionářskou a hloupou argumentací!“

Studenti se jedovatě podívali na svého spolužáka, i přes Nikolovu přesvědčivost bylo jasné, komu fandili. Jeden mladík prolomil nehybnost a šel si k lavici vztít svoje učebnice, jako by chtěl říci: „Přesně tak!“ Nebylo sice ještě poledne, ale profesor studenta nenapomenul. Všichni prošli kolem Nikoly, všichni ho opustili. Profesor sklonil hlavu a měl radost ze svého triumfu.

„Pane!“ řekl Nikola. Studenti udiveně otočili hlavy. Byl bledý a na krku mu vyskočily skvrny. V koutcích úst měl téměř pěnu. „To, o čem říkáte nemožné, je nejen možné, ale budoucí generace se na mé řešení budou dívat jako na jasné řešení jednoho primitivního problému!“

Poeschl si sundal cvikr. „Jste vyloučen z této třídy, mladý muži! A tato třída... se ruší!“

Nikolovi zahučelo v hlavě. Bylo to varování, to věděl. Udělalo se mu nevolno, pohlédl na dynamo. Začalo jiskřit, aniž se ho kdokoliv dotkl. Místnost naplnilo tajemné zelené světlo, jakoby zažehnuté dynamem, které začalo pracovat.

„Mojí spolužáci jsou mými svědky,“ drmolil Nikola, bledý a roztřesený. Zelené světlo zablikalo. „Dokážu, že tento mechanismus je překonán a že věda s ním spojená je již přežitá - jako že se jmenuji Nikola Tesla!“

Poeschl zuřil. Hněvem otevřel ústa dokořán. Zvon na kostelní věži odbíjel poledne. Vedoucí katedry se rozhodl, že na troufalce nebude křičet. Znechuceně uhnul z cesty studentům, kteří se chtěli dostat ven z bludařského prostředí a spěchali k hlavnímu východu. Na poslední chvíli se Poeschl otočil a uviděl Nikolu, jak si klekl a sklonil hlavu. Starce na okamžik přemohl pocit soucitu, opovržení a strachu. Podíval se, jestli ho náhodou někdo nevidí, rychle se otočil a zmizel z dohledu.

Okna Teslova pokoje byla do široka otevřená, na parapete ležely kousky starého chleba a plno drobků. Nikola ze svého okna pozoroval obrovský měsíc, který jako by vyrůstal ze strmé

alpské střechy kostelní věže. Když se podíval dolů na park, bylo vidět fontánu císaře Františka Josefa, kde kdysi krmil holuby, Schillerovu bustu a obzvláště pěknou sochu Johanesa Keplera, velkého astronoma.

„Odvážil jsem se urazit uznávaného vědce. Dohnal mě k tomu, draží, aby bylo jasno!" Držel v jedné ruce holuba a druhou ho hladil na krku. „To světlo přišlo jako varování příliš pozdě. Ale i když mě vyhodil, udělal mi tím službu, ten starý pletichář s křídou. Vím teď, kde mám začít. Meč se odrazil od skály! Komutátor je nahoře na magnetu. Přímý proud je úplně na nic. A „alternativní proud"? To je potencionální minové pole! Koneckonců, nápad hodný Tesly!"

Uslyšel za dveřmi šramot. „Tak leť, drahoušku. Szigeti to nepochopí. Nesmím ale ztratit sympatie jediného přítele, kterého mi osud dopřál." Tesla vypustil holuba a zavřel okno. „Moment!" zašvitořil a setřepal peří ze svého obnošeného obleku.

„Telegram pro Nikolu Teslu," ozvalo se za dveřmi.

Strnule se zahleděl na dveře a šeptnul sám pro sebe: „Anebo to světlo bylo zlé znamení temných sil? Ne matka. Ať to není matka..."

Když na Nikolovy dveře asi o hodinu později zaklepal Szigeti, našel přítele, jak sedí na posteli s kufříkem na kolenou místo stolku.

„Můj otec," vysvětloval Nikola a odsunul kufr na stranu, „těžce onemocněl."

„Je mi to moc líto, Nikki."

„Snad to Poeschl pochopí."

„Taky už jsi o tom slyšel," zasmál se nervózně Nikola. Postavil se a udělal několik kroků.

„Už to ví celá univerzita," lhal Szigeti, „všichni říkají, že tvoje argumenty byly vynikající!"

„A taky mluvil z cesty jako pomatenec."

„Vezmi mě s sebou, Nikki," žádonil Szigeti. Rychle vyskočil. „Bez tebe nikdy neudělám zkoušky."

Nikola se rozpačitě zasmál. „Jen jsem ti napsal osnovy. Všechno, co budeš potřebovat. Projdeš, Szigeti, přísahám, že projdeš -"

„Já vím! Jako že se jmenuješ Nikola Tesla!"

„Za čtrnáct dní jsem tu zpátky."

„Samozřejmě. A už to budeš mít taky urovnané s Poeschlem!"

Szigeti stál před svým „učitelem" s rukama zvednutýma až do výše ramen. „Proč tě nemůžu obejmout, Nikolo? Aspoň si s tebou potřást rukou? Teď, když se vlastně loučíme?"

„My se neloučíme, Szigeti, a až se příště uvidíme, tak se ti to pokusím vysvětlit, já... já ti to slibuju," zašeptal Nikola třesoucími se rty.

„Můžu tě vyprovodit k vlaku?"

„Napřed musím vrátit několik knížek do knihovny," řekl Nikola stydlivě.

„Dobře, tak ti pomůžu -"

Nikola otevřel svou skříňku, kde by měly viset obleky a kabáty, byly tam však dva sloupce knih. „Vypadá to asi tak na dva týdny, bohužel."

„Nikolo!"

„To je dobře, že mám tak silného přítele!"

„To snad není možné -"

„Něco mi říkalo, že bych se měl co nejdříve obeznámit s celým Voltairovým dílem."

„A kolik toho, prosím tě, ten chlap napsal?"

„Asi přes sto svazků, obávám se."

Szigetimu klesla dolní čelist, Nikola se zastyděl a oba dva se začali smát.

Milutin Tesla dostal záchvat mrtvice, když v poledne zvonil na zvony svého kostela. Právě v tu chvíli jeho syn říkal svou buřičskou přísahu. Nikola o tom neřekl dokonce ani matce.

Účty za lékaře byly drahé a k popovi Teslovi byl poslán mladý adept, aby mu pomáhal, než se zotaví. Nikola musel oželet jeden semestr. Souhlasil s tím podezřele rád.

Sestrojil u varhan poničených požárem mechanicky obsluhované kovářské měchy a získal za to místo pro svou práci. Ne ale že by v kovárně cokoliv vyráběl. Seděl v rohu a povídal si pro sebe, což, jak se zdálo, kováře neobtěžovalo ani z poloviny tak jako dámy v knihovně.

„Ty musíš mít v hlavě úplnou dílnu, že, Teslo?“ řekl jednou kovář. „Soustruh a soupravu vrtáků...“

Nikola se na něj podezřívavě podíval. „Jak to víte?“ Kovář jako by to neposlouchal. „A kdy to postavíš z oceli?“ „Teď je ještě brzo, to přiznávám. Ale nemyslím na nic jiného. Můj mozek je taková dílna, jaká není nikde na světě, a přesto... přesto nevím, jak dál. Jak...dál.“ Přitom se Nikola zahleděl na sluncem osvětlený dvorek, pokrytý všelijakými stroji. Kovář ho chvíli pozoroval, potřásl hlavou a už už se chystal pustit znovu do práce, když uviděl, jak si Tesla stoupl a sledoval cosi ve vzduchu. Nikola si zakryl ústa rukou a civěl přímo před sebe s očima přimhouřenýma.

Kovář mlaskl údivem. „A tohle je prosím syn popa...“ Vzal si do ruky kleště a vrátil se do kovárny.

Toto jaro si Milka, jeho nejstarší sestra, vzala mladého popa, který se zaučoval u jejího otce. Manželé se odstěhovali do sousedního domu. Během oslav Nikola znovu nabral síly. Opět se vrátil ke kartám, tentokrát se střídavými úspěchy. Ještě jedno bolestné místo bylo mezi ním a otcem. Reverend Tesla ho nařknul, že je příliš rozmařilý, a účinek byl zřejmý. Nikola nechal kulečnicku, karet i kouření doutníků. Ačkoliv vlastně nikdy nepřestal být posedlý elektřinou, nyní se k ní vrátil téměř s chorobným šílenstvím - takže ho otec nazval „démonem“.

Začalo se rozednívat, a nebe bylo stále ještě šedivé, jako když se smíchá stará káva se sraženým mlékem. Nikola spal, jako obyčejně, asi jen hodinu. Na podlaze vedle jeho postele ležel jakýsi svazek od Hertze a ještě jeden od Faradaye. Ty dva choval Nikola ve své paměti. Bral je téměř jako inspiraci. Faraday také nedokončil studia. I tak byl největším fyzikem své doby. Za oknem vrkali holubi, ale Nikola za nimi nešel. Dole mu matka dala šálek čaje. Otec byl na ranních modlitbách v kostele.

„Vezmi si z konvice vodu, Nikky. Umyj se a ohol se. Vypadáš jako muž, kterého opustila snoubenka.“

„Přesně tak je to, matko,“ zabručel. „Každou noc se mi zjevuje. Svítí na mě dvě oči zářící energií. Obě na sebe navzájem působící - záporné a kladné, nemohou se spojit. Navzájem si dodávají sílu, otáčejí se a kolébají, snaží se zničit. Někdy spolu soupeří na nebi, někdy v kanále, někdy na univerzitě, nebo v kovářské výhni. Někdy“ - podivně se zasmál - „někdy sklouznou po boční lodi otcova kostela a probíjejí se ke kříži!“

„Tíše, dítě!“

„A ta energie, co je drží pohromadě. Byl jsem si jist, že ji mohu zkrotit. Jistý. Protože už na začátku vždycky vím, zda ten problém můžu vyřešit. A tenhle můžu, musím, a přesto... to stále nejde. Musí to, ale ono to snad nepůjde!“

Odběhl zpět do svého pokoje a přinutil se vlézt do koupelny. Namydlil si štětkou svůj podlouhý obličej a třesoucí se rukou se začal holit. Jeho božská vyrovnanost teď byla přemožena jeho druhým já.

„Tvůj bratr už by na to dávno přišel,“ zasyčel na svůj odraz v zrcadle, „ale tys měl pro něj ještě jeden úkol. Ne, Nikki? Ale on už je metr pod zemí. Tak to je tvůj trest. Máš problém a toho, který by ti pomohl, jsi zabil.“

Rízнул se do tváře a zašklebil se, když uviděl krev.

„Nebo už ti to možná došlo. To, co před sebou teď tak dobře vidíš - co tě znovu a znovu ponižuje. Udělal jsi ze sebe zase úplného blázna. Jako když -“ zasmál se sebekriticky - „jsi, ty idiote, skočil z věže a myslel sis, že umíš létat!“

V hale potkal Angelinu, které po její sestře zbyla povinnost drhnout podlahu. Tiše se zvedla z kolen a odešla do kumbálu vylít kbelík špinavé vody do odpadu. Pak pospíchala pryč. V hlavě mu zněl pohrdavý hlas Poeschla: „Tím, že byste vyloučil komutátor, proměnila by se taková síla - stejně jako sama tíha - v točivý účinek. Prostě nemožné!“ Vylil umyvadlo do odpadu a pozoroval, jak ve víru vody mizí zbytky jeho vousů.

Najednou vykulil oči. „No, ne! Podívejte se sem!“ křičel a líbal porcelánovou mísu, stejně jako jeho otec líbal obětní kalich. „Co je tohle, profesore?“ zařval radostí. Tancoval a pozoroval zbytek mýdlové vody, jak se točí ve víru. Pozoroval sílu, vzniklou tíhou vody, tlačící dolů. „Špatně, Poeschle. A komutátor úplně vyloučíme. Nebudu dodávat energii po dávkách a čekat, až se dvakrát zdvojnásobí, ne! Vtip je v tom, že zavedu proud v jeho rozkolísaném stavu. V jeho přirozeném stavu! Nechám proud vychylovat a zase se vracet a komutátor bude zbytečný. Proud bude tím silnější a vsadím se - vsadím se, že dokonce v obou směrech. Musím přijít na to, jak přivádět energii nepřetržitě. Aby se neměnila - ani nezmenšovala. Ale jak! Jak?“

Nikola vtrhl do kuchyně s umyvadlem na hlavě. ' .

Djouka se na něj nechápavě usmála.

„Co se stalo, Nikki? Co plánuješ? Tvá ‚nastávající‘ - věda, změnila názor? Ano?“

„Ano, matko! Miluje mě! Směje se na mě! Dá mi všechno, po čem toužím. A o nikoho jiného jí nejde.“

„Věděla jsem to, Nikki! Vždycky jsem to věděla!“

Bylo slyšet rychlé kroky. Dveře do kuchyně se rozlétly a Nikkiho nejmladší sestra vpadla dovnitř.

„Co je, Mariko? Co je, dítě?“ Djouka ji vzala za ramena a zatřásla s ní. „Mluv!“

„Tatínek - je - leží na podlaze v kapli. Oči má otevřené, ale nevypadá -“

Matka se synem vyběhli ven a dívka se sesunula na zem, jako když loutce uříznou provázky. „Ó bože, ó bože,“ začala nahlas plakat. Konečně se opatrně postavila, protřela si oči a šla za matkou a bratrem do kostela.

Přišel doktor a z kostelní lavice udělali provizorní lůžko. Než uběhla hodina, Tesla upadl do komatu, a než se úplně sešeřilo, byl mrtev. Nikola nemohl usnout, a tak se šel projít do kostela, aby se na otce ještě podíval. Vždycky, když se Nikola radoval ze svého čerstvého nápadu dostal Mlutin infarkt. Dvakrát!

Příští pondělí na pohřbu mluvil Nikolův švagr, nový kněz, o Milutinu Teslovi jako o velkém stromu, pod kterým se schovaly stovky lidí. Jeho kořeny byly v zemi, větve v nebi. Ženy plakaly a podávaly si navzájem ruce. Poplácávaly se po ramenou a tiše nařikaly. Nikola stál opodál a plakal. „Ano, byl jsi strom,“ šeptal, když spouštěli rakev do země, „a já jsem tvá odnož, držící se za tvůj hlavní kořen, sající z tebe sílu. Vysušoval jsem tě, zabíjel, stejně tak, jak jsem zabil toho druhého ve svém stínu. Odpusť, otče. Ale tenhle svět by mi snad ještě mohl odpustit... snad. Jestliže budu moci uskutečnit své smělé myšlenky a udělat tento svět lepší, ponesu jméno Tesla, jako vrah nese svou ukrytou zbraň. Do té doby, můj otče, do té doby...“

O měsíc později s dopisem od jednoho strýce si Nikola zajistil lukrativní místo u jedné vzrůstající se společnosti v Moriboru, nedaleko Grazu. Dostal plat šedesát florinů měsíčně, což byla velká suma. Bylo mu už dvacet tři a hned od počátku zapůsobil na své zaměstnavatele jako seriózní a ctizádnostivý mladý muž. V práci byl zdvořilý, nicméně se s nikým nestýkal. Říkal spolupracovníkům, že šetří peníze pro případ, že by se rozhodl vrátit na univerzitu. Anebo kdyby zvolil jiný cíl a školu dokončil v Praze.

Na veřejnosti si dopřával dvě potěšení. Jednak to byl oběd o samotě v restauraci, kde trval vždy na tom, aby mu byl k dispozici jídelní lístek, jednak se snažil vkusně oblékat. Svou vytáhlou postavu odíval do nového černého obleku a oči zastiňoval kloboukem tak černým, že se namodrale leskl. Dělal dojem pohledného podnikatele - solidního, cílevědomého, dost

možná podivného mladého muže, hovořícího nezvykle vysokým hlasem, který se přesto občas hlasitě zasmál, jako trilek cemballa uprostřed fugy.

Ale slušivé oblečení ho stejně neochránilo od jedovatých jazyků, které se čas od času někde objevily, udělaly dusno a jakoby ho chtěly uštknout. Neochránila ho ani zelená vnitřní světélka, jež se objevovala ve chvílích radosti nebo nadšení. Na cokoliv se soustředil, nebo co si jen usilovně představoval, viděl před sebou vždy jako živé, což mu umožňovalo si s tím alespoň pomyslně pohrávat a dělat pokusy. Nikdy nespal více než hodinu, než ho těsně před úsvitem probudili holubi na římse. Když nakrmil a pohladil své věrné kamarády, byl na chvíli zaujat svou „elektrickou posedlostí“ a pak už spěchal znovu do zaměstnání.

Neustále trávil čas v knihovnách a knihkupectvích, aby si potom v noci dopřál nějakou tu hodinu ke čtení. Přímo hltal všechny časopisy týkající se elektřiny, snad v šesti jazycích. Jeho neúnavnost se pomalu stala legendární.

Byl to mladý samorost, který nehrál hazard, pil jen zřídk a nikdy nekouřil. Ačkoliv se vždy k ženám choval srdečně a dosti se o ně zajímal, nikdy s žádnou nešel ani na procházku. A také nikdy neposlal nostalgický pozdrav Szigetimu.

Jednoho večera, když se vracel z pozdního oběda, skládajícího se z dušených křeperek, růžičkové kapusty a divoké rýže, měl dojem, že o blok před sebou zahlédl svého přítele. Zrychlil krok, srdce mu bušilo. Pospíchal, aby dohonil tu podsaditou, dobře stavěnou postavu. Muž za sebou uslyšel kroky a otočil se. Ve světle pouliční lampy Nikola viděl, že to Szigeti není. Pocítil zklamání. Přešel ulici. Přepadl ho pocit marnosti. Copak jeho dobré vzdělání mu bude k ničemu? Už je tomu dva roky, co dostal tak odvážný nápad, a stále jej neuskutečnil. Nebo se mu začalo stýskat po synovi klempíře s neforemnou hlavou? Vzpomněl si na rýpavé poznámky a smích, který jejich komicky vypadající dvojici vždy doprovázel.

Zahnal pryč vzpomínku na Szigetiho a pospíchal domů. Zapálil svou plynovou lampu a okamžitě si začal číst v Elektronische Zeitschrift o zlepšení na telefonu Grahama Bella. Tehdy se Nikola rozhodl, že se vzdá své výhodné funkce a najde si jinou práci - je jedno jak ponižující - v průmyslu, který by uvítal jeho génia. Oživil by myšlení inženýrů i jejich výrobu nejen tím, že bude číst a ptát se, ale doslova den ode dne, hodinu od hodiny by tam všechno změnil. Pak, jako by byl skladatel v továrně na klavíry, by přivedl na světlo svou monumentální skladbu kousek po kousku, nebo najednou, senzačním předvedením. To byl ten průlom, na kterém závisel jeho život a kariéra - vlastně i jeho duše.

kapitola 4

Středověká města Buda a Pešť byla spojena v jedno jméno v roce 1872, kdy byl Dunaj překlenut Řetězovým mostem. Ale když sem Nikola v prosinci 1880 přijel a ocitl se v bytě ve třetím poschodí ve špinavé části Pešti, chodil spolu se stovkami jiných přes zamrzlou řeku, jak to místní dělali už po staletí. Jeho znalosti o elektřině ho stavěly o něco výše, než byli ostatní dělníci, ale ne moc. Připravoval místa pro instalaci vedení, popojížděl v ošklivém vozíku, zahříval si ruce a nohy u ohňů, které dělníci dělali z nepotřebného materiálu. Všichni se zabývali „chytrou věcíčkou“, která rozcinkávala zvoneček. Byl to telefon.

Za dvě sezóny byl jeho oblek znovu hodně obnošený, ale ne nadlouho. Tentokrát si dával pozor, aby neurazil své nadřízené, a brzy byl jmenován návrhářem. Když byla v Budě otevřena první telefonní ústředna, v létě 1881, stal se už pětadvacetiletý Nikola Tesla jejím vedoucím.

Hrdí operátoři v uniformách, kteří stáli během desetihodinových směn v místnostech nového křídla, podobných spíše chodbám, vytahovali a zase zastrkovali banánky s dráty, spojující stovky stanic. Ve starém křídle seděli starší pánové s ušima přitisknutýma na trychtýřovitá sluchátka a s rukama na telegrafickém přístroji čekali na tečky a čárky, což byl dosud jediný způsob komunikace.

Do hlavní administrativní budovy, která oddělovala telegrafisty od telefonistů, právě jakýsi úředník přinesl ranní poštu. Nikola otevřel dopis od matky a zavřel se do své kanceláře.

Když se za zavřenými dveřmi ozval šéfův sebevědomý vysoký hlas, v kancelářích na sebe začali významně pomrkávat.

„Triumf? Jaký triumf? Nic jsem nedokázal. Nic! Čtyři roky jako nějaký spratek, který se nemůže realizovat! Rozeznám Měsíc pomocí magnetů! Spojím drátem mravenčí oko k elektrickému pólu - to snad není pravda! Úplně zbytečné! Táhle je voltmetr a ručička ukazuje na sever. Nic to nemůže změnit, jenom ten bláznivý komutátor, poháněný vařící vodou ze špinavých kotlů na uhlí. A za jakou dobu! Vše, čím jsem přispěl, je naslouchátko. Triumf? Prkotina!“

Jeden nový úředník svému staršímu kolegovi pošeptal: „O čem to, prosím vás, mluví? Naslouchátko?“

„Říkáme tomu zesilovač,“ odpověděl mu starší šeptem. „Vezme si to slabý telegrafní signál, který už urazil nějakou vzdálenost, znovu ho opakuje a hlavně dodá mu tu samou energii, jakou měl na začátku - vskutku nepochopitelné. Zkoušel to snad patentovat?“ Úředník se rozhlédl kolem. Několik hlav pokyvovalo. „Tak to je to, o čem mluví. Teď mi, příteli, řekněte tohle. Komu to říká?“

Nikolovi nadřízení tolerovali jeho prapodivné chování. Argumentovali tím, že tuto výstřednost jim bohatě vynahradí svým nadprůměrným výkonem. Tohle všechno se ale jednoho bouřlivého říjnového rána změnilo.

Den začal jako obyčejně, Nikola byl v práci první. Sehnal několik listin a začal zuřit kvůli nízké efektivnosti. Vyběhl ze dveří, nastoupil do drožky a započal improvizovanou kontrolu pracovišť. K jedenácté hodině už byl téměř klidný. Přikázal, aby ho zavezli k nádraží. „Chvilková nepozornost a vaše hrozná pracovní morálka může skončit hluchým připojením linky. A co pak? Šest mužů stráví den hledáním chyby a další promarní ráno opravou!“ Najednou ze sebe strhnul kabát a vzal dělníkovi z ruky nástroj. A začal sám těžkou práci. „Vidíte! Táhle! Špatná izolace! A tady - tady se kříží dráty. A tady! A tady!“ Muži odstoupili a vyměnili si vyděšené pohledy. Jeden silný dělník se znetvořeným krkem stál úplně vzadu s

kloboukem v ruce a zvednutým límcem. Přenesl váhu z jedné nohy na druhou, celý netrpělivý z divadýlka, které jim nepřičetný nadřizený předváděl.

Ačkoliv první rok na univerzitě v Grazu ukončil Szigeti i bez pomoci svého chytřejšího kamaráda, propadl na konci druhého ročníku, jak se obával. Ačkoliv neměl tolik znalostí v oblasti odborné fyziky, skončil podobně jako Nikola. Tak byl i syn klempíře vtažen osudem do Budapešti, do rychle se rozvíjejícího převratného průmyslu. Díky své síle brzy získal dělnické zaměstnání, ale nic víc. Z ulice sledoval, jak se jeho přítel vypracoval z plánovače přes návrháře na šéfa administrativy. Po celou dobu zůstával kvůli pocitu studu a zlosti radši v pozadí. Ale teď, když viděl Nikolu tak rozrušeného, se nemohl už déle schovávat. Protlačil se dopředu před ostatní a stoupl si před svého přítele.

„Nezapomeňte na domluvenou schůzku, pane Teslo," řekl.

„Schůzku? Jakou schůzku! Kdo jste, že -" Nikolovi se zatočila hlava, začal napřed mrkat a pak se smát. Potom se stejně rychle smích změnil v pláč. „Jsi to ty, Szigeti? Nebo si ze mě jen někdo -"

„Já, já, Teslo," zašeptal silák a jeho spolupracovníci si mezi sebou začali něco šuškat. „Nikdo jiný než já. Teď si utři oči. Vrať ten hasák, omluv se, dej řidiči půl florinu a řekni jim, že víš, že se jejich práce zlepší. Řekni jim to."

„Ano. Ano, máš pravdu," zamumlal Nikola. Vytáhl kapesník a udělal přesně to, co mu jeho přítel poradil.

Někde uvnitř tohle už dříve očekával. Už několik roků se Nikola nemodlil, neděkoval Bohu a relativní klid po Milutinově smrti patrně potvrdil jeho teorii, že Bůh není. Teď najednou byl klid ten tam.

Cestou domů bylo slunce zakryté lehkým oparem. Ptáci na stromech přestali švitořit, vítr se utišíl. Ani větvička se nepohnula. Szigeti, který vedle něj seděl v drožce, najednou jako by ztratil řeč. Znovu se po čase Nikola díval na mozaikovou střechu vysoké mešity, podobnou lesklým šupinám plazícího se hada. Zachvěl se a zavřel oči. Když je otevřel, zahlédl dole ocelově šedý Dunaj. Jeho proudy se vlnily a voda se tiše čerila. Až na klapot koňských podkov na dlážděné silnici svět jako by úplně oněměl. Byl prázdný a plný strachu. V této nečinnosti plula mračna nesená zdvihajícím se teplým větrem. Začala se točit ve víru. To mu připomnělo bublající pohyb jeho vody z umyvadla,

kteřá tehdy vypadala, že odhalila veledůležitý klíč k tajemství. Nikola pocítil tlak ve spáncích. Hřmotící vůz byl stále nesnesitelnější. Nikomu to nevadilo, dokud na smrt bledý muž nezačal tiše sténat.

Když se před svým bytem vysoukal z vozu, zdálo se mu, že se před ním otevřela země. Všude oblaka prachu. Odplívl si do kanálu. Szigeti, který ho držel za límec kabátu, mu sáhl do kapsy, aby zaplatil drožkáři. Najednou Nikola, jako nějaký vězeň v Dantově „Pekle", hodil dozadu hlavou a prudce vystřelil svou slabou rukou k nebi. Bylo to v té chvíli, kdy po obloze sjel blesk a o vteřinu později se ozval hrom.

Kočí poplácal řehtajícího koně po nozdrách, když tu Tesla vykřikl a prudce se uklonil k zemi. Drožkář se spěšně pokřížoval a pak hlasitě zašeptal: „Nechci žádné peníze od -" Ale všechny ohlušil přívál deště. Kočí vyskočil na kozlík a s hlasitým „hyjé!" ujížděl ulicí. Nikola, který si zacpal dlaněmi obě uši, ztratil rovnováhu a málem by spadl, kdyby se - poprvé od svého dětství - nezachytil podané ruky.

Szigeti ho vyvedl nahoru po schodech a za burácení hromu a bouchání okenic otevřel kopnutím dveře Nikolova bytu. Rychle pozavíral okenice. Vyčerpaný Nikola klesl na židli. Opřel se o stůl a tiše sténal.

Strhl ze sebe oblek a boty a jako v agónii vlezl do postele. Bouřka teď běsnila přímo nad nimi. Jeho vzdechy se přeměnily ve výkřiky, jako by do něj s každým zablesknutím projel skalpel. Při každém ohlušujícím zahřmění řval, jako by mu přestala působit obzvláště silná narkóza a zanedbaná, pouze obvazovaná rána se znovu otevřela.

Szigeti ležel v posteli s Nikolou. Aby jeho přítel nespadl, obrátil opěradlem k matraci dvě židle z kuchyně. Nikola měl křečovitě zavřená víčka, obracel se ze strany na stranu, jako by jeho postel byla kajutou v potápějící se lodi. Szigeti už chtěl jít pro lékaře, když v tom Nikola otevřel oči, až bylo vidět bělmo i duhovku, a povytáhl krk. „Nechod' pryč!“ žadonil. „Umírám -a nebojím se toho - ale s tebou je mi líp. Jediná milost, kterou si zasloužím - musíš tu se mnou zůstat, příteli - musíš! Neodcházej!“

Potom se znovu zablesklo. Nikola se začal třást a křičet jako člověk, kterého strkají do hadí díry. Od sousedů na ně kdosi zavolal, když uslyšel Nikolův křik. Za tři čtvrtě hodiny přišel lékař.

Než se rozednilo, bouřka skončila. Město ještě spalo. Szigeti si zul boty a potichu odešel z Nikolovy ložnice. Pacient si před chvílí stěžoval na klapání jeho bot - slyšel to od vedle přes zavřené dveře.

O něco později se lékař přišel podívat na pacienta znovu. Nikola, ležící na břiše, zasténal. Zakrýval si oči i uši, aby ho nevyrušovalo nic, co by ubíjelo jeho přecitlivělé smysly. Tělnatý lékař se pochopitelně vyděsil. Oči vypoulené, obočí mu vstávalo hrůzou. Podobně vypadaly i napomádované vlasy, co mu na hlavě ještě zbyly.

„To není možné!“ zasyčel vystrašený doktor, když se Nikolovy ruce opět vymrštily, aby v agónii zacpaly uši. Lékař požádal Szigetiho, zda by nezůstal ve vedlejší místnosti, když si tam přišel pro boty. Chtěl sebrat boty sám a připojit se k Szigetimu, když ale Nikola opět zasténal, ztuhl hrůzou. Sebral boty a tlačil Szigetiho do haly. S nesmírnou opatrností za sebou zavřel dveře a upřeně se zadíval na Nikolova přítele, jako by ho byl otrávil. Kdyby věřil tomu, že se Tesla prostě zbláznil, nebyl by tak znepokojen - pomatenci, koneckonců, nejsou schopni léčby. Ty příznaky! Zřejmá přecitlivělost všech pěti smyslů!

„Zavolám specialistu,“ zašeptal vyčerpaně. „A on zas může zavolat každého slavného doktora mezi Paříží a Singapurem. Jestli chcete, můžete dát do novin úplnou senzaci, o které se bude psát opravdu všude. Ale já vám, mladý muži, radím: sežeňte kněze, klekněte na kolena a modlete se!“

„Nikdy!“ zazněl z pokoje úzkostný výkřik. Potom, když otevřeli dveře, slabý hlas ještě lítostivěji špitl: „Aspoň ne teď.“

Všechno se stalo tak, jak lékař předpověděl, až na to, že ani kvůli Nikolovu stavu specialista necítil potřebu povolat ještě další. Bylo to, jako kdyby Nikola představoval případ, který se vymyká všem pravidlům medicíny. Spíše než ho studovat se lékaři rozhodli udržet vše v tajnosti a doufat, že buď zemře, nebo že se odstěhuje, aniž by ohrozil jejich dobrou pověst.

Jeden renomovaný lékař se však u Nikolovy postele opravdu objevil, dychtivý zdokumentovat tu tajemnou chorobu. Zde je několik jeho poznámek:

- Pacient je citlivý na tikání hodinek přes troje dveře. Tvrdí, že to je, jako když se buší kladivem do kovadliny.
- Pacient je citlivý na záchvěvy z ulice. Upadá do agónie, když kolem projede kůň. Pod nohy lůžka byly umístěny gumové podložky, zmírňující tyto potíže.
- Pacient nerozumí běžné řeči. Je to pro něj nesnesitelný a dezorientující hluk, který několikrát způsobil jeho absolutní strnulost. Doporučuji užít krátkých písemných vzkazů.
- S pacientem nelze normálně hýbat a manipulovat. **ZA ŽÁDNÝCH OKOLNOSTÍ NEZKOUŠET REFLEXY KLADÍVKEM.** Sebemenší dotyk pociťuje jako výbuch.
- Pacient je extrémě citlivý na **VŠECHNO** světlo. Je-li mu vystaven, sténá, jako by byl pálen ohněm, i když **MÁ ZAKRYTÉ OČI.**
- Má-li pacient oči zakryté, je schopen rozeznat přítomnost předmětů až 3,5 m vzdálených. Během pokusů si stěžuje na pocit „praskání“ v hlavě.

- Pacient se třese, potí. škube sebou a má husí kůži po většinu noci. Puls velmi nepravidelný. Ve stavu strnulosti je dokonce jen čtyři údery za minutu. Ve vzrušeném stavu až tři údery za vteřinu!

Diagnóza: ŽÁDNÁ

Léčba: Bromid draselný zřejmě symptomy nezhoršuje. Při některých stavech může mít určitý stabilizační účinek...

Nikolovi připadalo, že je úplně zničen. V jasných chvilkách se snažil udělat v hlavě pár poznámek týkajících se dynamy na střídavý proud, ale v jeho mysli to často nenechalo žádné stopy.

„To není možné - nemohu si to zapsat - to je, jako když v historii vědy někde chybí ztracená stránka! Musím žít, Szigeti," škulbl sebou Nikola a dále si stěžoval svému jedinému příteli. „To je jediné řešení! Musíš mě udržet naživu!"

Ale o hodinu později zcela obrátil. „Nemá to cenu," řekl a hořce se zasmál. „Nenechají mě, abych dokončil dílo! Hrají si se mnou ďáblové jako kočka s myší. Někdy si ve slabé chvílce myslím, že už je to trochu lepší. Možná si to namlouvám, ale udržuje mě to dál. Přesto, když začnu sám sebe přesvědčovat, jako by se mi zase trochu přitížilo. Koneckonců, alespoň si procvičím mozek. Podívej se na něj! Rozmetaný na kousky.

Kde je moje laboratoř? Co do ní dali? Moje trápení je pro ďábla jako hudba. Moje zkáza je jeho vítězství!"

Szigeti se ale nevzdal. Všechny místnosti kolem Nikolovy byly liduprázdné a nikdo se nesměl ani přiblížit. Majitel domu, který by nejrady vyhodil svého podivného nájemníka ven na ulici, alespoň pronajal jeden byt Nikolovu příteli za poloviční cenu. Přesto už brzy Nikolovy úspory nedostačovaly. Zakázal však, aby se jakýkoliv vzkaz dostal k jeho rodině. Prodal své klobouky a vycházkovou hůl. Ironií osudu to byla právě Szigetiho sestra, která nakonec přijela do Budapešti, aby pečovala o nemocného génia. Její silný, zmatený bratr si našel práci v tuzemském obchodě. Pracoval celý den a až večer, když přišel domů, se potichu vykoupal a připravil se na celonoční péči o svého roztráveného přítele.

Sestra Szigetimu radila, aby zavolal kněze, nebo aby alespoň sám chodil každý den do kostela, aby upevnil svou víru před tváří - dál to nedořekla. Nakonec už byla Nikolovým křikem tak vyděšená, že sbalila svoje i bratrovy věci. Když čekala na Szigetiho, až se vrátí z práce, ještě mu psala dopis. Žádala ho, aby svého přítele opustil. Aby napsal Nikolově rodině a nechal ho pouze v jejich péči. Pak odjela.

Čerstvě vykoupáný Szigeti se snažil svým příchodem Nikolu rozveselit.

„Tvoje sestra měla pravdu - měl jsi odejít s ní, Szigeti. Stáhnu tě s sebou."

„Nemůžeš mě donutit, abych odešel!"

Nikola se chytil oběma rukama za hlavu, jako kdyby burácela děla. Zůstal zmrazený v této pozici ještě dlouho po tom, co mu přestalo zvonit v hlavě. Pomalu řekl: „To byla přesně moje slova, Ziggy, přesně moje slova..."

„Komu jsi je říkal?"

„Mým rodičům."

„Kdy?"

Nikola se podíval na Szigetiho, jako kdyby držel v ruce zbraň. „Už dávno..." zamumlal a znovu ulehl.

„Nikolo," začal Szigeti. Naklonil se přes Nikkiho kolena a se svatou trpělivostí zašeptal: „Nikki - poslouvej mé... moje sestra odešla. Máme málo peněz. Během dne musím chodit do práce - zkrátka si už nemůžeme dovolit tady déle zůstat."

„Odejdi, příteli, zbavuji tě veškeré zodpovědnosti. Už jsi udělal víc, než jsem kdy na tobě mohl žádat.“

„Byl bys asi radši, vid?“

„Proč radši?“

„Byl bys radši, kdybych odešel - odešel od tebe, a dali by tě do blázince. Byl bys úplně špinavý, seděl bys ve své vlastní špíně, dokud -“

„Přestaň!... Co? Chceš říct, že bych chtěl radši tuhle odpornou eventualitu, aby -“

„Aby ses uzdravil, Nikolo!“

„Prosím tě, aspoň ty hlouposti říkej šeptem, nevypadá to pak tak absurdně. Samozřejmě že se chci uzdravit!“

„Tak mě tedy poslouvej, Nikki. Budu šeptat, ale ty mě nebudeš přerušovat, domluveni?“

Rozezlený pacient lehce kývl hlavou.

„Chci ti vyprávět příběh o mém strýci. Nechci ti říkat proč, to pochopíš. Byl voják a bojoval proti Rakušanům. Byl zraněn do hrudníku, ale na operaci byla kulka příliš blízko srdce. Jako zázrakem přežil několik dní v polním lazaretu a byl převezen do domu svého otce, aby se zotavil. Zranění se však nechtělo zahojit. Měl totiž v ráně otravu olovem a už skoro zemřel. Nakonec se jeden lékař rozhodl, že vsadí na sílu strýcova srdce. Kněz mu požehnal, ten starý Srb vypil půl láhve rakije na dva loky a za světla šesti lamp, zavěšených nad jejich hlavami, otevřel chirurg za pomoci svého asistenta, starou ránu a vyňal zpod žebra kulku z muškety. Strýc se uzdravil, přežil svou ženu, vzal si dívku z rolnické rodiny a ještě před smrtí zplodil dalšího syna!“

„Sdílím stejný trest jako Prométheus - jsem přikován ke skále a mé útroby klove orel!“

„Ty nejsi Prométheus a žádní bohové tě netrestají. Jsi Nikola Tesla a trestáš se sám!“

„Ticho, prosím tě!“

„Nebudu ticho - dokud tě ta tvoje kulka bude uvnitř užírat! Říkáš, že jsem tvůj jediný přítel, tvá jediná pomoc, jediný, komu důvěřuješ - tak mi tedy důvěřuj, Nikolo! Proč tu nechceš nikoho z tvé rodiny? Co je to za tajemství, které si tak chceš uchránit? Jisto jistě je to to jediné - a nic jiného - co tě teď otravuje. Řekni mi to Nikolo - řekni mi všechno.“

Nemocný ležel na své posteli s vyceněnými zuby, jako by se chystal přítelovy argumenty vyvrátit. Zhluboka se nadechl a zadržel dech. Náhle uvolnil čelisti. „Sežeň rakiji. Kněže nepotřebujeme. Sežeň rakiji a nech mě odpočívat. Začneme o půlnoci,“ řekl. Aniž svému příteli poděkoval anebo jinak potvrdil správnost jeho myšlenky, zavřel Nikola oči a složil si ruce na prsou jako nebožtík. Ještě že se předtím tato živá mrtvola uvolnila alespoň mluvit.

kapitola 5

„Tam!“ vykřikl Nikola, když asi tucet kostelních věží začalo vyzvánět půlnoc. „Tam! Tam! Tam! Pane bože, Ziggy, to je, jako když jsem přicházel na svět! Křičel jsem tehdy - jako teď.“ Pokusil se překonat křeč, která ho sužovala. Stále křičel a s každým úderem se otrásl. Zvony ho za chvíli přestaly mučit a Nikola pokračoval:

„*Dítě bouřky, 'řekla porodní bába - nad hlavou se mi zablesklo.*“

„Klid, Nikki,“ zahučel Szigeti, „hlavně bud klidný.“ „Ne, příteli. Žádný klid,“ zasmál se. Zavřel oči a recitoval dále:

„*Matka řekla: 'Ne dítě bouřky - dítě světla.' Otec řekl: 'Bude šířit světlo evangelia.'*“

„Tak to bylo, pane. Tak to bylo.“ Nikolovy křečovité zavřené oči se pomalu otevřely, zvědavě se podíval a pokračoval: „Všechno si pamatuji, víš, všechno z té minuty po půlnoci, co jsem se narodil. Takový triumf a vztek. Čekal na mě celý svět, abych ho mohl objevovat!“ Té vzpomínce se zasmál. „Zvědavé miminko... stále něco podnikající. Krátce po křtu jsem se rozhodl, že podstoupím druhou koupel - tentokrát jsem si vybral hrnec s vařícím mlékem. Chtěl jsem se podívat, co tam tak bublá. Zachránil mě mamčin postřeh - asi tucet vaječných bílků,

kterými mě potřela, byla jediná sterilní věc po ruce. Ale ta bolest - Ziggy! Matka mě pak hlídala jako ostrůvek. Pak přišlo další dítě, Angelina. Co měla matka dělat, ubohá žena?

Měl jsem tři sestry a bratra. Když už sestry nebyly moc chytré, aspoň byly pěkné. Ale můj bratr... můj bratr. Dane byl génus. To říkali i o Smiljanovi. A měli pro to dobrý důvod. Řeknu ti o něm, co udělal. V jednom roce bylo velké sucho - mně byly dva roky. Pamatuji si, že obilí schlo jako mrtvá ryba na písku. Ve městě byla obecní studna. Dobře se vědělo, kolik vody se z ní může bezpečně vzít, kolik může dostat každá rodina. Danovi bylo devět. Spustili ho dolů v okovu s dlouhou tyčí v ruce. Změřil, kolik je ještě ve studni vody. Potom odpočítali padesát kbelíků vody. Znovu ho spustili, aby měřil. Dalšího dne ho spustili ještě jednou, aby zjistil, kolik vody ve studni do rána přibylo. Vypočítal vzorec, podle kterého se řídili v dobrých i špatných časech. Věděli, kolik vody mohou spotřebovat... Dobré a špatné časy... Říkali mu kouzelník a měli pravdu - ale bylo něco, co nezvládl. A to jsem byl já.

Samozřejmě že jsem ho měl rád, ale také jsem ho nenáviděl. A myslím - ne, vím, že to samé platilo i pro něj. Mohl jsem totiž dobře sledovat pochod jeho myšlenek skrze jeho oči. Byly jako voda, když byl ale skutečně hodně zamyšlen, byly jako kusy ledu. Ale já jsem byl oheň - vždycky oheň - a oba jsme bojovali bitvu, které nikdo jiný nerozuměl. Viděli jen páru, která z nás stoupala. Ale nevěděli, že jeden z nás musí vyhrát... a podivně, velice podivně...“ Znovu se odmlčel a vypadal zmateně. Hned pak pokračoval ve zcela jiné náladě. Szigeti seděl, tiše poslouchal a bál se přerušit nepravidelný proud kamarádových vzpomínek.

„Právě moje matka byla úplně vynikající. Otec byl sice uznávaný pop, ale matka - byla všude známá svou pamětí. Měla v hlavě celé knihy poezie, ačkoliv se nikdy nenaučila číst ani psát. Ona byla ten první vynálezce v rodině. Vymyslela panty, ve kterých se dveře mohly otevírat na obě strany. Použila to i pro zástěnu. Vymyslela a sestrojila tucty vymožeností a 'šetríčů času'.

Zatímco já - já jsem byl tehdy pořád venku. Dane zvládal všechno uvnitř - kostel, školu, stůl, na kterém jsme obědval a kde můj otec zpíval své modlitby. Já jsem byl někde na louce, na kopci, v lese a nejčastěji - nejčastěji u řeky. Když mi byly čtyři, postavil jsem mlýnské kolo bez lopatek. Bylo to houževnaté dílo, vydrželo léta - kdybychom měli nějaké světlo, mohlo ho zásobovat energií. Problém je, chci říct. problém byl...

Ano, problém a já jsme byli nejlepší přátelé. Jestliže Dane udělal lidem šťastné, já jsem jim přidělal starosti. Když mi bylo pět, málem mě nabral na kly kanec. Už jsem cítil jeho funění za patami, ale chytil jsem se jedné nízké větve ze smrku, vyšvihl jsem se nahoru a moc jsem křičel. Jednou jsem byl přes noc zavřený v nějaké staré hrobce. Ta strašidla, která mě celou noc honila!"

Nikola zvedl hlavu. Jako by ho potěšilo i překvapilo, že vidí svého kamaráda.

„Víš, Ziggy. co o mně říkali na univerzitě? Určitě jsi slyšel o tom, jak mohu vidět věci. No, měli úplnou pravdu. Tehdy už jsem se, samozřejmě, naučil ovládat energii. Ale protože jsem to já - ovládala spíše ona mě.“

Když mě něco zaujalo, nebo dokonce když jsem o tom jen slyšel, najednou se to před očima začalo formovat a uviděl jsem to před sebou. Tak opravdově, jako teď vidím tebe. Zůstaly mi i moje sny a noční můry - též tak reálné, jako kdybych byl zcela vzhůru. Dovedeš si představit, jak to bylo pro dítě strašné? Když mi otec nadával a trestal mě za to, že lžu a vymýšlím si, věc to jenom zhoršilo. Szigetí, já jsem nelhal. Ještě dnes nemůžu říct, že to byly jen představy." Nikola udělal marné gesto a usmál se. „Ale co není jen v představách, příteli? Když je člověk pryč a nikdo si na něj už nepamatuje, pak si nikdo ani nepředstaví, že vůbec existoval - a vlastně by měl pravdu. Vypadá to, že opravdu nikdy neexistoval - dokud se neuzdravím. To bude důkaz, nezvratitelný důkaz. Ale oni žárlí. Rozumíš? Myslí si, že zrněním pořádek věcí. Že prostě všechno zpřevracím a řeknu, že všechny jejich výsledky jsou jen smetí a lži. To se jim nebude líbit, že? Chtějí nás změnit, udělat z nás to, co jsou oni. Podívej, nebe je modré a tráva zelená - a nedávej to naopak! Podívej se na stromy a skály a řeky - v řece nejsou žádná kolečka. Žádná kolečka nehýbou nebem - Ezechiel je viděl. I Dane. Aspoň mi to řekl. Možná je viděl, možná to řekl jen ze zlosti. Ale to by bratr neudělal, že ne? Bratr, Ziggy? A můj otec - věřil, že Ezechiel byl prorok, ne čaroděj. A přece byl Galileo přesvědčen, že Země obíhá kolem Slunce, a nakonec to musel odvolat. Ano! Papež na něj uvrhl kletbu a exkomunikoval ho. Řekl: „Odvolej!“ A on odvolal - byl vlastně génius - jako Shakespeare, Goethe, Beethoven. Podlézej, buď dlouho živ a pěkně pracuj. Jen Archimedes se nikdy nevzdal. Vojáci ho zabili v jeho pokoji. Nezachoval se úskočně, nehledal přímluvu." Nikola byl stále vzrušenější. „Ani Sokrates, říkám ti, i když mu nabídlí útek. Ani Kristus! Pane bože - Dane! Co jsem měl dělat? Co jsem měl dělat - řekni - zapřísahám tě... Dane!"

Szigetí ztuhl. Věděl, že stačí sebemenší dotyk a Nikola by začal řvát v agónii. Proto ho velice mírným, i když prosebným hlasem napomenul: „Klid, Nikki, teď už klid... Musíš být ticho, úplně ticho. Odpočiň si a bude ti líp. Zítra budeš mít víc síly. Spi, Nikolo, ráno je moudřejší večera.“

„Ano," zašeptal mrtvolně bledý Nikki. Otočil se na bok, přitáhl kolena k hrudníku. Když Szigetí přehodil přes jeho útlá ramena pokrývku, Nikola se přikrčil: „Tak ráno...“

Ráno byl Szigetí u vytržení. Nikola seděl na posteli, a když se jeho kamarád pomalu plížil do pokoje, začal se smát.

„Takhle dobře jsem se nevyspal od té doby, co jsem byl dítě! Doufám, že máme ještě nějaké jídlo. Umírám hladu!"

„Taky jsem spal dobře," opáčil Szigetí. Nevěděl přesně, jak by měl brát Nikolovu veselost. Pak se rozzářil. „Ano, máme tam nějakou kaši s datlemi, meruňkami a mandlemi - a se smetanou, Nikki!"

„Báječně! Dobré jídlo je lepší než palivo, nemyslíš? Je to spíše jakýsi druh umění. Víš, skoro se to bojím říct, ale cítím se mnohem líp, Szigetí, silnější. Divné, vůbec se nepamatuju, čím jsme včera v noci skončili - neřikal jsem něco hrozně zvláštního?"

„Vůbec ne, Nikki. Prostě jsi usnul uprostřed vyprávění o svém dětství. Myslím," - zaváhal, jak to má šikovně říct - „že tě to uspalo.“

„To je dost divné, opravdu divné. Přesto budeš mít asi pravdu. Ale Ziggy, proč nejsi v práci? Už je pozdě.“

„Moje práce je tady a ta nepočká," odpověděl jednoduše Szigeti. Pak odešel připravit snídani.

„Řekl jsi někomu o svých vizích?" začal Szigeti. Napil se rakije a vzal od Nikoly skleničku. Likér byl v tuto chvíli asi to nejlepší, co je mohlo povzbudit.

„Nejdříve jsem si to nechával pro sebe. Pak jsem to řekl Danovi. Víš, spali jsme spolu v prvním patře. Měl velice lehké spaní a moje noční povídání s ‚přáteli‘ ho často probouzelo. „Asi se zeptáš, s jakými přáteli," usmál se nervózně Nikola.

Szigeti si všiml, že Nikola používá dva různé typy řeči: jeden profesorský a samolibý, plný rétorických ozdůbek a jemností, a ten druhý, sestávající ze všech ostatních slov, téměř primitivní jazyk telegrafních sdělení. A právě v tomto druhém typu Nikola většinou vzpomínal na důležité věci. Jako například teď mluvil o svém mrtvém bratrovi.

Szigeti věděl, že je přítomen něčemu, co přesahuje jeho chápání. Byl jako prostý dělník v továrně, který se snaží dostat se na kloub záhadným strojům. Věděl, že jeho přítomnost příteli pomáhá a Nikolovi právě jeho usilovné vzpomínání na dětství dovoluje zotavit se z jeho prazvláštního stavu. Pro Szigetiho to bylo prosté - už po generace se jeho rodina pyšnila tím, že vždy dodrží dané slovo. On přísahal, že splatí pomyslný dluh podivnému géniovi, se kterým se spřátelil. „A ještě žádný Szigeti neporušil slovo, které někomu dal." Nějak to dobře šlo dohromady s tím, že se Nikki najednou rozhodl mluvit.

„Ano, zcela klidně se můžeš zeptat. ‚S jakými přáteli?‘ Moje noční návštěvy... stále ke mně chodí, příležitostně. Ukazují mi různá místa, podivné památky, seznamují mě s báječnými lidmi z jiných světů a jiných dob. Nemusíš tomu věřit - jedna moje část tomu také nevěří - ale je to ta část, která je teď trestána na této posteli z hřebíků. Máš pravdu. Protože, milý příteli, to vizemi stíhaný chlapec jménem Nikola Tesla jednou došel k náhlému rozhodnutí, že nebude věřit ničemu, co se nedá dokázat. Měl se stát vědcem. Popřel by otcova Boha i s ostatními zázračnými jevy, které třeba i viděl. Ale tady - dnes - je ten logik trestán! Proč? Protože ‚Je ještě více věcí na nebesích i na zemi, Horacio, než si vymýšlíš ve své filozofii‘ - čímž chce říct, že existují věci, o kterých vím, Szigeti, že je ani já, ani nikdo jiný nikdy nepochopí. A tak i jedna moje část se bude chovat zcela jinak než zbytek, dokud - no, dokud zase neochořím! Ano, myslím, že máš pravdu."

„Nikolo," řekl Szigeti. Vstal a uchopil kus dřeva, kterým chtěl nahradit drahé uhlí. „Tady je kousek dřeva na topení. Nakonec ho spálíme, ale než to uděláme, chci, aby nás napřed zahřálo jinak."

Nemocný se na něj nechápavě podíval.

„Podrž ho takhle oběma rukama - vem si rukavice, jestli chceš - a přitáhni ho k hrudníku, takhle, třikrát."

„Třikrát?" vzpěchoval se Nikola.

„Třikrát - nebo budem bez oběda."

„Tak... tohle je třikrát."

„A jestli chceš i zákusek - tak to udělej ještě dvakrát!"

Zanedlouho už byl Nikola schopný vstát, za bledého zimního slunce se sám vykoupal a udělal jeden nebo dva lehké úkoly. Ukrutně vyhládlý si sedl ke stolu, nalil skoro symbolicky rakije a vrátil se k jejich „rozpravě" - jak říkali Nikolovým zpovědím.

Jednoho večera najednou spustil: „Už jsem ti říkal hodně o Danovi, mém báječném bratrovi." Jeho hluboké oči zmateně putovaly po pokoji. Pak se zhluboka nadechl a pokračoval: „Poslední válka mezi mnou a Danem se točila kolem hřebce jménem Aladdin, kterého dostal otec od svého přítele. Bylo to neuvěřitelně vzrostlé, krásné a inteligentní zvíře a brzy o něm všichni mluvili široko daleko."

„Ale co zajímá nás," přerušil ho Szigeti, protože cítil, že musí, „koně jsi obdivoval jak ty, tak i tvůj bratr."

„Ale jenom Dane na něm směl jezdit. Jezdit, kam se mu zachtělo. Já jsem směl na Marience, staré kobylce, a jezdit jen tak kolem za přísného dohledu matky!"

„A kolik ti bylo - jen...?"

„Bylo mi pět," přiznal se Tesla hrdě.

„A Danovi...?"

„O sedm let starší! Kolikrát to ještě budu muset říct! Bylo mu dvanáct a skákal s Aladdinem přes ploty! Pelášili přes pole jako vítr! Naučil se dokonce běžet za Aladdinem a vyskočit do sedla! Bylo to nespravedlivé - úplně nespravedlivé!"

Szigeti chvíli počkal a potom opatrně řekl: „A cos tedy udělal?"

„No, nejdřív jsem bojoval podle pravidel. Víš," kradmo pohlédl na Szigetiho, „už jsem ti říkal, jak jsem si slíbil, že se naučím létat. Zdůvodňoval jsem si to tak, že až se mi to jednou podaří - no, že budu slavný, každý mě bude mít rád a všechno, o co požádám, to dostanu."

„Včetně Aladdina?"

„Hlavně Aladdina."

„No a..."

„Prostě jsem si všiml, že když jsem rychle vyběhl schody nebo mě vyrušila nějaká - nějaká představa nebo něco, cítil jsem se o něco lehčí. Pozoroval jsem, že se moje chodidla sotva dotýkají země, a někdy - někdy jsem najednou zjistil, že sedím, aniž bych si pamatoval, že jsem si sednul. Bylo to, jako kdybych se v tomto stavu vyčerpání vlastně vznášel nad zemí a zase klesal, úplně samovolně. No, čím víc jsem na to myslel, tím víc jsem si začal být jistý, že to bylo právě to nepostihnutelné tajemství, jak létat."

Když se tohle stalo, měl jsem ve škole špatný den. Je to na dlouhé povídání, ale vymyslel jsem speciální past na žáby, kterou si pak dělali všichni kluci ve vsi. A pak dal někdo všechny žáby ve Smiljanu jako potravu prasatům. Všechno se dověděl můj otec a já - už tradičně - jsem byl hlavním viníkem. Ne, ten den ve škole opravdu nebyl šťastný. Všichni mi nadávali, ale situace se ještě zhoršila. Někdo mě viděl v mém zvláštním stavu, když jsem měl své představy, aspoň si to myslím, a - no, a začali říkat, že jsem čaroděj. Abych pravdu řekl, nejsem si zcela jistý, jestli na tom nebylo kus pravdy.

V každém případě jsem svým mučitelům utekl. A jak jsem běžel, cítil jsem se úžasně lehký. A čím jsem byl lehčí, stále více to vypadalo, že je to ta slavná chvíle - chvíle pomsty a zadostiučinění. Takže zatímco jsem před ostatními utíkal, začínal se plán rýsovat. Chtěl jsem všechny nechat za sebou - ty blázny, kteří by mohli být mými svědky. Řekl jsem jim, že k nim v noci přiletím oknem a dám jim rampouchy do postele. Hnůj do rybníka. Mrtvé netopýry do bot. Zastavili se u stodoly, ale stále na mě sprostě pokřikovali. A já jsem jim to zase vracel!"

Nikola už byl skoro hysterický, ale Szigeti se ho nesnažil uklidňovat. Nikola se postavil a stále povídal. Pak padl přes postel.

„Vyběhl jsem venkovními schody, rozrazil dveře, vzal otcův deštník z věšáku, přeběhl přes ulici do kostela a připravil žebřík do hlavní věže. Byl to zázrak, že jsem to udělal, protože vzduch byl úplně horký, jako plameny nebo jako mihotání plamínek svíčky za oknem. Věděl jsem, že jsem objevil tajné dveře - ten oheň mě měl pouze zastavit na cestě za slávou! Otevřel jsem je však a málem spadl ze žebříku. Počítal jsem z posledních sil od jedné do desíti. Potom, když jsem otevřel svůj létající stroj a uslyšel pod sebou řev toho šíleného davu, vymrštil jsem se a vznesl se nad věž! Pomstít se svým trýznitelům pod sebou, svým pronásledovatelům, sprost'ákům a pochybovačům... svému důstojnému, spravedlivému otci, mým tichým, poslušným sestrám. Udivit svou geniální matku a být ospravedlněn v jejich vševědoucích očích a ukázat svému bratrovi - mému báječnému, vysokému a pohlednému bratrovi - kdo ponese navěky jméno Tesla."

Nikola zavřel oči a nechal je těsně přivřené. Jeho tvář byla zhroucená bolestí a pokorou.

„Zavadil jsem o střechu a s obrovským rachotem jsem se zhroutil na strmě položené tašky. Dráty deštníku mě nepříjemně píchaly do boku. Můj pád zbrzdil okap, ale nevydržel. Alespoň

se díky okapu zmenšila ta čtrnáctimetrová výška, ze které jsem se zřítíl. Vůbec si nevzpomínám, jak jsem dopadl na zem.

Šokovaná matka donesla moje bezvládné tělo do postele. Lékař konstatoval šest zlomených žeber. Usmál se, potřásl prý hlavou, položil ruce na skleslá ramena mých rodičů a řekl: „Nedělejte si starosti - chlapec je patrně nesmrtelný!“

Přitom se Nikola začal smát. Otevřel oči a vypadal, že není schopen čelit svým vzpomínkám. Sevřené rty byly bílé. Když ležel na posteli, objevil se mu na bradě důlek. Dlouhýma, štíhlýma rukama se chytil za kolena, jako by chtěl zklidnit zmítající se tělo.

Začal se smát. Szigeti se neudržel a musel se pokřižovat. Stále na svého přítele upřené hleděl. Smála se to smrt životu, nebo život smrti? Nevěděl. Vzal z Nikolovy třesoucí se postele skleničku a rychle vypil její obsah. Totéž učinil se svou sklenkou.

„Opravdu ne-smr-tel-ný!“ zasmál se slabě Nikola, zcela vyčerpán křečí. Věžní hodiny odbíjely deset hodin. Nikolův smích se náhle změnil v kašel. Szigeti mu dal napít vody a vmžiku kašel ustoupil. Přikryl Nikolu až po ramena. Bylo vždycky nejlepší, když Nikola hned po jejich „rozpravách“ usnul.

„Tak zítra,“ zašeptal Szigeti svému spícímu kamarádovi - kamarádovi, kterého, jak na chvílku uvěřil, z jeho skličující choroby málem vyléčil.

kapitola 6

Szigetiho probudilo zaskřípání dveří. Stála tam zahalená postava a v natažené ruce držela jakýsi předmět. „Můžeme, prosím?“ zašeptal z šera Nikola. Szigeti se v posteli posadil, protřel si oči a uvědomil si, že je to šálek kávy, co Nikola drží v ruce. „To je pro tebe, místo rakije,“ řekl Nikola rozpačitě. „Promiň, že tě budím, ale myslím si, že je neuvěřitelně důležité, abychom pokračovali. Bylo právě pět, takže než půjdeš do práce, máme ještě hodinu času. Tak promiň, že jsem tě vzbudil, ale -“

„Nic si z toho nedělej - za chvílku budu u tebe v pokoji. A díky za kávu.“ „Jenom jsem -“

„Už žádné omlouvání, Nikki. Chvilku mě nech a hned začneme.“

„Byl jsem hrozný pacient. Jako teď. Chtěl jsem být ve své přírodní laboratoři, než mi to zima znemožní. Ale byl jsem doma přikrytý pod dekou. Slyšel jsem je ze školního dvorku, jak na můj účet zpívají jakousi písničku:

*, Nikki - blázen řekl, že poletí
dobře vyskočil, ale spad vzápětí
Nikki leží v posteli...
Nikki, Nikki bláznivý.'*

Ať se ti to líbí, nebo ne, byl jsem vězeň. Alespoň jsem pokročil ještě dále ve svých studiích. Jednou jsem propašoval do svého pokoje svíčky a četl jsem knížky vypůjčené z otcovy knihovny až do samého rána! Pak jsem vstal a byl asi hodinu se svou matkou - Nikola pohlédl na zamlžená okna - „přesně v tu ranní dobu, kdy je každá minuta jenom tvoje a nikoho jiného. Od té doby jsem se tři roky učil cizí jazyky, zatímco mí spolužáci zvládli jen tři kapitoly z počtenice, potom co se to biflovali hodinu nazpaměť. Smáli se mi a já jsem byl pro ně dobrý důvod, aby se smáli. Ale oni -“ Nikola ukázal prstem ven z okna - „oni se nechali snadno porazit. Dane mi přinesl koláč a cukroví. Sladké vydírání! Když jsem chamtivě konzumoval to, co mi donesl, snažil se mě upokojit, falešně povzbudit, což vždy doplnil informací o svých posledních úspěších. Z pouhé nudy jsem ho prosil: „Řekni mi, řekni, řekni! - tak jak jsi už daleko, Dane? Kam až ses dostal?“ Skoro to vypadalo, že chci sám sebe úplně zahanbit. Ale věděl jsem, že je to jediný způsob, jak dokázat, aby to nedělal on sám. To on ale nechápal - že jsem jako oheň!“ Nikolovy oči se zle zablýskly.

„Musel bys mě jedinečně udusit, popel počůrat, abys měl jistotu. Slyšíš, jak to syčí?! Kousky šedého popela vypadají jako mrtvé - ale nejsou. Nejsou! Neuhasiš je! Blázne!“ křičel Nikola a komicky kopal nohama, „měl jsi mě radši v posteli obrátit, Dane! Nebo - ještě lépe - vyhodit z okna! Nikdo by nezapochoyboval, že ten čarodějnický popův syn byl do záhuby vehnán nějakým démonem. Nikdo by o tom vůbec nepochyboval, Dane. Ale ty sis byl tak jistý, že jsi lepší! - a vůbec tě nenapadlo, že bych se ještě mohl uzdravit. Co jsem měl dělat po osmi týdnech zoufalé nudy? Co mohl takový malinký netvor udělat?“

Teslova hlava klesla na stranu, jako kdyby uvažoval o tom, co právě řekl. Pak, jako nějaký pták, prudce natáhl krk. „Samozřejmě, možná byl můj hrdina - všechno, co jsem chtěl být já. Génus, říkali. Ano! Ale nikdy ho neobtěžovaly přízraky, nikdy ho nenavštívil žádný nebeský posel, nikdy ho nevystrašil jeho vlastní stín.“ Nikola se křečovitě usmál.

„Ale jeden přítel mi přece dodával velkou sílu a nemyslím tím Ježíše!“ zařehotal se jako nějaký uličník. „Jeho Magnificence. Makat! Ten starý kocour, který směl k mé posteli přijít. Ta čtyřnohá potvora byla černohnědá jako melasa a čokoláda. A když jsem uprostřed noci

zaslechl jeho pozdravné prskání a škrabání jeho drápků - sám vyhledal moji ruku a vyšplhal se po ní. Dá se říct, že mě úplně ‚elektrizoval‘ - dobře o tom věděl. Bylo to takové měkké a praskající v hluboké tmě. Nádherný proud jisker. Stovky malinkých pochodní, hořících v jeho kabátě u mojí hlavy." Nikola natáhl ruku a slastně přivřel oči.

„Úplně jsem cítil tu energii, která na mě čeká," šeptal, „mezi jiskrami, jež nezapálí oheň. Jako Penelope čekala na Odyssea. Jako čeká vynález na vynálezce... Trpělivě, a přece netrpělivě. Protože jsem věděl, že tuto paní světla využiji. Zkrotím ji - anebo mě ona při tom pokusu zabije."

Seděl na posteli přikrytý dekou, aby mu nebyla zima, a jako by hladil po hřbetě tu dávno mrtvou kočku, pro něj nyní reálnou. Usmál se, jako by se vesele díval na její hlavu. Jeho pohled se za chvíli rozplynul. Pomalu spustil ruku ke straně, lehl si na záda na připravené pokrývky a zhluboka se nadechl.

„Když už jsem směl vylézt z postele, ihned jsem šel do vyhřáté stodoly, která celá voněla. Šel jsem do stáje a zdravil zvířata: ovce, kozy, prasata, slepice a husy. Dokonce jsem po krku poškrábal kohouta, který mě jednou klovnul do paty -" vyhrnul si pyšně nohavici nad lýtko - „tady mám to jeho znamení, které zůstane viditelné, dokud budu naživu!"

Szigeti se netrpělivě zavrtěl na židli. Cožpak ho Nikola budil ráno v pět, jen aby mu tady vyprávěl o zvířatech? Anebo ho jen tak napínal, než mu řekne to pravé? Ještě chvíli ho nechal jen tak blábolit, protože cítil, že se blíží ta správná doba, kdy se všechno dozví.

„Nasypal jsem holubům, kteří vrkali a napařovali se na těch nejvyšších trámech. Přiletěli ke mně a radostně vrkali. Potom jsem zašel do Aladdinovy stáje. Nasypal jsem si do dlaně kradený cukr a ucítil jsem teplý dotyk jeho sametového chřípí. Vesele zařechtal a vylízal cukr do posledního zrníčka. „Stejně na tobě pojedu - rychleji než vítr - počkej, uvidíš!" slíbil jsem mu a pohlídl ho po čumáku. „Stejně budeš můj - uvidíš!"

Slyšel jsem, jak venku větrem o sebe ťukají stébla rákosu. Jako by říkala: ‚Nik - Nik - Nikola,‘ a volala mě. Několik jsem jich uřízl, a jak jsem si myslel, byla dutá. Hned jsem s nimi začal dělat pokusy - sál jsem jimi vodu, foukal do chomáčů prachu. Mlhavě jsem si představoval domorodce v Nové Guineji, známé pomalovanými tvářemi a foukačkami na jedovaté šípy. Hned jsem si jednu vyrobil. Zanedlouho jsem zjistil, že tvrdý hrách, vyfouknutý z krátkého a pevného stébla, může mít účinek jako mocná zbraň."

Nikola se díval před sebe, velmi upřeně. Najednou se prudce obrátil na svého přítele a vypadal, že je rád, když viděl, jak Szigeti leknutím poposkočil na židli. Stejně rychle vrátil hlavu nazpět a nechal se znovu pohltnout svými vzpomínkami.

„Přesně v ten den, kdy jsem si vyrobil tuhle foukačku, vykradl jsem se za dlouhou zeď otcova úřadu. Po celé její délce jsem nainstaloval terče, a šeptaje jména svých nepřátel, metal jsem šustící hrách do listů, březové kůry, borových šišek, a tím probodával - s opravdovým nadšením a zlostí - srdce těch ubohých darebáků. Toho dne jsem se stal skutečně mocným válečníkem!"

Pak jsem v dálce uslyšel známý dusot - to bujný Aladdin tepal luční trávu svými těžkými kopyty. A teď - když jsem byl v takové bojové náladě - jsem se schoval za zdivo, přitiskl se k němu a zaměřil svůj zrak na to, co jsem ještě těsně před tím zahlédl: na druhé straně zdi si klidně jel Dane, zcela ignorující mou, tehdy nepřátelskou přítomnost.

Našel jsem malou škvírku, kterou jsem mohl vše pozorovat. Aladdin se stále přibližoval, jeho dusot byl čím dál hlasitější. V mé mysli se bleskově odehrála malá bitva - ale nakonec nad hlasem rozumu zvítězila skutečnost, že mám jedinečnou příležitost využít jak tajnou zbraň, tak i tajný úkryt, kde ji lze snadno použít. Každou chvíli museli buď začít klusat, nebo od zdi odejet! Osud hrál ale do ruky mně. Ušetřil mi šanci, která nastává jen jednou v životě, šanci zajistit si jednu provždy spravedlnost!

Srdce mi v hrudi bláznivě bušilo! Ruce se mi třáslly, když jsem vsunoval do pukliny svou foukačku. Obratně jsem nabil hráškem, který byl připraven pod jazykem. Zaklonil jsem hlavu, nadechl se a celou silou plic - ššš - jsem ten tvrdý hrášek vyfoukl do Aladdinova zadku.

Kůň žalostně zaržál. Vytáhl jsem foukačku z pukliny a na její místo jsem opatrně přiložil oko přesně ve chvíli, kdy se hřebec vzeplal jako bílá hora. Znovu zuřivě zařehotal, vymrštil přední nohy do vzduchu. Hřívá se mu zatřásla, jako když voda narazí na skalisko. Popolezl jsem dozadu, zakryl si hlavu rukama a s hrozným pocitem radosti jsem se celý chvěl. Čekal jsem, že bratr začne panicky plakat. Ale on neplakal. Bylo jen slyšet, jak Aladdin udělal zmatený krok dozadu, příšerně zařehotal, zděšeně zaržál a pak už jsem jen slyšel, jak peláší pryč."

Nikola si klekl na posteli, vykulil oči a vymrštil obě ruce, jako kdyby držel nějakou velkou knihu.

„Vzpomínám si, jak jsem Danovi třásl rameny, křičel jsem na něj jeho jméno a zapřisahal ho, aby mi odpustil. Ale ta nepřítomná ztuhlost jeho tváře, ta tíha rukou a nepříjemná měkkost dlaní - všechno mi říkalo to, co jsem nechtěl slyšet. 'Pozdě.' Ne, nechtěl jsem to poslouchat. Křičel jsem s hlavou obrácenou k nebi svoje sliby - že už nikdy nic nevyvynaleznu - už žádný jiný nápad - nikdy žádné představy - a že už mu nikdy neublížím."

Nikola civěl na svého přítele. Ten pohled Szigetim úplně otrásl. Přesto ho Nikola neviděl - díval se skrze něj.

„Přišla odpověď. Horký dech za mými zády! Zvědavý čumák Aladdina, který se vrátil - bál jsem se pomyslet na zlo, které se ve mně usadilo a způsobilo smrt. Ale ne, on nemohl vidět d'ábla - viděl jen pětiletého chlapce, který se sklání nad svým ležícím bratrem. Nad tím, který na něm měl jet. Aladdin potom pomalu, s velkou opatrností pomocí čumáku několikrát pohnul Danovou hlavou, aby ho probudil. Místo toho si všiml krve, kterou měl Dan pod hlavou a která prosakovala jeho vlasy podobně jako barva ve štětinách štětce. Ta krásná vlasatá hlava byla od krve." Nikola jako by se díval na bratrovu hlavu. Srdce mu bilo jako o závod a jen Bůh mu byl svědkem. Přesto, nebo snad právě proto, znovu pokračoval:

„Až když jsem se blížil k domu, kam jsem šel pro otce a matku, a hnal jsem se rychle, jako když se šíří oheň v lese, až tehdy jsem si uvědomil, kde jsem a co dělám. Že se mi vlastně vyplnil můj sen a že jedu na Aladdinovi rychleji než vítr. Moje temná přání... se konečně splnila."

Ta slova řekl skoro neslyšně. Nikola seděl na posteli, kolena u brady a jeho bledá, hubená tvář čněla nad jeho koleny jako hlava sovy ve větvích prastarého stromu. I oči měl vyvalené hrůzou a touhou.

„Měli bychom na chvíli přestat, Nikki," zašeptal Szigetim. Spíše si chtěl odpočinout sám, než aby se snažil uklidnit přítele. Instinktivně se pohodlněji uvelebil na židli.

Nikola jen mávl rukou a jen tak hodil okem. „Už je pozdě přestat. Měl jsem přestat před dvaceti lety - a mohl jsem, snad." Pomalu a klidně přejížděl očima, jako když se mušketa rozhlíží po okolí, dokud nespočinul na Szigetimho šišaté hlavě. „Teď už nemůžu přestat."

Sedl si na posteli a po dobu dalších tří hodin si skoro neodpočinul. Bud seskočil z postele a jen tak na chvíli se díval do knihovničky, nebo se posadil a pozoroval oknem něco na ulici, sedl si na židli nebo na kuchyňský stůl. Bylo to, jako kdyby byl v kleci a zkoumal vnitřek svého zajetí.

Po celou tu dobu s ním byl Szigetim. Nikdy mu nepřekážel ani ho od ničeho nezrazoval. Na práci zapomněl. Nebo spíše, tohle byla jeho práce - chvíle, ke které se celou dobu snažili dostat. Szigetim neřekl ani slovo, protože už dávno nebylo nutné uklidňovat schizofrenického pacienta. Tesla zkrátka začal normálněji žít. Szigetimho úkol byl prostě mít ho na očích, rozvíjet jejich vzájemnou důvěru - a kdyby něco - zkusit mu podat ruku.

„Ale Dane nebyl mrtev," řekl Nikola v chůzi. Oči mu kmitaly všude, i když se na nic nedíval.

„Nebyl mrtev, ale také nežil. Byl v bezvědomí. Byl na vahách slepé spravedlnosti - a nebyl to jeho hřích, ale můj, který zpozdil rozsudek.

Zatímco se na něj chodilo dívat hodně návštěv, celou dobu jsem byl u něj. Jako první přišel můj otec s matkou - a doktorem, samozřejmě. Moje sestry a bratrova učitelka ze školy. Až po dvou dnech v neustálých modlitbách si mí rodiče uvědomili, že jsem ještě z jeho pokoje nevyšel.

Řekl jsem jim tehdy to, co jsi řekl ty mě, Sziget - , Já nemohu odejít! " Nikola vzdychl. „A tak začalo tohle naše bdění," a podíval se na Szigetiho tak, že to oba dva zahřálo u srdce.

„A tak jsem tam zůstal do třetího dne. Naděje nám všem pomalu umírala. Rozpojil jsem své sevřené dlaně a chytil jsem se obou mých rodičů. Jak jsme se tak drželi, všichni tři jsme se pustili do pláče - i se mnou, malým vrahem, uprostřed. Se mnou, malým Jidášem, který se tak usilovně modlil k Bohu!

Prosil jsem Boha, ať si radši vezme mě. Aby zachránil Dana a vzal si mé, který nesl vinu, vždy záviděl a nemohl být z toho vyléčen. Aby Bůh otevřel Danovy oči a zavřel moje, zavřel je napořád a navěky... navěky a napořád.

Bud jsem musel omdlít, nebo jsem prostě usnul vyčerpáním, protože jsem se probral až po třiceti hodinách. Zjistil jsem, že život se téměř vrátil do normálních kolejí - tak normálních, jako byl život v domě mého otce předtím! Dane otevřel své oči, jak mi řekli, zatímco já jsem je měl zavřené. Rodiče se velice zhrozili, když se dozvěděli o mé myšlence, že Bůh přistoupil na mou navrženou výměnu. Ale nebylo to zas tak jednoduché!

Zanedlouho si moji rodiče uvědomili, že ‚kotel‘ mého mozku se vaří ještě bláznivěji než kdy předtím. Protože jsem na louce nad Danovým tělem přísahal. Přísahal jsem a byl jsem přesvědčen, že - spolu s jedenáctihodinovou modlitbou - to bratra vrátilo zpět odtud, kam předtím odešel. Ale ty různé představy, fantazie, vize, blikající světla, valící se plameny, duchové a návštěvníci, kteří mi dříve spíše jen tak zpestřovali život, mi teď svou činností řádně hatí mé plány. Byl jsem delikvent, který v jedné své slabé chvíli přísahal, že bude žít, jak se má, že bude hodný, že bude jako... beránek. Potom se všechny ty bytosti, co mě doprovázely, ať už nadpřirozené nebo vymyšlené, staly reálnými! Ano, byly jako malé děti, které mi schovaly mé dětské hračky. Přes noc zošklivěly, hlasy vyřvávaly moje jméno a pomalu, ale jistě vylezly ze svých skrýší všichni pekelní démoni, aby mě napravili nebo alespoň přivedli k šílenství.

Už žádní milí, usmívající se pánové. Už žádná pohoda ve stodole, kde stál Aladdin a kde ve vikýři vrkali holubi. V noci se otevíraly brány pekelné a co vylézalo? Dvě hlavy s jednou hubou plnou puchýřů, které vydávaly hrozný ryk. Čtyři mrkající oči - dvě prostřední šilhající, jako když se z vaječné skořápky vykulí dva žlutky."

Nikola stál jako strom ve větrné bouři, v okamžiku klidu před dalším poryvem větru. Svou pravou dlouhou ruku měl zvednutou k tváři s prsty roztaženými jako na obranu před vybavujícími se představami.

„Každé druhé slovo snědly jako potravu," zašeptal tajemně, - takhle se živily! Ale část jich žila ve mně - a ony to potřebovaly - potřebovaly mě, abych je doplňoval. Připojily se ke mně, napřed po jedné, pak všechny dohromady. Nejhorší bylo, když všechny najednou začaly mluvit. Dva hlasy jako jeden, jeden nízký, druhý vysoký - ale s takovou přesností rozsahu - že vytvářeli nesnesitelnou oktávu. Cítil jsem se jako zbitý, stále mi bylo nevolno a dvakrát jsem se probudil, abych zjistil, že jsem se pozvracel.

Když se ty nestvůry smály, ztrácel jsem nad sebou kontrolu. Byl to zvuk Aladdinova zděšeného řehtání - řzály, dvojhlasně se smály a ještě k tomu zpívaly: ‚Nikki, Nikki, Nikola,‘ jako nějakou dětskou říkanku, docela sladce, než se začaly smát.

Když jsem byl vzhůru, většinu času jsem trávil modlitbami v kostele. Nejdřív nikdo nic neříkal. Protože už se toho o mně řeklo ve vesnici dost. A tak se rodiče rozhodli, že to, jak jsem modlením vrátil Dana zpátky na svět, by mělo zůstat jen v úzkém rodinném kruhu.

Přesto se otec někdy trochu chlubil, že jeho nejmladší syn se modlil za rychlejší uzdravení jeho báječného syna. Nakonec mi i otec řekl, ať jdu taky trochu na sluníčko a nechám svítit boží světlo na svou tvář, ať už vstanu z kostelní lavice, kde jsem již strávil tolik času."

Nikola se usmál. Na chvílku vypadal šťastný jako dítě.

„Právě Dane mě přesvědčil. Byl sice celý ovázaný, ale šel svým pyšným krokem. Přišel s tácem na čaj - poprvé, co jsem ho viděl někomu přinést tác. Hvízdal si nějakou kozačkou melodií - a to šel do domu božího."

Najednou se Nikolovo chování změnilo. Začal agresivně pohybovat rukama jako nějaký trhovce. Mluvil velice rychle, ale s níže položeným hlasem a veseleji než kdy předtím.

„Ty - vypadáš dost špatně!... a přesto stále jako náš malý Nikki! Já spadnu - a ty trpíš! No, už je mi líp a za chvíli budu úplně v pořádku. Tak se vzchop, bratříčku, a vem si trochu čaje, ano? Opravdový čaj, jak ho pijí dospělí. Udělal jsem hojen pro tebe. No, Nikolo, už je mi dobře - vlastně ti asi pěkně namlátím, jestli se na svého bratra nebudeš smát!"

Víš, a já jsem se smál," uvažoval. Na chvílku se na jeho rtech objevil úsměv, který po chvíli zase zmizel. „Abys věděl, šli jsme po schodech nahoru do našeho pokoje, Dane vpředu a já hned za ním - abych ho chytil, kdyby spadl."

Jednou v noci jsme se u svých stolků učili. Jeho stůl se dědil z generace na generaci, pocházel z matčiny strany, můj byla spíše obyčejná školní lavice, zachráněná při požáru v jedné škole. Byla to přesně ta chvíle, kdy si uvědomíš, že vůbec neovládáš to, co právě říkáš..."

Na vteřinu zavřel oči a znovu je otevřel.

„Připomínal jsem Danovi: ‚Otec si nepřeje, abys na něm jezdil, dokud nebudeš úplně v pořádku, víš? Otec na něj nemá čas, ale Aladdin potřebuje pohyb.‘ A pak jsem to řekl. Řekl jsem: ‚Snad bych na něm měl jezdit já.‘

Bratr nechtěl věřit svým uším: ‚Co jsi to řekl, bratříčku?‘ Otočil se na židli a velmi prkenně se narovnal.

Řekl jsem mu, že jsem jediný muž v rodině, který zbývá a umí na koni jezdit. Začal se smát, až se za břicho popadal - a říkal, že nejsem muž o nic víc než Milka. Vyskočil jsem a požadoval, aby tu urážku odvolal. Pamatuji se, jak si pak velice pomalu stoupl, jako by chtěl postupně ukázat celou svou výšku. ‚Ale vždyť právě ty tak často mluvíš o pravdách, které se nahlas neříkají,‘ řekl znechuceně a usmál se. ‚Já teď řeknu jen jednu z nich a ty se chceš hned prát. No, dobře, Nikki - ukaž mi, jaký jsi muž.‘

Potom jsem - tak malý - odvážně přistoupil o něco blíž a řekl: ‚Už jsem na něm jel.‘ Zmateně se zeptal: ‚Co?‘ Opakoval jsem své tvrzení a pak jsem mu oznámil: ‚Potom, co jsi spadl.‘ Řekl, že jsem lhář. Řekl jsem mu, ať se zeptá kteréhokoliv z rodičů. Opáčil, že jsem blázen, a otočil se ode mě. Vzápětí jsem byl zase těsně před ním: ‚Jel jsem rychleji než vítr!‘

Potom jsem viděl, jak jeho mozek usilovně přemýšlí, div že se z něj nekouřilo, a Dane vyprskl: ‚Lžeš, ty cvrčku! Ty trpaslíku! Ty malý čaroději!‘

Slyšel jsem, jak Angelina křičí na otce, že už se zase pereme - ale v jejím hlase tentokrát nebyla zlost. Tentokrát se opravdu bála.

Jdi - zeptej se ho! pobízel jsem ho. Moje zaťatá pěstička vylítla, když se v místnosti začalo šerit. ‚To já jsem tě tam našel. Vždyť to víš, ne? Našel jsem tě a pak zachránil, já jsem se za tebe modlil - všichni to vědí. A to nejmenší, co pro mě můžeš udělat - ty tatrmane - je, že mi dáš to, co si zasloužím! Aladdin je po právu můj!‘

Dane stál jako zmrazený a civěl na mě. ‚Jsi blázen,‘ opakoval zoufale, ‚úplný blázen!‘ Najednou se v něm cosi zlomilo a dítě, které v sobě nechtěl nikdy přiznat, běželo ke dveřím. Začal křičet: ‚Aladdine!‘ a pak...pak zakopnul."

Nikola si sedl na postel a utřel si rukama obličej.

„Vyběhl jsem, abych ho chytil, a on se na mě tak... divně podíval, jako by si v tom okamžiku uvědomil, co jsem mu provedl. Že jsem způsobil jeho pád z Aladdina. Že to byla

všechno moje vina. Téměř se mu podařilo najít rovnováhu, ale pak se v jeho pohledu objevil strach. Ztratil náhle vůli. Vzal jsem mu ji já. Zavrával - snažil jsem se ho zachytit a on ke mně natáhl ruku - naše prsty se dotkly. Podíval se mi do očí, otevřel ústa, vykřikl a pak -"

Nikola si rukama sevřel hlavu, jako by ji chtěl rozmáčknout.

„Potom spadl dolů. Padal pozadu - křičel - jeho oči na mě vzhlížely s hrůzou. Nakonec se zase ozval ten hrozný zvuk. Když narážela jeho hlava do schodů, jako ta kopyta. Zvuk kopyt. Byl to ten samý zvuk!"

Nikola skočil do polštářů, jako kdyby se chtěl schovat. „Padal po schodišti až úplně dolů. Otec zrovna chtěl přiběhnout, ale já jsem tam byl dřív. Otec stál - příliš v šoku, než aby k němu klekl. Přiběhly i sestry. Matka vykřikla jeho jméno. Všichni se k němu střídavě shýbali a znovu vstávali, křičeli, měli ruce u úst a dávali si je i přes oči. Jediné, na co jsem se mohl soustředit, byla jeho tvář, jeho polootevřené oči stále hleděly na mě. Z úst a z nosu mu vytékala krev přes jednu tvář a stejně jako předtím mu prosakovala skrz obvazy a obarvovala vlasy. Ve vzduchu se vznášel pach železa a na kamenné podlaze se pomalu tvořila z vytékající krve velká kaluž..."

Nikola zaklonil hlavu a několikrát jí cuknul, jako by visel oběšen na laně. Hleděl neznámo kam zpod svého roztřepeného obočí. Náhle se zklidnil, a dokonce ani nemrkal. Pak nad sebou sám vynesl verdikt: „Tak teď to víš, Szigeti... zavraždil jsem vlastního bratra."

„Oblékni si kabát." Szigeti se přinutil k řeči.

Nikola seděl bez hnutí a tupě zíral.

„Řekl jsem, aby sis oblékl kabát." Hlas měl mírný, ale jasný a neúprosný. Szigeti odešel do kuchyně, vzal ze skříně láhev rakije. Několikrát se z ní napil a vrátil ji zpět na místo. Podíval se na prasknutý strop a zamumlal: „Bože na nebesích, zůstaň teď při mně." A vrátil se do ložnice.

„Jdeme ven," řekl jen jako by mimochodem.

Nikola zvedl hlavu. „Co... jsi... řekl?"

„Řekl jsem, že jdeme ven. Projít se - nadýchat se čerstvého vzduchu, nechat se ošlehat větrem, potrénovat srdce. Půjdeme až k Dunaji. Podívat se na jeho proud."

„Já nemůžu - nechápeš? Já - já -"

„Jako kluk jsi byl přítomen tragickému neštěstí. Někdo, koho jsi měl rád, koho jsi obdivoval a kterému jsi záviděl, toto neštěstí přežil. Pak měl druhou nehodu, ve které byla tvá role ještě menší. Skoro vůbec žádná."

„Ale před tím jsme se spolu prali!"

„Neprali, Nikolo. Vezmi mě do jakékoliv taverny, a až si někdo bude dělat legraci z mojí šišaté hlavy, ukážu ti, co je to prát se! Vy jste si jen vyměňovali názory, Nikki! Neřekl jsi nic, co by každý jiný kluk nikdy neřekl. Tvůj bratr zpanikařil a zachoval se hloupě a nebezpečně - a výsledek byl tragický. Nebyla to tvoje vina, Nikolo. Ale jeho!"

„Opravdu tomu věříš?" podivil se už klidnější Nikola, jako by si ani jeho duše nezasloužila odpověď.

„Více než věřím," opáčil Szigeti s naprostou jistotou. „Já to vím, Nikolo. Já to vím - a ty to také musíš vědět."

Nikola se náhle pustil do pláče.

„Slyšíš ho, Dane? Slyšíš ho teď? Jednou jsi mi toho dost řekl - samozřejmě, vědec takovým věcem věřit nemůže, ale objevil ses v mém snu. Jako nehmotná substance! Ale tohle je něco jiného! Tohle je svědek z masa a kostí, svědek mojí zpovědi -

a říká, že na tvé smrti nemám vinu, Dane. Říká to - tenhle silný, prostý člověk - můj přítel Szigeti. Mohu tomu, bratře, věřit? Odpustíš mi, i když zůstanu naživu?"

Szigeti mluvícího Nikolu oblékl do kabátu, který mu přinesl. Nechal ho chvíli stát, a připraven na malou procházku, zastavil se ve dveřích.

„Budu žít, Dane? Mám pokračovat v tvém díle? Mám tvoje svolení?"

Szigeti otočil klíčem, ale když uslyšel touhu v hlase svého přítele, ustoupil ze dveří, opřel se o zeď a zavřel oči, aby zastavil slzy. Pak uslyšel, jak venku studený jarní vítr fouká mezi stromy. Po celém domě vrzala okna. Něčí dveře se hlučně rozletěly. Když otevřel oči, uviděl, že i jejich jsou doširoka otevřené.

Podíval se na Nikolu, který vyšel ven a hlučně seběhl schody. Jako by se bál, aby ho vítr, nebo duch, nebo nějaká jiná síla opět neuvěznila uvnitř.

Asi hodinu se Nikola procházel jako nějaký stařec, který pečlivě měří každý krok, se svým přítelem po boku. Konečně došli k Řetězovému mostu. Szigeti navrhl, aby si chvíli odpočinuli na lavičce, ze které byl dobrý výhled na Dunaj, a pak aby se vrátili domů. Ale Nikola přimhouřil oči a přečetl si nápis na ozdobné desce na mostě. „Podívej!“ řekl a udiveně ukázal na desku. „Začali ho stavět v roce 1849, kdy se Dane narodil. Musíme ho přejít, Szigeti. Musíme!“

Bylo jaro a Dunaj se krásně třpytil. Řeka si zde, na kraji střední Evropy, vykousala svou studenou a čistou vodou mohutné koryto. Vlnila se směrem na jihovýchod, kolem lesoparků a léčivých pramenů.

„Brzy se vrátíš do práce, Nikki - a půjdeme si spolu užít do lázni,“ řekl nadějně Szigeti, „pak si půjdeme poslechnout Cikánský orchestr, a pak -“

Když uviděl nehybnou Nikolovu tvář, odmlčel se. „Promiň, Nikki. Dneska se jen projdeme a nadýcháme kyslíku. A to je všechno.“

V kavárně obložené světlými dlaždicemi si dali sladké rohlíky plněné čokoládou, vlašskými ořechy a mákem. Nikola byl stále nemluvný, i když měl v ruce šálek kouřící silné kávy. Po tolika citových výlevech a odhaleních tolika svých tajemství se mu zdvořilá konverzace nezdála být tím nejlepším. Byli potichu, ale necítili žádné problémy.

Szigeti měl zavřené oči a v ruce držel buclatý bílý hrnek. Na vteřinu téměř usnul. Nesnažil se to přemáhat. Věděl, že na to má právo. Oba byli v bezpečí, spokojeni ve vytopené, čistounké kavárně.

Když otevřel oči, seděli tam už zcela jiní hosté. Jeho hrnek s kávou byl studený. Jeho oči se otevřely přesně ve chvíli, kdy se totéž stalo i Nikolovi. Vypadalo to, jako by se podíval do zrcadla. Upřeně pozorovali své vlastní myšlenky zračící v očích toho druhého. Nikola se neohrabaně postavil a lhostejně z kavárny odešel. Szigeti zaplatil účet a pospíchal za ním. Podle slunce a vlhkého oparu na ulici si uvědomil, že den už hodně pokročil.

Szigeti šel několik kroků za svým přítelem, který - jako by chtěl ukončit svou dnešní pout' - pospíchal stále rychleji do parku, rozprostírajícího se podél řeky. Vyšplhal se do kopečka a schoval se do závětrí za řadu obrovských modřínů. Szigeti nespíchal. Držel se stále o kousek vzadu a pozoroval, jak jeho kamarád pláče. Myslel si také, když viděl, jak Nikola zvedal hlavu, že je to pláč ulevující.

Nakonec vylezl Nikola na pahorek. Zvlněné a třpytivé nábřeží Budy se slilo do jednoho obrazu s večerní mlhou. Nikola se se zakloněnou hlavou, pokleslými rameny a zavřenýma očima zastavil, aby si odpočinul a počkal na svého společníka, aby mohli jít dál.

„Tady jsem,“ řekl Szigeti.

„Jsem ti vděčný,“ odpověděl Nikola, stále se zavřenýma očima. Stál sice kus od svého přítele, ale natáhl k němu ruku a roztáhl prsty. Pohyboval rukou dopředu a zase zpátky, jako když stroj není schopen dokončit svůj úkol.

„Přeju si,“ špitl Nikola. Rty měl zkroucené, z očí mu proudem tekly slzy, „přeju si, abych tě mohl obejmout -“

„Rozumím ti, Nikki. Nic víc neříkej -“

„Ne!“ vyrazil ze sebe Nikola a otevřel oči. „Musím toho říct ještě víc.“

„A co, ty paličáku?“

„Děkuji ti, Ziggy - za svůj život!“ vytlačil ze sebe. Obr se díval nepatrně stranou.

„Ach ták." Zasmál se Szigeti hlasem zastřeným city. „No, svět se mi brzy dostatečně odvděčí. Ale..." Popotáhnul nosem a odvážil se podívat Nikolovi do bledých očí. „Je to pěkný pocit, když ti poděkuje génius."

„Dost pokory!" přikázal Nikola. „Dodržel jsi své slovo, Szigeti!" Pak jeho hlas ztratil na síle. Podíval se na špičky svých bot, pak zvedl hlavu a káravě pokračoval: „Tu noc, co jsem tě potkal, mě přivedlo do rozpaků to, jak jsi přesvědčivě mluvil. Tak... nějak od srdce." Podíval se směrem na kamaráda, s hlavou stále zakloněnou a očima odvrácenýma. „Musel jsem maskovat svůj obdiv, když jsem ti uložil, abys vrátil peníze, které jsem vyhrál, protože já... já jsem se neuměl chovat tak odvážně jako ty." Snažil se, aby jeho hlas zněl čistě, a přistoupil blíž. Límec kabátu se mu plácal ve větru, přicházejícím od Dunaje. „Nedovol, aby někdo někdy mohl říct, že nějaký Szigeti nedodržel slib, který dal!" Naklonil se nad řeku a nad obě části města.

„Nikdy," řekl pyšně Szigeti. „Nikdy!" zakřičel a udělal největší krok, jaký si mohl svými nohama dovolit, aby stačil svému příteli. Pronikavě se zasmál a nadechl se ve stále silnějším větru.

Nikola se také nadechl. „Bože, to je slast," prohlásil.

„Ten vítr?"

„Ten vítr - to slunce odrážející se na střeše mešity jako oheň - ta řeka - život sám! Sám život je slast!"

„Nejsem žádný teolog ani vědec, ale souhlasím s vámi, pane Teslo. Zcela." Oba dva se zasmáli.

„Četl jsi Fausta?"

„To o těch dvou mužích, kteří prodali svou duši ďáblu?"

„Ano, to. Jednou ti ho budu recitovat."

„Celého?"

„Ano. Celý román. Budeme chodit po horách, až budu bohatý - koupím si horu. Budeme chodit po horách a já ti budu recitovat Fausta. Líbí se ti to?"

„Vypadá to hezky."

„Končí to jako tohle, odpuštěním a zapadajícím sluncem:

*Žár mizí a den se končí těžce,
pospíchá zkoumat nové žití.
Ach, křídlo mě ze země zvednout nechce,
s peřím že jdu, následuji, letím!*

Při posledním verši Nikola rozhodil rukama. Jeho nejvnitřnější touhy, zahalené v Goethových slovech, mu dodaly odvahy. Oči, které se mu třpytily a byly naplněny citem, na okamžik zaváhaly a obrátily se k rudému slunci, odrážejícímu se hluboko pod nimi v ohbí Dunaje.

„To je báječné, Nikki," nahlas zašeptal Szigeti. Překypoval radostí, že tomu rozuměl. Čekal, že jeho přítel s ním bude souhlasit, nebo že se aspoň otočí a usměje, ale nic takového se nestalo. Zklamán Szigeti pozoroval Nikolovu tvář z profilu. Stál zamyšleně stranou a hleděl na horizont. Náhle Nikola úplně ztuhnul, jako když zvíře ucítí nebezpečí. Trhnul hlavou a potom ji rychle naklonil k jedné straně. Jeho tvář ovládl naprostý údiv. Zvedl obočí. Vypadal rozrušeně. Plaše vykročil a pohnul rukou, jako kdyby nastavoval rafičku u neviditelných hodin. „A proč ne...?" zamumlal a vypadal podivně vzrušen.

„A co? Nikki?" zeptal se Szigeti, pln obav, aby se Nikolův stav opět nevrátil.

„Opravdu, proč ne?" odpověděl si vesele sám sobě Nikola. Pak vypískl tak hlasitě, že to Szigetiho vylekalo. „Ano!" zaznělo jeho nejvyšším falzetem. „To je ono! Teď se dívej - dívej - ano... Ano! Žádné dvojité dno! Oni se spojují - dvě ruce! Kousek po sobě - dokonalí bratři,

jeden čtvrt před druhým. Tak to dělají! Tak hladce. Jeden se pohybuje o něco napřed a dokončuje oběh přesně, když ho druhý začíná. Jak jednoduché! Jak dokonalé!

Szigeti! Ziggy! Vídíš, jak to perfektně chodí - a ani jiskřička! Možnosti jsou neomezené! Vídíš? Táhle! Přesně přede mnou! Je to tam všechno - úplně všechno! Mám to, Szigeti! Bůh mi odpustil!" zajčel Nikola chraplavě. Padl na kolena a chytil se rukama za bledé spánky. Plakal a smál se zároveň.

„Nikki! Nikki! Uklidni se!" Szigeti chtěl chytil Nikolu za ramena, ale ten zvedl varovně ruku.

„Ne, ne, Ziggy. Všechno je v pořádku. Jsem úplně v pořádku!" potáhl nosem. „Podívej! Vídíš -" Uchopil ze země větvičku a vyryl na zemi tvar kompasu, s jednou ručičkou od severu k jihu a druhou od východu k západu. „Východ a západ byl komutátor, Ziggy, který se začal kymáčet jako houpačka. My k tomu v pravém úhlu přidáme jedno rameno a vyloučíme dotyk s podlahou. A další magnet pod to a máme nepřerušovaný obvod! Nechápeš? Z houpačky se stane vodní kolo! Žádný odpor! Žádné měnění směru. Poeschle, svoje názory si můžeš strčit za klobouk! No! Podívej! Bude to chodit dokola, jako když pes honí svůj ocas. Tak jednoduché - Ziggi! Tak neuvěřitelně jednoduché!"

Ke svému vlastnímu překvapení Szigeti dokázal Nikolovy myšlenkové pochody sledovat. „Zbavíš se podlahy," mumlal. A pak udiveně a mnohem rychleji a hlasitěji pokračoval: „A houpačka se stane... kolem!"

Nikola pohlédl na kamaráda a viděl, že mu opravdu rozumí. Zahodil klacík. „A to je jenom začátek. Je to jako dýchání pod vodou, jako létání v povětří - úplně nový svět," křičel. Zvedl se ze země bez jakékoliv známky své nedávné několikaměsíční choroby. Vyskočil do výšky, a když dopadl, nechal ruce zvednuté přímo k oranžovým oblakům nad hlavou, s prsty křečovitě roztaženými. Prudce zaklonil hlavu a zakřičel jakoby do nebe: „Já jsem to dokázal!"

Část druhá

PÁNEM VYNÁLEZU

kapitola 7

Edisonova elektřina nebyla spolehlivá. Stejnosměrný proud měl sice stálé, ale sotva znatelné napětí 110 voltů. Byl pronásledován požáry a výpadky. Ale Edison problémy zažehnal a oznámil svůj úspěch. V roce 1884 začala konečně elektrárna na Pearl Street vykazovat zisk. Edisonův mecenáš, J. P. Morgan, udělal ze svého newyorského sídla první dům v Americe, ve kterém se svítilo Edisonovou žárovkou. A ačkoliv měl Morgan velký podíl na zisku, městská smetánka - „horní čtyři stovky“ - si začínala výhodu světla brzy uvědomovat.

Byl slavný po celém světě, měl laboratoř v New Jersey a Edisonovy strojní závody na Goerch Street. Stále mu však ještě sláva nepřinesla majetek, opravdový majetek.

Edison toužil zbavit se konkurence jak ve slávě, tak v majetku. Najal si čtyřpatrový honosný dům ve východní části Páté Avenue mezi Třináctou a Čtrnáctou ulicí a všechny místnosti vybavil elektrickým osvětlením. Velké sály osvětlovaly křišťálové lustry a před svátky stál u vchodu jako první na světě elektricky osvětlený vánoční stromek, pod prvním elektrickým nápisem. Žárovky vytvářely nápis EDISON - jeho oblíbené slovo.

A „malý Tom“ stále nebyl šťasten. Příliš velkou část Edisonovy světelné společnosti tvořily kanceláře. Na jeho slabé uši to bylo stále málo hluku, stále málo strojů vrčelo v jeho dílnách.

A proč? Bylo málo nových nápadů. Hrubých náčrtů, byť špinavých od kolomazi, nebylo mnoho. Příliš často se Edison vracel domů ke své ženě a dětem, aniž nesl v hlavě nějakou novou myšlenku. Často chodil do Menlo Parku, kde si mohl skutečně odpočinout od okázalé nádhery.

Několik dělníků, vyrábějících na koleně, stále pracovalo někde vzadu a v suterénu několik poskoků opravovalo rozbité výrobky. Zde Edison plivl zbytek rozžvýkaného tabáku na podlahu, když dohlížel na jejich práci a stěžoval si na povaleče a budižkničemy. V hlavní kanceláři Edison používal samozřejmě plivátko, nebo se o to alespoň snažil. Milionářské tlachy ho unavovaly. Různé schůzky ho příliš okrádaly o čas. A vlastně ani nebyl bohatý!

Co potřeboval, byli dělníci: chytrí, spolehliví a šetrní - moc neplatil - s dostatkem pracovního elánu na zvládnutí sedmnáctihodinové směny, pět dní v týdnu, nemluvě o různých mimořádných situacích, ve kterých je Edison nutil pracovat až do úplného vyčerpání.

Bylo pět minut po jedenácté jednoho jarního dopoledne roku 1884. Stíny se v Edisonově kanceláři začaly prodlužovat. Černošský zpěvák ověšený rozsvícenými žárovkami zpíval „E-lek-tři-na! E-lek-tři-na!“ Do rytmu si tleskal a podupával nohama.

Jeho zaměstnavatel se široce usmál. „Líbí se vám to, pane Edisone? *Elekřina! Elektřina!*“

„Jo, dobré, Johnstone.“

„Černá huba ty žárovky úplně roztancuje, že jo? Ve městě se to bude líbit.“

„Dobře, pokračuj. Zkus to. Ale zkus také něco jiného. Osvětli také tanečnice, nebo celou kapelu. Něco,“ podíval se na strop, „něco, s čím bude Vanderbilt souhlasit.“

„Dobře.“

Černoch, který kdysi vystupoval v cirkuse, byl nyní známý pod jménem „Edisonova černá huba“. Sbalil svoje pomůcky a odešel. Edison roztáhl závěsy, zamrkal ve slunečním světle a svalil se na otočnou židli za svým stolem. „Tak co tu máme dál, pane Tate? A rozsviřte!“

Edisonův tajemník udělal, co mu bylo řečeno. Při tom nadával na někoho, kdo přinesl dopis od Charlese Batchelora.

Když se mladík ve dveřích sehnul, aby nezavadil o zárubeň, Edison si ho pečlivě prohlédl. Ačkoliv normálně od svého stolu nevstával, aby přivítal někoho z těch otravných návštěvníků a potencionálních zaměstnanců, kteří ho pravidelně vyhledávali, výška a vybrané chování tohoto muže ihned změnil Edisonův názor. Stoupl si, podivně se zatvářil, přimhouřil oči. Mladík smekl buřinku, vypnul ramena, oděná v obleku stříženém ve stylu „černého prince Edvarda“, a čtyřmi kroky se octnul v polovině místnosti.

Usmívající se obr se uklonil, a když stál zase vzpřímeně, vytáhl z náprsní kapsy obálku. Podal ji Edisonovi a pronesl pronikavým a podivně důrazným hlasem: „Panel!“ Srazil podpatky. „Jsem poctěn, že mohu vejít do této svaté místnosti a že v ní mohu vidět opravdového génia. Úplně mě opouštějí slova. Pro mé představení, pane Edisone, budou muset postačit tato slova Charlese Batchelora.“

Podle sražení podpatků Edison poznal, že pracoval v Německu. Dopis od Batchelora prozrazoval, že přijel z Paříže. A z jeho blízko sebe posazených očí, vysokých lícnicích kostí, hrdého čela a zvláštního přízvuku v přichozím americký vynálezce s určitostí rozpoznal jeho jihoevropskou minulost. Thomas Edison roztrhl obálku a svými malými, stále jasnějšíma očima se zahleděl do energického pohledu cizince stojícího před ním. Edison na něj civěl o něco déle, než bylo zdvořilé. Cizinec, i když držel hlavu trošku ke straně, nemrkl ani neuhnul pohledem.

Když Edison dočetl stránku, otevřel ústa. Z jeho úzkých, suchých rtů se ozvalo písknutí. „Vím o dvou velkých mužích,“ četl nahlas, „vy jste jeden z nich, ten druhý je mladý muž, který vám předal tento dopis.“ Zvedl oči a jeho předchozí obavy vystřídal ostražitý respekt.

„Ano, ano, ano,“ opakoval Edison, když obcházel svou návštěvu a opět se vrátil za svůj stůl. „To je dosti velká chvála od pana Batchelora,“ připustil. Sedl si zpět na otočnou židli a pod stolem překřížil své ošoupané hnědé boty. „Myslím, že ‚evropský Edison‘ vám musí dlužit hodně peněz, pane“ - podíval se do dopisu - „Teslo.“

Mladík, který se tak jemně choval, při těchto slovech viditelně zbledl. Edison se narovnal a spustil obě nohy na podlahu. Plácl dlaní do stolu, prudce se zaklonil a vybuchl smíchy, že to tak dlouho vydržel.

„Je to pravda,“ vykoktal nezvaný host. „Vylepšil jsem - rozšířil jsem vaši vynikající technologii několika našimi vlastními vynálezy -“

„Patentovanými vynálezy?“ vyštěkl Edison.

„Bohužel ne, pane.“

„To je dobře!“ zavrčel spokojeně Edison.

Nikola Tesla na okamžik zavřel oči a hlava se mu mimovolně zachvěla. A už pořetí mu nepříjemným hlasem „Velký Edison“ uštědřil lekci. „Prosím, pane?“ otázal se Tesla nechápavě.

„Vylepšil jsem první Bellovy pokusy přenášet zvuk pomocí drátů,“ oznámil mu slušně Edison. „Bachelor mi vlastně pomohl předvést můj vysílač.“

Nikola se usmál. Vzpomněl si na svůj první vynález, reproduktor, který byl schopen opakovat jediný signál a umožnil jeho přenos na mnohem větší vzdálenosti. „A za to -“ odvážil se k milejšímu tónu - „jste nic nedostal?“

„Nedostal? K čertu - ano, dostal! Nechal jsem vysílač patentovat a dostal jsem plný honorář. Už jsem ho dokonce prosadil na tratích Westeru Union. Dobře! Chtěli to ale zadarmo, nebo skoro zadarmo, dokud jsem z tohoto pochybného obchodu nevycouval. Teď už mám svou vlastní dílnu. A nejlepší na světě.“

„To je nepochybně pravda, pane.“

„Takže už jste něco dokázal, mladíku. Možností tu jsou, a když budete mít štěstí, ještě něco dokážete. Navíc, jak znám Charlieho, ten by s kdejakým patolízalem nemluvil. Kdy jste přijel, Teslo?“

„Včera," odpověděl Nikola. Všiml si, že u Edisonova stoluje ještě jedna židle. Nevěděl, proč ho Edison nevyzval, aby si sedl.

„Předpokládám, že máte něco ušetřeno, soudě podle vašeho oblečení. Opravdu švihák! Ženy a alkohol! To se v Paříži nosí!"

„Naopak, pane Edison. Díky několika nešťastným náhodám jsem sem přijel jen se čtyřmi centy v kapse."

„Spíše smůla - vypadá to, že se specializujete na smůlu, kamaráde."

Nikola nervózně hnětl v ruce svou buřinku. Jeho dlouhé a vyzábělé prsty promačkávaly její dno a hrály si se stuhou. Náhle se jeho nepříjemný pocit změnil v nevinný, velice příjemný úsměv. „Vlastně jsem včera zažil velice šťastný den, pane Edison. Víte," - Nikolovy oči přejely na police plné různých aparátů a fotografií přesně nad vynálezcovou hlavou - „pouhý okamžik po tom, co jsem s ostatními pasažéry vystoupil v Castle Garden, zaslechl jsem někoho velice živě vyprávět s živým a nejameričtější entuziasmem o velkých těžkostech, jaké nějaký stroj způsoboval obsluze. Ve chvíli jsem ten problém odhalil, půjčil jsem si kleště, odmontoval jsem zkřížené víko, pak jsem vyhodil kolečko, které bylo rozbité, a -"

„Takže jste to spravil, přirozeně," přerušil ho Edison. Odklopil víko kapesních hodinek a zahleděl se na ně.

„Úplně vzadu měl v té dílně soustruh. Každý mohl tu závadu opravit, stejně jako já."

„Ale ne tak rychle, že, Teslo?"

„Univerzitní vzdělání ve spojení s -"

„Ano, s opravdu moderními kalhotami, samozřejmě!" zachechtal se Edison. Stoupl si, a než zaklapl kryt hodinek, přesvědčil se, že je Nikola viděl.

„- v kombinaci," opakoval Nikola, „s určitými vrozenými dispozicemi, jestli to tak mohu ovšem nazvat, mi dovoluje vyvarovat se mnoha na čas náročných pokusů a trápení, které -"

„Když mluvíte o vrozených dispozicích," řekl Edison. Tříkrát se zastavil, když obcházel svůj stůl. Byl překvapen tónem svého vlastního hlasu, „řekněte mi jednu věc, Teslo."

„Cokoliv, pane Edison," řekl poddajně Nikola. Doufal, že se mu konečně podařilo prolomit hráz mezi sebou a tím sebevědomým čarodějem.

Edison vypadal, že si prohlíží své vlastní boty. Udělal několik kroků a stál tváří v tvář tomu „panu důležitému". Káravě se podíval na dychtivého mladíka a uklidňujícím hlasem se ho zeptal: „Jedl některý z vašich předků někdy lidské maso?"

Nikolovy přecitlivělé uši opět ohlušil výbuch Edisonova hurónského smíchu. Nikola už to nevydržel. Naklonil se, roztřesenou rukou si po krátkém zaváhání nasadil klobouk a rozloučil se. V tu chvíli šprýmař štouchl svého potenciálního svěřence do ramene, dobrosrdečně se zasmál a řekl: „No tak, Nicku, provedu tě tady. Batchelor přijede další lodí. Jestli jste ale šejdíř, osobně vás seznámím s americkým zvykem, kdy se člověk pomaže dehtem a obalí v peří! Ale jestli jste aspoň z poloviny tak dobrý, jak říká tenhle dopis, a bude vám stačit pět hodin spánku, zaměstnám vás!"

Nikola se kousl do jazyku. Pokusil se na tváři vyloudit úsměv. Ve svém životě spal nejdéle dvě hodiny, ale nepovažoval za moudré říkat to nahlas.

„Evropský Edison mě," vysvětloval Nikola jak nejpokorněji dovedl, „mě najal, abych zavedl elektrický proud v jejich strasburském závodě."

„Sami máme malý problém ve Vanderbiltově paláci. Vlastně dost naléhavý problém," odpověděl mu Edison. Vedl Nikolu kolem nějaké dlouhé místnosti se čtyřmi velkými stoly. U každého pracovali dva nebo tři muži. „Pokračujte, pane Otte a pane Uptone, nevšímejte si nás."

V další místnosti se tři inženýři, špinaví od kolomazi, odvrátili od generátoru tak velkého, že se dotýkal jejich čepic, čuchal jejich obočí a začoudil ostatní přístroje. „Tady je jedna z Vanderbiltových nepřístojností... Cožpak jste to ještě nespravili, vy zabeďněné opice!" rozčílil se Edison.

Nikola se podíval na vymontované součástky a poznamenal: „Neodizolovali ty součástky upne celé. Myslím, pane Edison, že sám vidíte, že ta závada na izolaci vznikla nepozorností. Chybí tu vaše pevná ruka.”

Edison se zasmál, když se dělníci stáhli dozadu. Jediným pohledem si potvrdil Teslovo zjištění. „Jasně jako facka! Opravte to, nebo vám zpřelámu kosti!” Edison opovrživě pokrčil rameny. „Dobrý postřeh, Teslo,” připustil a vedl svého vytáhlého hosta dále. „Říkal jste něco?”

„Císař Vilém I. byl přítomen na otevření zmodernizovaného - nebo spíše ‚edisonovaného‘ nádraží. A já jsem pak četl o vaší elektrické železnici. Báječný motor, pane. Za chvíli bude takhle vypadat každá lokomotiva: bez komínů, žádný špinavý kouř z uhlí a výbušná pára, vyžadující tak neúčinnou ventilaci.”

„Jednou možná, ale ne tak brzy, aby to mohlo vydělávat peníze. Zvyk je železná košile a věci, na které si lidé zvyknou, se mění ještě hůře, věřte mi. To jsem se už naučil.” Edison si sáhl do kapsy a vytáhl kousek žvýkacího tabáku. Dal si ho do úst. „Proč v den, kdy jsme poprvé spouštěli elektrárnu na Pearl Street, závodní rada mé společnosti sedící v kanceláři J. P. Morgana na Wall Street, vyzdobené neživými žárovkami, čekajícími na elektřinu - proč, sakra, aspoň jeden z mých vlastních pracovníků chvíli před zapnutím nezvedl hlavu a neřekl: ‚bude to pracovat až za sto dolarů,!’” Edison se zachechtal a odplivl si do květináče s avokádem, „To by bylo mých nejnanežněji získaných sto dolarů, mladíku!” smál se a vedl Nikolu do další místnosti.

„Salonní světla, zde. A tamhle u okna je sazečský stůl s dokonalou lampou. Všechny titulky v novinách začínají ‚Edison nyní‘... Táhle nahoře -” popošel ke schodům - „se pracuje na přístroji, který reprodukuje zvuk. To jste ještě neviděl. Za tím jsou úředníci a napoleonská zasedací síň správní rady, oddělující moje království.”

Nikola vytáhl svou dlouhou, špičatou bradu a sebevědomě se zasmál. „Jak jsem vám říkal o té strasburské slavnosti, pane - když zapli vypínač, bouchlo to a zůstala tam dvoumetrová díra.”

„Vilém I. dostal pěknou ránu, že?” ujistil se Edison a chytře se tak vyhnul odpovědnosti za nehodu cizí společnosti, nesoucí jeho jméno.

„Ano, dostal, pane. Dostal.” Oba došli k pracovnímu stolu, na kterém ležely metry třípytlivé mosazi, skla a oceli - jejich tajemné talismany. Edison viděl, jak si Nikolovy oči rychle stůl prohlédly. „Pro vás nic nového, myslím,” řekl.

„Voltmetry využívající známý ‚Edisonův efekt‘. Jeden z tuctu vynálezů čekajících na váš průlom do světa. ‚Nic nového?’ To se dá říct i o nově objeveném Rembrandtově obraze. Ano, mistrovské dílo se pozná.” Slavný vědec se usmál, ačkoliv nechtěl. Tato známka mistrova souhlasu dodala Nikolovi odvahy. Tiskl k sobě obě ruce a otočil se přímo k svému hostiteli. Na jeho rtech se objevil letný úsměv. „Pane Edison,” řekl a slabě se zhoupl v kolenou, „dovolte, abych vás seznámil s jedním mým vynálezem - který snad právě vy dovedete nejlépe ocenit.”

To osmadvacetileté zázračné dítě se odmlčelo a pohlédlo na své černé, čerstvě vyleštěné polobotky. Konečně se mu plnil jeden z jeho dávných snů: svěruje se se svými myšlenkami největšímu vynálezci světa. Dříve by tomu vůbec nevěřil, ani by se nesnažil, aby svou touhu opravdu uskutečnil.

Zhluboka se nadechl a začal: „Bylo to právě ve Strasburgu, kde jsem nakonec měl dostatek času i nutné finanční prostředky, abych si mohl zařídit malou dílnu. Tam jsem sestrojil a úspěšně předvedl model nepopíratelně dokazující teorii, kterou jsem vymyslel jako student. Až po letech pokusů jsem byl schopen ji uskutečnit.”

Edison křivil ústa, jako by žvýkal citron. „Ale kde je, pane Teslo, ten světoborný model teď?”

Otázka vyvolala efekt, jako když se vystřelí z pistole blízko pasoucího se koně. Nikola trhnul hlavou, hnán jakousi obavou. „Bohužel, já jsem -“

Edison zvedl ruku. „Další nešťastné okolnosti, Teslo? Další krutý výsměch osudu? Počkejte - nechtě mě hádat - ukradli ho zloději a prodali do šrotu!?”

„Já jsem ho, bohužel -“

„A plány k tomuto geniálnímu dílu? Důkaz pro Batchelorovu obrovskou chválu? Jsou zašité do vašeho kabátu, předpokládám. Je to tak, Nicku? Napsané neviditelným inkoustem, rozluštitelné jen starým cikánem, který vedl vaši karavanu?”

„Pane," protestoval mladý muž, „během jednoho dne budu schopen podle plánů vrytých do mé paměti sestrojít prototyp."

„Á, další překvapení! Zlodějové patentů, pozor na Teslovu fotografickou paměť."

„Pane Edison, prosím vás, dovoluji mi postavit moje dynamo na střídavý proud."

„Věděl jsem to! Ať se na místě propadnu, jestli to není pravda!" Edison se smál, na jeho zarputilé tváři byla vidět spokojenost. „Poslouchejte mě, vy cikáne," zazubil se, „tohle je Washington, to znamená hlavní město Spojených států! Hlavní město, chápete? A všechno, co se týče Torna Edisona, je ve Washingtonu! A teď mě poslouchejte, příteli!" krátký a tlustý ukazováček se objevil před Nikolovou udivenou tváří. „Snad máte univerzitu, snad jste se nechal obléknout krejčíky v Paříži. Ale tak že budete nosit svoje výmysly do mé dílny, u mě práci nikdy nedostanete. Ne, pane, ne, mistře Nikolo Teslo." Šprýmař nedokázal potlačit smích. Pak si dal ruku v bok.

„Ještě je před vámi hodně práce, synu," pokračoval a smál se téměř se zalíbením na bledou, ztuhlou postavu, klátící se před ním. „Ani by mě nepřekvapilo, kdybyste se jednou stal dobrým inženýrem. Možná že v sobě máte nějaký ten vynález k dobru. Možná že si jednou vyděláte hromadu peněz. Možná rozsvítíte celý svět!"

Přišel asistent. „Co je?" vyprskl Edison.

„Moc se omlouvám, pane Edison, ale právě jsme dostali zprávu o výpadku proudu na Ann Street."

„Pojmenujte ulici po nějaké ženské a uvidíte, co se stane!" mumlal si Edison pro sebe. „No dobře. Už jsme si toho řekli dost. Vyzkoušíme si vás, Teslo. Běžte tady s panem Havenem na Ann Street a spravte to, ať už se stalo cokoli. Když to zvládnete, dám vám za tu půldenní práci jeden dolar. To znamená plat deseti dolarů za týden, což opravdu pro člověka, který přeplul oceán, není málo."

Nikola se ani nepohnul. Jeho nový zaměstnavatel si toho patrně nevšiml.

„Dejte mu pracovní oblečení a nářadí, Havene. A pořádně sebou hodte, vy dva. Vy a -Tesla!" Edison se s otevřenými ústy otočil na svého nového zaměstnance. „Kde je to vaše vybrané chování, cikáne? Chcete přece dostat práci u Torna Edisona, nebo ne?"

Z Nikolových očí téměř začaly šlehat plameny. Ještě včera chodil s plnou hlavou plánů po ulicích New Yorku - a pak se mu touhy ve městě snů splnily. Asi o hodinu později tu stojí s vyhrnutými rukávy, prsty špinavými od oleje a inkoustu, jak opravoval ten rozbitý tiskařský stroj. Odmítl pozvání na oběd do tiskařovy rodiny a též odolal ochutnání výborného jablkového koláče jeho dcery. Ocítl se v koupelně. Když si utíral ruce, poplácal ho tiskař po rameni a do náprsní kapsy mu vsunul složený papír. Nikola za chůze papír rozložil a četl: „Vítejte v Americe!" Něco vypadlo na zem. Nikola sebral ze země svou první vydělanou americkou jednodolarovku. Srdce se mu sevřelo. Pak si všiml, že něco není v pořádku. Možná to byl jen žert, ale ta bankovka byla velice zvláštní. Bylo na ní tučně vytištěno: deset dolarů.

„Chcete přece dostat práci u Torna Edisona, nebo ne?" zněla mu v hlavě stále otázka, jako kdysi doma v horách ozvěna, když na sebe s kamarády halekali.

„Děkuji mnohokrát," odpověděl Nikola. „Ano, chci."

Z kočáru taženého koňmi vystoupili na Cortlandt Street dva začouzení inženýři a ihned je pohltil polední dav obchodníků kouřících doutníky, s cylindry na hlavách. Vozy vezoucí

reklamu na všechno, od zlatých hodinek až po sušenky Uneeda, přejížděly po ulici, za tvrdé konkurence menších reklamních nápisů nad nimi. Sloupy, římská schodiště a solidní, klasická architektura působila dojmem nějaké scény v opeře a celá ulice byla navíc ověšena hustou sítí všelijakých drátů. Nikola napočítal jenom na telefonním vedení čtyři kabely. Přidejte k tomu celou motanici telegrafních, elektrických a na rušnějších ulicích i trolejbusových drátů a vznikne vám hotové peklo.

„Vím, co si myslíte," řekl Haven. „Právě vyšel zákon, nařizující položit všechny tyhle kabely pod úroveň vozovky. Ale dá to fušku, aby to tam vydrželo. Podívejte se tamhle. Vidíte tu honosnou budovu?" Haven ukázal na čtyřpatrový palác, vtěsnaný mezi širšími administrativními budovami. To je nejdůležitější dům celého okresu. Ještě jsem tam nebyl. Radši to zaklepu na dřevo." Zatřukal prstem na čelo a mrknul. „Náš problém je o několik bloků dál za rohem. Už vás ten ďábel kopnul, pane Teslo?"

Nikola se při této otázce zastavil. Totéž udělal i jeho společník. „Jakého ďábla myslíte?" zeptal se zvědavě Tesla.

„Stejnoseměrný proud. Elektrického ďábla. Potvoru, která nám vydělává na výplaty, protože se v této části města stále více uplatňuje. Ještě to nezabilo žádného civilistu. Většinou jen dělníky v továrně. Ale asi brzy zabije. Pojd'te, a pozor na koňské koblihy a vyplivaný tabák - dohromady je to lepší mazadlo než surový olej."

Prapodivné řeči na Edisonova zaměstnance, pomyslel si Nikola. Zůstal ale ticho a dále poslouchal toho užvaněného chlapíka.

„Na řadě jsou pouliční lampy," řekl Haven a ukázal na železný stožár se skleněným hořákem na vršku. „Tyhle jsou na plyn, samozřejmě. Můj otec byl lampář, pak přišly naftové, ten samý princip. Nejšťastnější člověk na zemi. A já jsem tu skončil taky, abych to tu doklepal. Divné, co?"

Nikola zvedl hlavu, jako by si chtěl přecíst něco na plujícím mraku, a prohlásil: „Ta prastará smrt, i když se to zdá divné, uvolňuje cestu člověku, aby naplnil svůj osud." Usmál se, spokojen svým improvizovaným dvojverším. „Elektrina je můj osud, pane Havene," pokračoval a díval se přitom do očí svého příjemného, živého společníka. „Ano, takže už mě koplá, jak jste to před tím řekl. Narodil jsem se, abych toho netvora, o kterém mluvíte, zkontroloval. Vidím krásu tam, kde jiní vidí netvora. A dostanu z něj užitek, i když na jiné plive oheň." Nikola se zasmál a plácal se do steh. Jeho sebedůvěra se po Edisonových útocích opět obnovila.

„To slibuji, pane Havene." V jedné ruce držel tašku s náradím, druhou téměř zženštile ukazoval na dlažbu pod sebou. „Na této americké půdě, kam jsem nedávno dorazil. Vím to lépe než kterýkoliv jiný žijící člověk!"

Haven zamrkal a přistoupil k podivnému přistěhovalci blíž. „Chcete být lepší než on, že?" zašeptal a podíval se Nikolovi do hlubokých modrých očí.

„Proč to říkáte, příteli?" opáčil zvědavě Nikola. „Proč? Jsem tu jen, abych si vydělal dolar za opravení té závady."

„Jistě," pochybovačně zamumlal, „ale když už jste tu, dám vám jednu dobrou radu: pokud chcete pracovat u Torna Edisona, dejte si hodně silnou náplast přes pusku. Není zvyklý zaměstnávat básníky, pane."

„Díky za upozornění, pane Havene. Není tohle Ann Street?"

„Studoval jste mapy s ulicemi, když jste byl na lodi? Dobrý postřeh, Teslo. Nechcete se tak trošku přede mnou vytahovat?"

„Proč to říkáte, příteli?" zeptal se ho znovu Nikola. Ve své pohledné tváři měl opět zvědavost.

„Támhle nahoru vede Nassan Street. Bellova společnost je v čísle 82. Bell a Edison - vždycky jeden kousek vpředu a druhý těsně v závěsu. Slyšel jsem, že Bell také pracuje na nějakém zvukovém přístroji! No, tohle je naše..."

Chlapec, kterého tam poslali z elektrárny na Pearl Street, na ně zamával čepicí. Už zařídil, aby kolemjdoucí nesahali na dvě kovové skříňky, na kterých byl nápis EDISON ELECTRIC Co. Haven na něj přes rušnou ulici zamával. Počkali, až se silnice uvolní, a vykročili na druhou stranu.

Asi v polovině dlažby Nikola uslyšel hlasité „Hej!“ Podíval se tím směrem a uviděl na rohu ulice drožku taženou bílým koněm. Kůň cválal. Kočí s červeným nosem a knírem práskl bičem a zařval: „Zpátky! Z cesty! Zpátky!“ Haven uskočil na druhou stranu cesty, zatímco dlouhonožý Nikola jako by zkameněl. Kočí strhnul koně ke straně. Nadával. Ze železné skříňky vylétly přímo na koně jiskry. Vzduch prořízl pronikavý ryk - bílý hřebec zaržal.

„Teslo! Nikolo Teslo!“ Haven Nikolu vytáhl ze silnice na chodník a mrštil ho na zeď z cihel. „Pro lásku boží, člověče, co je s váma? Ještě nikdy jste neviděl bílého koně?“

„Ano. Ano, viděl,“ odpověděl Nikola téměř nepřítomně. „Mého Aladdina.“ Podíval se dolů a uviděl tvář chlapce, chvějícího se úlekem, a muže v modrém pracovním obleku, jak v hrůze třese hlavou. Najednou si uvědomil, kde je. „Je mi to moc líto. Naše pověry - bílí koně...“ Sehnul se pro brašnu s nářadím.

„Počkejte, Teslo! Nejdřív vypneme proud! Neblázněte, člověče!“

Už bylo pozdě. Nikola otevřel holýma rukama skříňku s Edisonovým jménem. Haven a ten chlapec se s vykulenýma očima dívali, jak za necelé tři minuty odšrouboval drát ze zapnutého obvodu. Vyňal ho, vyčistil a zase vrátil na místo.

Nakonec si Nikola vyndal z kapsy kapesník a utřel si čelo. Usušil si i pravou ruku. Z příkopu zvedl klacek a nabídl jej vylekanému chlapci. „Tady máš, mladíku. Teď už jen uvolni obvod a všechno bude v pořádku.“

„Ne, děkuji, pane. Opravdu ne,“ řekl mu učeň zlomeným hlasem.

„Pane Havene, bude to pro vás čest, zapnout obvod, ne?“

„Od začátku do konce je to vaše práce, Teslo. Vy to nechcete sám dokončit, co?“ Byl nervózní, ale nechtěl to na sobě dát znát.

„Proč ne,“ souhlasil Nikola. Držel klacek jako kdysi Hamlet svou lebku. Jeden pohyb zápěstím a nástroj letěl na zem. V tu chvíli se nad hlavními dveřmi rozzářila žárovka. Chlapec se podíval na Havena, který civěl na Nikolu. Zazněl tlumený potlesk. Všichni tři zvedli hlavy a podívali se do druhého patra. Sešli se tam úředníci a vesele sledovali mladého elektrikáře, který jim odvážným zásahem vrátil světlo.

kapitola 8

Za dvanáct dolarů měsíčně si Nikola pronajal jednu místnost se společnou koupelnou. Mohl tam chodit i na snídaně. První týden utratil dost peněz, protože se mu moc zamlouvaly časné snídaně. Vstával ještě za tmy a za úsvitu už byl na ulici. Přesně tak zahájil i první den, když začal u Edisona pracovat na plný pracovní úvazek. Ještě předchozí večer si v umyvadle vypral svou jedinou košili. Ráno byla na zádech stále ještě vlhká, což ho příjemně chladilo. Oblékl si jediný oblek, co měl, a severním směrem bleskurychle vyrazil ze svého podnájmu blízko Druhé ulice. Zde byla obrovská žulová pyramida - rezervoár obsahující dvacet tisíc galonů pitné vody. Voda tam přitékala z Crotonské nádrže na severu města. U této monstrózní stavby se po ránu procházela městská smetánka, aby se nadýchala čerstvého vzduchu.

Ženy v širokých kloboucích a úzkých sukních se promenádovaly vedle pánů, jejichž lakované hole se leskly v ranním slunci. V podpaží měli složené čerstvé noviny. Nikola se stejně jako oni kochal krásným prostředím. Ale na rozdíl od nich počítal přesnou hmotnost vody a energii, kterou by mohla roztočit vrtuli umístěnou na dně.

Jako čtyřletý chlapec vymyslel vodní kolo bez lopatek, pracující na vymletém potůčku. V jedenácti letech následoval nápad, spočívající ve využití síly Niagarských vodopádů. Dokonce byl tehdy Nikola přesvědčen, že by tento přírodní fenomén mohl osvětlovat celý New York a ještě pět dalších stejně velkých měst, kdyby byl správně využit. Potom už přišel spor s profesorem Poeschlem o vypuštění komutátoru, i když to ale nebyl nápad poslední. Za další čtyři roky mu doslova před očima oživil střídavý proud, když pozoroval zapadající slunce nad Dunajem. Pak nástrahy Paříže. Teď už byl blízko, věděl to. Přestože znal názory některých lidí o jeho čarodějnictví nebo pomatenosti.

Stejnoseměrný proud je jako nějaké místní víno, uvažoval - když se užívá opatrně, splňuje svou roli velice dobře. Pomalu sešel po mramorových schodech rezervoáru a zamířil jižním směrem. Na jihovýchodním rohu Dvacáté šesté ulice se zastavil, jeho pozornost upoutala restaurace „U Delmonika“, zřízená z původního obytného domu. Podíval se do jídelního lístku za sklem a vzpomněl si na štědřejší dny v Paříži. S tím, co mu platil Edison, zde mohl obědovat tak dvakrát za týden, občas si vzít drožku a dál jen živořit, aby přežil. „Do roka tu budu obědovat každý den,“ slíbil si.

Podobně přísahal i u výlohy Wanamaker's na Astor Place, když se přímo zhlížel v oblecích a hedvábných košilích na figurínách. V dálce zahlédl kostelní věž s hodinami, někde pod Canal Street. Srovnal si čas na hodinkách od dědečka, takže nakonec bylo na obou 9:29. Za několik okamžiků jej čeká další zkouška ohněm. Snad si vezme Havenovu radu k srdci a udrží jazyk za zuby. Bude lépe a déle pracovat, aby vzbudil důvěru - a ne podezření. Nakonec by mohl Edison Nikolu vyzvat, aby sestrojil svůj motor na střídavý proud, pro pokrok všeho lidstva. Stanou se partnery a budou se spolu těšit obrovskému bohatství a slávě. Budou... náhle zvítězil rozum nad fantazií a Nikola zpomalil svůj dlouhý krok. Vešel do honosného paláce na Páté Avenue.

Nikola si nejdříve sundal svou buřinku, aby mohl důstojně vejít do Edisonova království. Vládce nebyl ve své kanceláři. Nikola prošel až do zadní pracovny, odkud na něj pohlédl Edison, sedící mezi zmačkanými papíry. Ta malá, třpytivá očka vypadala, že mají pod kontrolou všechny jeho grandiózní nápady. „Zpátky na loď, Teslo,“ zaburácel. „Musíme vás poslat pryč. Váš pas byl prohlášen za neplatný - agenti tu budou za okamžik.“

Nikolovi se sevřel hrudník, přepadl ho panický, smrtelný strach. Dívalo se na něj několik párů zlých očí. Všechny splynuly v jednu masu, které byl vydán napospas. Bylo to jedno velké zlo - zlo, které užiralo jeho génia a chtělo ho dostat pryč. Chtěli, aby zemřel.

Od zdí se odrazil obrovský smích, doprovázen několika menšími. Edisonova ústa byla doširoka otevřená. Ze šedých dásní mu trčely zkažené zuby jako náhrobní kameny na hřbitově osvíceném měsícem.

„Cožpak nerozumíte vtipu, mladíku?“ zeptal se a štouchl Nikolu do ramene, přesně do téhož místa jako den předtím. „Běžte do přístavu a nalod'te se na S. S. Oregon. Celou ji do osmačtyřiceti hodin uvnitř rozsvi'te jako lampu a já vám zaplatím dvanáct dolarů za týden. Báječné! Ne, chlapci?“ změřil si příkyvující tváře. „Aby Tom Edison zvýšil plat už první týden v zaměstnání? Něco se mi muselo pohnout v hlavě, co, Teslo? Žádný problém, abyste věděl, no, vy elegáne!“

„Jaké pohnutí máte na mysli, pane?“ vykoktal Nikola.

„Nechtě si své nóbl řečičky někam do trafiky, Teslo. Opravte mé zařízení na palubě S.S. Oregon a budete mít práci, kterou jste chtěl. Slyšíte? Když to neuděláte - posadím vás zpátky na loď, jedoucí tam, odkud jste, k čertu, přijel!“ Znovu vybuchl smíchy. Nikola se opět ocitl s brašnou náradí v ruce.

Na palubě Oregon u rozebral na malé části rozbité zařízení, které bylo začouzené, a nebyť značky EDISON Co. na železném štítku, stěží by ho někdo poznal. Bylo něco s měřákem. Aniž o to Tesla musel požádat, byly místo původních ubohých bludiček zavěšeny nově naplněné lampy. Objevily se tácy s jídlem a kávou, Nikola vše snědl, jako by byl náměsíčný. Jen co požádal o nástroje, už mu je uniformovaný asistent podal. Každou chvíli se objevil kapitán, zvědav, kdy už bude moci Oregon vyplout. Stále se ptal: „Mohu být v něčem nápomocen? Je to vůbec v mých silách?“ Nikolovi to připomnělo Evropu, solidní pány, kteří si zakládali na vybraném chování.

Toho úterního rána šli zrovna kolem na ranní směnu dva námořníci. Do Oregonu začala od podpalubí až do kajut proudit elektřina - jako neviditelná víla, vrhající síť plné světél do lanoví, do kajut, do obrovské strojovny, osvětlující celou loď a okolní vodu teplým, zlatým odleskem. V rozsvíceném podpalubí se ozývaly výkřiky uznání. Na palubě se objevil kapitán a čekal, až přijde obdivuhodný elektrikář. Nikola kývl hlavou, potěšen vřelým přjetím posádky. Vymluvil se na špinavé ruce a unikl z dosahu všech dalších zvědavců.

Vychutnal si ještě jako příživník svou snídani, s výhledem na řeku Hudson, a udělal si pohodlí. „Užij si, Teslo. Poeschl byl pokořen. Edison byl překonán, ačkoliv to ani jeden nepřizná. To musí mít nějaký důvod, nějaká prašivá podřízenost, která...“

Znovu vyrazil. Přehazoval si tašku s náradím z jedné ruky do druhé a šel po železničním náspu přes Šestou Avenue, krásně zdobenou oblouky a pokračoval po Páté. Přešel asi dvacet sedm bloků - číslo, které je dělitelné třemi a devíti. Velice nadějná kombinace.

Před číslem 65 stál Edison a jakýsi muž s černými vousy. „Sakra, Batchelore! Tady máš svého zázračného kluka - poflakuje se tu jak nějaký starý známý Williho Vanderbilta! Myslíte si, že jste ještě v Paříži, že ano, elegáne?“ zeptal se Edison. „My jsme celou noc pracovali. A vy? Tak co nám pěkného řeknete, cikáne?“

„Těší mě, že vás zase vidím v tak dobré společnosti, pane Batchelore,“ zamumlal Nikola a krátce se uklonil. „Co se týče té zakázky, na kterou jste mě poslal, pane Edisone, závada byla odstraněna. S.S. Oregon vyplouvá v poledne.“

„Generátor už zase pracuje? Spravil jste ho?“

„Je jako nový, pane, a dost možná ještě o něco lepší.“

„Dobře, dobře, dobře,“ řekl Edison a změřil si Nikolu od hlavy až k patě. Strčil si ruce do kapsy a otočil se na odřeném podpatku. Batchelor mrkl na Nikolu, jako by chtěl říct: Já jsem mu to říkal, Nicku. Potřásl vesele hlavou a následoval svého šéfa nahoru po ulici. Tesla zamířil po schodech do čísla 65.

Asi o blok dál ukázal malý diktátor bradou směrem za Nikolou. Z vestibulu Nikola ještě zaslechl, jak jeho zaměstnavatel poznamenal: „On je ale opravdu dobrý.“

„Herkules musel splnit dvanáct různých úkolů," řekl si Nikola. Našel umývárnu a namydlil si řádně ruce. „Tesla, zatím, splnil dva: vyvinul dynamo, předurčené osudem k rozsvícení celého světa, a uspěl na plné čáře v sebeovládání ve styku s Thomasem Edisonem tím, že držel jazyk za zuby a nevytáhoval svůj soukromý život." Najednou si uvědomil směšnost svých postřehů a vyprskl na sebe do zrcadla. „Smrt jednoho vynikajícího tyrana vyžaduje dost odříkání." Utřel si ruce ne zrovna čistým ručníkem a uhlazeně se ušklíbl.

„Velmi dobře!" řekl si. Dílna byla mezi směnami liduprázdná. „Velmi dobře! Jsem tu zaměstnán - a jestli je to to moje odříkání - budu v tomhle binci pracovat. Budu ho ještě víc zvelebovat a podporovat. A až budu u konce, využiji všechno, co tu dokážu, pro sebe. Vítězství bude snadné, stejně jako porážka pana vynálezce. Porazím jej tak, jako matador zneškodňuje zuřivostí osleplého býka." Prudce máchl rukou, jako by odhodil imaginární plášť, udělal krok stranou a probodnul řídký vzduch imaginárním kordem v ruce. Oči mu divoce svítily, srdce tlouklo. Další a další výpad. Opovržlivě vyčkal, aby uviděl, jak se fantom kácí k zemi. Vítězně z mrtvolky kord vytáhl.

Nikola se rozhlédl, aby zjistil, zda ho někdo nepozoruje. Když si oddechl, že je sám, otočil hlavu dozadu, kde předtím ležel krvácející býk, ale uviděl kamennou podlahu. Bouchnul se pěstí do čela a začal se smát.

Oba pánové se vrátili do domu a našli báječného „cikána" vzadu mezi rozbitými přístroji. Batchelor ho poslal do práce - Vanderbiltův palác opět celý zhasl. Nikola a Haven tam odběhli, ale hned se zase rychle vrátili. Batchelor předpokládal, že je to závada, která nejde opravit. Pravý opak byl pravdou.

„Myší hnízdo, pane Batchelore," vysvětloval Haven. „Milionářské myši jsou úplně moderní. Tahle umřela v hotelu Edison, nebo bych snad měl říct, že se ‚upekla'?"

„Dobře víte, že já jsem jediný tvor, který si může hrát s elektřinou a přežít!" zasmál se Nikola a konečně se cítil, že tam patří.

„Paní Vanderbiltová chtěla napřed celý systém vymontovat," pokračoval Haven.

„Co?" zaburácel Edison a mrštil svým kloboukem a kufříkem na židli. „Vanderbiltová chce vymontovat moje zařízení?"

„Myslím, pane Edisone," vysvětloval Nikola s lehkým ruměncem ve tváři, „že teď už bude docela obměkčená."

„Nesmysl!" vybuchl Edison. „Proč by měla o něčem mluvit s dělníky?"

„Byl jsem překvapen jako vy, pane," připustil Nikola, když si prohlížel třiramenný lustr nad hlavou. Objevil, že lehce bliká.

„No, Nicku, řekni to," nabádal ho Haven a vyžíval se v Nikolově nerozhodnosti. „Mluvili spolu francouzsky, o Paříži a tak. Chtěla, aby jí spravil hvězdy."

„Spravit hvězdy!" vykřikl Edison a podíval se na Nikolu, stále zaměstnaného žárovkami na lustru. „Jaké hvězdy?"

„Svítící hvězdy na jejích šatech z toho velkého plesu vloni," vysvětloval Haven, „hvězdy nechtěly svítit."

„Nechtě její hvězdy na pokoji, Teslo. Poslouchejte mě, vyřídím to s paní Vanderbiltovou sám. A teď zpátky do práce. Pojdme. Na chvíli se zastavit, to je jako zrezivět. Instalace na Maiden Lane!"

„Prosím ještě, prosím, pane."

„Mluvte hlasitěji, pane Havene," vyštěkl Edison a nastavil ucho.

„Jen, no dobře, pan Tesla ještě nebyl v posteli. Když jsem přišel, už tu zase pracoval. A pan Batchelor nás poslal do Vanderbiltova paláce. Tam už je všechno v pořádku, ale myslím, že Nick už je skoro na dně."

Bez použití žebříku se Nikola natáhl až ke stropu a vyšrouboval vadnou žárovku. Důkladně prohlížel její závit, jako by zapomněl na chválu, kterou slyšel. Tajemník, pan Tate, vešel do místnosti.

„Opravdu, pane Havene?“ vyzvídal skoro zdvořile Edison. Vytáhl si z oblýskané kapsičky hodinky a svým obvyklým způsobem na ně jedním okem mrknul. „Předevčírem jsem ho poslal do práce v deset ráno. Teď je čtvrt na dvě. To je celkem jednapadesát hodin! Řekněte panu Uptnovi, aby vzal první směnu na Maiden Lane, naproti nárožní mincovně. Tate, zařídte mi schůzku s paní Vanderbiltovou. Chlapci, omluvte mě na moment.“

Místnost se vyprázdnila. Edison stál a díval se na Nikolu, jak drží v ruce žárovku. Konečně si vyzábělý obr uvědomil, že si ho jeho nadřízený prohlíží.

„Pane Edison, moc se omlouvám, já... ale kde jsou ostatní? Já - já jsem se nechal unést -“

„Vším, co vidíte před sebou.“

„Nerozumím, pane,“ řekl Nikola a položil vyšroubovanou žárovku na stůl.

„Už jste vzhůru více než dva dny a stále vám nic, co vidíte před sebou, nedá pokoj. Stále bádáte. Stále pracujete. To je velice neobvyklé, Teslo, a znáte mě už teď natolik dobře, abyste věděl, že taková slova používám jen zřídka.“

„Ano, pane, chci říci - ne, pane,“ zakoktal Nikola, protože vůbec nebyl připraven, že od Edisona uslyší kompliment.

„Vy máte palivo, Teslo. A já mám zase motory. Máte tady nejlepší vybavení na světě, mladíku, a k cílům se přibližujeme, Nicku, rychlostí světla!“

Nikola byl překvapen, ale ne zas tolik, aby mohl promarnit tuto příležitost. Viditelně se rozzářil a řekl: „Když mluvíte o motorech, pane Edison...“

„Já jsem expert v tomto oboru, pokračujte!“

„Už jste navrhl, že bych si mohl po úspěšně dokončených opravách na Oregonu vybrat takovou oblast činnosti, která by se hodila k mým schopnostem.“

„Nepomýšlíte, že byste se začal motat do mých záležitostí, že ne, Teslo?“

Nikola se viditelně cítil uražen. „Samozřejmě že ne, pane Edison. Už jste mi ráčil zdůraznit názor na tuto věc, pane. Ale mám -“ tleskl rukama - „během své zdejší práce,“ mírně se naklonil trupem dopředu, „- abych tak řekl - zajímám se, pane, o -“

„Tak přestaňte žvanit, Teslo,“ podíval se na něj Edison zlým okem. „Toalety jsou dole na chodbě, jestli máte běhavku!“

Nikola byl tak rozhořčen, že se narovnal do celé své výšky. Vysokým, trhaným hlasem oznámil: „Mohli bych zlepšit účinnost vašeho dynama nejméně o dvacet procent.“

„Konečně mluvíte rozumně!“ vyrazil ze sebe Edison. „Kolik chcete času?“

„Všech dvanáct variant generátoru bude vylepšeno nejpozději do podzimu.“

„Co znamená ‚podzim‘ v angličtině, cikáne?“

„Dvacátého prvního září, pane,“ odpověděl Nikola chladně.

„Kolik mužů nato budete potřebovat? Kolik materiálu?“

Nikola zaváhal. Díval se jako by přes svého šéfa, který na něj stále rozhorleně hleděl. Nikola, který předpokládal, jaký údiv jeho odpověď způsobí, pevně řekl: „Když budu pracovat sám, nebudu potřebovat žádnou pomoc ani materiál, vůbec nic.“

„Nesmysl! Řečičky! Mluvíte s Torném Edisonem, elegáne, a ne s nějakým ‚mouchy snězte si mě!‘“ Pohnul se směrem k Teslovi, jako by se brodil vyjetým olejem. „Viděl jsem, jak se díváte támhle na žárovku, vy čahoune! Myslel jste si, že by se měla opravit, nemám pravdu?“

Tesla mimovolně udělal krok zpět. „Jen jsem -“

„Byl jste zvědavý, jaké tam dávám vlákno, že ano?“

„Ta myšlenka mi jen proletěla hlavou.“

„Dobře, řeknu vám to, pane. Začal jsem s platinou. Pak jsem tápal. První úspěšná vlákna se dělala z uhlíku, pamatujete, sazí smíchaných s dehtem, sežmoulaných rukama do tenkého provázku. Vydržela jen několik hodin. O něco lepší to bylo s krejčovskou bavlnou. Určitě jste

o tom také slyšel, nepochybně. A pak přišla už vlákna ze zeleniny. Vyzkoušel jsem asi šest tisíc variant. Nakonec jsem zuhelnatěl vlákno bambusu od nějakého našeho japonského příznivce a viděl jsem, že jsem na dobré cestě. Ale ještě dlouho se to nedařilo. Jeden muž jel až do Havany a ten den, co tam dorazil, dostal žlutou zimnici a zemřel. Poslal jsem jednoho učitele na Sumatru a dalšího chlapa k Amazonce. Willy Moore, jeden z mých společníků, odjel do Japonska a až tam získal, co jsme potřebovali. S jedním starým Japoncem jsme uzavřeli smlouvu o zásobování těmi správnými vlákny. Pokračoval jsem v této práci stále dál, šlechtil a křížil, až jsem dostal přesně tu kvalitu, kterou jsme požadovali. Takže jak vidíte, nebyl to jen nápad, ne pane, bylo to -"

Nikola se opřel o mramorový stůl a skočil mu do řeči: „Proces eliminace."

„Co vy jste za člověka!? Pokus a omyl! Poprvé jste neuspěl! Takže přestaňte žvatlat, cikáne! A dost, jaký budete potřebovat materiál?"

Nikola věděl o svém nedůstojném postavení. Odstoupil od stolu téměř k tomu potíciému se parnímu kotli s lidskou tváří. Vypadalo to, že ho Edison bude zesměšňovat jenom tak pro zábavu, ale teď si najednou uvědomil, že i kvůli tomu, aby na tom vydělal.

„Můžete se mi smát, jak chcete, pane Edison. Máte co do činění se studentem, který získal respekt na jedné z největších univerzit v Evropě," lhal Nikola. „Můžete mě vyhodit, abych si hledal práci jako sluha v aristokratických rodinách, kterým se moje vzdělání a výchova nebudou zdát jako jejich osobní urážka. Ale varuji vás, pane. Vaše velká společnost utrpí, jestliže necháte našimi osobními rozdíly malicherně ovlivňovat ostatní vztahy!"

Poprvé ve svém životě nebyl Edison schopen slova. Nikola ještě pokračoval: „Ukázal jste mi, jak pracujete, pane Edison. Nechtě mě teď, abych vám vysvětlil, jak pracuji já, pane. Přeberte si to, jak chcete." Otočil se na stranu, spojil si ruce za zády a začal přecházet sem a tam kolem mramorového stolu.

„Už od útlého dětství se mi stala moje představivost skutečným strašidelným sídlem hrůzy. Proč? Protože všechno, o čem přemýšlím s určitou mírou soustředění, se před mýma očima zhmotňuje. Například jsem doslova vstoupil do dveří, které tam ve skutečnosti nebyly!" Přestože se Thomas Edison snažil ovládnout, bezděky otevřel ústa. Nikola Tesla se do něj pustil ještě tvrději.

„Tato vlastnost se patrně zrodila po jedné nebezpečné chorobě v mých šesti letech. Nemoc se ještě několikrát vrátila, nejhůře asi, když mi bylo jedenáct. V té době se mi vůbec nechtělo žít. Můj otec, pravoslavný pop, si plánoval pro oba své s -" Tesla se zadrhнул a sklopil oči. „- pro sebe a svého syna, že zasvětil své životy církvi. Zde se naše cesty rozešly. No, abych své vyprávění zkrátil, uzavřel jsem s ním dohodu, že se sám rozhodnu - a on věděl o mé silné vůli!" Teď se podíval na Edisona vražedným pohledem a znova se začal procházet. „Že budu žít jedině v tom případě, jestliže mě pošle na univerzitu, aby mi poskytl nezbytné vzdělání, které musí předcházet i tomu největšímu umění - vynalézavosti! Měl jsem ho na lopatkách. Jak jsem si později uvědomil, i přes svůj nesouhlas nakonec svolil. Splnil jsem všechno do písmene. Můj otec je už dávno mrtev a spí, čekající na soud svého stvořitele. Já, naopak, jsem velice živý a vzhůru. A jak už jste, pane, musel dávno zjistit, když jsem vzhůru, tak studuji a po dostatečném studiu se vrhám do práce " Nikola chodil a mluvil se stále větší a větší razancí Světově známý zaměstnavatel nebyl před svým pochodujícím a vřiskajícím podřízeným vůbec schopen slova „A když pracuji, pane, nedělám pokusy! Nedělám jen tak něco, nehledám a nespekuluji! Po dostatečném studiu stavím. Stavím ve své mysli! Za nejpřesnějšího měření. Pak si prohlédnu, co už jsem zkonstruoval. Mám v hlavě stroje, které běží už léta. Vyměnil jsem setrvačnický, vyměnil jsem jeden kov za druhý, rozšířil používané typy mazadel, všechno zde!" Zařukal si na spánek. „Když to funguje v Teslově hlavě, bude to fungovat i z oceli. Proto nepožaduji žádnou pomoc, žádné vedení a vůbec žádný materiál! Byl jsem dostatečně srozumitelný, pane Edison?" „Jste šílený," řekl Edison jakoby mimochodem, s velkým i uspokojením.

„Možná, pane," odpověděl Nikola v dobré náladě, „menší záchvat, který se vymkl z rukou. To se říkalo i o Napoleonovi " „Srovnáváte se s Napoleonem, mladý muži?" „Právě naopak, pane Edisone," řekl Nikola, „nebyla to Sarah Bernhardt, která tvrdila, že jste mu právě vy pozoruhodně podobný?"

Edison nevěděl, jak se z této situace, do které se dostal vlastní vinou, vykrotit. Zavrtěl hlavou a vrátil se k dávno osvědčenému tématu čas a peníze „Bláznivý nebo normální, lhář nebo soudce, mně je to jedno. Dělejte to, co dovedete. Může z toho být padesát tisíc dolarů. Když to nestihnete do dvou měsíců, můžete si hledat jinou práci - a bez jakýchkoliv doporučujících dopisů. Byl jsem dost srozumitelný, příteli?" „Úplně."

„Plácáte si také po domluvě rukou, tam, odkud přicházíte, cikáne?"

„Ano, a proto to nedělám."

Edison souhlasně kývl hlavou „Začínáme se konečně navzájem poznávat, co, pane Teslo? Za tím vaším řečením se skrývá bojovník jako já. Že ano, dlouháne? Jo A taky pěkně ostřej. Vždycky jsem viděl jen sebe, elegáne, ale vy jste opravdu král arogance, Nikolo Teslo. Jen dávejte pozor, abyste nebyl císař, který nemá šaty." Edison se zachechtal. Nikola ho sledoval. „No dobře, Nicku - nemusíte mě mít rád. A já nemusím mít rád vás. Udělejte to, co jste řekl, že dokážete, a já z vás udělám boháče. Peníze jsou stejně potřebné jako láska, někdy ještě o chlup víc. Neřekl byste, cikáne?" zasmál se. Náhle se utišil, přimhouřil oči a přikázal: „Jděte domů a odpočiňte si trochu. Budete to potřebovat."

kapitola 9

Edison sestavil tým, který byl ale velmi brzy zastaralý. Vlastně zastaral on sám, aniž si to uvědomil. Bylo už ale pozdě. Měl Uptona, který se zabýval počítáním. Ott zhotovoval primitivní plány, podle kterých měli dělat pokusy. Kruesi byl strojník. A Charles Batchelor, nebo jak se mu někdy říkalo, „Ruka“, se zabýval skutečným bádáním. Nikola Tesla pracoval za všechny výše zmíněné a ještě navíc ho Edison používal jako „ladiče“. Nikola předělal více než tucet dynam a udělal je nejlepší, jak to vůbec šlo. Edison nevěděl, jak to udělal, a po jejich poslední výměně, názorů se radši neptal.

Stará garda si od Nikoly udržovala odstup. Jenom Batchelor si koledoval o střet s Edisonem, když vyjadřoval nováčkovi v jejich středu sympatie. V této době si toho Nikola ještě ani nevšiml. Byl si sám sobě šéfem a pracoval šestnáct hodin denně, aby dodržel svou zářijovou lhůtu. Nikola si mohl ušetřit dostatek peněz, aby se za ně mohl dobře obléknout, ale termín mu neumožňoval chodit po nákupech. Nebral si žádné volno. Ani ve dne, ani v noci. Edison znal dobře ten typ lidí, pro které nehrál sluneční svit skoro žádnou roli, kterým hodiny na zdi sloužily jen jako nemilosrdná pobídka. Ačkoliv na sebe Nikola vždycky dbal, začaly být jeho šaty dosti obnošené. Jediný smyslový požitek, který si neodepřel, bylo jídlo. To jediné si dopřál, po tom, co vyškrtal všechno, čeho se musel vzdát.

Jedné obzvláště horké noci na konci července si celý tým udělal těsně před půlnocí přestávku na jídlo. Nikola zůstal sám v suterénu se „Štíhlou Mary“, jedním z velkých dynam, zatímco s dvěma dalšími týmy pracoval o dvě patra výš Edison: jedna skupina se zabývala zlepšením telefonního sluchátka a druhá zdokonalením fonografu.

Vedro nahoře zpomalovalo práci. Voskové modely špatně schly. Atmosféra byla napjatá. Bylo slyšet falešné tóny piána. Několik hlasů se pokoušelo zpívat „Když jsem chytil pána, co naučil ji tancovat.“ Nikola uslyšel své jméno a ve špinavých montérkách přiběhl se podívat. Batchelor zamrkal a nabídl všem doutník. S rukou nataženou zamumlal: „Je to kousek od toho bláznivého Menlo Parku... Mají tam zázvorové pivo a vzadu preclíky.“

Ve dveřích dílny se nyní objevil i Edison s jídelním košem v ruce. „Paní nebylo dobře. Ale investovali jsme do kuchaře, který umí dobře smažit kuřata. Vezměte si, chlapi. Doufám, že se tady ta smutná sešlost rozpálí. Tu máte, cikáne.“ Edison vybral stehýnko a podal ho s ubrouskem Teslovi. „No, vezměte si, mladíku - nebojte se, nechci otrávit takového pracanta. Aspoň ne, než dokončíte naši ‚Mary‘!“

Pan Ott se zasmál, jako když si někdo stoupne na bouchací kuličky. Ostatní se dobře bavili.

„Ujišťuji vás, že to dynamo máte v dobrých rukou,“ pokusil se Nikola o žert. Přijal zabalené stehýnko a zčervenal až po uši.

„Kdyby to byla ženská,“ ušklíbl se Edison, „myslím, že by se jí vnášší společnosti líbilo. Ale dynamo - nejsem si jistý!“

„Musím si umýt ruce, abych mohl přijmout váš štědrý dar,“ řekl s chladným úsměvem Nikola.

Všichni v místnosti ztichli a po těžké práci se pustili do jídla. Když si Nikola umyl ruce a doufal, že šéf už skončil s popichováním, všiml si, že Edison, otočený k němu zády, si ostatním stěžuje na J. P. Morgana. Nikola, který předpokládal, že ho nikdo nevidí, si prohlédl celé kuře, jako kdyby hledal nějaký tajný kód. Pak, když naplnil vodou kádinku, stehýnko do ní ponořil. Přečetl si údaj na stupnici a hladově se do něj pustil.

„Archimédův figl!" zaječel Edison, když se otočil a uviděl Nikolu. „Sám jsem ho používal, ale ne s kuřetem. To děláte pěkné věci s jídlem, Teslo. Promiňte, nechtěl jsem vás ale přivést do rozpaků," lhal s úsměvem Edison. „Ačkoliv," pokračoval naléhavě, „protože už mám za sebou přece jen víc roků než vy, svěřím vám jeden za svých největších poznatků."

Nikola se na něj pozorně podíval.

„Ano, začal jsem věřit tomu, že vynalézavý mozek pracuje nejlépe, když je lačný žaludek. Tomu svět vděčí za takové zázraky, jako třeba rozsvícená žárovka."

Nikola nenašel v Edisonových očích ani náznak humoru. Jeho slavný zaměstnavatel jen právě uděloval jednu ze svých neomylných a podivných rad. Snažil se být Edison opravdu přátelský? Možná že už jsou problémy s jejich bouřlivým vztahem dávno pryč. Mluvil dokonce o padesáti tisících. „Zkusím to, pane Edisone," odpověděl Nikola s úsměvem. Na okamžik se cítil být šťastný.

„Dobře! Ano, udělejte to a pamatujte si, jste jen tak dobrý, jaký je váš poslední vynález! Dobře, chlupci, noc pokročila, zpátky do práce. Zpátky do práce! Kdo se zastaví, jako by zrezavěl!"

Těsně před tím, než se rozednilo, se noční směna rozešla.

Batchelor jednou sám Nikolovi řekl, že kdyby se mu někdy podařilo dostat se do postele ještě před kuropěním, ještě by se vyspal dobře. Kdyby ne, jen by se v posteli převracel, zatímco celý svět by už vstával. Snad proto už toho dne s prací skončili - stádečko vědeckých dobrodruhů. I jejich „šéf", ve svých čtyřiceti už šedivý, si natáhl svůj odřený kabát, nasadil mexicky vypadající klobouk a zamířil k domovu.

Edison, jak už byl zvyklý, mohl spát kdekoli ve kteroukoliv dobu - jeho oblíbeným polštářem mu byla učebnice chemie. Nikola si dříve neuvědomoval, že Edison byl navykklý vždycky nakonec všechno zkontrolovat. Se svou vlastní houževnatostí se mu ale Nikola lehce vyrovnal.

„Už jsem měl hodně pracovitých učňů," připustil Edison rozpačitě a zavřel košík, který byl ještě před hodinou plný, „ale vy, Teslo, vy jste tedy opravdu něco!"

Paní Edisonová, jak bylo známo, byla nemocná. Její manžel si odmítal její chorobu připustit, protože věřil, že je to silná žena. A trval na tom. Ale když se její stav zhoršil, změnil názor. Když 9. srpna v jejich letním sídle v Menlo Parku zemřela, byl u její postele. Všichni zaměstnanci přišli na pohřeb, kromě Nikoly. Vůbec ji neznal, pohřby neměl rád a tak, aby splnil svůj náročný termín, zůstal v laboratoři.

O šest týdnů později práci dokončil. Bylo to časně zvečera. Nikdo se nezajímal, kdy do laboratoře přicházel a kdy odcházel - byl jako přízrak, který straší v suterénu. Celé hodiny chodil a přemýšlel, jak utratí peníze. Navíc měl rád noc i sebe.

Další den ráno si opět zamířil do zaměstnání. Celý otrhaný přišel před Wanamakerův obchod, se všemi svými úsporami 47,25 dolarů. Zde vyplnil slib, který si dal před pěti měsíci, a koupil si oblek ve střihu Princ Edward. Koupil si také nové límečky, krásné bílé košile a červenočernou vázanku, kterou si uvázal těsně na krku. Nakonec odolal pokušení pořídit si hedvábné spodní prádlo - prozatím mu muselo stačit obyčejné bavlněné. Podobně se musel vzdát radosti z hůlky s držadlem ve tvaru lví hlavy, která visela na věšáku. Zastavil se však v holičství, u rukavičkáře, ševče a v kloboučnictví. V každém obchodě, postupně stále lépe vybaven, se Nikolovi zdálo, že se čím dál tím víc prodavačům líbí - chovali se k němu s větší úctou. Pouze v obchodě J. J. Slatera s pánskými oděvy nevěděl pokladní, jak se tento mladý pohledný muž jmenuje!

„Už jste ve městě dlouho, pane...?"

„Tesla." Nikola se na prodavače velice hlasitě zasmál. „Právě jsem přicestoval."

„To to vysvětluje. No, doufám, že vás tu uvidíme častěji, pane Teslo. Musíte dělat obrovskou reklamu každému obchodu, který si oblíbíte, pane."

„Přeháníte, ale nicméně vám děkuji."

Prodavač se přívětivě usmál. Elegantní úklona, dokonale oholená a pohledná tvář, příjemná vůně jeho parfému, to všechno dohromady vytvářelo perfektní dojem. Kdyby nebylo toho, že se ten vyfintěný pásek za pultem pouze snažil vlichotit zákazníkovi, snad by se jej Nikola byl zeptal, kam chodí na oběd. Bylo by příjemné dát si za pět centů pivo v řádně orosené sklenici. Pak si ale uvědomil, že je „mužem Osudu“, který by měl obědovat ve stylu Colonel Astora a J. P. Morgana. Proč by měl obědovat s nějakým prodavačem od Slatara. Rukou v nové rukavici si na čerstvě upravenou hlavu nasadil dokonalý tvrdák, usmál se nad svým tajným přáním a vyšel z obchodu na světlo, '

... které tak dovede rozzářit pouze dokonalého gentlemana, jdoucího po Páté Avenue.

Thomas Edison, čerstvě oholen a upraven, se právě vrátil z jakéhosi lovu na potencionální nevěsty. Zvedl oči od stolu, pokrytého horami nevyřízené pošty, a uviděl sice známou, ale nějak nezvyklou postavu, která se právě shýbala ve dveřích. Oba dva, lehce zmateni, si uvědomili, že podobnou situaci už někdy dříve zažili. Nikola smekl svůj nový klobouk, okamžik ho podržel nad hlavou - možná o chvíli déle, než by učinil opravdový gentleman - a pak ho s grácií svěřil do péče něčích rukou. Dále si sundal rukavice a popřál svému zaměstnavateli dobré ráno.

„Dobře, dobře, dobře!“ poznamenal Edison se svou klasickou spokojeností. Rychle se vzpamatoval ze smrti své první ženy a jeho rány způsobené touto tragédií se vědomě či nevědomě začaly zacelovat. Nikola, jehož výsledky v době „šéfovy nepřítomnosti“ dostaly téměř mystický nádech, vešel do kanceláře s větší sebedůvěrou, než je zdrávo. Edisonovi se to pranic nelíbilo. Ačkoliv ho celý svět znal jako „čaroděje z Menlo Parku“, už skoro rok nepřišel ani s jedním novým nápadem.

„Velice mě těší, pane Edisone,“ začal Nikola. Doufal, že ho Edison vyzve, aby se posadil, „že vás mohu ujistit, že jsem dokončil to, co jsem slíbil. A přestože jsem srozuměn s tím, že má zlepšení, stejně jako všechny inovace provedené v těchto dílnách, nebudou v katalogu uvedeny pod jiným jménem než vašim, doufám, že mi neodepřete jisté zadostiučinění za to, že výrobní cena Edisonových generátorů klesne o dvacet procent.“

Odmíchl se, protože čekal, že Edison kývne hlavou nebo se usměje. Ten ale místo toho dal nohy na stůl, překřížil ruce na prsou, jako kdyby se připravoval poslouchat nějaké dlouhé nudné vyprávění nevalné hodnoty. I přes tuto neočekávanou a nepříjemnou lhostejnost si Nikola všiml jednoho pozoruhodného rozdílu mezi touto situací a svým prvním podobným setkáním s Thomasem Edisonem. Edisonovy boty byly vyleštěné.

Tesla si odkašlal a vyrazil ze sebe: „Mé původní tvrzení bylo, že zvýším účinnost zmíněných generátorů o dvacet pět procent. Edison - Hopkinsonovo dynamo je zlepšeno jen o dvacet šest procent. Dynamo Jumbo, zavedené londýnským nádražím, se zefektivnilo o třicet jedno procento. Ostatní dynamy kolísají mezi těmito extrémy.“

„Dobrá práce, pane,“ připustil Edison. Nyní se smál i pokyvoval hlavou, nohy měl stále na stole a jeho chování jakoby bylo okopírováno od opravdového hazardního hráče.

„Děkuji, pane Edisone!“ odpověděl příliš hlasitě Nikola, ač nevyzván, sedl si na židli. „A teď, protože jsme domluveni a protože jsem až do dneška žil jen z naděje, chtěl bych vás požádat, abyste vše patřičně ocenil, pane.“

„Co podle vás znamená vše, Nicku?“ zeptal se Edison zvědavě.

„Vše? Za dokončení mého návrhu jste mi slíbil padesát tisíc dolarů a -“

Přerušil ho výbuch smíchu. Edisonovy boty dopadly na zem. „Jste stále velice důvěřivý, že ano, elegáne?“ Plácal se do stehů. „Padesát tisíc dolarů! Mohl byste jít do důchodu a velmi spokojeně si po zbytek života žít, za padesát tisíc dolarů.“ Narovnal se na židli. „Myslíte si, že Batchelor neudělal nic srovnatelného s vašim přínosem? Možná ne za několik měsíců, ale za posledních deset let! No udělal! - a Ott a Upton a Krnesi - myslíte, že jsem zaplatil těmto věrným mužům něco, co by se alespoň podobalo zlomku této částky? Samozřejmě že ne, a taky nezaplatím.“

Myslím, že problém je..." zachechtal se Edison a zaklonil se. „No, určitě to není vaše věc, Nicku. Nejdůležitější je vaše práce." Náhle se příjemně a zářivě usmál. Nikola snad u něj viděl takový úsměv úplně poprvé. „Problém je - a vždycky byl -, že prostě nerozumíte americkému smyslu pro humor!"

I přes vztek, který jeho tvář rozpálil doruda - oproti bílému límci a vyceněným zubům, pocítil Nikola úlevu. Ta chvílka, kterou si teď prožil, byla pravdivá. Nějak, díky obrovské práci a až bláznivé důvěře získal tento směšný poukaz na kolo štěstí a znovu se ocítl tam, kde začal. Ten první impuls před několika týdny - obrátit se k Edisonovi zády - se ukázal jako opodstatněný.

Edison, který si na Nikolově rozhněvaném obličejí četl jako na stupnici teploměru, rychle pokračoval: „Ale něco vám stejně - řeknu! Zvednu vám týdenní plat o deset dolarů, a to není vůbec málo. Osmadvacet dolarů týdně. To v tomhle městě jinde nedostanete! Co tomu říkáte, Nicku?"

„Říkám, že už mám dost vašich takzvaných ‚platů‘, a buďte tu sbohem, pane!" Nikola, roztrášený vztekem, se obrátil ke dveřím.

„Kam jdete?" otázal se ho Edison, najednou bez humoru. „Co to děláte? Jste blázen - počkejte minutku, Teslo. Pane bože - řekl jsem, počkejte!"

Nikola seběhl schody na Pátou Avenue. Edison běžel za ním a ječel: „Ode mě se neutíká! Slyšíte mě, cikáne? Od Thomase Edisona se neutíká!"

Nikola přešel ulici a zamířil na sever.

„V Americe jste skončil! Slyšíte? Vraťte se ke své karavaně, vy šílence." Edison se otočil, aby zašel zpět do budovy, ale náhle se znovu obrátil a seběhl po schodech dolů. Uprostřed nejkrásnější ulice ve městě začal za odcházejícím obrem rvát: „Teslo! Se mnou jste skončil a s každým obchodníkem, co znám, taky! Ale já jsem neskončil s vámi! Slyšíte mě, cikáne? S vámi jsem ještě neskončil!"

Nikola uháněl z Edisonových dílen a vůbec ho nezajímalo, kam ho vlastně nohy nesou. Dvakrát prošel kolem Union square a v duchu stále nadával. Potom se vymotal z toho bludného kruhu a zamířil si to severozápadně na Broadway. Byla to přesně táž trasa, kterou šel předtím, kdy po dokončení své práce na dynamech vyrazil z Edisonovy kanceláře a dal se šikmou osvětlenou ulicí nahoru. Byla to Broadway. Jediná ulice, která rušila jinak přesný pravouhly plán města. Rozdělovala náměstí na trojúhelníky, což město ozvlášťovalo. Dvojitě lampy visící z jejich ozdobných „těček" syčely jako dvouhlaví hadi. Čoudily a svítily mihotavým světlem. Nikola je právě teď pozoroval. Oválné žárovky z matného skla byly tmavé. Edison se o ně nikdy nestaral. Byl pro mírné světlo z hořícího plynu - světlo na čtení. To byla jeho zásluha - hořák! Ten a mnoho malých vynálezů.

Nikolovi to v jeho novém oblečení dosti slušelo. Prostor od Osmé ulice přímo až do Dvacáté třetí tvořily výhradně obchody s dámským zbožím a říkalo se mu „Dámská míle". Nakupující ženy se slunečníky a širokými klobouky, připevněnými speciální jehlicí, pospíchaly, krok za nimi se držely služebné nesoucí ranní nákupy. Bonton nedovoloval ženám, aby hleděly na muže více než jednu vteřinu, ale přesto se na tohoto srbského krasavce upíraly stovky očí.

Ženy pocítovaly jeho velikost - záviděly proto jeho sestřím a především jeho matce. Všechny filfeny si zvedly své dlouhé sukne, aby uchránily drahé látky před prachem ulice. Pozorovaly, jak nervózně kolem nich prochází. Nevěděly nic o jeho intelektu, ale přesto intuitivně cítily jeho sílu. Vždycky to poznaly. A vždycky to poznají. I Edison jeho sílu vycítil a pokusil se ho srazit na kolena. Chtěl ze svého zřejmého nástupce udělat otroka. K čertu s ním!

Před zvláštní, oválnou budovou, kde se křižila Pátá Madisonova, Broadway a Dvacátá třetí ulice, stál obrovský policista. Tady nestoudný vítr dával všem mužům naději zahlédnout třeba

jen odhalený ženský kotník. Nikola pozoroval, jak policista popoháněl loudaly, užívaje pendrek.

Nad ním bylo na velké cihlové zdi napsáno:

ŽURNÁL JEDEN CENT

čtyřicet stran

V NEDELI

tři centy

Kolem něj lidé chvátili na kolech i pěšky. Trolejbusy, které házely ze sítě kabelů jiskry, byly pány části ulice před „Belgickým domem“. Koně, tahající drožky, se jich báli. Kočí práskali bičem a nadávali - chtěli udržet zvířata v klidu. Vedle nich se tlačily menší, koňmi tažené kočáry: victorie, landausy, broughamsy, fetony a jednomístné jarveje s livrejovaným černochem, potícím se pod hedvábnou uniformou a bílou napudrovanou parukou. Nikola si všiml jednoho obzvláště kuriózního vozíku, jehož kočí se proplétal tímto mořem podkov a těžkých strojů jako loďka s prostěradlem místo plachty.

Na sever od „Dámské míle“ se město rozšiřovalo, nacházelo se tam mnoho hotelů z bílého kamene, nechávajících za sebou ty honosné budovy z Páté Avenue. Na druhé straně, za dopravní tepnou, se rozkládalo Madison square, jehož stovky stinných stromů vytvářely jakýsi podzimní ostrov měděných a zlatých listů. Krásné drožky a jejich koně, často s hlavou hluboko v pytlích s ovsem, vypadali, jako by park hlídali. Nikolu pomalé pohyby koňských čelistí uklidňovaly. Málem se neudržel a sundal si rukavici, aby mohl koně pohladit po sametovém chřípi.

Ať se podíval na kteroukoliv stranu, byl ohromen. Připadal si jako v „americké Paříži“. Zde, na západním konci parku, byl dar, který Američané od Francouzů skutečně dostali - pochodeň Sochy svobody, osvětlující svět - přivezená z Philadelphie. Čekalo se, že její jedinečnost bude dostatečnou motivací ke shromáždění prostředků potřebných pro převoz zbytku kolosu z Francie. Teď tady stála, úchvatná i ve své neúplnosti. Pak, uprostřed parku, se na vysokém stožáru vypínalo první elektrické světlo na světě, předvedené na veřejnosti. Ne Edisonovo! Byl to křiklavý výrobek podobný obloukovým lampám na Broadwayi.

Nikola došel k západní straně parku. Po jeho levé ruce stál bílý hotel na Páté Avenue. Najatý pokoj s okny do parku by mu poskytl jedinečný výhled na sloup se světlem i pochodeň od rána do večera. Ale to bylo jen přání. Stejně jako si nedošel na oběd k Delmonicovi, s jeho balkonem s pruhovanými baldachýny, roletami na všech oknech - támhle na konci parku na západním konci Páté a Dvacáté šesté. A přitom si už včera v noci zařídil rezervaci na dnešní večer a hrál si na zákazníka! Všechno to bylo buď příliš směšné, nebo příliš smutné.

Už se skoro mohl proměnit: z chudáse v prince, jak by to napsal Twain. Podle vnějšího vzhledu byla proměna dokonalá. Jakýsi drožkář mu nabídl svezení. Odmítl. Oba muži si na pozdrav ťukli prsty do klobouku. Uklonil se a snažil se usmát. Ještě ho vůbec někdo najme, když ho Edison vyhodil? „S vámi jsem ještě neskončil, cikáne!“ Nikolovi ještě znělo v uších, jak Edisonovy boty dopadly na podlahu a pak se ozvaly výbuchy smíchu. „Nerozumíte americkému smyslu pro humor!“

„Nerozumím?“ ptal se sám sebe Nikola a zadíval se na sloup i na pochodeň.

„Mohl byste jít do důchodu a spokojeně žít za svých padesát tisíc dolarů po celý zbytek života!“

„Řeči!“ zasyčel Nikola a zaťal zuby. „Za padesát tisíc dolarů bych si mohl postavit laboratoř, a musel byste mi uhnout z cesty, vy zloději a lháři.“

Dva pánové se na něj starostlivě podívali, pak si vyměnili pohledy a pokračovali dál. Nikola, oblečen jako pán, jak o tom dříve snil, že se jím stane, teď hleděl na věčný oheň planoucí na pochodni Sochy svobody. „Velmi dobře, pane Edisone, já budu cikán, který

dokáže hádat budoucnost: Já to budu, kdo na pochodeň vloží světlo, až bude konečně umístěna v ruce té tiché dámy, Sochy svobody. Já to budu! Oblečen jako gentleman, i když vlastně nemám práci ani žádné vyhlídky, díky vám. Mluvím šesti jazyky a půltuctem dialektů! Slovo po slovu umím recitovat Hamleta a Fausta. Ale nemám žádnou práci, nikam nepatřím, nemám žádné doporučující dopisy - a žádný palác! Má hrdost mě stála všechno!"

„Proč neudělat galantní gesto!" pokračoval nahlas, když se na něj přes rameno začal dívat policista spolu s nějakým pánem ukazujícím na něj. „Budou ve svém plánu pokračovat! Ano! Utratím poslední halěr za nejvybranější jídlo - a objedná si ve francouzštině! A zapíšu se v recepci hotelu na Páté Avenue. Tak dobře budu hrát svou úlohu. A budu hledat práci odshora, a nahoře!" Zatláčil si prsty v rukavicích na spánky. „Ano," zaječel jako v deliriu, změnil směr a namířil si to k obrovské ruce s pochodní. Na chvíli si představoval, že by mohla spadnout a zavalit ho, nebo se ohnout a zachránit ho jako „božský zásah shůry" v řeckém dramatu. Ale ruka se nepohnula. Doběhl až k ní a ani si nevšiml, že za ním jde muž v modrém.

„Ne. Amerika vůbec neví, co dělat se ‚svobodou'. Čeká tu na nás, ale za jakou cenu?" Vhodil několik mincí do sbírkové skříňky a zíral na schody. „Co to znamená, cikáne? Jsi na svobodě - volný, ale svázaný. Máme tu kousek ‚svobody'- " běžel nahoru po schodech - „ale ještě jsme nepochopili, co s ní máme dělat." Teď bral schody po dvou a vyrušil skupinku turistů. „Ale ty kousky nejsou spojené dohromady."

Doběhl až nahoru a z balkónku začal věštit:

„Spojím je všechny k sobě. Žádný strach. Osvobodím všechnu energii. A světlo. Jako Prométheus přinesl lidem oheň - to samé udělám já!" Zaťukal ukazováčkem na rty. „Ano! Mám to! To je ta tajná šifra! Konečně jsem ji rozluštil!" Dvě děti se odběhly schovat za sukni své chůvy.

„Pohřbili svobodu v zemi - v americké půdě - a je na mně, abych ji vykopal. Abych jí vrátil život. Abych zapálil její pochodeň ne zlatou barvou, ne, ale opravdickým, nenapodobitelným světlem. Světlem vyrobeným člověkem - mým světlem. Mým světlem!"

Po schodech nahoru šel policista v helmě s chvějícím se mrozím knírem. Pendrekem si pleskal o dlaň druhé ruky. „Trošku brzo ráno na takový tyjáter, mladíku," znovu plesknul pendrekem, „tohle je veřejné místo! Běžte zpátky do hospody, vy Shakespeare." Jeho ruka v rukavici dopadla na Nikolovo rameno.

„Už jsem nepil několik měsíců, pane," odpověděl Nikola a obrátil se ke schodům. „Byl jsem galejníkem u Thomase Edisona - ale to už mám za sebou. Máte pravdu," řekl a vesele se pustil po schodech dolů. „Dnešek je den osvobození, nápadů a oslav! Máte úplnou pravdu, pane. Děkuji!"

Nikola se dal severně, směrem k soukromým klubům. Lidé na něj pokyvovali, podivně se usmívali a muži si přátelsky ťukali prsty do klobouků. Vcházeli a vycházeli z luxusních podniků, jako je Manhattan Club na rohu Madisonovy a Dvacáté šesté, Calumet Club na Devětadvacáté, „Mramorový palác" na rohu Čtyřiatřicáté a Páté, City Club na Pětatřicáté. Vypadaly jako nastrojené nevěstky z Babylonu, svádějící ostatní, téměř svaté. Nikola si z celého srdce přál, aby mohl jejich svodům podlehnout, aby byl takový, jak vypadal. Aby mohl vyměnit všechny ty roky, které strávil nad učebnicemi, za jednu pozlacenou hůl se lví hlavou na držadle a aby se mohl spřátelit s někým, kdo by ho pozval k sobě na víkend, který by nikdy neskončil.

V šest hodin se objevil u Delmonica, v místě, kde se scházela jen vyšší společnost. U baru si dal sklenku něčeho báječného. Snažil se, aby hloupě necivěl, a tak se díval na vysoké stropy, bíle oděné číšníky, uklánějící a usmívající se, s tácy plnými lesklého nádobí.

Stačilo to? Ptal se sám sebe a zíral na točící se větráky asi čtyři metry nad hlavou. Má se vrátit do svého pokoje, sbalit se a poohlédnout se po nějakém drahém ubytování? Anebo dokončit tuto „cestu pro potěchu smyslu?" Nacpat se sladkostmi, trochu se napít, prostě chovat se tak, aby na tuhle noc nezapomněl?

Vedle něj někdo zakašlal, nadechl se a řekl: „Promiňte pane, ale neviděl jsem vás v montérkách ve Vanderbiltově paláci? Nejste někdo od Edisona, pane - ?“

Nikola se mírně uklonil. „Tesla, Nikola Tesla, k vašim službám, pane,“ řekl, usmál se a rychle dodal: „Skutečně jsem pracoval u Edisona, ale skončil jsem před šesti hodinami. Dnes večer si ale užívám svobody.“ Znovu pomyslel na obrovskou ruku s pochodní. „Děkuji, že jste mě poznal, pane - ?“

„Carmen, James Carmen, pane.“ Byl to plešatější chlapík, něco přes čtyřicet, s přátelským úsměvem, příjemnou tváří a prošedivělými „vandykovskými“ vousy. Podal mu ruku.

„Velmi mě těší,“ opáčil Nikola, opět se uklonil a srazil podpatky. „Promiňte, že vám nepotřesu rukou, ale - nedávno jsem se zranil.“

„Snad jste nepřerazil Edisonovi čelist?“ Nikola se zaradoval. „Samozřejmě že ne, pane. Vůbec ne!“ „Prý je to peklo, pracovat pro něj - alespoň jsem to slyšel. A je velice těžké pracovat s ním! Je jen malý okruh lidí, kteří propagují elektřinu - brzy se navzájem všichni poznáme. Teď mě poslouchejte, pane Teslo. Já a několik mých přátel máme malý večírek. A nová krev by byla zcela určitě velice vítána. Ano, narušitel z Edisonova tábora - pokud vás tak mohu označit!“

„Smíte, pane Carmene, samozřejmě že smíte!“ Stalo se, že večírek skončil až ve dvě hodiny ráno. James Carmen a Joseph Hoadley - ale samozřejmě i ostatní - se výborně bavili při Nikolově vyprávění. Jako většina Evropanů i Nikola se rád poslouchal, ale díky jeho širokým znalostem, tak netypickým pro jeho věk, si vedl opravdu dobře. Oči jeho nových přátel blikaly za skleničkami s vínem, jako by chtěly říct: „Tedy, to je něco!“

„Protože chudák Tom Edison,“ řekl Nikola, „je jen krůček před ostatními. Nikdy nezkusí nic jen tak. Pokud se projekt hned nezačne dobře vyvíjet, udělá si jen malou poznámku v tom jeho otrhaném notýsku - a pokud víme - to je už všechno.“

„Například, Teslo?“ žadonil Hoadley. Byl to hubený, energický muž, s malou štětičkou místo kníru, kterou si neustále hladil svou pravou rukou. „Například?“

„No, nejlepší příklad je takzvaný ‚Edisonův efekt‘ sám.“ Carmen dolil Nikolovu sklenku portským. „Zjistil, že mezi póly magnetu ve vakuu přeskakují jiskry. Úplnou náhodou narazil na nový vědecký poznatek - bezdrátový přenos energie! Ve velkém měřítku je využití úplně ohromující, ale pan Edison je takových spekulací dalek. A místo aby zdokonalil obloukovou lampu, pro kterou je tento poznatek jako stvořený, postavil radši voltmetr.“

U stolu to zahučelo. Uprostřed tohoto všeobecného bzukotu zaslechl Nikola slova „potíže“ a „sužovaný problémy“. Hoadley nahlas pronesl otázku, kterou měli na mysli všichni přítomní: „Mohli byste vy, pane Teslo, obloukovou lampu vylepšit?“

Nikola, zjevně potěšen, se zasmál. „S vlastní laboratoří a při použití mého dynamu bych mohl změnit celý svět za méně než jeden rok!“

„Opatrně, opatrně, pane Teslo! Neříkejte hop, dokud jste nepřeskočil,“ řekl James Carmen, rudý jako rak. Ale stále ještě věděl, kolik už toho vypil. „Hoadley se ptal, jestli byste mohl zdokonalit lampu, která by měla využití jak v továrnách, tak v pouličním osvětlení. Neměli bychom se zabývat přepracováním celého energetického průmyslu, příteli, určitě ne bez toho, abychom se ujistili, zda bude možný zisk. První a nejdůležitější otázka je tato: jste schopni sestrojiti lepší obloukovou lampu?“

„Bez porušování dosavadních patentů?“ dodal Hoadley rychle.

„Ano a ještě jednou ano. Mohl bych to udělat i ve spánku a dokončit to před snídaní, pánové - odpusťte mi, pokud vypadám, že se vytahuji. Ale máte před sebou ušlechtilého muže, který byl zapražen jako tažný kůň k rezavému pluhu. Říkám vám, pánové, že jsem se narodil, abych vynalézal. Dejte mi laboratoř a ještě před Vánocemi budete všichni bohatí!“

„Někteří z nás už, mladý muži, bohatí jsou!“ řekl pevně gentleman ve středních letech a vstal od stolu. „Už mám dost toho nevlasteneckého žvanění o největším vynálezci všech dob!“

Pozvěte mě na předvedení vynálezu, ale do té doby držte jazyk za zuby, pane! Dobrou noc, pánové. Moje žena - zřejmě na rozdíl od vašich - je natolik staromódní, že na mé doma čeká!"

Všichni si stoupli. „Dobrou noc, pane Wanamakere," řekli ponížně.

„Byl - byl to..." vykoktal Tesla.

„Majitel tohoto podniku? Ano," řekl Hoadley. Pánové si zapálili druhé kolo doutníků a poslední láhev portského byla rozlita. Připíjeli si na zítřek, kdy někteří z pánů budou i přes nepříznivou ekonomickou situaci hovořit o založení malé vybrané společnosti.

Za jedno jediné odpoledne Nikola, vybaven sty dolary od pánů Carmena a Hoadleye, dodržel slovo a sestrojil v provizorní laboratoři na Grand Street „vylepšenou" obloukovou lampu. Po obědě začal sérii předvádění. Potencionální pomocníci tiše poslouchali, jak mladý génius vypráví o svém milovaném střídavém proudu. Všichni se obrátili na Jamese Carmena, který uklidňoval Nikolu - Hoadley vše shrnul a popsal úspěch, který tento prototyp už získal, a ujistil všechny, že trh čeká na jeho průlom v průmyslovém osvětlení.

Finanční krize roku 1884 jim neumožnila zařídit firmu na Páté Avenue, takže Teslova světelná společnost zařídila svou hlavní kancelář v Rahwayi v New Jersey. Zde, podle Edisonova vzoru z Menlo Parku, zařídili Carmen s Hoadleyem, aby město Rahway nainstalovalo Teslovy pouliční obloukové lampy. Investice se vyplatila. Teslovy lampy šly na odbyt.

„Nechtě to být, Teslo!" James Carmen držel v rukou baňku z matného skla a netrpělivě jí šermoval vynálezci před očima.

Joseph Hoadley byl o něco příjemnější. „Váš původní design funguje báječně," řekl. Chtěl Nikolu utěšit. Pak ale opatrně přiznal: „Ale pan Carmen a já se musíme připojit k ostatním pánům, kteří trvají na tom, že byste měl nechat přepracování už úspěšného výrobku."

„A hlavně klid," dodal Carmen, „nemyslete na předělání celého systému na nějaký střídavý proud, když stejnosměrný proud také vydělává peníze."

Bylo pozdě. Patně byly jejich snahy marné. Nikola toho využil a zaječel: „Není to dobré! A stejnosměrný proud je na houby! Moje vlastní firma mi přerůstá přes hlavu!"

Hoadley s Carmenem se na sebe podrážděně podívali. Nikola pokračoval: „Je mi líto, pánové, ale už mě nudí ten váš spolek nudných pánů! Patentoval jsem sedm vylepšení na obloukové - lampě. Současně jsem nechal patentovat objevy, které zcela rozhodujícím způsobem přispívají k praktickému využití. Na ty jsem ještě mnohem pyšnější, protože představují otevřené dveře výzkumu - a skrz ně musím jít dál!"

„Jsme si skutečně velice dobře vědomi pravdivosti tohoto výroku," řekl Joseph Hoadley a letmo se usmál.

Nikola stále bydlel v malém bytě na Thomas Street. Nájem pozdě platil. Stále si ale ještě chtěl koupit tu hůl se lví hlavou. U Delmonica jedl naposledy tu noc, co ho Carmen propustil ze společnosti nesoucí Nikolovo jméno. Dostal krásný cenný papír, představující padesát akcií v Teslově světelné společnosti, které vinou ekonomického klimatu a relativně krátkého trvání firmy neměly skoro žádnou cenu.

kapitola 10

Ekonomické potíže roku 1884 přerostly další zimu v hospodářskou krizi. Nikola roztrhal dva páry bot, když chodil po zasněžených newyorských ulicích a hledal práci jako elektrikář. Znovu mu přišla na mysl Carmenova slova: „Je to jen malý okruh lidí - elektrikáři - dost brzy se navzájem poznáte.“ Nikola sám byl dost známý. Edison ho vyhodil. A co bylo ještě horší, propustili ho i z Teslovy světelné společnosti. Určitě byl znám svým talentem, ale ještě více pro svou povahu. Propuštěný dělník, ano, vizionář, možná génius, ale nejspíše blázen. A když se rozkutálejí peníze, zaměstnavatel si nevsadí jen na jeho výstřední vynalézavost - radši si najme pracovitěho dělníka.

Jednoho chumělého odpoledne, když neměl štěstí, aby v Greenwich Village našel práci, se Nikola schoval pod newyorskou verzi pařížského Vítězného oblouku - obloukem na Washington square, aby unikl sněhu přecházejícímu v déšť. Tento oblouk byl ale zhotoven ze dřeva. Nikolovi však toto ironicky dřevěné vítězství vůbec nevadilo.

Téměř s nábožnou úctou se pustil do oválného, mákem a čokoládou plněného rohlíku. Chutnal jako domácí. Byl už na hlad zvyklý, a tak nevědomky ulomil z rohlíku špičku a podělil se s holubem. Objevil se další a za několik sekund se důmyslný přístřešek zaplnil hladovými ptáky. Oblouk se celý rozezněl jejich vzrušeným vrkáním, přesně jako před dvaceti lety ve stodole, ve vesnici vzdálené tisíce kilometrů odtud. Rozdrobil už celý zbytek rohlíku a holubů bylo stále víc a víc. Jeden mu seděl na rameni, další ho hravě kloval do tkaničky od boty. Rozvázala se a Nikola si ji musel znovu zavázat. Měl v očích slzy, ale stále se holubímu skotačení smál. Najednou se mu na holubovi, který mu seděl na rameni, zdálo něco povědomého. Vypadal přesně jako ten, kterého si ochočil v Paříži, kde měl velké plány, ale odkud odešel téměř bez ničeho. Nikola nastavil prst, a když viděl, že modrokřídlý pták si na něj poslušně vylezl, držel ruku nataženou. Opravdu toho holuba znal a on znal jeho! Udiveně na něj hleděl. Náhle ho oslepil záblesk světla. Chtěl vyslovit jedno jméno, ale nedořekl ho.

Pták zakřičel vysokým tónem. Všechna křídla se jako jedno vznesla s hlukem téměř stejným jako úder vln, rozbíjejících se na pobřeží Jaderského moře, a holubi byli se svými melodiemi i teplem ti tam. Zmizeli, až na jedno zbylé peříčko, které se vznášelo mezi tajícími sněhovými vločkami.

Nikola se pustil do shrabávání sněhu z chodníku a schodů před svým bytem. Nejdříve nechtěl, aby mu správce za to platil, ale brzy mu za každou chumelenici přišlo pět centů vhod. Jeden soused, který obdivoval jeho rychlou a pečlivou práci, si ho najal také. A pak další.

Jednoho krásného rána potkal „rošťáckou partu“ mladých kluků. Bouchali lopatami, vyrobenými z odpadu a drátů, a už z dálky se na něj šklebili. Když přišel blíž, uviděl červený plot přes roh Howardovy a Crosbyho ulice. Tu červenou barvu způsobila krev z mrtvé kočky, která nyní ležela na závěji sněhu s rozbitou, domácí vyrobenou lopatou přes sebe. Vše mu bylo jasné. I odklizení sněhu něco vynášelo - a každý cent stál za bojování v této nelehké době - když bylo třeba, i za zabítí. Nikola u plotu už žádný sníh neodhmoval.

O tři měsíce později, kdy místo sněhu padal déšť, se jeho úspory rozkutálely. Jeden boječtivý, podsaditý Ir, který bydlel nedaleko, viděl Nikolu, jak je sbalený a chystá se odjet. Zaťukal na jeho ošoupaný klobouk: „Tesla, že ano?“

Nikola se zamračeně na muže podíval. „Ano.“

„Jmenuji se Murphy. Víím, že jste vědec. A víím, že jste nenašel práci. Ale nebojíte se chladu a potu - to jsem si také všiml.“

Víte, jsem vedoucí skupiny, která pracuje sice těžce a déle, než je mi příjemné vám teď říct. Ale na konci každé deseti hodinové směny čeká jeden dolar. Ale udrží vás to na živu, člověče.“

Nikola se melancholicky usmál. „To jsou pohádky, které vypráví nějaký blázen.“

„Prosím?“ Ir se napřimil, a ačkoliv byl o půl metru menší, byl připraven k útoku.

„Ne vy, pane. Vůbec ne,“ zasmál se Nikola a vyhodil vesele ruce do výšky. „Moc si přeju, abych mohl vaši nabídku hrdě odmítnout.“ Podíval se na sebe a zjistil, že jeho „švihácký“ oblek už je skoro samá záplata. „Ale to nemohu.“ Odkášlal si. „Promiňte mi moje chování. Děkuji, ano dejte mi krumpáč a lopatu. Nikdy mi nebudete muset říkat, kdy mám začít pracovat, pane Murphy. Ano. Budete mi muset jen říct, kdy mám skončit.“

Nikola našel ubytování na Mulberry Street, v „Zatáčce“, místě velice podobném chudinské čtvrti. Jeho nájemné bylo „pět centů za místo“. Uvnitř domu, kdysi snad pěkného, spalo na hrubých matracích osm mužů v jedné místnosti. Žádná tekoucí voda, ale zato kousající štěnice, pochodující švábi, rozšiřující se tyfus a žloutenka a fronta na polévku v rohu. Opodál se producírovaly ženy ochotné prodat se za několik centů nebo za alkohol. Sledovaly je vyhublé děti svýma prázdnýma očima.

Z mozolů na Nikolových rukou se staly puchýře. Nikola si vymyl rány, jak nejlépe dovedl, potajmu, svou vlastní močí - jeden starý srbský ovčák mu to kdysi poradil. Stravoval se ve frontách na polévku od Armády spásy, dřel jako zvíře a snažil se být zvířetem - bez paměti, bez fantazie. Ale nebylo to nic platné. S výjimkou chvílky na snídani, na kterou chodil s velkým kručením v břiše, znal jen stále se opakující práci s lopatou - a jeho „hypnóza“ mu byla na nic. Mohl se s nadšením vrhnout do jakékoliv práce, ale hned se dostal do zajetí svých vzpomínek.

Držel lucernu a kostelník kopal hrob jeho bratrovi. Kolečko s tvrdou zeminou měli ve stodole, aby hlína roztála. Opět je na pohřbu a slyší nárazy hrud dopadajících na viko rakve. Stejný zvuk jako zde - jak dopadala hlína do kolečka. Danova hlava dopadá na schody. Aladdinova kopyta dusají trávu na louce. Lopata a dřevěné kolečko. Lopata v jeho ruce.

Bylo sedm hodin, jednoho horkého červnového večera roku 1886. Murphy, irský předák, tomu říkal den. Muži pustili své náradí a s mručením zmizeli ve svých příbytcích. Na konci fronty se objevila postava připomínající strašáka a hleděla před sebe. Zvedla svou lopatu, kopnula do ní, zvedla spadlou hlínu, odhodila ji a znovu zvedla lopatu.

Murphy třikrát tleskl. Hlasitým, ale velice přátelským tónem zavolal: „Teslo!“ Žádná odpověď.

Nikolu chytil někdo za rameno. Otočil se a v očích se mu zablýsklo. Lopatu uchopil jako zbraň připravenou k boji.

„To jsem já, Teslo! Všechno je v pořádku, člověče.“ Nikola si hlasitě oddechl a omluvil se. Murphy to chtěl přejít smíchem. „Měl jste pravdu, když jste říkal, že vám budu muset jen říct, kdy práce končí. Ještě jsem neviděl nikoho pracovat tak jako vás, Teslo, jako...“

„Posedlého?“ zeptal se Nikola a podivně se usmál.

„Jo, posedlého.“

„A už nevidíte, pane Murphy,“ zašeptal Nikola a spustil lopatu na zem. „A už nevidíte.“

Jeho svět byl vězeňská cela, ani spánek nebyl útekem. Po celé dny dřel. Až do ranních hodin ho sužovaly noční můry. Potom, co se probudil z hororů, byl vržen na mučidla současná a opravdová - do zápachu lidské špíny, kusadel parazitů, do chrapotu a stenů polomrtvých lidí. Před několika měsíci by se z toho všeho ještě dostal, použil by své poslední úspory k cestě zpět do Evropy, našel by si zaměstnání a soustředil své síly pro lépe připravený útok na „Nový svět“ - Ameriku.

Teď už bylo příliš pozdě. Fantom ho dohonil. Ani Dane, ani jeho otec, ani jiné živoucí tváře, které ho provázely po celé dětství. Jeho přítelem byla nyní sebevražda. V jeho mysli zněly dva hlasy. Někdy se k sobě chovaly přátelsky, někdy se tyranizovaly, ale vždycky ho postrkovaly - jeden, vlastník jeho těla, chtěl žít, přestože každým dnem slábl, zatímco druhý hlas byl stále silnější. Nové pro Nikolu nebyly ani o oktávu posunuté hlasy - už dávno nebyly tak příjemné jako dřív. Jejich útok byl stále silnější.

Vyhýbal se provazům i výškám, protože se bál, aby odtud nespadol na chodníky z modrého kamene.

Věděl, že dál už nemůže vydržet. Přestal se bát hrozící smrti, protože dokud ho hlasy mučily, vítězily nad ním. Práce mu nebyla útekem. Každá vzpomínka jako by vábila démony, dokonce každý opakující se zvuk - nenamazané kolo, klapot kopyt, úder klacku, šoupanutí lopatou.

„Vydrž až do třicátých narozenin," peskoval sám sebe Nikola. Bude to půlnoc z 9. na 10. července, ani ne za měsíc. To snad dokáže. V jeho životě a smrti, těchto dvojčatech - peklech -zřídít určitý řád. Měl by, i když vlastně poražen, trvat alespoň na vlastních termínech.

Mezi těmito morbidními myšlenkami, které se mu honily hlavou, Nikola mrštil velkou dlažební kostkou, zvednutou z příkopu. Dolétla ještě dál, než sám odhadl, a převrhla právě projíždějící kolečko, které s obrovským rámusem zbouralo zed'. Dělník, tlačící kolečko, vyhodil ruce do výšky, a jak Nikola poznal, začal mu v dialektu nadávat: „Aby tě praštil do hlavy pekelnej kovář!" Nikola zvednul hlavu. Jeho vyzáblá tvář celá hořela.

„Z jakých kamenů se stavějí domy v Srbsku?" zeptal se v srbochorvatštině.

„Z vápence a ještě jiných," vyjel na něj malý, podsaditý, od prachu špinavý dělník ve stejné řeči.

„Nikola Tesla, srbský Chorvat, vychován v provincii Lika," oznámil Nikola a vyskočil ven z příkopu.

„Kolman Czito, chorvatský Chorvat, vychován v pekle," odpověděl druhý.

„Krajan!" zakřičel Nikola a zvedl obě ruce nad hlavu.

„Srbský krajan?" podivil se malý „parní válec" nahlas a na jeho špinavé tváři se objevily vrásky pochybnosti. „No... když to porovnáám s prasetem, vedle kterého žiju a umřu, k čertu, proč ne!"

Stará rivalita mezi Srby a Chorvaty najednou zmizela a společný jazyk, touha po jídle a pití, vzpomínky na safírové modré vody Jadranu, básně a písničky z dětství, to všechno splynulo v okamžité přátelství - přátelství, které, i když by to nikomu nepřiznal, Nikolovi zachránilo život. A jako by ještě nestačilo, že našel rodáka, brzy zjistil, že s bouřlivým Chorvatem měl ještě něco společného: Czito se poměrně dobře vyznal v základních elektrických jevech.

Murphy byl spokojen, že mu „dohazovač" získal dalšího pracovníka. Viděl Nikolovy oči, jak se dívají na nového přítele, Czita. Viděl ty dva, jak spolu celý den pracují. Poslouchal vyprávění Teslova vášnivého a drmolícího kamaráda, které tento dvoučlenný tým smelovalo, že pracovali jako jeden. Czitovy černé oči svítily jako olivy, zářící stále větším zanícením, na jeho báječného přítele vedle něj. Murphy si také všiml, kolik života to vneslo do Tesly.

Jednou pozdě v McSorleyově hospodě Old Ale House koupil Murphy poslední rundu. „Nikdy bych nevěřil, že je to možné," prohlásil k posledním návštěvníkům Tamany Hall, „ale tenhle srbský strašák do zelí pracuje ještě víc, než pracoval v těch minulých týdnech, kdy neřekl ani slovo. A teď se jeho pusa vůbec nezavře. On byl taky u Edisona, víte to? A skoro na vrcholu. Teď si ale „čaroděj z Menlo Parku' našel novou nevěstu, stejně ale pochybuju, že by ho to nějak vylepšilo. Řekl, že je Tesla kacír a nevděčník. A víte proč? Celý den tenhle Tesla užíval střídavý proud, jako skřítci kopou zlato. Postavil motor - nebo to aspoň tvrdí - který Edisona může odrovnat. Já bych o tom také nepochyboval. Ne, pane. A co ten jeho kukuč - je to génius nebo vrah nebo obojí!"

„Promiňte, že jsem vás poslouchal," přerušil ho podsaditý chlapík, který přišel od baru, a vyndal si doutník z úst, „ale slyšel jsem dobře, že Nikola Tesla teď pracuje v nějaké „pouliční partě"?"

„Je to samozřejmě pravda, a ačkoliv jsem jeho šéf, vím, že je to zločin a ostuda." Murphy se podíval na cizince a zjistil s nelibostí, že není odtud - byl určitě z předměstí.

„Dále s vámi nemohu souhlasit," pokračoval gentleman, „Víte, že měl také krátce svoji firmu? Teslovu světelnou společnost. Nic špatného, mimochodem. Nikdy vám o tom neřekl?"

Stále podezíravý předák zavrtěl hlavou.

„Mohu vám nabídnout doutník, pane -?"

„Murphy, Patrick Hanrahan McMoynahan Murphy. A když vám nebude vadit, že si tu cigaretu nechám na neděli, velice rád ji od vás přijmu, pane - ?"

„Brown. A.K. Brown. Pracuji u Western Union jako telegrafní operátor pro tuhle naši obrovskou zemi.“

Príslušník irské menšiny, který byl v této zemi málokdy vítán, zamumlal v odpověď: „Nechtěl bych vás rušit, příteli.“

Brown, který správně odhadl náladu v místnosti, řekl: „Mohl bych si s vámi alespoň na pět minut promluvit?“

Příští den vytáhl Murphy Nikolu z fronty na jídlo ještě dříve, než skončila přestávka, a podal mu pytlík, ve kterém našel hřebec, kus mýdla a čistou košili. „Jeden můj známý, jistý A.K. Brown, šéfuje Western Union Telegraph Company,“ vyhrkl Murphy, jako by byli všichni jeho přátelé vlivní muži. „Touží se s vámi setkat dnes v sedm hodin večer, v Peck's Slip - v doku. Má styky, odvalu, fantazii, a -“ Murphy se pro dramatický efekt odmlčel - „velký zájem o střídavý proud.“

Nikola sprásknul ruce, ale Murphy ho zchladil: „Jestli z toho něco bude, splatíš mi to u McSorleyho v cibuli a pivu.“ Usmál se, ale pak zvažněl. „Je jasné, že jste tu pro lepší věci - a jestli ne dneska, pane, tak zítra.“

Tesla netrpělivě zamával rukama a udělal s nimi ve vzduchu velký oblouk. „Nerozumím tomuhle světu, pane Murphy,“ řekl a gestikuloval jako němý, „a vím, že nikdy nebudu. Ale jedno je jisté.“ Studené modré oči se zahleděly na Murphyho. „Když pomůžete Teslovi, odměna vás nemine. To je všechno, co jsem chtěl říct.“ Nikola se stydlivě podíval na své ruce, které byly nyní navzájem spojené. Podíval se nahoru a dodal: „Kromě toho, děkuji vám.“ Na chvilku se usmál a opět odvrátil hlavu. „A teď, když prominete, to musím říct Czitovi.“

Oba muži se sešli v Peck's Slip doku a šli kolem lodí na vodě, nepovšimnutí nikým z okolního lidského hemžení. Jako vždy vyvstal problém s potřásáním rukou. Nikola tvrdil, že ty jeho jsou špinavé. Brown cítil, že jeho společník je odjinud, a tak neprotestoval. Místo toho mu nabídl doutník.

„Ne, nechám ho vám jako příteli, jestli vám to nevadí, pane,“ řekl Nikola. „Osobně jsem přestal kouřit doutníky už po univerzitě. A tak jsem se vybičoval, až jsem je zcela vymýtil ze svého života - 31. prosince 1880.“

„Tomu říkám rozhodnutí,“ komentoval to Brown a vypustil hustý kouř na tajemného mladíka před sebou.

„Opravdu, pane Browne, zkouším žít svůj život s určitými principy. Tohle je poprvé, co jsem zklamal.“

„Nezklamal jste, Teslo,“ opravil ho Brown a žoviálně se zasmál, „prostě jste to ještě s úspěchem nedokončil. Pojdme, pane,“ řekl. Chtěl vzít Nikolu za rameno, ale v poslední chvíli se rozhodl raději ukázat směr, „pojdme na sklenku.“

„Takže ten stroj, jak jste ho vymyslel a zkonstruoval, je dvoufázový? A říkáte, že je s ním něco v nepořádku?“

„Je to mnohofázový motor, pane Browne. Jako klika na rumpálu s dvěma držáky.“ Nikola postavil svou sklenku na bar a začal kolem ní svými pěsti pomalu obíhat, ne však synchronně. „Sotva pravá ruka dokončí oběh, levá už se pohybuje.“ Zasmál se a zvedl sklenku. „Tak jsem právě vyloučil komutátor. Plýtvá energií, opravdu, jako zvednutím ruky, která už mohla -“ „- dávno rotovat,“ řekl Brown vesele, postavil prázdnou skleničku na bar a zavolal barmana.

„Přesně tak, pane Browne,“ souhlasil Nikola, už nějakou nájemný dělník, ale náhle - dokonce patřičně oblečen - jako on sám. „Úplné šetření energií!“ zvolal. „Přesto se elektřinu nesnažíme prosazovat do všech oborů, kde jsou užívány jiné druhy energií - to pouze dokazuje nedostatečnou úctu k ní, jak to formuloval můj největší očeřovatel a ve své době i zaměstnavatel, Thomas Edison.“ V baru to zašumělo. Nikola, jako by si toho nevšiml, pokračoval. „Nemůžete tančit valčík ve dvoučtvrťovém taktu, pane Browne!“ oznámil s potěšením. „Musíte respektovat medium, pane, a dovolit, ať ono určí vlastní formu. Ne, nechci prosazovat elektřinu do staromódních přístrojů na kliku. Naopak! Spíše, jako detektiv toužící porozumět recidivistovi tím, že se jím stane - chci, aby elektřina jedla, spala a mluvila, pane!“

Nyní zcela si vědom ticha, které se rozhostilo v baru, i toho, že jej způsobil on, Nikola zpomalil a škádlivě zašeptal zakončení své myšlenky: „Aby elektřina neměla jiný úkol, než se zcela zapojit do našeho světa pouze skrze mě.“

Celý bar se opět vrátil k obvyklému šumu.

„Už jste tady vyvolal docela pěkné vzrušení, Teslo!“ zabručel Brown a nahlas dodal: „Večeře ve Fraunces Tavern! Byla dost dobrá pro George Washingtona. Bude dobrá i pro nás!“

Další krátká procházka. Nikola se nemohl vůbec soustředit. Vstoupili k Frauncesovi, bývalému makléři. Stůl pro dva, i když byl schován až v tmavém rohu, brzy upoutal pozornost celé místnosti. Nejdříve si mladý „strašák“ objednal několik papírových ubrousků, kterými si vyčistil své brýle, všechno stříbro a nádobky na koření. Ty ještě před použitím otevřel a prohlédl, k velké nevoli personálu.

Nikola mluvil velice rychle o vynálezcích a jejich vynálezech a dobách, do kterých se narodili. Poznamenal, že Číňané objevili střelný prach, co je britské kanóny donutily padnout na kolena, ale omezili jeho použití jen na bouchací kuličky, mnoho stovek let před tím. Podobně Japonci měli muškety pod zámkem jednoduše proto, že v jejich kastovním systému bylo nejasné, kdy slabší bojovník mohl zabít silnějšího.

„A dnes, zde v Americe, zemi svobody,“ pokračoval svým vysokým, ale tichým hlasem, „Thomas Edison chce nacpat stejnosměrný proud do chřtánu celého národa ‚k užítku všem lidem‘. Ale tenhle druh energie se hodí jen pro něco - ‚energie elity‘. Střídavý proud je pro všechny - ‚energie demokratů‘. Je vlastně platonovská - je to dokonalost snesená do našeho nedokonalého světa. Proč?“ Přejel očima celou místnost a uvědomil si to, co tito mírní hosté nechtěli nikdy připustit - že jejich vlastní rozhovory téměř ustaly, že z něj nemohli odtrhnout oči. Nedokázali ani naladit své uši na jiný hlas než na hlas toho rozezleného vědce v jejich středu.

„Řeknu vám proč!“ vykřikl a vychutnal si tento okamžik po dlouhých měsících chudoby. „Protože stejnosměrný proud se špatně přenáší na velké vzdálenosti. A proč by měl? Ptá se Edison. Nechtě ho vyrábět špinavými parními stroji na kraji společnosti, kde mohou chudí přikládat uhlí, ať jím zásobují bohaté, a pak zařídíte, aby bylo neproveditelné přenášet ho dál. Proč dávat chudým sílu, aby zlepšili svůj život? Proč jim dávat lepší domovy, nemocnice, školy, továrny? Nechtě zemi rozparcelovanou. Necentralizujte! Zůstaňte v dávných dobách, zatímco kázete evangelium světla. Zůstaňte feudály, zatímco posluhujete demokracii! Pokud si Thomas Edison vezme daň z každého začouzeného starého komínu, povolejte Charlese Dickense, aby obhájil chudé a sražené na kolena. Tohle není místo pro vynálezce. Jistě ne. Udržte status quo - ze strachu před opravdovou rovností, strachu, že vaše děti budou vzdělávány spolu s irskými dětmi, italskými dětmi, nebo - bože chraň! - s cikánem!“

„Vaše filozofie je fascinující, Teslo!“ řekl Brown a odhodil ubrousek na svůj talíř, „ale ne tak fascinující jako naše věda. Pojdte, na tu se zaměříme. Řekněte mi přesně, jak zvítězí střídavý proud tam, kde stejnosměrný selhává!“

A pak to přišlo, jako sprcha slov. Hosté se na sebe přes stoly navzájem dívali tiše a nevěřičně. Poslouchali to, co by mohlo za několik měsíců být představeno Patentnímu úřadu Spojených států jako „vynález střídavého proudu“. Tento svatý úřad by měl trvat na rozdělení prezentace jednoho vynálezu na sedm dílčích patentů. A.K. Brown a hosté ve Fraunces Tavern slyšeli vlastně o kompaktním celku.

Když byl Nikola hotov, vypil do dna sklenici vína. Brown se rozhlédl po místnosti, kde všichni obchodníci zírali s přimhouřenýma očima a hladili si kotlety.

„Teslo,“ začal Brown skoro neslyšně, „co potřebujete, abyste si mohl zařídit laboratoř?“

Při této otázce génius zamrkal a jen jakoby mimochodem řekl: „Jednoho asistenta a padesát tisíc dolarů.“

Brown obdivoval Nikolovu odvahu. Požádal vrchního o účet a znovu se podíval do tváří v místnosti, které vypadaly, že čekají na odpověď.

„Do konce týdne vám zajistím podporu. Dostanete asistenta. Já vám obstarám peníze,“ řekl a vytáhl z kabátu peněženku.

„Já mám asistenta, pane Browne. Kolmana Czita, elektrikáře.“

„Nikdy jsem o něm neslyšel. Udrží jazyk za zuby?“ zabručel Brown.

„Ve věci tajemství jsou Srbové i Chorvati jako bratři -“ Nikola se postavil - „a tenhle je jako hrob.“ Uklonil se, vzal si od Browna vizitku a položil ji na ubrus. „Za to, že mi umožníte dokončit mé dílo, vám pokorně skládám své díky, pane. A svět brzy učiní totéž. Jste muž osudu - a já toho využiji. A navíc, pane Browne -“ Nikola se dramaticky přisunul na židli k baru a pevně se opřel - „jménem svého unaveného těla, které je neúnavným sluhou mé mysli, vám děkuji za jídlo, pane, po dlouhých letech opět pravý požitek.“

Brown přikývl. „Opravdu nemáte vůbec zač děkovat, pane,“ odpověděl, vstal a otočil se zády k hostům. Pak dodal: „Od teďka se budeme scházet pouze soukromě. Vaše postavení to opravdu vyžaduje.“ Jeho smířlivý tón ochladil. „Za několik dnů se budete setkávat s pány, kteří nevidí dále než za své naškrobené límečky - jinak se na ně nemůžete spolehnout! Rozumíte, Teslo?“ Brown podal Nikolovi novou bankovku. „Prozatím přijměte toto,“ zamumlal. Stáhl ruku zpět a narovnal si klopy. „A vím, že až vás příště uvidím, uvidí vás celý svět jako já teď.“

Rozešli se každý svým směrem, Brown na západ, Nikola na sever. Zanedlouho Nikola otevřel dlaň a na světle plynové lampy uviděl stodolarovou bankovku. Opřel se o cihlovou zídku, uložil peníze do kapsy a utřel si oči, které plakaly radostí. V čísle 99 na Maiden Lane vzbudil paní domácí a najal si vybavený pokoj s koupelnou, ve třetím patře penzionu. Až do půlnoci ležel ve své vlastní vaně.

Probudil se ještě před rozbřeskem, oblékl si své špinavé šaty a přísahal si, že je to už naposled. V šest hodin byl na Spring Street, kde dělníci dostávali nástroje a instrukce. Výzvedl tam Czita. Jako nový asistent dostal první úkol: vytrhat uvolněná prkna z podlahy v dělnické noclehárně, což Nikola nedovedl, a zachránit papíry, které si tam vynálezce schoval. Czito dostal příkaz, aby Nikolu vyhledal ještě ten den odpoledne a aby si také koupil nový oděv. Czito se podíval na pětidolarovou bankovku, kterou mu Nikola podal, políbil ji a řekl: „Ať nám pomůže.“ Dal si peníze do kapsy, poklepal na ni a podivně se na přítele podíval. Opakoval: „Snad nám pomůže.“ A ještě než mrknul a otočil se na svých sešlapaných podpatcích, dodal jedno slovo. To slovo bylo „šéfe“.

Na okamžik chtěl Nikola zavolat Czita zpět a požádat ho, aby to oslovení již neopakoval. Ale zaváhal a z náhody se stalo pravidlo. Zanedlouho Nikolovi blahopřál pan Murphy a celá bývalá parta, všichni se domluvili, že se sejdou navečer v Mc Sorky's.

Nikola strávil zbytek dne nakupováním oblečení, knih, parfémů a hlavně vycházkové hole se lví hlavou místo držadla.

Murphy skoro vyskočil, když uviděl Nikolu v jeho novém čemém obleku. Ačkoliv po celém velkém salónku zněly stále gratulace a pivo teklo několik hodin proudem, Nikola viděl v Murphyho očích jistý smutek, jako když loď odplovává z doku a dva lidé se na sebe dívají - jeden na břehu a druhý na moři - na vzdálenost, která se mezi nimi stále zvětšuje, dokud jeden neotočí hlavu.

kapitola 11

O tři dny později přijel Nikola v dvoukolé drožce na místo, kterému se říkalo „Roh osudu“. Na Třiadvacáté ulici stál opět ten známý policista. Pochodeň Sochy svobody už na Medison square nebyla - už ji držela v ruce dokončená socha, pyšně stojící v newyorském přístavišti. Uprostřed parku stále hořel „věčný oheň“. Na jihozápadním rohu Třiadvacáté ulice a Páté Avenue stála nově dokončená budova Western Union. Vypadalo to, jako by Nikola celé ty dva roky čekal, než se pro něj svět připraví. Poznal dno společnosti a nyní tu stojí bez poskvrny. Teď má svou hůl se lví hlavou, která by mohla konečně zařvat.

Alfred K. Brown vyhlížel z okna své kanceláře, zapálil si ten den druhý doutník, když náhle zahlédl nohatou postavu, vystupující z kočáru a vyskakující na chodník. Brown přimhouřil oči a pomyslel si: „Kdo to asi je - ale kdo jiný než...“

Ta postava s cylindrem na hlavě zmizela v budově Western Union. Brzy - k nemalému údivu sekretářky - byl vysoký muž viděn, jak chodí kolem dveří jeho kanceláře a pak opět mramorovou chodbou.

Obědvali v téže ulici v hotelu St. Germain. Brown řekl Teslovi: „Naši podporovatelé vyžadují rovný podíl ze všeho, co budete patentovat a co vyvinete v laboratoři, kterou financujeme.“

„To je spravedlivé.“

„Zítřka budeme obědovat s velice zasvěcenými gentlemany u Delmonica.“ Nikola zazářil. „Mohli jsme tam jít už dnes,“ pokračoval Brown, „ale vypustil jsem tu myšlenku o nové společnosti - a o vašem jméně, samozřejmě - mezi několika přáteli teprve včera a myslím, že je jediné správné, dát jim ještě jeden den, aby si to nechali projít hlavou nejdřív sami mezi sebou.“

Nikola souhlasil a potom, co dopil kávu, vytáhl okázale novou peněženku z teletiny. Brown ale mávl rukou a řekl si o účet. Bylo to pro Nikolu jediné štěstí, protože peníze, co dostal, už byly dávno pryč.

Oběd u Delmonica se ukázal být obrovským úspěchem. Ward McAllister, restaurátér a sociální arbitr, se ujal vedení celé akce. Když byl představen Teslovi, rozpovídal se. „V roce 1870, na naší adrese na Čtrnácté ulici, jsme pořádali večírek pro pana Morseho. Odvysílal svou první transatlantickou zprávu právě odtud, od Delmonica. Do pětaticeti vteřin dostal odpověď. Je to skutečně velká čest, být znovu hostitelem budoucnosti.“ V tu chvíli začaly vylétat zátky z láhví šampaňského jako minometná palba.

Nikola pozvedl svou sklenku. „Restaurace u Delmonica bude mým druhým domovem, pane McAllistere. Protože je teď příhodnější doba. Velice si cením příležitosti, že mohu poznat zdejšího kuchaře...“

Jako hotel si Nikola vybral hotel Gerlach, asi dva bloky odtud, přímo na rohu Šesté Avenue a Šestadvacáté ulice. Nebylo to sice zcela prvotřídní, ale bylo to blízko Delmonica. Jeho opravdovým domovem byla laboratoř v čísle 33-35 na jižní Páté Avenue, asi čtyři krátké bloky od Edisonovy dílny. Podepsal smlouvu o pronájmu a zřídka odtud vycházel. Brownovi se svěřil: „Bojím se, že když odtud jednou vyjdu, tak to všechno zmizí jako sen.“ Právě zde, v Teslově elektrické společnosti, která zabírala celé čtvrté patro, Tesla zažil velkou bouři. To deštivé březnové odpoledne se zvrhlo do úplné kalamity. Tesla byl sám v laboratoři a děkoval za to bohu. Klesla teplota a v dalších čtyřadvaceti hodinách napadly půlmetrové závěje sněhu, což ochromilo telefonní a plynové vedení. Město bylo jako zkamenělé. Tesla si otevřel krabici s Uneda Biscuity a láhev mléka, kterou si ohřál nad plynovým kahanem. Zavřený

v laboratoři Nikola zanedlouho vymyslel a postavil motor na „zpožděný proud“, což ho velice potěšilo.

„S ‚elektřinou doby kamenné‘ jste skončili!“ poučil Tesla prvních šest mužů jako zaměstnavatel. „Většina toho, co jste se naučili, je špatné. Začneme znovu, v naprosté tajnosti. Bude pro vás těžké pochopit má přání. Bude těžké i pro mě zachovat si trpělivost, když vám vše budu vysvětlovat. Snažte se to pochopit komplexně: tohle není společné podnikání. Tady o několik bloků dál vám jeden muž zaplatí za váš nápad, ale dá si na něj svoje jméno. I když se to může zdát kruté, mě vůbec nezajímají vaše nápady. Mám příliš mnoho vlastních. Ale jestli společně sestrojíme alespoň zlomek vynálezů, které nosím v hlavě, celý svět bude plakat štěstím, zahrne nás chválou a bohatstvím, o kterém se nám ani nesnilo.“

Brown nemohl být už více spokojen. Bylo to jako v románech Julese Vernea - a Tesla zde byl za ušlechtilého vědce. Narozdíl od minulého společníka Brown toleroval Teslovy výstřelky a říkal mu „Oscar Wilde - vědec“.

„On je jako šéfkuchař, stavějící kuchyň a zároveň vymýšlející jídlo o dvanácti chodech!“ říkal svým spokojeným investorům. „Ale je to jídlo, které ještě nikdo neochutnal!“ „Tak proč nám nedá ochutnat?“ „Alespoň ukázkou z jídelničky, pane Browne?“ „Pane, v tomto okamžiku si nemyslím, že pan Tesla bude obědvat s kýmkoliv, snad jedině s Galileem nebo Archimédem...“

Teslova elektická společnost byla právě dva měsíce stará, když Elektrický svět vydal článek „Pan Nikola Tesla o motorech na střídavý proud“. William Anthony z Cornellské univerzity, kterého článek zaujal, si vyžádal interview a kupodivu ihned požádal Americký institut elektrikářů, aby tajemného vědce . pozval na svou půdu. Avšak Teslovi se to pranic nelíbilo.

„Ještě nejsme hotovi, pane Browne,“ řekl. Zvedl rolety ve své kanceláři, když Brown začal protestovat. „Já vím - profesor Anthony provádí účinnostní testy na mých motorech. Jeho výsledky dokonale potvrzují mé předpoklady, ačkoliv ten dobrý muž maskuje své překvapení, jak nejlépe umí.“

„Ale Teslo - už je na čase.“ Vytáhl nervózně Brown doutník z úst. „Já i ostatní pánové jsme se na tom shodli. Máte patenty, jste chráněn, víte více než kterýkoliv jiný žijící člověk. Souhlas institutu nám odstraní bariéry. Komerční úspěch čeká - čeká na vás. Tak proč to stále odkládat. Všechno to, pro co jste se dřel, je ve vašich rukou. Jen s nimi musíte mluvit tak otevřeně, jako mluvíte se mnou nebo se svým personálem. Máte v ruce kouzlo, pane! Je to vaše příležitost - využijte ji! Už to neodkládejte!“

Jako datum schůzky byl určen 16. květen 1888.

Tesla stále ještě pokračoval se svým výzkumem, byl přepracovaný, málo jedl a spal ještě méně. Nikdo ho nikdy neviděl, že by vzal pero a papír do ruky. Brown, spolu s profesorem Anthonym a vědeckým spisovatelem jménem Thomas Commeford Martin, se dva dny před schůzkou objevil v laboratoři. Tesla se rozkašlal. Poděkoval jim za zájem a ujistil je, že si je vědom blízcího se termínu a své odpovědnosti, a požádal je, aby před svou další návštěvou použili Bellův báječný vynález. Z laboratoře odešel v deset hodin, u svého stolu u Delmonica snědl srnčí na rožni, vypil celou láhev portského a vyrazil domů. Dopřál si horkou koupel. Protože inkoust v jeho peru měl špatnou hustotu, vzal obyčejnou tužku a začal psát dopis. Tuto dva tisíce slov dlouhou práci dokončil těsně před čtvrtou. Do šesti si krátce zdřímnul.

Šestnáctého konečně Tesla za pomoci Czita uvedl svou přednášku „Nový systém motorů a transformátorů na střídavý proud“. Ačkoliv si nic předtím nezkoušel, málokdy se podíval do rukopisu. Nejdříve zněl jeho hlas klidně ve vysokých tónech, téměř jako písnička. Potom prezentoval první dynamo a stále pobíhal kolem. Přerušil ho spontánní potlesk. To bylo něco pro Teslu. Stále se usmíval a vychutnával si, že ho poslouchá celý vědecký svět.

Několik inženýrů, včetně Williama Stanleyho, vyvinulo stroje, které „převáděly“ stejnosměrný proud na střídavý a umožnily tím další přenosy energie s větším napětím.

George Westinghouse Stanleyho patent odkoupil, přestěhoval se do Pittsburghu a stal se známým vědcem.

Tesla právě předváděl první dynamo na střídavý proud, které kdy Amerika viděla. Předvedl také své neomylné mistrovství, co se týče všech možných oborů vědy. Mnoho významných mužů získal jeho způsob myšlení, hlavně George Westinghouse.

„Ne, ne, žádné železo! Chci to vyrobit z mědi - ze železa můžete udělat stojánek. A Czito - zaříd' ty pohovory na místo sekretářky." Nikola držel v ruce štos obálek jako nějaká slavná hvězda. „Tahle pozvání na večírky jsou snad to nejhorší, co kdy d'ábel mezi génia a jeho práci postavil. Ale žádný strach, génius zvítězí! Ano, sekretářku," řekl a chytil se za svou hubenou bradu, „ale musí mít za ušima a musí být pěkná. Pokud možno taky svobodná."

„To nebude problém, šéfe. Jste na mnoha seznamech starých mládenců."

„Sodoma a Gomora! Ženatí muži jsou špatní vynálezci - ale nechtě je při tom. A Czito!"

„Ano, šéfe?"

„Všechny zájemkyně s perlami na krku - nebrat."

„Nikolo, co to říkáš? Polovina dívek v New Yorku nosí perly. Většinou falešné, ale -"

„Cožpak nevíš, Kolmane Czito, že perly na šňůře jsou stále ještě živé?" Nikola zamhouřil oči. Rozhlédl se kolem a velmi opatrně zašeptal: „A když jsou na těle ženy, tak z ní čerpají sílu!" Czito očekával žert. Ale žádný nepřišel. „Vlastně na ní rostou jako nějaký talisman plodnosti!" Nikola se odvrátil. „Nechutné! Hnusné! Obscenní! Hnusné, slizské, jako špinavé zuby řehtající herky!" Otřásl se a uhladil si své napomádované vlasy. „Měl bys mě uchránit tohoto hrozného pohledu - je to jasné?"

„Jasně jako Jadran, šéfe."

V téže místnosti, o dva týdny později: „Czito!" „Přímo za tebou."

„Sežeň mi slečnu Skerrittovou, ale zbav mě toho pána na čísle 4 - je to úplná pohroma!" Tesla se zastavil na schodu. „Dneska večer vyzkoušíme ten trojfázový motor. Ale nejdřív tě ještě někam pošlu. V šest hodin se koná v Cooper Union přednáška o magnetismu. Můžeš tam přijít klidně pozdě - nemáme zájem o přednášejícího. Poslouchej otázky a tazatele. Bude tam jeden, který se o to moc zajímá, je zapálený nadšenec a bude mít otázku, na kterou přednášející nebude znát odpověď. Získej ho na noční směnu za jedenáct dolarů za týden. Sežeň mu montérky a ať je tady dneska večer do deseti hodin."

Vystoupil ještě o jeden schod výš, otočil se, aby se se zalíbením podíval na měřicí přístroj, který právě nechal patentovat. Ale úsměv náhle zmizel. „Tak co dělá ta slitina, Czito? Už jsi odmagnetizoval rameno v dvoufázovém generátoru? Kde je slečna Skerrittová? Ó, má milá, vy jste jako sen," řekl Tesla a mírně se uklonil směrem ke skromně oblečené krásce s kaštanovými vlasy. Držela v ruce svůj stenografický blok, aby zakryla svůj ruměnc. „Ano, slečno Skerrittová. Ten hasičský bál. Ne, nemůžu tam jít, ale poslal jsem jim šek na pět dolarů. Skládám komplimenty na vaše šaty, má milá - krása nejlépe vynikne, když sama sebe neukazuje. Tak, a co se týče toho večírku v Algonquinu, přijímám a na chvíli se tam objevím!"

V laboratoři zapáchající olejem a ozónem to hučelo jako v úle. Čtyřicet hodin denně zde blýskala podivná světla. Dole na Páté Avenue mezi Devátou a Desátou ulicí postávali čumilové s hlavami zvednutými do oken zdejšího sídla Dr. Frankensteina. O čtyři bloky na sever zabíraly Edisonovy kanceláře celý palác, ale kromě elektrických světel ve všech patrech byly zcela zastíněny svým rivalem - Teslovou elektrickou společností.

I přes stále rostoucí popularitu byl ale střídavý proud stále hotov jen napůl. Jakkoliv byla Teslova laboratoř aktivní, jeho dynamo ještě nebyla na prodej. I když Nikola věděl, že jeho myšlenky mají cenu miliónů, utrácel peníze, jako by je už napůl měl. Jeho společníci začali

mít starosti. Jejich kouzelník by mohl sklídit obrovskou chválu, ale také je už stál hodně peněz. Teslovi se podařilo nějak utratit už dopředu sto tisíc dolarů.

A. K. Brown zůstal stále klidný. Zablýskl Edisonova agenta, jak pospíchá z Nikolovy přednášky - obdivoval zasvěcené pohledy přítomných mladých inženýrů. Ale hlavně si všiml kovového pohledu muže, který debatoval o vynálezech. Díky pneumatické železniční brzdě ze sebe udělal milionáře. Když Brownův oceňování skončil, usmál se na něj George Westinghouse.

Westinghouse byl nemluvný muž. Nikdy se s nikým moc nepřátelil. Byl menší postavy, energický a - narodil se od ostatních bohatých mužů - upřímný. Co se vzrůstu a schopnosti kombinovat týče, nebyl jako Edison, ale on se vůbec nechtěl stát tím, kdo je dvakrát do měsíce na předních stránkách novin. Nezajímal se o Edisonův post ani o ukradení nápadů svých zaměstnanců nebo získání myšlenek těch, které zaměstnat nemohl. Westinghouse měl o Americe zcela jinou představu, totéž platilo i o penězích, které by mohl vydělat. Jako vlastenec v Ameriku věřil. S hněvem pohlížel na „zlodějské barony" - J. P. Morgan a Jaye Gouldse - kteří postavili své banky na zádech chudých. Věřil, že peníze, o něž se člověk podělí, jsou investicí, která vydělá další, a čím lépe platí své zaměstnance a čím je udělá šťastnější, tím šťastnější a bohatší bude i on.

Neznamenalo to však, že Westinghouse neměl rád luxus. Byl přepychově oblečen, miloval jídlo a pití. Rád jezdil soukromým vlakem, který prý předčil i Morganův otočný palác. A v první minutě, co George Westinghouse vstoupil do laboratoře na jižní Páté Avenue, přidal si ke svým láskám ještě další položku: Nikolu Teslu.

Westinghouse počítal s překvapením. Přijel z Pittsburghu speciálně proto, aby vyslechl Teslovu přednášku - akcí byl ohromen. V okamžiku, kdy vstoupil do laboratoře, ihned si uvědomil, že to, co bylo v institutu jako vrcholná ukázka, byla vlastně jen finta. Teslovy nejnádhernější výmysly se nacházely v laboratoři.

Elegantní dlouhán mávnutím ruky představil všechny své vynálezy na železných polích, zatímco dělníci pokračovali stále ve své práci. Během rychlých a tichých ukázek hostovo oko zhlédlo více než padesát patentovaných myšlenek a téměř stejně tolik těch, které ještě patentovány nebyly. Vracela se mu na mysl stále jedna myšlenka: žádný z těchto vynálezů ještě před dvěma roky vůbec neexistoval! V té době toto množství představovalo mnohem víc, než zvládli dohromady všichni ostatní vědci i s Edisonem. Kdyby Nikola Tesla pokračoval ve vymýšlení stejným tempem, stál už teď Westinghouse před největším vynálezcem všech dob. Jeho podnikatelská duše mu velela nevypadat příliš nadšeně, ale jako vynálezce se neovládl a musel se prostě divit.

„Tohle jsou ta přídavná zařízení," poznamenal jakoby mimochodem Nikola. „Jsou připojitelná ke všem možným druhům motorů. Tady jsou moje dvou a třífázové elektrické motory, které ve spojení s těmito přídavnými zařízeními dokážou vyrobit nejméně dvě stě tisíc voltů."

Westinghouse zvedl obočí. „Říkáte nejméně, pane Teslo? Jak až se odvažujete jít daleko?"

„Tato cívka, kterou konstruuje zde pan Czitó podle mých instrukcí, snadno vyprodukuje půl milionu voltů." „Bezpečně?"

Tesla se usmál, aniž ukázal zuby. „Samozřejmě že bezpečně, pane." Položil impozantně ruku na cívku: „Mé vynálezy budou lidem jen sloužit. Neplýtvám svým talentem, abych ohrožoval lidský druh nebo planetu, o kterou, lépe nebo hůře, vlastně musíme pečovat."

Westinghouse vypadal, že ho ta slova zmátl, nikoliv však vynálezy. Na okamžik si klekl, nehledě na svůj drahý oblek z kvalitní vlny. „Bronzové spoje, měděné drátky - a všude. Opravdu neděláte věci polovičatě, Teslo!"

„Podstavce jsou ze surového železa, ale co se týče aktivních částí, jak říkáte, ty jsou opravdu dokonalé." „Myslíte, že bych se mohl podívat na plány?" „Žádné plány nejsou, pane."

Westinghouse se zašklebil, znovu se postavil na nohy a vyštěkl: „Žádné plány? Co tím myslíte, žádné plány?“ „Každý přístroj, který před sebou vidíte, je postaven zcela bez nákresů, podle výpočtů tady - odtud.“ Nikola si zařukal na pravý spánek. „Všichni moji spolupracovníci jsou zvyklí pracovat pouze po paměti. Čas od času obejdu tento můj hloupý zvyk a nakreslím na list papíru malinký náčrtek.“ „A smějí pracovat podle toho obrázku?“

„Naopak, smějí dotvořit ve své hlavě představu, kterou už by měli mít dávno hotovou. A teď -“ ukázal vynálezce - „k Franklinově peci. Velkolepý design! Obzvláště odpovídající jeho době, nástrojům a možnostem. Přál bych si, abych mohl s Franklinem obědovat. Měli jsme stejnou zálibu.“

„Ve francouzských ženách, nepochybně,“ zavtipkoval Westinghouse a sledoval hostitelovu reakci.

„Ve světle, pane Westinghouse,“ řekl se smíchem Tesla, „ve světle.“

Podnikatel přistoupil k jakémusi oscilátoru. „Ačkoliv mě vaše přednáška pro Společnost inženýrů přesvědčila,“ řekl a hladil si perfektně střížený knír, „myslel jsem si, že se trochu chlubíte! Ale teď vidím, že máte skutečně pravdu... a že čekáte na lidi, aby převzali vaši pochodeň, abych tak řekl. Tak, tady jsem,“ - zasmál se - „ochoten každému, kdo se zeptá, říct: všechno, o čem se říkalo, že je jen vytahování, je pravda!“

„Všechny pravdy jsou jen správně řečené drby, pane Westinghouse. Nicméně vám děkuji, pane.“

„Vy znáte moje instalace? Gaulardův a Gibbsův personál se díky panu Stanleyemu přiblížil našim největším možnostem,“ snažil se Westinghouse skromě propagovat své úspěchy. To Tesla nechtěl dovolit.

„Děláte první odvážné krůčky v tom, co historie jednou nazve budoucností lidské energie, pane. Máte můj obdiv a poníženou gratulaci.“

Westinghouse to vyvedlo z rovnováhy. Složil ruce a začal si poklepávat palci. „To je možné.“ Podíval se na výstředního vynálezce stojícího před ním ne snad podezřívavě, ale jako by mu chtěl říci svůj závěr; „Teslo, chci, abyste teď dával pozor! Nikdy zbůhdarma neplýtvám slovy. Nemám lokty na tenhle svět podvodníků. Upřímně řečeno, víte stejně tak dobře jako já, že kroky, které jsem učinil, jsou kroky dítěte. Ale pane Teslo, s vaším systémem a mou organizací můžeme udělat obří kroky.“ Doširoka otevřel oči a zašeptal: „Vždyť bychom mohli zkrotit i Niagaru, člověče!“

Nikola udiveně civěl na svého hosta. „Pane Westinghouse -“ ukázal na něj téměř hněvivě - „právě jste mluvil přesně o tom, proč jsem já přišel do téhle země!“ Vrátil ruku zpět k boku a zasmál se: „Odvažuji se říci, pro co jsem se narodil!“ Náhle se jeho hlas zasekl jako záčkoví ve škole. „Přísahám vám, pane, že kdybychom se, a můj instinkt mi říká ano, dohodli na společné práci, neodpočinu si, dokud se to, co jste právě teď předpověděl, nestane skutečností!“

Westinghouse si uhladil knír a vykročil ke dveřím kanceláře. Tesla šel za ním, otevřel dveře své svatyně a uvedl hosta dál. Sotva se za nimi zavřely dveře, Westinghouse se otázal: „Co byste řekl milionu dolarů za všechny ty patenty, co tu máte?“

„S patřičným přihlédnutím k vyrobené energii -“ Tesla upravil závěs - „jinak bych řekl, že je to dobrá nabídka.“

Westinghouse si odkašlal a zamrkal modrýma očima. „Všechno, co jsem o vás slyšel, je pravda, až na jednu věc: jste obr, jste génius, jste pravý gentleman, ale vůbec nejste začátečník, pane Teslo. Nejste tak naivní, jak by se mohlo zdát!“ Zasmál se a potřásl hlavou. „Dobře, příteli! To je správné. Jeden dolar za každou koňskou sílu - co říkáte tomuhle?“

Sny o bohatství, které vždy provázely Nikolovu kariéru, se skoro stávaly realitou. Skutečnost se mísila s fantazií. Amerika dodržela slib. Nikola nemohl potlačit smích. Věděl, že potřesení rukou bude nezbytné. Bude muset zapojit všechny síly, aby se tomu vyhnul. Ale když to byla cena za úspěch, no, tentokrát to vydrží.

„Vyjádřím-li se poněkud ostrými, ale zcela jistě praktickými slovy našich spoluobčanů, pane Westinghouse,“ řekl Nikola, narovnal se v celé své výšce a naklonil se k Westinghouseovi s nataženou rukou, „máte to v kapse!“

Westinghouse uchopil ruku a dvakrát jí potřásl. „Nechám sepsat smlouvu a spolu s šekem vše dostanete už příští týden, pane Teslo. A pak - pak už je to na Niagaře!“ Tesla otevřel dveře své kanceláře a zářící Westinghouse vyběhl ven a pohlédl na svou nově získanou kořist.

„Na Niagaře, pane!“ opakoval Nikola s radostí. „Ihned začnu s přípravami.“ Vyprovodil svého mecenáše k východu, a ještě než se vrátil do laboratoře, pospíchal si na toaletu umýt ruce. „Czito!“ zakřičel. „Šampaňské a kaviár! Zatelegrafuj ihned panu Brownovi. Řekni mu, že černý hřebec čeká v doku a jeho džokej je George Westinghouse. Dnes je, pánové, svátek. Ale v sobotu se bude pracovat! Oh - a také se každému právě zvýšil plat o jeden dolar týdně. Samozřejmě to platí i pro vás, slečno Skerrittová. Vy tam, zapněte třífázové dynamo! Chci, aby tu všechno svítilo! A nepochybujte o tom, že se těch drátů už brzy zbavím, slyšíte?“

Ozval se hrom, až se zatřásla podlaha. Nikola měl radost jako malé dítě, měl hlavu zakloněnou a boxoval pěstmi do stropu. „Snad jste to slyšeli!“ ječel. „Je to žárlivost, nebo gratulace, Jupiterě?“ Opět se ozvala rána. Bylo slyšet, jak déšť bubnuje na okno. „Rychle!“ přikázal Tesla, „zvedněte rolety, všechny!“ Se skleničkou v ruce utíkal k oknu, aby se podíval na lomenou větev světla, probleskující černé nebe. „Báječně, můj otroku!“ zařval k údivu všech kolem. „Jednou jsi mě skoro zabil -“ napil se ze skleničky - „ale dneska jsem nejenom přežil, já jsem zvítězil!“

Zaburácel hrom. „Blesky plné energie!“ vesele křičel se zvednutou sklenicí v ruce. „Mám je místo krve v žilách!“ Dělníci se na sebe starostlivě podívali. Do místnosti vešel Kolman Czito, vzal si také sklenku, pozvedl ji a připil na to, nač připíjel Nikola, ať už to byl bůh, nebo ďábel. „Tahle energie,“ řekl Nikola „tahle požehnaná elektřina je jenom moje, a já to vím. S vaší pomocí -“ konečně se kolem sebe rozhlédl, na jeho tváři byl vidět vítězoslavný úsměv - „rozsvítíme celý svět, přátelé. Nejen pro to blikání samotné -“ blesk a hrom polekaly slečnu Skerrittovou, k Nikolově radosti - „ne abychom strašili těmito salonními triky ženy a děti!“ Otočil se znovu k oknu. Opět zasvítil blesk a okenní tabulky se roztrásky. „Rozsvítíme celý svět navždy!“

„Navždy,“ opakovali všichni ti, co se v místnosti sešli.

„Na moudrost Westinghouse a na Niagarské vodopády!“

„Na Westinghouse! Na Niagaru!“ opakovala celá místnost a všechny skleničky byly za okamžik prázdné. Radost, poplácávání po zádech, smích a všeobecné veselí se rozlévaly po místnosti.

Dorothy Skerrittová z něj nemohla spustit oči. Bála se ho, jak si uvědomila, ne tak, jak by se rádná mladá dáma měla bát pohledného, bohatého starého mládence s obrovským šarmem a přesvědčivostí, ale jako se blázen bojí někoho méně bláznivého.

Rychle si nalila druhou sklenku šampaňského a při dalším úderu blesku uviděla velice podobný náboj v jeho očích. Byl to jen odraz? Nevěděla. Nebo to bylo něco víc? Nějaká energie, vycházející z jeho útroby, podobná boží síle? Náhle se rozplakala. Oběma rukama si dala sklenku k ústům a napila se, aby se schovala a navíc sama sebe uklidnila. Ale nebylo to nic platné. Ještě než byla sklenka prázdná, připustila si celou šířku problému. Ano, on je blázen. Ano, je génius. Ano, ona ho miluje.

kapitola 12

Příští pondělí Tesla podepsal smlouvu na milion dolarů a byl nucen odcestovat do Pittsburghu, kde za plat 2000 dolarů měsíčně měl sladit své technologie s těmi, co užívali už dříve u Westinghouse. Když zjistil Edison, že Nikola Tesla odjel z města, podezřele klidně začal organizovat. „Batchelore! Už nechtě té práce s voskem! A buďte připravený!”

„Ano, pane Edison?”

„Říká se o vás, že máte odhad, Batchelore. Vyndejte ze skříně nejlepší oblek. Jdu za svým právníkem a plánuji malou návštěvu v hlavním městě.” „Albany, pane?”

„No, ano, Albany. Musíme si pospíšet, Charlie! Westinghouse do šesti měsíců někoho zabije, jestli střídavý proud získá podporu. Ale George je velký řečník a zaplavil celou Ameriku svými agenty - a ti jsou velice vlezlí. Budeme ho muset porazit v jeho vlastní hře.”

Edison se potuloval po svých dílnách už několik dní, chodil kolem stolu. Bachelor viděl, že už brzy vybuchne. A tohle byl zřejmě právě ten okamžik.

„Na jejich další velké společenské prezentaci zařídím, aby jim zákon zakázal předvádět přístroje s vyšším napětím než tisíc - ne - osm set voltů. Ano, to je přijatelné, neřekl byste?” Edison vyplivl proud rozžvýkaného tabáku těsně vedle plivátka a utřel si čelo kapesníkem. „Budete okouzlovat ženy a my se postaráme o ostatní. A budeme je mít na lopatkách. Tak!” Zíral na muže po své pravici.

„Koneckonců, zkoušel by rozumný podnikatel investovat do šílené věci zakázané zákonem raději než do zaběhnutého, spolehlivějšího předchůdce? Odpovězte mi!”

„Myslím, že ne... no, přesně jak říkáte...”

„Dobře, tak vám to tedy řeknu - žádný duševně zdravý podnikatel by to neudělal. A přesně tolik získá Westinghouse z New Yorku! A jak to jde v New Yorku, tak to jde v celé zemi. A jak to jde v téhle obrovské zemi, tak to jde ve světě. Že ano, Batchelore? Vypadáte bledě,” řekl Edison, když si prohlédl svého oblíbence s malými, jasnými očima.

„Cítím se dobře, pane. Tak dobře, jako už dlouho ne.”

„Vezměte si tady svůj klobouk,” přitakal Edison a usmál se. „Pojďme trochu na vzduch a podívejme se, jak pracují chlapi dole v Goerck Street.”

Na Páté Avenue se zastavovali všichni lidé, smekali klobouky a civěli na „buldoka” a jeho společníka. Edison kolem nich procházel se svým zlověstným „Těší mě!”, stále o krok vpředu před svým vysokým společníkem.

„Teď jsem skoro instituce, Batchelore. Tisíce lidí v továrnách na obou stranách Atlantiku... někteří říkají, že jsem to přehnal, že bych se měl zklidnit. A Morgan šéfuje Edisonově světelné společnosti - tenhle hrabivý konglomerát je jako krkavčí matka, nervózně užirající svému dítěti. Chce strávit celou společnost. Alespoň ta jeho „obluda” pozřela Thomsonovu elektrickou společnost. Tolik pro Thomsona znamenala. Všechno, co potřebuji, je jeden převratný vynález,” zakřičel Edison a pozoroval vlak jedoucí nad Šestou ulicí. „Podívejte se na toho starého čoudila. A Gould ho snad nikdy nepřevéde na elektrický pohon. Mám nákresy - ale vždycky, když s něčím přijdu, nějaký jiný drzoun a pirát zařídí soudní proces. Procesy! To jsou zabíječi času! Ne... žádný prostor, kde bych se mohl pohybovat.

Jediný převratný vynález a mohl bych srazit tyhle zloděje na kolena. Takže Berliner zlepšil zvuk mého fonografu! A Bell zdokonalil trychtýř s membránou! No co! Stejně je to jen pokojová hračka a nástroj pro sekretářky. Ale nic... velkého!” Zastavil se, Batchelor s ním. „Vlastně jeho největší užitek bude v zachycování posledních slov umírajících slavných mužů!” zamračil se a šťouchl svého společníka do ramene. Batchelor se žertu zasmál.

„A co ten kinetoskop, pane Edisoně?"

„Já vím... pohyblivé obrázky... dělá pro oči to, co dělá fonograf pro uši. To by mohla být jen další věc na hraní. Něco vám řeknu - napřed se zbavíme Westinghouse, pak něco provedeme s tím chlapíkem z východu a jeho deskovým fotoaparátě - má dobrý nápad. Jak se teď jmenuje ta jeho společnost?"

„Kodak, pane Edisoně."

„Prosím vás, vždyť si takový název nikdo nebude pamatovat! Zní to jako bručení medvěda. Faktě je, že mě tímhle předhonił. Ano, ano... Těší mě!" Edison zakašlal a usmál se, což spíše vypadalo jako tik, a prodíral se davěm dál. Jeho rychlé, krátké kroky se zpomalily a Charles Batchelor věděl proč.

„Je pravda, Batchelore, že mi Westinghouse narušuje moje plány. Což je do jisté míry dobré - mé nejlepší myšlenky přicházejí, když mám potíže. Ale teď pojďme! Podívejme se, kde má Tesla tu svou dílnu!" Ukázal prstem na čtyřpatrovou budovu ze dřeva naproti přes ulici. „Hluboce se skláním! Nemohu uvěřit, že tenhle bývalý pohan a nyní polobůh pracuje přímo tady na ulici s tím svým , voodoo!"

„Ale Tesla je v Pittsburghu, pane Edisoně -"

„Ano, a na jak dlouho? Říkám vám, že ho odtud dostaneme! To je náš hlavní úkol. Potom můj systém stejnosměrného proudu smete konkurenci na Niagaře a můžeme se vrátit do práce, úplně bez obav před někým v pozadí, hrajícím na Edisonově území! Proč jste ho sem vůbec tehdy posílal, Batchelore..."

„Zdokonalil dynamu, pane Edisoně," řekl Batchelor a pozdravil nějakou kolemjdoucí dámu se slunečníkem.

„K čertu s nimi! On je zvrhlík, ten Tesla," zabručel Edison a zašklebil se. „Místo aby proháněl ženské, vystačí si s těmi svými jiskrami a cívkami! Ještě ti ukážu, cikáne!" vyštěkl Edison a zahrozil přes ulici pěstí na nápis TESLOVA ELEKTRICKÁ SPOLEČNOST, svítící nad okny ve čtvrtém patře. „To by mě zajímalo, jestli má na tyhle neony pojištění. No, to byl jen vtíp, Batchelore. Teď půjdu sám - vy si zaříd'te, co potřebujete, kupte si novou kravatu. Pokud se, ovšem, nebojíte s ním..."

To je přesně ono, pomyslel si Batchelor. Přivede mě sem před Teslovu dílnu, abych tu přísahal poslušnost. Koutkem oka zahlédl ženu přecházející ulici, která si nadzdvihla lem sukně a odhalila tak vršek bot. Ohlédla se na Batchelora a všimla si, jak ji pozoruje. Usmál se. Pak zvážněl, narovnal límec a odkašlal si.

„Pokud vám to ještě neobjasnily ty stovky bezesných nocí za posledních několik týdnů," řekl, smekl klobouk a žmoulal jeho kraj mezi prsty, „jsem jeden z Edisonových mužů, od hlavy až po paty, úplně skrz naskrz. Každý váš nepřítel je i mým nepřitelem - ať už je to Nikola Tesla, George Westinghouse, nebo John L. Sullivan sám. Nesouhlasím s tím, co jste řekl o vašem kinetoskopu, pane Edisoně. Myslím, že je to zlatý důl. Ale říkáte-li, že musíme bojovat, tak budu bojovat. Bojovat, dokud nezvítězíme - v což upřímně doufám - a pak se vrátíme k opravdovému vynalézání. Řekl jsem to dost srozumitelně?"

Edison přimhouřil oči a hrdě prohlásil: „Malá zkouška, Charlie! Dokonce i staré kanóny potřebují čas od času prověřit." Z náprsní kapsy vytáhl balíček žvýkacího tabáku a jednu dávku si vložil do úst. „Takže jste připraven jít kvůli mně proti Sullivanovi, co? To je to, co chci slyšet. A co ten Jack Rozparovač, který je ve starém dobrém Londýně, Batchelore? Takového muže bych teď mohl potřebovat!" Dal si ruce do kapes u kalhot a otočil se na podpatku. „To byl jen žert, jenom žert!" zasmál se, vytáhl z kapsy půldolar a přitlačil se na Batchelora. „Kupte si nějaké doutníky, Batchelore - a dávejte pozor na ty slunečníky, příteli, abyste nepřišel o oko!" Zašklebil se a vyplivl do příkopu rozžvýkaný tabák. Prudce se otočil a dal se dolů po ulici. Pak zakřičel přes rameno: „Tak ať máte štěstí!"

„Ano - pane Edisoně," řekl Batchelor. Jeho statná postava se prodírala mezi gratulanty. „A válka dvou elektrín může začít!" zamumlal. Ani si neuvědomil, že použil frázi, která bude

zanedlouho známá. Podíval se znovu na nápis TESLOVA ELEKTRICKÁ SPOLEČNOST a vzdychl.

„Přivedl jsem tě sem, Nicku. Řekl jsem, že jsi génius. To všechno je pravda. Teď budu pomáhat, aby tě vyhnali tam, odkud jsi přišel. A když budeš mít štěstí, tak to zvládneš. Protože jedno je jasné - jsi opravdový vynálezce, Teslo. Ale nikdy nebudeš takový rváč, jako je Edison. Jen se budu modlit, aby šlo všechno hladce, Nicku. Budu se modlit, abys prohrál." "

Ale jak Edison, tak Batchelor podcenili Teslova patrona Westinghouse, který měl styky na vysokých místech a řídil Edisonovu cestu. Tento podzim opustil ve svém soukromém vagónu Pittsburgh a bojoval proti svému protivníkovi tváří v tvář v Albaně. Edison měl krátký proslov před městským zastupitelstvem a trval na tom, že střídavý proud „nikdy nebude prost nebezpečí“, a navrhl, že osmisetvoltová hranice uvalená na všechny druhy proudu, i pokusné a jiné, bude dostatečná. Téměř vzápětí Westinghousův právní zástupce zvedl ruku a představil svého klienta.

„Velice se omlouvám, že tuto ctěnou porotu okrádám o čas," vybuchl Westinghouse a došel doprostřed místnosti, „ale bohužel musím říci, pánové, že tu... cítím krysu!"

Celá místnost zašuměla údivem. Všechny oči, včetně těch George Westinghouse, zíraly na perfektně oblečeného Thomase Edisona, který se tvářil posměšně. Podobný výraz se objevil i na Westinghousově obličejí. Ten pokračoval: „Takže jsem přišel sem do Albany za účelem chytání krysu." Úsměvy zmizely.

„Návrh, který leží před vámi, pánové, je velice podobný jednomu sporu asi před deseti lety... spor, který se snažil odradit železnice v této velké zemi, aby instalovaly převratnou vzduchovou brzdu - vynález, pánové, který mohu bez obav spojovat se stoupající efektivitou celého železničního sektoru a který zachránil již stovky - neřku-li tisíce - životů! A byl tento pokrok vítán? Naopak, byl odmítnut, pánové. Bezpečnější a lepší systém ohrozil zavedený pořádek. A bylo to tehdy, co se železnice dověděly, že George Westinghouse se jen tak nedá. Ani dříve, ani dnes. Ano, budiž známo, že já, George Westinghouse, osobně podám žalobu na jakoukoliv společnost nebo jedince, který by se snažil stát v cestě revolučním a jistě nejlepším technologiím, které teď ovládám. Dejte to do novin a do časopisů - budu žalovat úplně každou společnost nebo jedince pomocí zákonů této obrovské země -" zde se Westinghouse zahleděl na Edisona - „za nic menšího než spiknutí!"

V legislativě vládl nepořádek. Westinghouse toho využil.

Brzy potom si rodiny ve West Orange v New Jersey začaly všimnout, že mizí tucty domácích zvířat. Nakonec se přiznal jeden školák, kterého chytil při činu a u něhož našli v pytlí kočku. Za vším byl jeden muž zaměstnaný u Edisona, který platil 25 centů za každé zvíře. Chlapec řekl, že ten muž byl známý jako „profesor" - ale nevěděl, na co profesor zvířata potřeboval. Mezitím Edison zval novináře, aby se šli podívat na nebezpečí střídavého proudu, dával jim do rukou letáčky začínající slovem VAROVÁNÍ, napsaným velkým černým písmem. Leták obsahoval seznam mnoha nebezpečí spojených s touto ničivou silou.

Uvnitř byl na stojánku připraven ocelový plech a vedle něho klec s pobíhajícími zvířaty. „To, co vidíte před sebou, pánové," pronesl Edison, „je havěť, která nemá domov a která už nebude dlouho trpět. Jsou to mučedníci toho ubohého Westinghouse - krvelačného chlapa, který by chtěl dát v sázku životy vašich žen a dětí stokrát denně. Na zneužívání tohoto vražedného proudu na nevinných, důvěřivých lidech Ameriky vydělává miliony."

„Nyní ti, co mají slabý žaludek, ať jdou pryč -" Batchelor postavil na plech malého pejška - „protože teď tento kus oceli ožije pouze malým množstvím -" trhnul sebou a otočil se. „Ah, tady to vidíte! Už je konec - a to byl jen zlomek napětí, které chce použít Westinghouse po celé Americe."

„Konejte svou povinnost, pánové. Využijte prvního dodatku k ústavě! Informujte obyvatelstvo po celé rodné zemi, ještě než bude pozdě a mnoho nepoučených a nepřipravených lidských obětí bude zahubeno ‚Westinghousem‘.“

Reakce veřejnosti na tyto akce byly smíšené. Hněv rostl ve vědeckých kruzích, rouhačství mezi elitou, zatímco normální lidé na ulicích spíše velkého vynálezce litovali a byli mu vděční. A Edisonovi to stále ještě nestačilo. Zatímco Morgan na něj chystal útok, rozezlený tyran soustředil všechny své síly proti Westinghousovi. Zatímco legendární Edisonovy výlevy v jeho dílně se mírnily, Tesla odjel z Pittsburghu a vrátil se zpět do New Yorku. Měl už dost všech inženýrů a všeho vysvětlování.

Ráno většinou hodinu nakupoval a stále zdokonaloval styl svého oblečení, které testoval ve větrném počasí. Stejně ho celý New York poznal. Když se ředitelé divadel, hoteloví sluhové a drožkáři dověděli, že umí dobře tipovat, všichni se na toho vytáhlého vynálezce usmívali. Vypadal jako podnikatel na dovolené.

Tesla musel na čas odložit stovky nápadů, zatímco se pokoušel vysvětlovat základy své vědy Williamu Stanleyemu a výboru inženýrů na Westinghousevě základně v Pittsburghu. Ted', znovu zpátky ve své laboratoři, pracoval každou noc až skoro do svítání. Každé ráno vstával, aby si zkazil žaludek snídaní a provedl další exkurzi do svého naplněného šatníku. Než se přenesl opět do svého světa, kde jídlo a oblečení vůbec nic neznamenal.

Měl lesklé boty z nejjemnější kůže, které svým vrškem, úzkým a hranatým, sahaly až skoro do půl lýtek. Jeho černé obleky byly střiheny těsně podle štíhlé linie jeho postavy. Obzvláště se mu líbila vesta, která zdůrazňovala jeho útlý pas, vysokou postavu a hranatá ramena.

Dále nosil hedvábné košile a na hlavě módní černý klobouk. Kravaty byly v naprosté většině červené nebo černé. Nejradši měl vázanku červeně a černě kostkovanou. Límečky, které stály asi půl dolaru kus, nosil jen najedno použití. Podobně i své šedivé kožené rukavice vyhazoval asi po týdně. Jeho kapesníky, župan a ostatní doplňky byly označeny dosti usedlým monogramem: velkým T ve tvaru kotvy a malým N. Zatím ale neměl osobní služebnictvo a ani stříbrné nádoby nebo prádlo s monogramem. Když zjistil, že Gerlachovo papírnictví propagovalo své zboží jako „ohnivzdorné“, už opravdu nevěděl, co si o tom má myslet. Navíc díky svému vzhledu musel odrážet pouliční pobudy, když chodíval večer pozdě domů. Ale už přežil horší věci.

Jeho zvykem bylo, že do laboratoře přijížděl dvoukolou drožkou, příležitostně se oddal své staré lásce - rychlé chůzi po Šesté Avenue, kde zabočil doleva na Desátou ulici, aby nepotkal náhodou Edisona. Přesně to udělal to první ráno, co byl zpět v New Yorku, jeho tváře byly čerstvě ošlehané větrem. Vyběhl schody - téměř se bál, že jde pozdě - a přijal vzrušené gratulace od slečny Skerrittové, která si od něj vzala klobouk, hůl i kabát. Ostatní stáli tiše a dávali pozor. Czito a Tesla se sobě navzájem lehce uklonili. Tesla se rozhlédl po dílně a viditelně se mu roztřásla kolena, rty se mu chvěly. Stál celý zaražený.

Vždycky si myslel, že nejuzrušenější okamžiky jeho života se vždy objevovaly s nějakým novým nápadem, a nikoliv jeho realizací. Ale tohle časné letní ráno, kdy se právě vrátil z namáhavé práce v Pittsburghu, cítil, že se mu zavalují oči slzami. Uběhlo několik dlouhých vteřin ticha, než ze sebe vyrazil: „Pánové! Tohle mě těší mnohem víc než jakákoliv krása vytvořená ať už básníkem, nebo malířem!“ Prošel se pyšně po nově dokončeném západním křídle a přesně věděl, kde se rodí některý z jeho vynálezů. Členů celého personálu bylo už patnáct, včetně kabeláře a magnetizérů, svářečů, foukačů skla, dvou asistentů, předáka, vrátného a sekretářky.

„Ted' je to teprve laboratoř!“ Procházel místnosti a pokyvoval. „Ale je to také to, co hlásá tabule venku nad oknem: TESLOVA ELEKTRICKÁ SPOLEČNOST!“ Díval se všem do očí. Některé znal, jiné ne. Všichni jeho pohled hrdě opětovali. „Společnost, která vyrábí dvacetkrát více vynálezů, než kdy Westinghouse nebo kterýkoli jiný budoucí zákazník bude

moci vůbec uvést do praxe! Proč? Protože sloužíme Vědě! Jsme pracující muzeum!" pobrukoval si se siláckým gestem. Po jednom prstu si sundal rukavice. Stoupl si do vestibulu, aby ho viděli v obou křídlech, a pleskl se rukavicemi o pravé stehno: „Tohle je svatyně elektřiny!"

Náhle přimhouřil oči. „Ale proč jsou zvednuté rolety?" Předák a sekretářka se na sebe podívali s panikou v očích. Kolman Czito se nazlobeně plácl do čela.

„Dřu se tady, abych vyplnil tvoje příkazy, a ty si stěžuješ na rolety. No, věděl jsem, že na něco zapomeneme. Ale i tak, šéfe, jsme moc rádi, že už jsi zase zpátky!"

Všichni začali tleskat a Czito a slečna Skerrittová se k nim připojili. Vrátný pomocí násady s háčkem na konci obešel celou laboratoř, stáhnul všechny rolety, čímž navodil sešeřenou atmosféru, kterou měl jejich šéf tak rád.

„Děkuji vám, dámo a pánové." Tesla se naklonil ke své červenalé sekretářce. „A teď zpátky do práce - všichni si můžete odpočinout až na konci století!" Smích přítomných vykouzil úsměv i na jeho tváři. Otočil se, aby mohl teatrálně vejít do své kanceláře.

Vysoký, štíhlý, tmavovlasý mladík vykročil a zachytil Czitův pohled.

„Pane Teslo," odvážil se Czito, „tohle je Fritz Lowenstein, najali jsme ho za vaši nepřítomnosti. Velice se vypracoval a stal se neoficiálním předákem západního křídla."

Tesla muže pochválil. Oba se pozdravili, nejdříve v angličtině, potom v němčině. Tesla souhlasně pokyvoval hlavou: „Czito pozná dobrého pracovníka, když se na někoho podívá, pane Lowensteine. Pokud nenajdu důvod, proč mu nedůvěřovat, můžete se považovat za neoficiálního předáka nového křídla."

Lowenstein kývl hlavou a poděkoval.

„Teď nás prosím oba omluvte. Czito, na slovíčko do mé kanceláře."

Až na tuto krátkou poradou se svým vrchním asistentem Tesla pracoval po celý zbytek dne sám. Asi o pět hodin později zavolał svou sekretářku.

„Slečno Skerrittová! Prosím napište toto sdělení následujícím lidem - paní Schieffelinové, paní William Kingslandové, paní Henry Havemeyerové a paní Edward Harrimanové: .Vážená paní, a tak dále a tak dále... Kdybych dnes celou noc nemusel chystat budoucnost pro vaše děti, tentokrát bych s největší určitostí na váš večírek přišel. Alespoň částečně se vám osobně omluvím, prokážete-li mi tu čest a pozvete mě i příští sezónu. S úctou...!"

Potom tenhle další panu Williamu K. Vanderbiltovi: ‚Vážený pane Vanderbilte, ať se snažím, jak se snažím, nemohu sebe sama přesvědčit, abych odmítl vaše milé pozvání do Opery. Ano, pan Verdi si v Othellovi vybral podivné téma. A přesto z toho plyne poučení - i když žena neudělá chybu vědomě, způsobí tragédii. Ve vašem vápencovém paláci na Páté Avenue budu přesně v pět. Váš nejoddanější...! Ale nejdříve, slečno Skerrittová, mi sežeňte šéfkuchaře od Delmonica - Jeana-Paula - musím připravit menu na dnešní večer. Co se týče kulinařského umění, radši spolupracuji se svými přáteli - co se týče umění elektřiny, pracuji sám! Děkuji vám, mademoiselle - ale, má milá -" Tesla hleděl s jistými rozpaky na vosí pas a pevně poprsil nad ním - „snažte se vyvarovat těchto příliš stahujících korzetů. Pro dobrou práci je důležité se taky někdy nadechnout, že ano?"

Dokonalé úklony slečny Skerrittové vyčarovaly na jeho rtech úsměv. „Jak si přejete, pane Teslo." Vyběhla z místnosti.

Všiml si její zamilovanosti? Jak by nemohl? V následujících týdnech opouštěla jeho kancelář s jásavou radostí, anebo se slzami v očích. Někdy vypadal, že si s ní hraje, jako když jí například škádlil vystřihováním článků o sobě z novin v době oběda. Už několikrát ji poslal domů, aby se převlékla, a pak musela zameškaný čas nadpracovat. Její práce byla bezvadná, a tak aspoň projevil nespokojenost s přezkami na jejích botách nebo s pramenem vlasů, který se jí uvolnil z drdolu, a pak ještě rozhazoval rukama nad pláčem, který svou kritikou způsobil.

Dřela jako otrok a už nemohla dál. Z celého světa přicházely nabídky na přednášky. Novináři stále tloukli na dveře. Thomas Commerford Martin prosil pana Teslu, aby mu

poskytl rozhovor. Pan Michael Pupin tvrdil, že byl málem vyloučen z Kolumbijské univerzity za obhajování Teslových motorů, a slušně vyžadoval slyšení. Profesor Anthony volal z Cornellu. Stále bylo třeba objednávat a urgovat dodávky surovin a korespondovat s továrnou v Pittsburghu. Poštovní schránka každé ráno přetékala pozvánkami na společenské akce. Prostě byla potřebná další sekretářka.

Najali jistou slečnu Fleisherovou. Byla při těle. Pan Tesla si z ní dělal legraci a naopak chválil svou druhou, hezčí sekretářku. Slečna Skerrittová se nechtěla smát, ale pan Tesla dovedl být neobyčejně vtipný, když chtěl. Potom přišel den, kdy zadek slečny Fleisherové zavadil o rafičku kompasu na Teslově stole. Spadl dolů i s papíry, kalamárem a vedle ležícím teploměrem.

Pan Tesla vybuchl a vynadal jí, že je „tlustá, baňatá kráva“ a na hodinu jí dal výpověď. Klečela na kolenou a prosila, aby jí dal ještě šanci. Zbělel ve tváři a pak zrudl. Jeho dlaně se otevřely, jako by ji chtěl udeřit. Slečna Skerrittová, která do kanceláře přiběhla, když uslyšela ránu, vykřikla: „Pane Teslo, pane!“ Vzal si kabát a odešel do laboratoře. Za několik minut se vrátil a omluvil se slečně Fleisherové za urážku, ale stejně ji propustil. V ten okamžik se slečna Skerrittová rozhlédla po obrovské laboratoři a uvědomila si, že všichni zdejší zaměstnanci jsou pohlední lidé.

„Profesore Browne!“

„Jak vám dnes mohu pomoci, pane Edison?“ odpověděl brýlatý muž s velkými kotletami, oblečený v zašpiněném pracovním plášti.

„Posad'te se a poslouvejte mě.“ Thomas Edison se zaklonil s nohama na stole, ukazuje na židli, kterou nikdy nenabídl Nikolovi Teslovi. „Máme správnou past, ale špatnou návnadu.“

„Obávám se, že vám zcela nerozumím, pane.“

„Ty popravdy zvířat, profesore, pracují pro mě, ale i proti mně. Je zde mnoho soucitu s nevinnými. Musíme sestrojít zařízení, kterým Teslovo dynamo usmrtí vraha.“

„Zní to rozumně, ale jak chcete...“

„To je právě úkol pro vás. Použijte nové jméno, aby to nemělo nic společného se mnou. Fiktivní osoba tohoto jména poskytne licenci na dynamo našich přátel z Pittsburghu.“ Edison se narovnal a zašilhal. „Ano - ještě jedna dávka toho cikánova léku - smrtelná dávka. A pak zavoláme správci věznice v Sing Singu.“

„Sing Sing?“ Profesor si sundal brýle a vyčistil si je cípem pláště. „Proč vlastně - “ Náhle mu zazářily oči a naplnily se dětinskou radostí. Ó, to je myšlenka génia. Nic míň!

„Jsem rád, že se vám to líbí, profesore - co s Teslou, tak dychtícím po slávě. Myslím, že mu ji budeme muset poskytnout.“ Oba dva se na sebe usmáli, mrkli a dali se do smíchu.

kapitola 13

Bylo už pozdě, jedné horké červencové noci roku 1890, tak pozdě, že už bylo časné ráno. Thomas Edison právě zamkl dveře své dílny. Byl asi v polovině schodiště, vedoucího ven na ulici, když náhle noční tmu prořízl povědomý smích. Vycházel z pootevřeného kočáru s livrejovaným kočím, taženého dvěma klidně jdoucími hnědáky. Dva muži, čistě oholení, v kloboucích a ve fracích, jeli kolem v lesklém koženém povoze, který vypadal také povědomě.

„A jak - jak Jago s tím kapesníčkem! - jeho hlas zněl jako hlas vedoucího, který si stěžuje na práci svých pracovníků!“

„Prosím, pane Vanderbilte - prosím vás. Už mě úplně bolí smíchy celé tělo!“

„To je správné, smát se, Teslo. Ve vašem případě je smích velice vzácný... No podívejte! Zastavte, kočí! To je Thomas Edison - váš starý protivník, Teslo! Nedáme si skleničku?“

Kočár se pomalu zastavil pod elektrickou tabulí s nápisem EDISON, napsaným barevnými žárovkami nad dveřmi. Vlastník tohoto jména byl zastížen na schodech, bez klobouku, v ušmudlaném saku, šedé košili a vestě. Jeho rozšklebená tvář byla napolo schovaná ve stínu, ruka byla opřená o kamennou balustrádu. Edison byl unavený, schýlený a bez nálady.

Kdysi na Prince Street se Teslovi smál, když ho viděl s jeho partou a s krumpáčem v ruce. Ale tady, na schodech u jeho hlavní kanceláře - to bylo přesně to místo, kde Teslu zahrnoval svými urážkami. Teď byl ale Tesla ve společenském obleku, nepochybně právě jedoucí z nočního představení v budově Opery^ postavené Vanderbiltem a jeho přáteli. Vanderbilt právě postrkoval Teslu ven z kočáru.

„Dobře, dobře, dobře... skutečně, jeden fešák větší než druhý!“ To bylo všechno, co byl Edison schopen říct.

Tesla se zavrtěl na červeném saténovém polstrování v kočáře a otočil se ke svému hostiteli. „Thomas Edison?“ řekl. „Ne, pane Vanderbilte, Edison nemá žádného protivníka. On je zcela jedinečný.“ Zaťukal si na klobouk.

„Na rozdíl od Tesly!“ - Edison se naklonil do kočáru - „který je úplně eunuch!“ Podíval se na Nikolu s výsměchem. „Ano, pane Vanderbilte! Co se týče žen, je úplně neškodný, pokud se dámy drží v dostatečné vzdálenosti od jeho cívek.“

„Zklamal jste mě, pane,“ zabručel Vanderbilt a počukával si prsty v rukavicích. „Kočí, jed!“

„To samé bych mohl říci o vás, pane Vanderbilte. Muž vašeho vychování a inteligence...“ Klapot kopyt a řinčení kol přehlušilo Edisonovu tirádu, s výjimkou slov „naposledy zasmát“ a „cikáne“!

„Už ho nechtě být, pane Vanderbilte,“ řekl Tesla a popotáhl nosem. „Bojím se, že v panu Edisonovi probouzím to nejhorší, co v něm je - Jaga, jestli chcete. Ubohý chlap. Nechci mu ublížit.“

„Kdybych tak mohl říct, že on cítí k vám to samé, pane Teslo.“ Vanderbilt sáhl do kožené kapsy na stěně kočáru a vytáhl stříbrnou plochou lahvičku. „Dejte si pozor, dejte si pozor - ty jeho blýskavé oči a plesnivé vlasy -“ Vanderbilt se zasmál a usrknul. „Tohle je Coleridge! A je to velmi speciální stará značka. Mám ji při ruce jen pro takovéhle příležitosti!“ Podal lahvičku Teslovi.

„Děkuji vám, pane Vanderbilte.“ Tesla se usmál a vzal si od něj kovovou láhev s malým zaváháním. Ještě nikdy se nenapil od někoho jiného. Ale s přihlédnutím k desinfekčnímu účinku obsahu a velkému jménu jeho majitele se rozhodl tentokrát zariskovat. „A na zdraví,“ řekl, „ani v pekle se nemají tak jako neuznaný vynálezce...“

„Takže víte, že nás sem přivádí humanistická mise," vysvětlil profesor Brown správci věznice Sing Sing. „Pan Edison a já odsuzujeme myšlenku nejvyššího trestu."

„Hrozné plýtvání lidským potenciálem," souhlasil Thomas Edison. Podíval se ven oknem ze správčovy kanceláře na vysokou zeď s ostnatým drátem, s pozorovací věží uprostřed a lesknoucími se hlavními puškami. „Prostě hrozné!" opakoval.

„Nicméně," pokračoval Brown a hladil si své šedivějící kotlety, „zákon říká, že před jednotlivými případy barbarství se musí nezbytně celá společnost chránit."

„Pro větší spokojenost celku," řekl chytře Edison.

„A proto jsem s panem Edisonem vyvinul nástroj rychlé, tiché a bezbolestné popravy."

„Abychom snížili krutost," doplnil Edison, „a umožnili tak důstojnější smrt."

„Samozřejmě." Správce, když poslouchal svého slavného hosta, rychle zareagoval. „Opravdu krok kupředu, pane Edisone."

„Děkuji, pane."

„I přesto ale, pane správce, chce pan Edison zůstat jako humanista v anonymitě. Toto zařízení vám dáme jako dar a já osobně ho budu obsluhovat. Sing Sing bude tvořit dějiny, pane. Celý svět bude ohromen tímto nápravným zařízením - budete první věznice na zemi, která použije milostivé elektrické křeslo."

Sedmého srpna 1890 přinesly všechny noviny v zemi zprávu o této novince na přední straně. V půl sedmé předchozího rána učinil odsouzený násilný vrah William Kemmler ze své cely ve věznici Sing Sing následující prohlášení: „Věřím, že se dostanu do nebe, a jsem na to připraven." Kemmler, oblečen do svého nejlepšího obleku, dostal poslední pomazání. Vyvedli ho z jeho cely do strážné místnosti, kde na něj čekalo mohutné dřevěné křeslo. Z tohoto „elektrického křesla" vedly dráty do dozorcův místnosti, kde bylo nainstalováno Westinghousovo dynamo, zapojené a připravené. Kemmler byl se zavázanýma očima přivázan za ruce a za nohy k vynálezu. Na hlavu mu připevnili korunu z drátů, podobnou potápečské přilbě. Kalhoty mu navlhčili houbou a též připojili k „horkému křeslu". Kemmler prosil správce, aby nespíchal, chtěl, aby bylo vše provedeno dokonale. Reportéři se připravili a stráž zpozorněla. V místnosti panovalo mrtvolné ticho, když správce řekl: „Sbohem, Williame!" To byl signál pro profesora Browna, aby zapnul spínač.

Kemmler se zatřásl a chvíli se asi patnáct sekund. Za další dvě sekundy byl prohlášen za mrtvého. Ale když strážní odvažovali tělo, nabyl Kemmler znovu vědomí a něco mumlal. Přítomní vykřikli, novináři začali vznášet protesty. Jeden reportér omdlel. Jak se brzy zjistilo, problém byl v tom, že profesor Brown, který měl vše vyzkoušeno jen na malých zvířatech, nepustil do vrahova těla dostatečné množství proudu. Za neustálého mručení přivázali znovu Kemmlera na křeslo a vpustili do něj druhou dávku - ale v zápětí se roztrhly cévy na Kemmlerově tváři. Celé jeho tělo se vzňalo. Plameny, kouř a zápach lidského masa naplnily místnost.

Několika novinářům se na místě udělalo špatně.

Některé noviny použily při popisu exekuce slova „Westinghouse zahubil..." Charles A. Dana, majitel a redaktor novin New York Sun, popisoval výkon trestu v podrobných detailech a označil tento způsob popravy za „mnohem horší než oprátku".

Když slyšel Edison o fiasku, které se stalo, smetl všechno ze stolu a fotoaparát Kodak, který právě dostal od jeho vynálezce, mrštil na zem. Zlostně proběhl celým ředitelstvím a přikázal ihned zabít profesora Browna. O několik dní později byl však Brown milostivě přijat zpět do služby a spolu s Charlesem Bachelorem podnikl cestu po celé zemi, během které Edison „pomocí Westinghouse" zahubil stovky „zaběhnutých" zvířat před očima tisíců diváků. Tak si mohl Edison bezpečně vyličit svůj vztek daleko od Teslovy elektrické společnosti.

Slíbené menu bylo jako splněný sen: francouzská cibulová polévka, srnčí paštika s lanýži, rýže, artičokové puky marinované v rozmarýně, česneku a vermutu a jako zákusek

flambované jahody. Po celou dobu šampaňské. Tesla večerel úplně sám a obsluhoval jej vrchní číšník.

Společnost, která se s ním setkala, ho vůbec nechtěla pustit z očí. Když ctižadostivé dámy zjistily, že Tesla zřídka přijímá písemná pozvání, posílaly své muže k Delmonicovi do baru, aby zkusili štěstí aspoň takto. Ward McAllister byl informován, že takovéto obtěžování je naprosto nepřipustné. Tesla potřeboval soukromí tak zoufale, jako potřebuje umělec reflektory.

Aby McAllister uspokojil svého nejzvláštějšího a nejslavnějšího zákazníka, učinil následující opatření: v noci Tesla zmizel do kuchyně, aby poděkoval šéfkuchaři Jeanu-Paulovi, ale už se vůbec nevrátil a odešel východem pro personál.

Po večeri se vždy vrátil zpátky do laboratoře. Tady teprve zažíval vzrušení. A ráno přišli pánové, které naučil stavět to, co si sám připravil předem ve své mysli.

V prosinci 1890 Tesla zkoušel vakuované žárovky, svítící bez vlákna. Jednou náhodou odklopil malou kovovou pojistku - ale ta byla roztavená.

Ve všem kolem sebe slyšel bzucht elektrinu. Bylo to to, co filozofové hledali už přes tisíc let.

Objevil, že v absolutním vakuu mohl proud proudit prakticky bez drátů, které byly spíše potřebné vně žárovek, čímž se vytvářel elektrický obvod. Ačkoliv tuto technologii bylo třeba ještě dokonale dostat pod kontrolu, vytvořil Tesla vlastně kulový blesk: zářící konzistentní svazek energie ve tvaru ohnivě koule. A tuhle zářivou věc mohl držet ve vlastních rukou!

Jednu zimní noc Czito právě v půl jedenácté zamykal, když se Tesla vrátil z restaurace, aby znovu mohl „okupovat“ svou laboratoř. „Chtěl bys vidět vynález, který brzy tuhle starou zemi změní?“ Pošťuchoval Tesla svého důvěrného kolegu a táhl ho zpět do své kanceláře.

„Co asi řeknou v Pittsburgu tomuhle?“ Strhl kus látky a odhalil svou nejčerstvější myšlenku, jako by sochař odhalil ještě velkou horu hlíny. „Do rána z toho bude taková lampa, jakou svět ještě neviděl. Unikátní design s jednou úplně starou součástí.“

Czitovy oči přebíhaly stále mezi vynálezcem a jeho vynálezem. Přistoupil blíž a zvědavě se zeptal: „Lampa napájená vápencem, šéfe?“

„Jsi blízko, Czito. Né napájená, ale posilovaná. Možná to bude nejbáječnější vynález této doby. Ne pro to, co dělá, ale pro to, co všechno zahrnuje. Kdybych jim o tom řekl v Pittsburgu, nechtěli by mě pustit zpátky!“ nervózně zašvitořil.

„Věříš tomu, můj malý Kolmane,“ svěřil se, „že vlastně bombarduji nepatrné částičky vápence - pravděpodobně atomy - štěpím je, čímž vyvolávám malé exploze, vypadající jako světlo.“ Hleděl na aparaturu téměř s otcovskou hrdostí. Pak se jeho šťastný výraz změnil v kyselý pohled.

„Samozřejmě, nebudou tomu rozumět. Měl bych zase brzy uspořádat přednášku. Ukázat jim to! Jinak budou jen zoufale číst moje popisy.“ Tleskl rukama. „Ale nehádej se se skladatelem o jeho symfonii! Když to hudebník nedokáže zahrát, najde si lepšího. William Stanley a ostatní jeho pomocníci v Pittsburgu - všichni žárlí! Sto třicet voltů střídavého proudu! Směšné! Uběhl celý rok, než připustili výjimečnost mého systému. Nestěžuj si tvůrci! Týmová práce!“ vykřikoval. „To je všechno, o čem kdy mluvili v Paříži, v Edisonově dílně a teď i v Pittsburgu! Týmová práce! Beethovenova Devátá nebyla napsaná přece spolkem lidí, k čertu se vším!“

Za takových nocí se vždycky Kolman Czito ploužil domů do pátého patra na východní Šesté ulici, potom snědl pirohy a zelí a vypil dva džbánky piva. Vždycky se chvilku zastavil na rohu První Avenue před obrovským srbským pravoslavným kostelem, který vyzváněl do tmy. Znal zdejšího popa. Vyrůstali ve staré vlasti ne více než třicet kilometrů od sebe. Věděl, že by se měl vyzpovídat, než vstoupil do boční lodi. Už měl všechno dohodnuto. Přestěhoval se ze svého „hnízda“ blízko Tompkinsova parku do prostornějšího příbytku. Chtěl si se svou ženou Sofí svůj domov naplnit syny a dcerami, aby jim ve stáří pomáhali.

Czito si najal vozík a přestěhoval všechno, co měl. Musel se vzdát svých nedělních karetních dýchánek a rozhovorů s lidmi na ulici. Musel si odříci saunu, kam chodil dvakrát za měsíc, když už skvrny od špíny a oleje na těle nemohl vydržet. Když manželka svému muži vydrbe záda - nepotřebuje saunu. A ani vodku, která se po proceduře pije.

Někdy ho napadlo, že by mohl uspořádat malý večírek pro přátele ze sousedství, jako na rozloučenou se svým staromládeneckým životem. Seriózní večírek s alkoholem. Bůh ví, že šetřil opravdu každý cent. Ale v tomto bodě svého plánu se vždycky objevily potíže, které se nikdy nevyřešily k Czitově uspokojení - zda pozvat, nebo nepozvat jeho.

Byl to problém, no dobře. Potíž, která ho uváděla do rozpaků. Nikola už byl tak daleko, a za tak krátkou dobu! A přitom jen před několika lety spolu kopali příkopy. A nyní to byl opravdový gentleman a génus. Ta dlouhá zima roku 1885 a studené, vlhké a nelítostné jaro roku 1886 byly skoro jako zimní spánek. Nikolova pohledná sekretářka právě vyhodila asi tři čtvrtiny pozvánek, které byly ve schránce. Ano, už tu zase byl a zase ty staré problémy! „Tak co plánujete do budoucna, pane Teslo?“ Věděli, kde je jeho citlivé místo. „Tak zajděte! Přijde i Andrew Carnegie. Musíte přijít! Willie Vanderbilt sám slíbil, že přijde!“ A tak šel.

Vykračoval si jako elegantní čap s kloboukem, frakem a vycházkovou holí - čestný host této večeře. Požádali ho, aby řekl „jen několik slov“ celé společnosti a organizátorům. Vždycky se do laboratoře vrátil pozdě, když už měl Czito zamčeno. Příležitostně vynálezce, páchnoucí brandy a výbornými doutníky, chytil svého asistenta ještě na schodech. Vše se pozdravili a pak se ubírali každý svým směrem. Czito šel domů.

Některou noc, aby naplnil gargartuovské požadavky této práce, zůstal Czito ještě po půlnoci. Dělal, že vůbec není potěšen, když ve dveřích uslyšel šramotit Nikolovy klíče. Nikola vypadal šťastný, že opět vidí svého krajana, kterému mohl říct téměř cokoliv, kterému se mohl svěřit se svými nejniternějšími myšlenkami, než jeho samotného vtáhly s sebou do království světla a jisker.

To byla jeho velikost, moment jeho síly. Ne když přednášel Společnosti inženýrů, jako bude brzy zas. To byl jenom stín Teslova génia! Opravdový kouzelník ve skutečnosti nikdy neopustil laboratoř.

Czito byl smutný, když viděl přítele, jak se snaží tak houževnatě uskutečňovat své představy. Nikola unikal před společností a pracoval ještě více, aby sám sebe potrestal. Czito si přál, aby se Nikola aspoň teď na chvíli zastavil! Alespoň nějaký klid mezi světlem z vápence a izolací v laboratoři. Ale to byly jeho vášně - sláva a dlouhá, osamocená práce.

Czito řekl víc nahlas: „Už mu vůbec neřeknu ‚Nikolo!‘“

Jiní mu říkali ‚profesore‘ nebo ‚doktore‘ nebo alespoň ‚pane Teslo‘. Czito jediný mu směl říkat ‚šéfe‘.

Jako předák nedávno Czito dokončil největší dynamu, která mohla pracovat v 80, 120, 95 a 50 cyklech, každé jako jedinečný nástroj. Pouze dvě první verze se začaly v Pittsburghu vyrábět. Westinghouse nevěřil tomu, že by se mělo vyrábět tolik variant pro už teď tak zmatený trh. Nikola nesouhlasil, ale podvolil se. Koneckonců Westinghouse financoval skupinu právníků, kteří ochraňovali Teslovy patenty.

V současné době Czito pracoval na cívce, která měla vyrábět milióny voltů. Přesto to byla jen jedna část Nikolova výzkumu. Czito věděl, že Tesla zároveň pracuje ještě ve třech nebo čtyřech dalších oblastech výzkumu.

Czito si najednou uvědomil, že nemá nikoho, koho by na večírek pozval. Nebude žádný večírek. Ušetří peníze, které vydělal a svěřil své ženě. Ona ho na oplátku zachránila před tím, aby se z něj nestal muž, jako je Nikola Tesla - stále žijící mimo čas. Ten, který cítí tajemství rána už v půlnoci a odpolední moudrost už v poledne. Mimo čas a mimo rytmus. Zná největší radost - například když objeví nějakou otázku, na kterou ještě není známá odpověď. Navždy. Život bez oddechu. Duše bez těla. Svět bez konce.

„To není způsob, jak žít!" mumlal Czitó, když šel do schodů k bytu, který již skoro jako domov neznal. Jako ženatý si bude od nynějška užívat domova, který Nikola Tesla nikdy nepozná.

S laskavým svolením bratrů Brownových

Část třetí

KOUZELNÍK PŘICHÁZÍ

kapitola 14

21. dubna 1891 se stal Nikola Tesla Američanem. Na soukromém večírku u Delmonica řekl reportérům: „Tohle je moje nejšťastnější hodina! Mé vynálezy jsou jako trpaslíci, mé patenty jsou pouhé konfety a vzhlížejí na tenhle můj nejslavnější den! Když navážu na Patricka Henryho, řeknu vám - je mi jenom líto, že mé zemi můžu dát jen jeden mozek!"

20. května 1891 Tesla přednesl svou druhou přednášku v Americkém institutu elektrických inženýrů. Stovky lidí přeplňovaly posluchárnu Kolumbijské univerzity, aby slyšely řeč, která se stala brzy mezinárodně slavnou: „Pokusy s vysokofrekvenčním střídavým proudem a jejich aplikace do metod umělého osvětlení".

Tři stoly byly po celé délce pokryty tucty vynálezů. Tesla, s novým knírem a oblečen v černém smokingu, stál před černou tabulí. Jeho přípravné poznámky tvořilo asi čtyři tisíce slov. Kolman Czito mu asistoval. Ale kdo to měl všechno pochopit? Asi během hodiny se jeho slova stala pouhým zvukovým pozadím k zázrakům, které předváděl. Jeho černý oblek zanikal při pohledu na černou tabuli: dvě ruce bez těla a vznášející se hlava dělaly nemožné.

Vědci, kteří přednášku navštívili, zde získali inspiraci na celý život. Jiskry a pochodně světla, měnící svůj charakter i barvu, rozkvétaly podle Teslových příkazů. Pod jeho dotykem se rozsvěcovaly žárovky. Cívky se stále větší energií bzučely a žhavily se.

Po celou dobu nedokázal ani svou výmluvností zakrýt vlastní d'ábelskou povahu. „Za těchto okolností by nebylo záhodno dotýkat se cívky, a tady je sám kuriózní paradox. Kdyby byla její energie ještě mnohem větší, může se jí kdokoli dotknout zcela bez obav."

Hukot v místnosti ho stále více a více vzrušoval. Mluvil stále hlasitěji a jeho hlas byl stále vyšší. „Když stoupá napětí, začíná cívka přebírat vlastnosti statického stroje, až nakonec můžeme pozorovat báječný úkaz tohoto proudu, který může být produkován po celé délce cívky. V této fázi se začíná uvolňovat proud ze všech bodů a záhybů. Když se výboj objeví, nebo - použijeme-li poněkud vyšší frekvenci - můžeme získat i proud stříbrobílých jisker nebo svazek velice tenkých paprsků. Děšť jisker, pokud dopadne na lidské tělo, způsobí lehce nepříjemný pocit." Vložil svou ruku do proudu jisker. Na jeho tváři byl vidět jistý neklid. Všichni zatajili dech. Neovládl se a musel se usmát.

Pokračoval s kamennou tváří: „Když se ale v rukou drží nějaké vodivé předměty, pocity nejsou veškeré žádné." Czito mu podal malou železnou destičku, která viditelně přitahovala proud energie. To už přihlížející nevydrželi - vybuchl spontánní potlesk. Tesla se nepatrně uklonil a pokračoval v práci. Dotkl se světelného proudu mezi paprsky. Pak předvedl svou uhlíkovou lampu: „Tenké uhlíkové vlákno, uložené ve vakuové baňce, může vytvořit vytouženou světelnou energii, díky - můžeme se pouze domnívat - bombardování molekulami..."

Právě v této třetí a poslední hodině předvádění Tesla už definitivně získal pověst kouzelníka. „Během svých výzkumů jsem se snažil nabít trubici bez pomoci elektrody. Například, držíme-li trubici v jedné ruce a pozorovatel je blízko cívky, zjistí, že je báječně osvětlená bez ohledu na to, v jaké je poloze." Vzal mezi ukazováček a palec žárovku - začala svítit. Znovu se ozval obrovský potlesk. „A podobně, pokud trubici umístíme do dostatečné vzdálenosti od cívky, pozorovatel může rozsvítit druhou tím, že k ní přiblíží ruku." Přesně to předvedl. „Nebo ji může nechat svítit tím, že si stoupne mezi ní a cívku." Tuto ukázkou přenechal Czitovi, který se stejně jako on nejdříve uklonil a vstoupil do tmy. To už bylo obecenstvo úplně v extázi a potlesk rostl. Tesla byl v rozpácích. Zamumlal: „A to je cikánova

odplata!" Zhlédl George Westinghouse, který seděl v první řadě. Westinghouse se na něj usmál. Věděl, že by mohl jeho „kouzlení“ přeměnit ve zlato.

Tesla zvedl ruce, aby zajistil ticho. „Tady vidíme, že správným zacházením s částicemi můžeme získat pozoruhodné výsledky. Jak je patrné, musel jsem překonat mnohé těžkosti, které se postupně objevovaly. Přesto nejsem stále připraven, abych se tímto problémem obšírněji zabýval.“ Nyní popsal místnosti a celé budovy osvětlené bez drátu. Zaslechl jedno nebo dvě nevěřící zakašláni. Tesla přestal s popisem, podíval se nahoru a poznamenal: „Přijde čas, až se tohle stane. Snad už přišel, když může člověk vyslovit taková slova před rozsvíceným sálem, aniž by ho považovali za vizionáře.“

Vypadal, jako by se díval až za obecnost. „Ženeme se nekonečným vesmírem neuvěřitelnou rychlostí,“ pronesl monotónním hlasem. „Všechno kolem vás se chvěje, všechno se hýbá, všude je energie. Musí být nějaký způsob, jak využít tuto energii více než dosud. Pak bude moci lidstvo každé formy energie užívat v jakémkoliv množství. Pouhé pozorování těchto obrovských možností rozšiřuje naše obzory, posiluje naši naději a naplňuje naše srdce nejvyšší radostí. Děkuji vám za pozornost a přeji dobrou noc.“

Mladí muži po celém sále vyskočili ze sedadel. Mezi mramorovými stěnami se ozývaly výkřiky „Bravo!“ jako v italské opeře. Starší muži pokyvovali a pomalu se přidali k mladé generaci. Několik se jich ušklíbalo. Agent Thomase Edisona, kterému někdy říkali „profesor“, pospíchal ke dveřím. Začínající vynálezce Lee De Forest se celý třásl a tleskal, aby vybil své nervózní nadšení. „Lepší než Faraday!“ křičel na svého souseda, který nadšeně kýval hlavou na souhlas.

George Westinghouse si pomalu stoupl a spojil své mohutné ruce. A. K. Brown, Teslův tichý společník, vstal také. Směrem k Westinghouseovi se uklánělo mnoho gentlemanů ve smokinzích. Vsadil na čistokrevného a správného koně.

Brzy a pozdě. To byly Czitovy výhody. Sofie ho probudila za svítání s kávou. Posnídali spolu v klidu a ještě stihl být do osmi v laboratoři, dokonce i dříve než ten nejtřízlivější asistent. Jednoho jasného podzimního rána 1891 se vydal shánět zimní kabát pro svou ženu na módní Pátou Avenue. Nemusel chvátat. Chodník, ještě mokrá od stříkacího vozu, se leskl. Byla to hodina, kdy začínají zpívat ptáci.

Obdivoval límec z lišky na nějakém modrém kabátu, když uviděl v odrazu výlohy Teslu, stále oblečeného ve včerejším obleku, procházejícího kolem s kloboukem a holí. Náhle nevysvětlitelně zmatený Czito vyběhl ke dveřím, s hlavou stále otočenou do výlohy. Ťukot Teslovy hole však byl už zase o kus dál. Czito zaslechl, jak mumlá: „Diogene, nech svoji lampu rozsvícenou.“ A pak se stala velice pozoruhodná věc.

Tesla vstoupil doprostřed prázdné ulice, sáhl si do kapsy kabátu a vytáhl ubrousek od Delmonica. Setřepal z něj drobky a vysypal je na dláždění ulice. Jako v nějaké pohádce přilétly asi dva tucty ptáků a začaly zobat. Tesla potěšeně vykřikoval. Jeden ptáček, více vzadu než ostatní, stál osamoceně. Vypadal, že si prohlíží toho vytáhlého a pěkně oblečeného patrona holubů.

„Jsi to ty?“ zašeptal Tesla v srbochorvatštině. Holub se začepýřil. Tesla zkusil natáhnout ruku. „Pojď ke mně,“ prosil ho Nikola. Czito zatajil dech. Slyšel, jak jeho zaměstnavatel zpívá jména andělů v jejich rodném jazyce. Pták roztáhl křídla a zmizel ve vzduchu. Na okamžik to vypadalo, že si pták přece jen sedne na ruku v rukavici z teletiny. „Drahoušku!“ vybuchl Nikola. Ale holub byl už ten tam. Nikola zavolal anglicky: „Vrátíš se. Vím, že se vrátíš. Nemůžeš mě tu jen tak nechat - vrátíš se!“

Slečna Arbusová byla pohledná a měla doplnit stav sekretářek. Byla vysoká, štíhlá a blondýna. Ale ne koketka. Czito dělal, že je překvapen, když mu v poledne oznámila, že pan Tesla je nemocen. Přesto asi za hodinu dorazil posel s písemným vzkazem pro Czita, prvním, který od svého zaměstnavatele dostal. Stály v něm přesné instrukce o odpojení drátu z dvoufázového dynama a pak o ponoření celé aparatury do oleje. Slova „okamžitě“ a „opatrně“

byla podtržena. Czito smutně potřásl hlavou a pomyslel si: konečně je od něho pokoj. Pak se podíval na úplný konec stránky, kde bylo silně černým inkoustem napsáno: „Nikola“.

Právě zamykal, když uslyšel rychlé kroky a řinčení klíčů.

Tesla se na něj hezky usmál, ale nedíval se mu do očí. „Takže jsi dostal můj vzkaz, Kolmane?“

Czito byl překvapený, ale šťastný: „Ano, všechno je, jak sis přál,“ odpověděl v mateřštině. „A svinutý kabel funguje báječně, šéfe,“ pokračoval formálně anglicky. „Ale to potopení do oleje?“

„Ano?“ vyzvídal Tesla. „Mluv, Czito - potopení do oleje?“

„To není báječné, šéfe. To je epochální!“

„Věděl jsem to!“ vykřikl Tesla a plácl se rukavicemi spokojeně do dlaně.

„A všechny jiskry, kouř, záchvěvy i náhlé výboje elektřiny jsou pryč! Běží to pěkně hladce, jako ten olej, jestli to tak můžu říct.“

„Samozřejmě, příteli! Když je mechanismus mimo vzduch, není žádný kyslík, který by napájel jiskry - ani zbytečný zmatek kolem umělého vakua. Olej je prachšpatný vodič, a přesto nejlepší mazadlo, přírodní konzervace - na něj bychom se měli orientovat. Ale!“ Všiml si Czitova zvědavého pohledu. „Ne všechno máme zcela pod kontrolou. Například to naše vzduchové dynamo, které nás tak zlobí.“

„Je nejzlobivější v celé laboratoři, šéfe. Tuhle z něj vylétla jiskra, určitě skoro metr dlouhá a tak silná jak moje zápěstí. Úplně vylekala pana Lowensteina.“

„No, Židy není teď tak těžké vylekat, že ano?“ Tesla se zakuckal smíchy. „Inteligentní, to ano, ale trochu nedůtklivý. Zapni to, Kolmane! Půl milionu voltů - ano? A vyšponujeme to až na šest set tisíc, jo?“ Podíval se na strop laboratoře. „Trošku si zariskujeme - proč ne?“

Za pět minut už celá velká místnost hučela a zápach ozónu prostupoval vzduchem. Sprchy jisker stříkaly, jako když padá voda z velké výšky na skalisko. Bzučení se stále zvětšovalo, pruhy rozptýleného světla se prodlužovaly, sílily, ztrácejíce svou mléčnou barvu, až nakonec zmodraly.

„Blesk! Kolmane - jinak se to nedá nazvat!“

Objevil se záblesk, zůstal kompaktní, znovu se vrátil do cívky, která ho vytvořila, a znovu s velkým sykotem vyletěl.

„Pokud to ovšem nenazveš ‚ohnivý had‘, šéfe - dívej se, Nikolo!“

Tesla chytil záblesk a pak pomocí kovové destičky uřízl pruh světla jako pekař krájí těsto. Czito si protřel oči. Tesla odstoupil, ale proud světla zůstal stále u něj. Už to ale nebyly jiskry. Tesla si ho jednou nadhodil v rukou a zasmál se radostí. Proud se rozplynul.

„Co to bylo, pro pána boha?“ zeptal se Czito.

„To byl kulový blesk, příteli. Vytvořil jsem ho sice jen na vteřinu, ale budou další, to si můžeš být jistý!“

Další den oba dva pánové strávili na žebřících a vyměňovali žárovky v obloukových lampách. Když totiž jedna z nich praskla, Tesla si všiml, že ostatní ji ochotně následovaly a do jedné hodiny zhasla poslední. Vyměnili by stejně všechny dobré i špatné. Nejdřív ho tato činnost bavila - ale dnes se zamračeně díval na pracovníky, jak balancují vysoko nad jeho hlavou. Snažili se nevypadat pod jeho dohledem nervózně.

„A co teď, šéfe?“ zeptal se Czito.

„Dáme to dynamo sem.“ Tesla ukázal na podlahu. „Přesně mezi východní a západní křídlo. Musí to stačit i na rozsvícení mojí kanceláře, když už jsem ho vyladil do nejvyšší kvality. Budeme potřebovat tři světelné kabely, to je osm set metrů, natažené metr od stropu.“

Czito ho přerušil. „Světelný kabel? Co se ti nelíbí na světlech, která máme?“

„Moje obloukové lampy jsou hlučné a čoudí a vlákna uhoří velmi rychle. Ten systém je těžkopádný a je už překonaný. Není tu žádná svoboda pohybu, žádná přizpůsobivost. Byly

vlastně nadčasové - ale teď už jsou zastaralé. Musíme z dílny udělat muzeum, Czito. Udělat v praxi to, za co se modlíme, aby se stalo."

Vyndal z kapsy žárovku. Byla to jedna z jeho ručně foukaných žárovek. Foukání skla byla primitivní metoda, kterou obdivoval a současně sám ovládal. Někdy i prostrčil vlákno do žárovky, ale ještě dříve dokázal zkonstruovat bezdrátovou žárovku, ve které bylo sklo vlastním vodičem. Zapnul dvoufázový generátor a do pěti sekund se mu žárovka v ruce rozsvítila bez drátů. Už to viděl dříve. Ale ne tuto - tuto „bezláknovou žárovku“, která měla měkčí světlo.

„Ty tam!“ křikl na dělníka nad sebou. „Chyťte!“ Hodil mu žárovku, která zhasla, když opustila jeho dlaň. Když šokovaný dělník chytil žárovku, znovu se mu v ruce rozsvítila.

„Říkám tomu ‚umělé sluneční světlo‘. Osvětlíme tím celou laboratoř. Než skončí zima, budu mít už naladěné transformátory na rozlišování frekvencí, dokud - bez drátů - jednu sérii žárovek nerozsvítím a ostatní nechám zhasnuté. Potom otočením na stupnici nařídím frekvenci, při které proud viditelně prosvítí celou laboratoř a rozsvítí jinou lampu, nebo sérii lamp, nebo otevře dveře, anebo do někoho jen tak vjede. Rozumíš, Czito. Zbavíme se všech drátů! Energie poteče vzduchem, doslova -“ zvedl ruce a dělník mu hodil zpátky zářící žárovku. Zablíkala a znovu se rozsvítila, když ji Tesla palcem a ukazováčkem uchopil a držel jako sklenici vína - „v našich prstech“.

„Ale jak - jak -“ Czito se snažil být slušný.

„Vždyť vidíš před sebou jak - nezlob mě, krajane!“

„Ne, šéfe. Chápu to. Myslím tím ale, jak zjistíš, kolik jsi dlužný.“

„Co jsem dlužný? Co tím myslíš, dlužný? O čem to, u všech čertů, mluvíš, člověče?“

Czito se podíval na špičky bot. Uhladil si rukou vlasy a pohlédl na šileného génia před sebou. „Myslím tím, jak bude zákazník vědět, kolik dluží elektrické společnosti, a jak bude ta elektrická společnost vědět, kolik jí dluží zákazník? Jak budeš měřit množství spotřebovaného proudu?“

„Czito, Czito,“ zavrtěl Tesla hlavou s přehnanou lítostí. „Tohle je Amerika! Domov Washingtona, Jeffersona a Lincolna! Máme zde tři nepopiratelná práva: na život, na svobodu a na štěstí. Je to tedy zřejmě americké, že energie nezbytná pro šťastný život - energie na vaření a na topení, na čtení a na práci - má být svobodně využívána. Tohle bude můj dar téhle velké zemi a doufám, že celému světu! Musí být zdarma, Czito, cožpak to nechápeš? Volná, jako je volný vítr, jako je volný sluneční svit! Je to moje životní dílo, krajane! Proto by mi měla být odpuštěna ta jistá dávka... ctižádosti. Ano, Amerika ze mě udělá boháče - ale já jí to vrátím. A proto musím ze světla udělat dar, jako to udělal přede mnou Prométheus.“

Czito zavrtěl rozhněvaně hlavou. „Šéfe, musíš mi odpustit, ale jsi to ty, kdo nerozumíš. Nikdy nebudeš smět vyrobit energii zadarmo -“

„Smět?“ změnil Tesla náhle tón hlasu. Euforie a humor byly pryč. „A co, pane Kolmane Czito, víte o tom, co smím a co nesmím?“ Celá dílna ztichla, dělníci ztuhli jako voskové figuríny v muzeu.

Czito viděl, jak Tesla těžce oddechuje. Uvědomil si, že upřeně hledí na nějaký knoflík Teslovy košile a na kravatu, přichycenou krvavě rudým rubínem. Vysokým a pronikavým hlasem Tesla zakřičel: „Vás teď musí zajímat jen těch osm set metrů kabelu, pane, nataženého metr od stropu a pevně připevněného ke zdi - rozumíte mi dobře? Nebo vám to mám dát písemně?“

Nastalo chvilkové ticho. Czito měl sto chutí strhnout ze sebe montérky a odejít. Zhluboka se nadechl, zadržel dech a pak klidně odpověděl: „Rozumím, šéfe.“

„Neříkejte mi šéfe!“

„Ano, pane. Pane Teslo!“ vykřikl Czito a pak zíral do prostoru jako voják, ani nemrkl. Tesla k němu přistoupil a zlomeně se mu díval do tváře, aby našel známky vzpoury.

Uklidněný Tesla vypjal ramena, rozhlédl se po místnosti, otočil se a rychle šel ke své kanceláři. U dveří se zastavil, dal si ruku na čelo a zamumlal: „Počkej -“ a vydechl.

Czito odběhl za ním. Stál u něho dostatečně blízko, aby ho slyšel zašeptat: „Objednej ten kabel, a připrav -“ Zmateně se nadechl. „Něco je špatně, někdo se asi necítí dobře - lituju toho - vlastně, promiň mi to... Prosím, pamatuj si všechno, co jsem ti řekl, a snaž se to vykonat,“ zašeptal s tváří bílou jako křída.

„To se stává, šéfe,“ odpověděl mu Czito a lehounce srazil podpatky.

„Děkuji ti,“ odpověděl Nikola tiše a zmizel v kanceláři.

kapitola 15

Když dozněla poslední nota dolního rejstříku na Paderewského varhanách firmy Steinway v nově otevřené koncertní síni Carnegie Hall, Tesla vyskočil v lóži Williho Vanderbilta na nohy. V sále se ozývaly ovace. Položil ruku na rameno svého hostitele a šeptem se omluvil - pospíchal do foyer a venku si najal jednu z dlouhé řady drožek. Tesla zaplatil kočímu ještě mnohem víc než obvykle, aby ho co nejrychleji odvezl k jeho laboratoři. Celou noc pracoval s pracovním pláštěm přes svůj frak a pokračoval až do dalšího dne, kdy do laboratoře Czito přivlekl objednaný kabel a pověsil ho na připravených úchytech.

Tesaři vyrobili „trůn“ pro dynamo a kondenzátor. Lowenstein nastavoval celou aparaturu, dokud neměla přesně 180 cyklů za vteřinu.

Starý italský foukač skla pracoval celý den podle přesných Teslových instrukcí. Nikomu nepřikázal pracovat mimo pracovní dobu, ale všichni pochopili, že je to třeba. V šest hodin večer pustil domů ženy. Všechny poslechly jako zdravotní sestry, které opouštějí místo, kde se stane krvavé neštěstí - napůl nespokojené, napůl s úlevou. Jak bude vypadat laboratoř ráno? Tesla zůstal zamčený ve své kanceláři a zdokonaloval poslední detaily. V jedenáct hodin zatukal na jeho dveře Czito, aby mu řekl: všechno je připraveno. Vynálezce zvedl oči od malého motoru, uchyceného ve svěráku, ze kterého vystupovaly tři ručičky kolmé na hřídele. Jedna z nich pomalu oběhla všechny body ciferníku. Ostatní dvě zůstaly nehybné, alespoň pro pouhé oko. „Mohl bych tím určovat čas na Big Benu,“ poznamenal vynálezce. „A jednou to bude tak dělat každý školák. A napřed - rozsviť, jo, Kolmane? Normální světlo. Do roka osvětlím celou laboratoř pouze slunečním světlem!“

„To je všechno moc hezké, šéfe. Ale kdy už konečně vynalezneš hodiny, které tě přesvědčí jít domů a odpočinout si?“

„Až budeme mít den, který má sto hodin. A protože ho nemáme, Tesla ho vytvoří pomocí svého nočního slunce! Tak, a teď se půjdeme podívat, jak posádka připravila loď, zatímco byl kapitán v podpalubí.“ Mrknul a velkoryse ukázal směrem ke dveřím, ale Czito si všiml, že se jeho voskové dlouhé prsty třásly, když se blížily ke klice.

Foukač skla už odešel. Czito Teslovi ukázal trubice, které vypadaly jako duté kordy z mléčného skla.

„Dobře!“ kývl Tesla. „Zítřa podrobíme našeho starého, taliána' poslední zkoušce. Potřebuji vyfoukat dokonalé koule patnáct centimetrů v průměru s dřevěnými držadly, která k nim přilepíme. V pořádku - můžeme uklidit nástroje! Všechno je připraveno?“

Muži v bílých pláštích začali poskakovat jako cvičené opice. Únava jako by zmizela, vzduch se naplnil snažením a důvěrou. Náhle pohyb ustal a všechny oči se upíraly na Nikolu. Snažil se tuto chvíli, která mohla za okamžik přejít v drama, alespoň trochu zlehčit. Položil svůj ukazováček a prsteníček na pravý spánek a usmál se:

„Přišlo to, když včera večer zahrál Paderewski svůj poslední a největší tón - ne včera večer! Bylo to - no to nevádí - jediný tón. Slyšel jsem oktávy rezonující nádherně k původnímu tónu. Je to vlastně rodina. Dávejte pozor, teď vám představím jednoho dosud neznámého bratrance. Na můj povel se rozsvítí tyhle žárovky - a ne jiné - jako ohnivé kordy, aby prorazily tmu. Poprvé a napořád! Lowensteine, zhasněte!“ Celá místnost byla tmavá a tichá. „Teď, Czito!“

Czito zapnul spínač na oscilátoru. Bzuket vyslaného signálu rezonoval po celé místnosti, bylo slyšet praskání. Náhle bylo slyšet velice jemný zvuk - přede všemi se pomalu rozsvítily dvě trubice. Světlo na okamžik zablíhalo a v tu ránu se objevily paprsky světla - všichni

vykřikli. Oči si pomalu zvykaly na měkké, studené světlo. Personál sledoval Nikolu, který vztahoval ruce k zářícím trubicím ve vzduchu. Ve tváři se mu odráželo studené světlo.

„Támhle! Táhle! A támhle! Dobré ráno, krásný princí!" vykřikoval v euforii Nikola. A jako by se přel s imaginárními oponenty, vysvětloval výhody svého vynálezu. „Říkal jsem jim, že to dokážu - a oni se smáli. Smáli se! Kdo se směje naposled, pánové? Řekněte mi to! Ale tyhle zázraky - cožpak nejsou krásné?"

Takže laboratoř na čísle 33-35 na jižní Páté Avenue začala být osvětlená tím, co její vynálezce nazval umělým denním světlem. Bezdrátovými lampami, které se mohly dát na jakékoliv místo. Studené světlo, podobné spíše měsíčnímu než slunečnímu svitu, zářilo neustále. Bylo mnohem nákladnější žárovky „nažhavit", než je udržet v provozu několik hodin. Tesla, už opět hluboko ponořen do dalšího výzkumu, tyto lampy nikdy nenechal patentovat.

Tesla se zcela stranil společenského života. Dokonce pozvánky Williho Vanderbilta do opery byly obratem odmítány. Z Tesly se stal poustevník. V noci chodil k Delmonicovi a vrchní číšník ho hned uvedl k jeho rohovému stolu. Tam si Tesla nekonečné hodiny sám se sebou povídal.

Tesla, posedlý elektrickým proudem a svázaný svou zastaralou slovní zásobou, se snažil vyjádřit své nové myšlenky svým dvěma předákům. I Fritzovi Lowensteinovi to někdy dlouho trvalo, než porozuměl.

„Kapacita a indukce, pánové - nebo laicky řečeno, rezonance. To jsou zákony ovládající strunu u houslí i zemětřesení!" Pozval je do své kanceláře a nabídl Czitovi i Lowensteinovi židli. Všechno to bylo velmi podivné. Opravdu se jich chtěl „diktátor" zeptat, jakým směrem má vést svůj výzkum? Nebo je jen zkoušel?

Tesla předvedl pantomimicky houslistu. „V ruce umělce rozjitřují struny z kočičích střev, když se po nich smývá smyčec z koňských žíní, city každého člověka - vzrušují posluchače. Na druhé straně..." Oči mu zazářily. „Stokilová dáma se může stát téměř dítětem a kterýkoliv školák do ní může strčit jen silou jednoho kilogramu." Podíval se na jednoho a pak i na druhého předáka. „Když se použije tahle kilogramová síla v pravou chvíli, může Školák strčením způsobit nehodu! Podobně... věřte tomu, nebo ne, pánové, správně načasovanými explozemi nijak moc velké energie je možné rozpúlit celý svět jako jablko!"

Opět pohlédl na oba muže. Žid ani nemrkal. Rozuměl, že energie, dokonce krutá energie, je nezbytná zbraň v tomhle nedůvěřivém světě.

Czito ale celý zrudl a odkašlal si: „Uhlík do tvých uhlíkových lamp, šéfe... poslední zásilka měla špatnou kvalitu. Musím ještě zkontrolovat novou várku, než zamkneme."

„Já už také dnes půjdu, pane Teslo," řekl Lowenstein a otočil se za Czitem. „Ale dneska budu spát - s plnou hlavou myšlenek. Asi."

Tesla zakýval na souhlas a oběma popřál dobrou noc. Mezi jeho dvěma asistenty byl jakýsi zvláštní rozpor. Ryzí rozum versus absolutní představivost. Kdo vyhraje? Samozřejmě by pro Teslu bylo nejlepší, kdyby ani jeden. Soutěžení by se protáhlo až do smrti.

Vrátil se ke své práci na kondenzátoru. Používal objev Sira Williama Thomsona z roku, kdy se Tesla narodil. Jeho dynamo vysílalo malé části energie na sběrnou desku. Ta vytvořila zásobárnu energie a opět je posílala zpět do dynama, které „vrácený" výboj opět uložilo na nyní vyčerpané desce. Tento proces pracoval i v obráceném pořadí, čímž umožňoval v oleji ponořeným cívkám vyrábět velké napětí, které kondenzátor „uhlídal".

Czito Nikolovi přes dveře popřál dobrou noc. Tesla ho pozval dovnitř. „Viš, Kolmane, proud s vysokým napětím se bude přenášet do kondenzátorů umístěných venku před budovou. Tam je energie , uložena', aby mohla zvládnout nezbytné úkoly, zatímco silný elektrický proud opět prochází dál - jako když vesničanka u Liky ponoří svůj okov do řeky a tím, že ho vyndá, neklesne nijak podstatně hladina vody." Usmál se na svého kamaráda. „Kolik kbelíků by se dalo nabrat na Niagare, co myslíš?"

„Kolik, šéfe?“ zeptal se vážně Czito.

Tesla nemohl potlačit smích. „Dokonce i já mám trošku problém to spočítat! Přesto mě ještě dál poslouchej, Czito, ano? Tohle je praktické použití rezonance v elektrickém médiu. Já se ale víc zabývám důsledkem rezonance konkrétních materiálů. Například - budov, mostů, hor a kontinentů!“ Vynálezce zamířil oči na svého krajana a zašeptal: „Potřebuji tady v laboratoři zapustit do země pilíř.“

„Ale jsme ve čtvrtém patře, šéfe!“

„Pak ho tedy necháme ve vzduchu. Dopravíme ho z ulice. Je mi jedno jak. Chci nejpevnější základy ve městě. Chci nejsilnější, nejhlubší, nejlepší pilíř v Americe a chci ho teď hned!“

Na okamžik zavládlo ticho. Czito se podíval na protáhlé stíny. „Rozumím, šéfe. Hned na tom začnu pracovat.“

Tesla přimhouřil oči. Jako by si vzpomněl na nějakou dříve domluvenou schůzku, vykřikl: „Počkej.“

„V pořádku!“ řekl Czito. „Vím. Pamatuji si všechno, cos mi řekl, objednáám všechno, co budeme potřebovat, ale teď ještě nemůžu.“

Tesla radostně zatleskal. „Můj milý Kolmane!“ Sedl si na kraj svého stolu pokrytého papíry. „Už jsi v mé společnosti dlouho. A začíná se to vyplácet.“

„Myslíš tím, že umím číst myšlenky?“

„Přesně. A teď mě, prosím tě, omluv, musím ještě něco pořádně promyslet.“

„Samozřejmě, šéfe. A kdybys mohl omluvit i mě,“ snažil se Czito imitovat Nikolovu slušnou mluvu, „zase bych se jednou ukázal své milované ženě, která se poslední dobou stále mračí.“

„To je přesně to, proč je tvůj mozek poslední dobou tak bystrý.“

„Zde s tebou nesouhlasím, šéfe.“

„Opravdu.“ Pak to vypadalo, jako kdyby někdo spustil oponu a vynálezce zůstal samotný. „Rezonance, rezonance,“ mumlal, aniž slyšel, jak Czito zavřel dveře. „Ale kde ji vyzkoušet nejdříve? Ve vzduchu, na zemi, v moři, v mysli?“

Druhého dne ráno našel Czito laboratoř opět odemčenou.

Vzal si z věšáku svůj pracovní plášť, a když uslyšel mluvení z vedlejší místnosti, zachvěl se. „Já vím! Já vím. K čertu se vším, vynalezl jsem to - ale nerozumím tomu!“

Určitě byl zase celou noc vzhůru. Znamenalo to, že má zase tentýž oblek pod tím samým pláštěm. I přes jeho afektované zvyky se stalo bohužel skutečností, že tak puntičkářský Nikola Tesla začal zapáchat. Na stole vždy ležela prázdná krabička od sušenek, stále něco jedl. Ale spánek? Už nespál - Czito si už ani nepamatoval jak dlouho.

Czito si uhladil rozčuchané vlasy. Přišel čas, aby šéfovi řekl, ať jde domů. To mohl udělat jedině on. Za jako cenu? To bylo jedno. Kdyby Nikola odmítl jít si odpočinout, snad by zemřel, nebo by se zbláznil - ještě více, než byl teď. Představa pohledného obra uprostřed ulice kochajícího se holuby se Czitovi opět vrátila na mysl. Zahnal tuto myšlenku a místo toho si představil sál Kolumbijské univerzity, stovky odborníků stojících na nohách a aplaudujících Nikolovi Teslovi, géniovi elektřiny. A George Westinghouse v první řadě. Ale byl tu jiný problém.

Peníze. Ač se to může zdát neuvěřitelné, první stotisícová částka od Westinghouse byla ta tam. Celé bohatství - pryč. Někdo by prostě měl přinést nějaké praktické využití Teslova kouzelného království. Někdo uvnitř něj.

Měla se dokončit kuželová cívka. Na ní se mohly vydělat velké peníze, byl si tím jistý, a nic - ani objevení samotného zlatého grálu - mu nemohlo zabránit v jejím zdokonalení. „Ale už včera jsem mu slíbil ten pilíř! Nejhlubší pilíř v Americe!“ Zaryl si prsty do temene hlavy vši silou. „Kolmane! Czito! Kde jsi, človče?“ „Začínám už tak dost rušný den, pane Teslo!“

„Pojď sem! Podívej se na tohle!“ přikazoval hlas za dveřmi. Czito se zhluboka nadechl a vešel dovnitř. „Už jsi zase vůbec nespál.“ řekl.

„Pozoruhodná dedukce, Watson! Podívej... pozorně to sleduj.“

Czito poslechl, ale ve tváři zůstal klidný. „Vím, že jsem ti včera něco slíbil, šéfe, když jsem byl unavený a nesoustředěný, ale prosím tě - nech mě dokončit tu kuželovou cívku. Mohli bychom ji dokončit ještě tento týden, jen když -“

„Ta cívka už je hotová!“ zazpíval Tesla, trošku příliš šťastně. „Je kompletní a funguje v mé mysli. Složit ji dokáže už každé dítě, Czito. Podívej se! Kommen Sie hier, bitte!“

Czito k němu pomalu přistoupil, ale nebylo to zařízení, na co se pozorně díval. Byl to vynálezce. Jeho plášť byl špinavý od zaschlého potu. Jeho tvář a ruce měly šedo zelený nádech. Nad a pod lícními kostmi se mu tvořily propadliny a pod vysoko posazeným obočím se poulily dvě krví podlité oči. Nikola se zakolébal na nohách. Vypadal jako opilý. Czitovi by spadl kámen • ze srdce, kdyby to byla opilost. Alkohol by pochopil. Ale tohle vynálezcevo šílenství ho lekalo a rozčilovalo.

„Řekl jsem, aby ses díval!“ Tesla se předklonil a ukázal na svůj laboratorní stůl. Czito něco zamumlal a poslechl. Ale na tolik povyku toho moc vidět nebylo. Byla to žárovka, malá ručně foukaná žárovka, jako tisíce jiných vyrobených v laboratoři, na jednom konci očouzená a na druhém průsvitná. Místo vlákna visela na kraji trubice zčernalá řádka zuhelnatělých krystalů, podobná železným pilinám přichyceným k magnetu.

„Dívej se pozorně. Teď!“

Tesla přistoupil ke stolu. Czito zamrkal. Tesla se ještě více přiblížil. Czito si protřel oči. Jeho obrovský šéf vykřikl: „Ty si to nepředstavuješ! Zkus to sám.“

Czito přišel k trubici. Řada krystalů, které se vyhouply na druhou stranu, jako by chtěly utéct před Teslou, se k němu zase přilepily, pryč od Czita, jako jehla mezi dvěma póly magnetu.

„No,“ Czito udělal pauzu, „na co to je?“

„Kdo ví, na co to je!“ vykřikl Tesla s dětinským údivem a stále upřeně pozoroval pohyb krystalů.

Kolman se ohradil: „Kvůli tomuhle jsi byl vzhůru celou noc?“

Zaměstnavatel se zazubil. „Ano, opravdu,“ odpověděl a nespustil oči ze svého nového miláčka. „Dívej se! Když jen takhle pohneš svalem, řetízek krystalů zareaguje. Tak pozoruhodná citlivost -“

„Kvůli tomuhle si ničíš zdraví?“ mluvil Czito už trochu hlasitěji.

„Ale to je nesmysl! Je to primitivní, samozřejmě, ale až to bude seřízené, jak to brzy seřídím, bude to mít nespočetné praktické využití.“

„Oh, využití!“ zasmál se Czito a konečně vypadal, že je přesvědčen. „Využití!“ opakoval. „Mám to! Už jsi vzhůru - jak dlouho? Jsou to už dvě nebo tři noci? A hraješ si tady s - čím? S nějakou hračkou! A kvůli téhle hračce zahodíš takový majetek!“

Tesla byl úplně zticha. Myslel, že si Czito dělá jen legraci. Ale on si legraci nedělal. Byl rozčilený. Byl úplně rozpalený, celý rudý, div že se z něj nevalil dým.

„Kvůli tomuhle bordelů,“ vykřikl Czito a ukázal na žárovku, „sám sebe zničíš a celé svoje království!“ Uslyšel, jak se v dálce otevírají venkovní dveře. Jindy by se ovládl a omluvil. Ale ne dnes. „A nejde jen o tebe, abys věděl! Ničíš nás všechny! Všechny, kteří v tebe věří a jdou za tebou. Kterí uposlechli každého tvého přání, jako by to byl příkaz nějakého boha! Ale teď už toho mám dost! Ten blázen není Edison, ani ten malý Napoleon není blázen - jsi to ty! Jsi to ty, Nikolo Teslo - ty!“

Nikola se lehce zakýval, otevřel ústa a nebyl schopen slova. Ale ne dlouho. „Jak... se... opovažuješ! Jak se opovažuješ se mnou mluvit tímhle tónem?“ Jeho vlastní hlas byl hluboký, monotónní, ale zvolna stoupal. „Já jsem té sebral z příkopu! Mohl jsi přikládat na nějakém parníku do kotle, Kolmane Czito! Lámat si záda za čtyřicet centů na den!“

„Alespoň by to byla čestná práce," vybuchl opět Czito. „Alespoň bych věděl proč a na co jsem -"

„Nevděčníku! Ty klevetivý, samolibý, přihlouplý, nicotný skrčku! Jsi rolník bez fantazie. Vychoval jsem tě ke slávě, abys poznal mého génia, abys sloužil největšímu mozku v dějinách lidstva! Ale ne! Ne! Jsi parazit, vysávající mou životodárnou krev, jen abys vydělal peníze. Ale jsi příliš hloupý, abys věděl, že to si můžeš dovolit leda u Edisona. Jdi! Jdi! Vypadni z mojí laboratoře, běž mi z očí!" A rozzlobeně zařval: „Lowensteine!"

„Ano, pane Teslo?" Vysoký, urostlý mladík se ihned objevil, jako by své zavolání očekával - a skutečně to tak bylo.

„Budete teď nosit modrý plášť!"

„Ano, pane Teslo!" křikl Lowenstein do mrtvolného ticha. Tesla se otočil a rychlým krokem odešel ze své kanceláře do zadního křídla.

„Blahopřeji, Fritz," zamumlal Czito na brýlatou postavu, která se na něj dívala, nejistá, co udělá dál. Demonstrativně si Czito rozepl plášť, který byl odznakem jeho funkce, sundal si ho a hodil ho na zem.

V poledne, pět dnů v týdnu, doprovázela Sofi Czitová svého manžela do „Silver and Gold", restaurace na rohu u jejich domu na Druhé Avenue. Dali si vždycky salát a polévku s chlebem, jako šetrní novomanželé na svatební cestě. Častokrát ale byli vyrušováni, protože právě tam Czito často vyřizoval telefonáty.

Byla to taková dohoda mezi ženami - slečna Arbusová a slečna Skerrittová se střídaly, aby si vzaly na starost hodnou, ale tvrdohlavou paní Czitovou. Laboratoř byla spíš blázinec. Pan Tesla stále někoho vyhazoval. Někdy byl opravdu skoro nepřičetný a říkal věci, které byly více než alarmující.

Odpovědi paní Czitové se den ze dne lišily: její Kolman znovu uvažoval o své kariéře, ale teď nebyl ničeho schopen. Potom dostal Czito dopis od General Electric, ve kterém ho žádali o interview, a Kolman věděl, že vše je na něm. To své manželce řekl u oběda.

Edison nedávno připustil prohru s J. P. Morganem a vzdal se ovládnutí jeho společnosti. Morgan se spojil se společností Elihu Thomsona, aby vytvořil skutečného giganta - General Electric (GE). Edison byl v této době milionář na druhou, ale stále daleko od důchodu. Jeho systém stejnosměrného proudu se stále líbil Siru Williamu Thomsonovi, anglickému poradci Niagarské komise, která měla příští rok rozhodnout o osudu amerických „hydroelektráren".

Někdo z General Electric našel Czitu v restauraci „Silver and Gold". Bylo úterý. Číšník položil urgentní vzkaz k nim na stůl spolu s dvěma sklenkami vína. Sofi zdvořile vytáhla ruku ze sevření svého manžela a omluvila se. Czito se usmál a odešel s ní k telefonu.

„Můj manžel teď půjde na krátkou dovolenou," informovala muže na druhé straně aparátu. „Až bude moci, hned vás bude informovat, zda vaši velkolepou nabídku přijímá." Zavěsila. „A teď jdeme obědvat, miláčku. A už bez přestávek."

Czito kývl hlavou. Měl jeden dosti chytrý nápad, kde by mohl pracovat - a za jakých podmínek. Ale souhlasila by s tím jeho žena?

Následující den slečna Arbusová informovala Czitovu ženu, že pan Tesla začal s pokusy, při kterých nechal vysoké dávky proudu procházet vlastním tělem. Czito potřásl hlavou, jako by chtěl říci: „Zase něco nového?" Slečna Arbusová se začala chovat téměř hystericky, když vše popisovala přes telefon.

„Začalo to tím, že nechal proud procházet prsty, jen svými prsty. Proud s napětím sto tisíc... no, těch... voltů, chci říct. Pak vpustil dávku do ruky a zvýšil napětí! Pak do horní poloviny těla. Bolelo ho to - všichni to viděli - ale nepřestal s tím. Držel kus od těla nějaké železo a ‚odkláněl' elektřinu. Nevím, paní Czitová - vypadá jako posedlý. Prostě neví, kdy přestat. Den za dnem. Noc za nocí. A váš manžel je jediný, koho poslechne. Je mi velice líto, že vás takhle stále musím obtěžovat, ale měla byste mě vyslechnout!"

Sofi se snažila znovu uklidnit slečnu Arbusovou, která pokračovala: „Ty jiskry vycházející z Teslova těla a ten zápach - nechutné. A pan Lowenstein, který tu právě stojí, neví, co má dělat, je vystrašen a neodvažuje se ho zastavit!“

Sluchátka se v kanceláři ujala slečna Skerrittová. „Prosím vás! Paní Czitová, mějte slitování! Váš muž, to je ten jediný, kdo s ním něco svede, když takhle řádí. Je jediný - jediný s ním něco svede! Někdo musí něco udělat, než bude pozdě!“

Czito stál blízko u telefonu, který držela jeho manželka. Všechno ze sluchátka slyšel, a přitom se schovával u šatny. Takhle už to dělal dva týdny. Nyní, když naslouchal stále větší hysterii, viděl, jak silná Sofi opravdu je a jak byla ve své síle krásná.

Když skončil tento telefonát, uchopil obě její ruce do svých. „Miláčku, poslouvej,“ pokračoval, „na světě není nikdo druhý jako Tesla. Už v životě nenajdu nikoho, kdo by se mu alespoň blížil. Kdybych měl vzít úplatek, přejít na druhou stranu barikády a pomoci rivalům vyhrát ten konkurs na Niagaru - nikdy bych si to neodpustil. Ani Bůh by mi to nemohl odpustit. A Nikolu by to zničilo a pak, má drahá, by na tom nejvíc prodělal tenhle svět.“

Tiše se na ni podíval. V jeho hlase byla melancholie: „Vím i o nebezpečí, Sofi. Kdyby se loď potopila, nebudu se s ním obětovat. Ale kdybych ho rok, nebo dva, nebo tři mohl udržet nad vodou...“ Začal mluvit se špetkou naděje: „Pak by vyhrál Westinghouse! Tesla bude slavit triumf na Niagare a my budeme mít ušetřeno dost peněz, miláčku. Pro nás i naše děti!“

Viděl, že ji stále nepřesvědčil. „Musíš rozumět! Každý den, kdy Tesla užívá svůj mozek, celý svět roste. On je ta jiskra, která zapaluje nové věci - opravdu nové věci. A to je správné. Nechápeš to? Tím je ve světě více moudrosti, více světla! Nových nápadů! Nejen vzdělání ve školách!“ Vyhodil ruce do výšky na znamení nesouhlasu. „Kdyby ten člověk nebyl šílený, mohl by být snad spasitel. Ale nedá se nic dělat. Jeho mysl je jako dvě křídla a on se nad námi musí vznášet několik kilometrů - i když do něj udeří blesk z nebe!“

Sofi, které Czito stále svíral ruce, zaváhala: „Až do něj uhodí blesk,“ dívala se na manžela tmavýma, lesknoucíma se očima, „nestůj tam s ním.“

Czito přikývl.

„Přísahaj!“ Držela jeho tvář pevně ve svých nikách. On se vytrhl a odstrčil ji.

„Přisahám, při našich nenarozených dětech,“ zašeptal jejich rodnou řečí. Sofi začala plakat. Hladil ji po červené, hladké tváři. Je jako růže, rostoucí v úrodné půdě, myslel si. Políbil ji.

Toho večera, kdy Czito přišel o práci, Tesla odešel z laboratoře brzy. Zeptal se svého nového vrchního asistenta: „Co je to za hluk? Ten šum v okně?“

„Přece sníš, co jiného, pane Teslo,“ odpověděl Lowenstein. „Předpovídali ho, koneckonců.“

„Předpovídali? Kdo?... To nevadí.“

Když Tesla vyšel ven, obchody už byly zavřené. Nebyl pořádně oblečený. A přesto skoro necítil chlad. Děti se hlasitě koulovaly a místo kočárů jezdily saně. Jedny si najal. Kočí mu podal deku a nabídl pečený kaštan. Tesla odmítl. Poručil mu, aby jel k Delmonicovi, ale pak se rozmyslel a rozhodl se pro večeri někde na předměstí. Za několik minut však změnil plán už potřetí - tentokrát chtěl na sever do Central Parku.

To byla ta nejpodivnější věc. Když se za nimi město začalo ztrácet, Tesla si připadal, že zcela opustil Ameriku a rychle se blíží k domovu.

Farmáři byli i za bouře venku. Sklízeli poslední tykve a dýně a zaháněli zvířata do stájí a příbytků.

„Kde to jsme, kočí?“ zeptal se Tesla.

„Míříme do Dakoty, pane.“

„Do Dakoty? Není to odtud daleko?“ „Je to poslední místo, kde může člověk přespat, mezi tímhle místem a severním pólem. Mezi tím není ani jeden hotel, kromě toho zdejšího. Postavil ho dědic toho, jak vymyslel šicí stroj. Singer se jmenuje, myslím.“

„No dobře, podíváme se alespoň na ten. Pak můžete obrátit a dovézt mě do hotelu Gerlach, bohužel. Často měním hotely, ale ne uprostřed sněhové vánice - ačkoliv by to byla ta nejvhodnější doba.“

„Ano, pane. Jak si přejete, pane.“

Když přijeli ke krásně stavěnému hotelu Dakota, Tesla spal. Kočí ho nevzbudil, dokud nezastavili u plátěné markýzy hotelu Gerlach, na Dvacáté šesté ulici.

„Padesát pět centů za tu exkurzi, pane,“ oznámil kočí s obavou, že budou problémy s placením.

„Nejpohodovější jízda za několik posledních let,“ řekl Tesla. Podal kočimu dolar a náhle se mu vybavila jeho matka s kocourem Makatem na klíně, jak kocoura hladí a jeho, Nikolu, prosí, aby si už na chvíli odpočinul.

„Drobné nazpátek, pane!“ Mávl na kočího rukou. Už dříve poslal domů šek na 200 dolarů s poznámkou, že si snad brzy najde čas, aby napsal. Nikdy to neudělal. Djouka a jeho sestra Angelina mu psaly, děkovaly mu a říkaly, že nevědí, co s takovými penězi budou dělat. Napsala mu o jeho neteřích a synovcích. Informovala ho, jakou legendou se tam stal a jak jim chybí.

Gospic - domov. Po celé roky sotva pomyslel na návrat. Teď najednou nemohl snést pomyslení na to, že by v Americe zůstal. Jet domů na Vánoce? Prostě nemožné! Tak na Nový rok? Směšné, úplně nepraktické. Měl hodně práce. A přesto...

jednou nechat práce... a skončit. „Brzy!“ ujistil ve své představě matku.

Tiše hladila kocoura. S pohledem tmavých očí ho láskyplně prosila: „Odpočiň si, Nikki, odpočiň si.“

„Odpočinu,“ sliboval jí, „opravdu si odpočinu - brzy.“

Následující ráno bylo tak jasné a zářivé, že ho úplně bolely oči, když vylezl ven na Pátou Avenue. Z nových trolejí padaly jiskry. Byla to „Nebožtíkova zatačka“, kde se táhla Broadway podél Union Square. Po krizi roku 1888 dali městští úředníci konečně vykopat příkopy, do kterých se ukryly telefonní a telegrafní kabely. Město se probouzelo.

Vlak nadzemní dráhy nad Třetí Avenue jel o několik bloků dále a jeho sněhový pluh odhrnoval sníh, smíchaný s neškodnými jiskrami. Vločky padaly na zem a na slunci tály.

„Jak jednoduché, můj milý Watson!“ zaječel nahlas. Všechno bylo najednou úplně a dokonale jednoduché. Elektřina protékala vším, takovým či jiným způsobem. Bylo to sluneční světlo, hvězdné světlo, bzučela skrze skály a vodu a vzduch. Tekla skrze nás, kolem nás, dokonce z mozku do mozku. Byl to prastarý princip celého vesmíru.

„Vždyť dokonce tahle moje myšlenka v mojí hlavě,“ řekl, „se týká elektřiny - je založená na principu elektřiny.“ Přeskákal přes Čtrnáctou ulici. „Mohl to být nějaký elektrický výboj ve vesmíru - prvotní - který vyvolal první akci? Mohla být elektřina ‚Prvotní pasivní činitel vývoje‘, jak jsme se podle Aristotela učili ve škole? Samozřejmě že ano!“ křičel na jakousi posluhovačku. „co by to mohlo být jiného?!“

Nějaký amatérský fotograf ho poznal a zamířil na něj fotoaparát. A Tesla křičel: „Bůh je jiskra v temnotách!“ Muž se zmateně podíval a Tesla, běžící okolo, mu křikl přes rameno: „Historie nemrká, pane!“

„Jiskra v temnotách... počkej, dokud to neřeknu Czitovi!“ Tesla luskl prsty. Ale přitom si vzpomněl. „No, to je jedno. Stejně by to nepochopil. Můžu to stejně říct - nebo ne?“ Kysele se zatvářil. „Člověk nikdy nemůže úplně důvěřovat Židovi.“ Zhoršila se mu nálada a ve chvíli, kdy došel ke své laboratoři, ho začala bolet hlava.

Personál musel tvrdě pracovat. Lowenstein řídil dokončování kuželového dynama a zároveň začal práci na cívce ve tvaru palačinky. Jiný tým zahájil vývoj cylindrické cívky. Tesla procházel laboratoř s jednou, s druhou nebo s oběma sekretářkami. Zapisovaly, co řekl. „Ještě k panu Martinovi, slečno Skerrittová. Takže s každým dalším pokusem je vždy další podrobnost jasnější. Přesto, je-li zodpovězena jedna otázka, najde se několik dalších. Jako

když se Hydře utřela hlava a na místě rány jich vyrostlo dalších pět. Ale dnes tu máme jeden velký průlom - hodíme kost Georgu Westinghousovi."

„Co se týče dopisu panu Westinghousovi, slečno Arbusová a slečno Skerrittová, dejte ještě do Martinova dopisu toto: „A tak vidíme tu samou cívkou, pracující v různých frekvencích, která využívá jiných částí aparatury - přičemž ostatní části zůstávají netknuty. Tím jsem úplně vyřešil problém s používáním přístrojů. Dynamo už nemusí ležet nečinně jen proto, aby vychladlo. Právě naopak: zvyšováním nebo snižováním frekvence automaticky měníme pozici, ve které je elektrina vyrobena, a tím dvakrát zvýšíme životnost přístroje.“ Správně, slečno Arbusová i slečno Skerrittová. Děkuji vám oběma."

Dveře jeho kanceláře se za ním zavřely. On však stále pokračoval v mluvení: „Ale proč to mohu dělat? Jaké zákony ovládají tyto jevy? Jak teče elektrický proud, odkud kam? Samozřejmě, já energii netvořím. Stejně jako studny netvoří vodu. Kde je původ elektřiny? Co je její konec? Odpověz, Teslo, odpověz!"

Tu noc, zcela sám, se opět nechal procházet „studeným ohněm". Tyto elektrické infuze, jak věřil, byly vysoce prospěšné zdraví a dovolovaly mu pracovat téměř neomezeně dlouho. Další experimenty brzy prokázaly ještě zajímavější poznatek: měřením frekvence mohl radikálně ovlivnit kolísání jeho vlastní nálady. Mohl vyvolat velký strach, nebo třeba stav blízky extázi. V následujících letech mohl porovnat elektricky vyvolanou euforii s meditativním stavem popsáným mistry východních náboženství. Nechtěl se ale úplně znečitlivět nebo najít útěk v Buddhově nirváně. Pouze doufal, že vlny velice nízké frekvence mohou jeho mysl úplně vyčistit ode všech problémů a zviditelní čistou „Pravdu". Tak začal tajně užívat střídavý proud jako kouzlo na sebeočistění.

Czito, používaje starý Teslův trik, zaplatil kočimu před laboratoří víc, aby na něj počkal. Nikdo nevěděl, jak jejich rozhovor dopadne. Dokonce mu dal spropitné už předem, protože ho nějak nahlodal kočího veselý úsměv. Ale uvnitř našel čtvrté patro jako strojovnu v nějaké lodi.

Lowenstein neviděl jeho udivený pohled, protože zrovna vydával rozkazy novým, zmateným tvářím. Ale slečny Arbusová a Skerrittová přiběhly za Czitem se zoufalými výkřiky a plačtivými pohledy. Ne, pan Tesla ještě nedorazil. Samozřejmě, takhle pozdě chodil jenom zřídka, ale to zase nikdo nevěděl, kdy se objeví, ve dne nebo v noci. Ale proč mu to říkaly? Czito to přece věděl líp než kdokoliv jiný. Všichni tři spolu hleděli na Lowensteina. Pak zazvonil telefon. Když slečna Skerrittová zvedla sluchátko, slečna Arbusová vyhodila ruce do výšky.

„Ano, tohle je laboratoř doktora Tesly. Ano... Co že děláte? Co že dělá? Ale samozřejmě - ó bože! Dobře, samozřejmě, hned někoho pošlu." Zavěsila. Celá se otrásla.

„Říká, že pan Tesla -" začala celkem odvážně, pak jí začala cukat brada - „právě přišel k recepci hotelu Gerlach v županu." Oči se jí zalily slzami a hlas se jí svíral. „Chtěl vědět -" zde už to nevydržela a začala se jí třást ramena, „chtěl vědět, kdo je!"

Czito se dostavil k pokoji číslo 54 a uslyšel známý vysoký hlas, jak křičí: „Ven! Ven - všichni ven! Ven! Uzdravím se sám!" Dveře se prudce otevřely a ven vyběhli tři slušně vypadající pánové se zaťatými rty a rozhněvanými výrazy. Czito se ani nepokoušel na něco se jich ptát.

Vešel dovnitř, zavřel dveře a s kloboukem v ruce zůstal stát. Na modrý indický koberec stékal tající sníh z jeho bot. Nikola ležel nehnutě na obrovské posteli pokryté knihami, oblečen do saténového županu se sametovými klopami.

„Řekl jsem vám, vy mastičkáři, abyste vypadli! Běžte pryč. Běžte pryč!"

„Já nejsem žádný doktor," řekl Czito. "

Kostnatý muž na posteli na něj hněvivě hleděl, ale jeho oči naplňovalo ještě něco, něco, co Czito ještě nikdy předtím neviděl. Nikola měl strach. Zíral na svou návštěvu a svýma přerostlými rukama svíral pokrývku. Ve všech svých představách o tomto setkání by Czito

něco takového vůbec nečekal. Zapomněl na všechny ty roky náročného života a ještě náročnějších požadavků. Ten netvor ho potřeboval.

„Jsem tvůj přítel," řekl Czito, „přišel jsem, abych ti pomohl, jestli to dovedu."

Tesla se zhluboka nadechl a vzduch zase vypustil. „Musíš mi odpustit," zamumlal. Strach vystřídalo vyčerpání. „Už jsem se tě chtěl ptát, kdo jsi - když jsi tedy nebyl jeden z těch zbytečných doktorů. Opravdu... vypadáš povědomě, ale, ah, mám právě menší problémy se jmény."

„Czito, Teslo. Kolman Czito."

„Aha! Krajan - věděl jsem to!"

„Ano."

„Připadá mi to, že se dobře známe, pane Czito. Nepracujeme náhodou spolu?"

Czito na okamžik zaváhal, ale pak pevně odpověděl: „Ano."

Nikola se usmál a pokračoval dál v srbochorvatštině: „Zastáváte důležitou funkci v naší práci?" Czito odpověděl tímž jazykem: „Jsem tvůj hlavní asistent."

Natažená postava na posteli si oddychla. „Ach tak!" řekl a znovu přešel na angličtinu. „Věděl jsem to! Viš, nejhorší je, že svou práci si pamatuji úplně do detailu - udělal jsem převratný objev!"

„Samozřejmě, šéfe. Nic menšího, ale -" Czito se zarazil uprostřed věty. Tesla ho sledoval s úžasem, jako kdyby na něj vytáhl pistoli.

„Jak jsi mě to oslovil?"

„Promiň, Teslo, jen mi to vyklouzlo."

„Ale jak - jak jsi mi to řekl teď?"

„Řekl jsem..." Czitovi se chvěl hlas. Odkašlal si. „Řekl jsem..." Náhle se mu zamlžilo před očima a musel si je protřít. „Řekl jsem ti šéfe - sakra, šéfe!"

Tesla se dětinsky zasmál. „A já to povoluji? Dovoluji ti mě takhle oslovovat?"

„Ano," odpověděl Czito paličatě a pak odpověď upravil: „Častěji ano než ne."

„Ty musíš být velmi zajímavý muž, opravdu, Kolmane Czito. Šéfe!" nemocný nahlas špatně opakoval. „Dobře! Výborně! Můžeš mi tak říkat - ale tím směšným slovem mě můžeš oslovovat jen ty!"

„Velmi dobře. Děkuji ti, šéfe," odpověděl Czito a oddechl si.

„Ne, já děkuji tobě, Kolmane Czito, že jsi mi přišel pomoci. Ale jako nejdůležitější věc pro mé uzdravení, jak by se mohlo zdát -" zakryl si ústa a ohromně zív - „je odpočinek."

„První rozumná věc, co jsem od tebe kdy slyšel," poznamenal Czito. Teslovo obočí vyskočilo nahoru. „Ne že bys neřikal báječné věci od rána do večera," dodal. „Ale rozumné? Ne, to se ti podařilo až teď. Dnes jsi neobvykle rozumný. Odpočinek je přesně to, co potřebuješ. Zajdu zase zítra touhle dobou, podívat se, jak se máš a jestli něco nepotřebuješ."

„Dobře. Ale hlavně, práce je důležitá, člověče. Hned by ses měl vrátit do laboratoře. Jde všechno hladce?" Tesla si evidentně vůbec nepamatoval, že přerušili své přátelství. „Za mojí nepřítomnosti musíš vzít všechno za mě, Kolmane. Dělej přesně to, co uznáš za vhodné - jsem si jistý, že to zvládneš. Jenom si dej pozor, abys nezneužil naší... zvláštní situace."

„Samozřejmě, šéfe!" odpověděl šťastně Czito. Pak se mírně usmál a dodal: „Určitě bys mi nesvěřil jednu z nejvyšších funkcí, Teslo, kdybys mi nedůvěřoval. Vždyť mám na mysli naše společné zájmy."

Bodavé modré oči ho stále upřeně sledovaly. „Ano, chápu to." Pak Tesla vybuchl: „Ale chci, abys věděl, že ti opravdu důvěřuji, Kolmane. Viš, moc mě zlobí výpadky paměti - velice nepříjemná zkušenost." Znovu si neuvěřitelně zív. „Běž, člověče, chce se mi spát. Ať mi sem pošlou po západu slunce horké mléko, ano?"

„Samozřejmě."

„A nemusíš se chovat tak formálně, když jsme spolu sami, můj milý Kolmane."

„Jasně, šéfe." Czito se otočil. Uvědomil si, že mu málokdy někdo řekl křestním jménem - od té nešťasné události. „Nechám ti sem s tím mlékem přinést i noviny."

„Ne, ne, příteli. Teď ještě ne. Absolutní klid. Teď se oddám spánku, jako když kdysi byli lidé obětováni bohům. A ve spánku si budu všechno pamatovat. Budu si to pamatovat. Řekni mi," zeptal se a zamrkal očima, „pořád ještě mluvím rozumně?"

„Jako nikdy předtím, šéfe, jako nikdy předtím," zamumlal Czito. „Tak na shledanou zítra."

„Ano, zítra si toho budu pamatovat víc." Nikola zívá a položil si pomalu hlavu na polštář.

Lowenstein ničemu nerozuměl. Tesla ztratil paměť a Czito se vrátil ke své funkci. Chorvatovi nestálo nic v cestě, aby zařídil odplatu. A přesto ho Czito požádal, aby zůstal - podíval se mu do očí a řekl: „Svou práci děláš dobře, Fritzi. Klidně tady můžeš dál zůstat. Ale jestli si chceš hledat jinou práci, samozřejmě že to pochopím."

Lowenstein zbledl a pak zrudnul. „Nevím, co mám říct, Czito."

„Je to ale opravdu snadné, Fritzi. Chceš tu zůstat, nebo radši půjdeš pryč?"

Lowensteinovi se nějak podařilo podívat se do očí muže, kterého připravil o práci. „Budu velice vděčný, když tu budu moci zůstat," odpověděl tiše.

„Tohle je moje odpověď: budeš předákem západního křídla. Vyndej všechno, co se teď právě konstruuje, a nech tam všechno, co k tomu patří. Všechno, co je v laboratořích necháme patentovat - každý oscilátor, každý transformátor, každou lampu, voltmetry, hodiny - všechno!"

„Ano!" křikl na něj Lowenstein a poprvé za několik posledních týdnů se zasmál.

kapitola 16

Czito doufal už skoro měsíc. Už měl jen deset dní, deset velice zvláštních dní. Vždycky ráno pracoval s Lowensteinem, hlavním kresličem a Commerfordem Martinem, vědeckým spisovatelem a Teslovým nadšencem, velice schopným. Za každý týden připravili pro Teslu na posouzení a na podepsání dvanáct různých patentů. Kdyby je podepsal.

V poledne odešel Czito na oběd se zotavujícím se vynálezcem. Vypadalo to jako obrázek, který kdysi viděl, zobrazující Alenku v říši divů na bláznivém večírku. Mezi půl jednou a druhou hodinou byly nad sendviči a mlékem pronášeny tak podivné řeči, jaké snad ještě nikdy nikdo neslyšel. Začali mluvit nejdříve o laboratoři. Czito se nestyděl a použil lsti.

„Ta patentová řízení, jak jsi poručil, pokračují dobře, šéfe. Ukážu ti je, až budeš v pořádku.“

„To je zvláštní. Nepamatuji se, že bych mluvil o patentech, Kolmane.“

„Ale šéfe, každý vynálezce patentuje své vynálezy. Ryby plavou, ptáci létají a vynálezci patentují. To je zcela přirozené.“ „Viděl jsem, jak ptáci létají, Czito. V mých snech - holubi vrkali na trámech ve stodole. Za ranního světla, když jsem šel dojit, ranní slunce na ně svítilo na tom širokém trámu nad námi... Andělé vzduchu, byli a jsou. Viděl jsem i anděly. Strážné anděly, jak jim říkal můj otec. Duchové vzduchu, jak jsme jim říkali s Danem. Taky je někdy viděl, občas. A pak uviděl zelené světlo, které jsem viděl já, a cítil některé - ale ne všechny - z mých trápení, mých nočních trápení a radostí. Myslím, že proto jsem si zvykl nespát. Báł jsem se, kam mě spánek přenese, víš?“

Czito přikývl, snědl jeden sendvič, napil se a stále nevycházel z údivu. Tenhle Srb, kterého poprvé potkal, jak kope příkop - zdalipak některý z profesorů, co chodili na jeho přednášky, zná pravdu o Nikolu Teslovi, pravdu, která teď vyplouvá na povrch a která byla kdesi ukryta jako krvavé hadry?

„Zase to teď všechno prožívám,“ řekl se zoufalstvím na tváři Nikola. „Prožívám celé drama svého života. A vypravěč? Samozřejmě, je to moje matka, Kolmane,“ připustil plaše. „Pomáhá mi, abych vzpomínal na dětství, přes všechny nemoci a neštěstí mého mládí... Ona je důvodem, proč jsem se stal objevitelem blesků! Ano, objevitelem! Popravdě řečeno, vynález není nic jiného než odhalení, které předchází objev. Ale vědci by se takovému novoplatonismu smáli. Jestli mě budeš někde citovat, budeš lhář!“

„Nikdy, šéfe,“ řekl Czito. Byl si však vědom jako nikdo jiný, jak nejistým přítelem je pro tohoto hubeného obra.

„Nepodceňuj se, Kolmane!“ poučil ho Tesla, jako by četl jeho myšlenky. „Řekni, co máš na jazyku! Vždyť to byl můj kamarád, kdo mě naučil znát hodnotu vzpomínek a jejich převádění na slova. Za sto let bych měl napsat svůj vlastní příběh a dát tam i jeho. Ty se směješ, ale je to pravda. Měl jsem strýce, který vyhrál chodecký závod ve věku sto jedenáct let - nepletu se! Ach jo! Velice dlouhověká rodina. Ani jsem si nepřipustil nevyhnutelnost smrti - je daleko. Jiný můj strýc - proč jsem ti to, Czito, ještě neřekl? Na něco jsem u sebe přišel, když jsem si tu v posteli hrál na detektiva Holmese!“

„A co, Nikolo?“ To jméno mu prostě vyklouzlo.

„Vzpomněl jsem si - můj milý příteli - jak a proč jsem si začal vážit všechno, co jsem jedl. Tady je vysvětlení - a nech si to jen pro sebe, krajane... Pamatuješ si na epidemii cholery u nás? Přitáhly jí krysy, ale ještě jsme to nevěděli. Gospic, kde měl otec kostel, také nebyl imunní. Nakazil jsem se a měl jsem těžký průběh. Doktoři už všechno vzdali. Ale já jsem se vyléčil. Poslali mě k mému strýci do Karlovce - velice blízko od vás, Czito, že?“

„Velmi blízko, Nikolo," souhlasil Czito.

„Tam jsem navštěvoval vyšší reálné gymnázium a bydlel jsem u plukovníka Brankoviče, mého strýce. No, a o Vánocích jsem znovu onemocněl. Moje teta byla velmi odvážná žena a velice dobrá kuchařka. Ale mě dávala málo jídla. Zbytku rodiny dávala normální porce, jen mně ukrojila plátek masa tenký jako papír, předala malou bramboru a tři fazole. Vysvětlovala to: „Nikky je choulostivý a musíme být velmi opatrní, abychom mu nezkazili žaludek."

Jednou večer už jsem tohle bláznivé hladovění nemohl vydržet a vybuchl jsem: „To nemůžu dostat aspoň tolik masa, aby to stačilo rybě na návnadu?" Způsobilo to hroznou hádku. Vyběhl jsem nahoru po schodech, vzal jsem si mikrometr a logaritmické pravítko a změřil jsem na místě ten plátek vepřového. Pak jsem chytil pěknou žízalu, dal ji do půjčené kádinky a dokázal jsem jim to, o čem jsem mluvil. Od té doby jsem dostával lepší porce, i když jsem zjistil, že stejně nemám ten nejlepší pocit, dokud jsem nevěděl - na zlomky krychlového centimetru přesně - kolik jsem toho snědl. To platí ještě i teď, což je důvod, proč mám rád jen pravoúhlé sušenky!"

„Protože se s nimi dá tak lehce počítat?"

„Pamatuji se na ty nejčastější druhy. Uneeda Biscuits mám rád, ale poslední dobou dávám přednost Nobisco. Byl to také strýc Brankovič, koho jsem poprvé slyšel mluvit o Niagarských vodopádech..."

Czito poslouchal. Další den vyslechl, jak Nikola přesvědčoval svého otce, aby ho nechal zabývat se vědou. Den po tom přinesl velká noční dobrodružství - Nikola strávil noc zamčený v hrobce. Pak vyprávěl o tom, jak ukradl tři orlí mláďata z hnízda, jak Milutin Tesla poslal syna na rok na Velebící, aby nemusel jít na vojnu, o prvních neshodách s univerzitním profesorem, o hazardním hraní s matčinými celoživotními úsporami s poberty v hostinci „U Opilého faráře".

Czito věděl, že je to pro něj čest, když to všechno smí poslouchat. Ale někdy se během těchto vzrušujících rozhovorů začal obávat, že by mu Nikola mohl důvěřovat až příliš, což by se mu nelíbilo. Mohl by odhalit tajemství, která před námi příroda skrývá - a jejich znalost by ho mohla přivést k šílenství, jako to udělala s Nikolou Teslou. Pak si Czito vzpomněl na jeho přísahu Sofi při jejich nenarozených dětech - navíc když už jedno vyrůstalo v jejím lůně.

„Běž domů za ženou!" vykřikl Nikola, když si uvědomil, že Czitova mysl je úplně někde jinde.

Czito poskočil na židli. „Co to říkáš - já jdu zpátky do laboratoře, šéfe."

„Samozřejmě." Tesla se chápavě zasmál. „Zapomněl jsem."

Toho rána, co se Tesla vrátil, zastavil drožku na Pompei Florists a vybral v květinářství kytice pro slečnu Skerrittovou a slečnu Arbusovou.

„Vrátil jsem se z podsvětí, dámy! A když vás vidím v plném rozkvětu, vím, že nám tento krutý leden brzy přinese jaro!" Obě sekretářky zčervenaly, mladí dělníci v pláštích stáli v pozoru s očima vykulenýma. Czito mu vyšel naproti a pozdravil svého zaměstnavatele v jejich rodném jazyce. Tesla s radostí odpověděl. Lowenstein se poklonil. Tesla přikývl, pak zvedl hlavu jako lev a prohlásil: „Máme tu nějaké nováčky, jak vidím."

Nehraje to na nás? Pomyslel si Czito. Viděl výsledky Teslova vyhazování ještě před jeho největším výbuchem a vlastně vrátil tajně do práce dva výborné inženýry. Tesla si patrně dobře pamatoval, kdo odešel a kdo zůstal - anebo to jen tak dělá?

Pohledný vynálezce v černém obleku došel do středu velké laboratoře a svým tenorem pronesl: „Jsem přesvědčen, že tato místnost představuje nejlepší pracovní potenciál v současném vědeckém světě." Ozvalo se souhlasné zašumění. „Ale!" zakřičel do ticha místnosti, „někteří by mohli namítnout, že bych měl svou působivou pyrotechniku přenechat pouze na plátna jistých dekadentních Francouzů." Bylo slyšet zdvořilý smích. Tesla našpulil rty - vědomě. Pak zvedl pravou ruku.

„Pánové." Mluvil už klidněji a vážněji. „Jsme na zlomovém bodu. Obviňují mě, že dávám přednost teatrální vědě místo toho, abych pomáhal průmyslu a celkovému povznesení lidstva. Ti z vás, kteří jsou tu už dlouho, vědí, že taková obvinění jsou přinejmenším krátkozraká. Ale dnes musíme dokázat, že li, co nás obviňují, se mylí." Nikola se podíval na špičky svých bot. „Je pravda - že jsem přepracován." Zvedl oči a dobrosrdečně prošel celou místností. „Jsem rád přepracován," přiznal a zvedl obočí. „To je moje Achillova pata. Mohl bych tu žít a zemřít jako mnich v klášteře. Pro tohle místo platí všechno, nebo téměř všechno, co je mému životu drahé. Takže!" Lehce popošel. „Dostal jsem cennou lekci:

dokonce i Tesla má určité limity! Ode dneška to bude jiné. Dovolte mi, abych byl upřímný, pánové."

Uchopil rukou bradu, sklonil hlavu a z pod hustého obočí se podíval na všechny přítomné. Vypadal zlověstně - černokněžník prohlížející si své poddané. Věděl o tom, jak působí? Byl to jeho záměr? Czito sledoval zástup udivených mužů a dvou žen, které stály u dveří zadní kanceláře a radostí i strachem se držely za ruce.

„Budu se na vás dívat - na všechny," varoval je hlasem ne o moc silnějším než šepot. „Ne, abych hledal chyby, i když si jich budu vědom. Někdy budu vypadat nervózně - nemusíte se bát. Jako když se díváte na hladce fungující přístroj skládající se z mnoha částí, z nichž každá plní svou vlastní funkci, budu se těšit z našeho společného úspěchu. Ale když budu cítit, že stroj naší laboratoře se zadržává, vyhodím slabou součástku s čichem vlkodava. Kdo mě podvede, toho vyhodím. Když budete pracovat tak pilně, jak se vám ani nesnilo, tak i vaše odměna překoná všechny vaše sny. ' Starší pracovníci vědí, že Teslova elektrická společnost je středem světa vynálezů!' Jeho oči žhnuly jako modré uhlíky. Přistoupil blíž.

„Věřte mi!" vykřikl jako vystrašený kněz, vzývající nemilosrdného boha. „Sami jste se rozhodli se mnou pracovat. Století už končí, pánové. Pojdme udivit tento svět, a ne sami sebe!"

Ozvaly se radostné výkřiky a potlesk. Ženy, maskující velké city, držely roztřeseně kapesníčky u úst a nervózně se smály.

Neuvěřitelné, pomyslí si Czito a tleskal. Ještě před týdnem byl Nikola úplný šílenec, Napoleon zavřený na Elbě pokoje 54 v hotelu Gerlach. Dnes je teprve pět minut zpátky a všechny pochybnosti jsou pryč. Byl jako vyměněný. Czito pohlédl na Lowensteina, který ucítil jeho pohled a díval se upřeně před sebe. Tleskal a souhlasně pokřikoval. Pět minut - jen pět minut! - a zase všichni stáli při Teslovi, ochotni ho následovat kamkoli.

Tesla se trochu poklonil a odešel do své kanceláře. Na jeho stole ležely tři upravené hromádky otevřených dopisů. Pozvánky na společenské akce byly srdečně odmítány slečnou Skerrittovou, ale tohle byly spíše osobní dopisy od profesorů, vynálezců, novinářů - jeden tlustý dopis od Michaela Pupina, několik od jeho redaktora Commerfotda Martina, jehož chvála byla vždycky balzámem na Nikolovy nervy. Několik samozřejmě od Westinghouse. Pak - málem se mu z nádherných známek zatočila hlava - pošta z Evropy.

Ale z domova nic. A proč by tam mělo něco být? Nechal za sebou zavřené dveře, celý domov, vlastní krev. Jak to mohl udělat? Ale mohl jednat jinak? Pošta z Evropy se skládala z pozvánek na přednášky do Londýna, Paříže, Budapešti a Říma. Nebylo by to krásné, vrátit se? Ale jak? Tady bylo tolik práce. Už tu byl tak dlouho.

A tam to bylo - v rohu - kam to tehdy hodil. Článek ve *Světě elektriny*, v němž Sir William Thomson znovu obhájí stejnosměrný proud, vyráběný „živiteli", jak píše i Edison. Tenhle křovák - vynálezce! Potom nějaký idiot v *London's Electrical Review* navrhoval, že Nikola Tesla je velice posedlý svými „show' a citoval „zavádějící pasáže", které by měly být z jeho přednášky „vypuštěny". Vypuštěny!

„Kdo jsou ti pisálkové s vyklovanými mozky, že chtějí soudit Teslu a jeho vědu!" vykřikoval procházející se panter. „Jak se opovažují! Czito! Czito!"

I přes Teslovu velkolepou řeč si Czito uvědomil, že Nikola stále ještě není zcela zdrav.

„Snad jsem ti to řekl, šéfe! Nebo ne?“ Czito si uhladil vlasy. „Neprosil jsem tě, abys počkal aspoň do konce týdne? Tak říkal jsem ti to?“

„Ano, ano. Přesně jak říkáš. Jenom... jsem se nechal unést.“ Tesla stále ještě chodil za stolem. „Zase už jsem se vrátil do svého života. Přímo na přednášku do Kolumbijské... Pak na mě - zavolaly moje vynálezy. Všechno, co se ještě musí dokončit, co mě potřebuje - jako děti, které chtějí žít, dýchat - být opravdové!“ Stále své rozčilení ovládal, udržoval svůj hlas, protože nechtěl, aby ho slyšeli ven. Ale ztratil trpělivost. „Myslíš, že jsem z kamene, člověče?“

„Ne, šéfe, a to je právě ten problém.“

Nikola se na něj podíval, jako kdyby ho Chorvat uhodil do tváře. Pak se jeho výraz uklidnil. „Máš pravdu. Nechci si to připustit, ale...“ Oči se mu rozšířily, až vypadaly skoro nelidsky. „Máš pravdu.“

Ten den byl ve svém apartmá, s hlavou plnou hlasů těch lidí, jejichž dopisy četl. George Westinghouse, zoufalý z obchodů. Jeho dopis dlouze popisoval Morganovu taktiku dlouhé ruky, jeho pikle proti Westinghouseovi na Wall Street a jeho úder na finančních trzích. Westinghouse končil svůj dopis, jako vždycky, povzbudivě: „Vaše patenty právě dostaly licenci na první komerční využití v Americe. Telluride v Coloradu - jedno důlní město - už používá střídavý proud. Tak začíná naše zlatá horečka!“

Pupin psal: „Musíte se na mě velice zlobit, že jsem se tak dlouho neozval.“

Profesor Crookes z Londýna: „Naši inženýři prahnou po vaší přednášce jako zahradník po jaru!“

Commerford Martin: „Objevují se piráti! Musíte souhlasit s vaším rozhovorem pro časopis *Století* a uvést věci na pravou míru.“

Všechno se mu pletlo. „Musíte se na mě velice zlobit... Jako zahradník po jaru... Tak začíná naše zlatá horečka... Uvést věci na pravou míru... Odpočiň si, Nikky, odpočiň si... Myslíte si, že jsem z kamene?... Naši inženýři prahnou po vaší přednášce...“

Pak, už skoro k ránu, se konečně pohroužil do spánku. A jakého spánku! Lahodného jako teplé kravské mléko... v příkrývkách měkkých jako vítr před deštěm. Pak - ucítil, že to přichází.

Rychlé zatřukání na dveře. Slunce naplňovalo místnost. Spal dlouho ? „Dále, dále,” odpověděl. Stoupl si a byl velice překvapen. Jeho oblíbený pokoj v jeho oblíbeném pařížském hotelu! Výhled na Seimu. Vůně espresa a loupáčeků na tácu přímo za dveřmi. Byl tam teprve jednou. Jak je báječné, být tu znovu. Znovu zaklepaní.

„To je spěchu. Dále!” Vidí, jak se otáčí skleněný knoflík na dveřích. Bílé dveře se otevřely a za nimi portýr v burgundské uniformě s placatým kloboukem a telegramem na tácku. Teslovy ruce roztrhly obálku a i přes spěch si všimá kvality papíru - měkký, krémový, s hlavičkou hotelu. Nakonec jeho ospalé prsty rozložily vzkaz a on čte: „ Matka umírá. Rychle přijed.”

Zastavilo se mu srdce. Probudil se bolestí, jako by ho někdo píchl do spánků. Už byl opravdu probuzen, ve svém pokoji v Gerlachu. Vyskočil z postele a pomyslel si: „Byl to sen. Zlý sen. Jenom sen.“

Přijel ještě dříve než obyčejně. Ženy mu vzaly kabát, klobouk a hůl. Došel pomalu doprostřed místnosti a odkašlal si, aby si zajistil ticho.

Bude tohle už na denním pořádku? Czito nevěděl, co si má o jejich řečníkovi myslet. Dva takové proslovy za sebou? Až příliš dobré, šéfe.

„Rozhodl jsem se,” oznámil viditelně nervózní Tesla celé místnosti plné zvědavých tváří, „že se musí všechno změnit. A až do úplného konce budu přednášet a ukazovat svoje objevy, pokud budu schopen. Mezitím budete pracovat plnou rychlostí zde, v laboratoři - která bude jednou určitě muzeem. A jméno každého z vás tady bude uvedeno” - ukázal přímo na zeď - „na tomhle mramoru. Aby se dalo číst na věky.“

Bylo slyšet slabý šum. Všichni se otočili na zed' a pak zpět na Teslu. Na zdi nebyl ani kousek mramoru.

„Ano, pánové," pokračoval. „Dějiny potřebují slyšet o naší práci. Takže! Po mnohých úvahách jsem se rozhodl přijmout tři dlouhodobá, a možná i další, pozvání na přednášky. Jednu zde v zemi a dvě v zahraničí. Pan Kolman Czito -" poprvé jeho oči hledaly krajana „- váš předák, mě bude provázet na každém kroku. A zatímco on mi bude pomáhat na veřejnosti, vy - jako skupina - mi budete sloužit v soukromí." Přejel místnost očima. „Pracujte jako jeden muž a držte při sobě. Děkuji vám."

Opět se ozval potlesk, opět se Tesla uklonil, usmál, rychle se otočil a odešel do kanceláře. Ale něco chybělo. Hučení mezi pracovníky bylo příliš opatrné. Ta nálada, nutná pro divadlo, válku a odvážné činy, chyběla. Skupina všech těchto šikovných mužů náhle a podivně ztratila důvěru.

Šestnáctého ledna 1892 se Tesla nalodil na loď Umbria, plující do Londýna. Za soumraku pozoroval panoráma svého města, kde žil už osm let, až ho zastihla černočerná noc. Přešel na přední palubu, kde vál vítr slibující Evropu. To teď byla jeho touha, jeho starý domov - nová hranice, kterou musí překročit.

Vytáhl uvadlý karafiát z knoflíkové dírky, přivoněl si k němu a odhodil ho do pěny, vytvářející se u boku lodi. Pohlédl dolů do bílého vodního víru a zatočila se mu hlava. Zvonilo mu v uších. Přitiskl si prsty na spánky, oči zavřel bolestí. Zdálo se mu, že zaslechl slabý výkřik. „Co?" zakřičel. „Kdo mě to tak bolestně volá?" Klekl si k zábradlí a chytil se za hlavu. Pak si oddechl - proud vody vylétl nahoru a zněl ve větru jako křik.

Druhý den ráno se pasažéři i posádka dověděli špatnou zprávu, že - zatímco byl Tesla na přední palubě - jakýsi Samuel Ellingspoon se rozloučil se svou milou a skočil ze zábradlí Umbrie do čtyřmetrové hloubky. Nikola zůstal tiše. Koneckonců, kdo by mu asi uvěřil, že cítil bolest toho muže?

Jako vždy našel Nikola útěchu ve své práci. Vstal už před rozbřeskem a pustil se směrem ke strojovně. Napsal na papír svou dlouhou rukou žádost: našla by se nějaká kajuta nebo zavazadlový prostor, kde by mohl se svým asistentem zkoušet na své přednášky? Za jakoukoliv cenu. Kapitán Taradash mu ihned oznámil, že pro tak slavného pasažéra se určitě nějaká místnost najde. A jeho cena: že se bude dívat na přednášku, až Tesla uzná za vhodné.

Kapitán si vůbec neuvědomoval, že se sám pozval na „vědeckou operu", vyžadující více než tři hodiny času. O dva dny později, v prostoru, kde byly uloženy pytlíky s pískem na vyvažování celé aparatury, se stolem půjčeným z jídelny, se kapitán Taradash nechal unést tímto udivujícím představením.

Teslovy oči pozorovaly upřeně černou zed'. Sem tam mrkl na svého hostitele a místo úvodu řekl: „Jevy, které jsme vždy považovali za kouření a jiskření, nyní vidíme ve zcela jiném světle. Jiskry z indukční cívky už dávno nejsou nad naše možnosti. Místo aby byly nepochopitelné jako dříve, jejich pozorování nám v mysli navozuje představu jednoduchého mechanismu, a ačkoliv je jeho přesná povaha stále věcí dohadů, přesto víme, že pravda už se před námi nebude dlouho skrývat. A instinktivně cítíme, že všemu začínáme rozumět. Stále obdivujeme tyto úžasné jevy, tyto podivné síly, ale už netápeme."

Czito mu podal bezdrátovou lampu a vyslovil při tom jméno svého oblíbeného srbského básníka. Při doteku se mu rozsvítila v ruce. Pak ji Tesla držel jen za provázek - a světlo zhaslo. Opět na ni sáhl a lampa se rozsvítila. Asistent mu podal dlouhou trubici, používanou, jak Tesla své jednočlenné publikum informoval, pro osvětlení celé velké laboratoře. Žárovka byla přenosná, spolehlivá a trvanlivá. Několikrát jí otočil kolem své hlavy a vyprodukoval tak tajuplný hluboký bzukot a předvedl synchronní rezonanci. Za okamžik už stál na desce nabitě 100 000 volty. Držel ruce pět centimetrů od sebe a mezi jeho dlaněmi probíhal bzučivý proud modrých jisker. Náhle se loď lehce zakymácela a Tesla začal ztrácet rovnováhu a padal. Proud jisker se rozdělil - jedna část se přichytila stolu, druhá zůstala bzučet na vynálezcových

rukách. Tesla zachrochtal a zamračil se. Když slezl z desky, kapitán a Czito pospíchali vypnout elektřinu. Tesla se smál. Držel se za bok a oba muže vrátil na místo.

„Udržujeme si jeden před druhým zdravý respekt - vysoký proud a já. Nic se nestalo, pánové. Lépe, když se to stane teď a tady. Nevěnuj tomu žádnou pozornost, Czito. Mám už řešení pevně ve svých rukách. Moje uhlíková lampa! Na nic nečekej. Moji lampu!"

O pět dnů později v divadle najatém Londýnským institutem elektrických inženýrů, použil Nikola týchž slov. Přednášel v botách na pěticentimetrových korkových podpatcích. Zvedl oči od proudu modrých jisker, procházejících mezi jeho dlaněmi, a s otcovskou hrdostí oznámil: „Medicínský účinek takových proudů bude využíván dětmi našich dětí za sto let!" Většina posluchačů, kteří většinou museli stát, začala tleskat a někteří obdivně zvedli obočí. Občas, když byl aplaus nejsilnější, se stalo, že Nikola změnil pořadí svých ukázek. Czito stál pořád na špičkách. „Elektrostatické efekty jsou ve většině možností vhodné pro výrobu světla. Například -" Czito pochopil narážku, i když ho sledoval jen koutkem oka. „Můžeme umístit předmět z nehořlavého materiálu do uzavřené a nejlépe vzduchoprázdňé koule a připojit ji do zdroje vysokého napětí. Tím způsobíme, že molekuly plynu se začnou rychle pohybovat obrovskou rychlostí, a tím do koule začnou narážet jako biliony mikroskopických kladívek, dokud se úplně nerozžhaví!"

Přednáška se stala senzací, avšak Tesla s ní spokojen nebyl a nutil Czita, aby spolu znovu zkoušeli na téže scéně jako teď. Czito byl rád, když se mohl odploužit do své hotelové postele, a pak spal celý příští den. Naopak Tesla si chtěl Londýna užít jako královská návštěva. Po přednášce 28. ledna šli další večer na slavnostní večeři, pořádanou Londýnským královským institutem. Nikola Tesla byl čestným hostem.

Britové byli velice příjemní. Jako by chtěli vynahradit to, že byli tak paličatí a neústupní - a nakonec několik novinářů prohlásilo Galilea Ferrarise z Turína vrcholem v oblasti střídavého proudu.

„Město Turín, i přes jejich rozdílnou autentičnost, je ještě mnohem proslulejší než tvrzení pana Ferrarise," nechal se při koktejlu slyšet Tesla. „Ale když to řeknou Angličané o mně," připustil Nikola o několik dní později Czitovi, „budou to ti nejkouzelnější lidé pod sluncem."

Tato poznámka mu přišla na mysl, když si vzpomněl na pocty, kterými ho zahrnovali v Královském institutu. Předsedal mu Lord Rayleigh, největší fyzik a vedoucí Královské společnosti, u stolu pro padesát lidí, se sloužícím za každou židli. Když předseda zazvonil stříbrnou lžičkou o křišťálovou sklenici, banket o dvanácti chodech a mnoha připitcích se chýlil ke konci. Rayleighova řeč skončila slovy: „Ačkoliv mnoho z nás mělo to štěstí vás včera večer poslouchat, je několik méně šťastných, kteří mne požádali, aby všichni z našeho středu jednou mohli pyšně říci svým vnoučatům: „Já jsem velkého Teslu také slyšel!"

Byly slyšet výkřiky. „V souvislosti s tím," pokračoval Rayleigh, „vás žádám jménem Královské společnosti, abyste nás poctil ještě jednou převratnou a fenomenální přednáškou s ukázkami."

Tesla se postavil a odpověděl: „Můj drahý pane, přeceňujete schopnosti jednoho vědce." Vyzřel ze sebe tato podivná slova se zavřenými očima a přitom se uklonil, více než obvykle, což bylo přijato s nadšením. Přesně vystihl britskou zálibu ve skromnosti. Byl nucen zvednout ruce, aby sál utišil a opět získal slovo. „Prosím Královskou společnost za odpuštění, ale můj rozvrh je opravdu neměnný. Děkuji vám - z hloubi vědcova srdce - jak za tuto báječnou hostinu, tak za vaši lichotivou žádost. Ale drazí pánové, k mé velké lítosti, musím odmítnout."

Na konci dlouhého stolu se rychle sešli Sir Frederick Bramwell, profesor Crovkes, Lord Dewar a Lord Rayleigh. Předseda na své spiklence kývl hlavou - a po celé délce stolu se ozvalo zvědavé šeptání. Pánové se zahleděli na osobnost v jejich středu. Sir James Dewar uchopil s hraným hněvem Teslu za ruku a i s ostatními pány ho vyvedli na chodbu, zbytek lidí měli za patami.

Dav prošel přes plynem osvětlenou chodbu, ozdobenou portréty anglických vědců, a vešel do rozlehlé, tmavě obložené místnosti. Jediným zdrojem světla byl velký blikající lustr. Do jedné minuty stála celá společnost vtěsnána do této jedné místnosti.

Nikola si připadal jako král Artuš s mystickými dvořany na ilustraci v jedné dětské knize. „Rytíři“ obsadili všechny židle, až na jednu, zakrytou hedvábným přehozem. Lord Rayleigh kývl, Sir James Dewar odhodil tkaninu a velkolepým gestem naznačil Teslovi, že se má posadit.

Absolutně zmatený vynálezce se pomalu a opatrně posadil na židli, neschopen slova. V tom začala, nejdříve pomalu, celá Královská společnost aplaudovat, a to dělala tak dlouho, dokud rozpačitý Tesla nezvedl ruce a nezacpal si uši.

Sir James pohybem paže zajistil ticho. „Tak!“ vykřikl celý rozjařený. „Vše uchystáno! Nikdo, doktore Teslo, neseděl na této židli už třicet let, od té doby, co se stala trůnem Michaelu Faradayovi.“ „A tohle, pane -“ usmál se Dewar, když mu dali do ruky starou láhev a těžký křišťálový pohárek - „tohle, můj drahý pane, je poslední láhev jeho nenapodobitelné whisky, kterou má rodina, rodina Dewarů, zdědila před mnoha lety po velkém Faradayovi. Nepil z ní nikdo jiný než génius, a pokud budu žít, nikdo kromě génia z ní nikdy pít nebude. A teď, pánové, přijijme - na Nikolu Teslu, právoplatného Faradayova následníka, a na vše, co mu je drahé!“

„Tesla! Tesla! Tesla!“ Vypadalo to, že ne padesát, ale pět set hlasů volalo po Siru Jamesovi.

Když se opět vše uklidnilo, Tesla vstal, přivoněl k nektaru ve své skleničce a zdvihl ji do výšky. „Pánové, ačkoliv mi mnoho jazyků není cizích, vím, že lépe nevyjádřím své díky v jiné řeči - než.“ Všichni zatajili dech, „řeči Královské společnosti - které jsem měl tu čest přednášet a demonstrovat!“

Místnost vybuchla jako děti na školním dvoře. Tesla se napil ze sklenky. „A zítra večer mě uslyšíte!“

Byla to jeho nejlepší přednáška, ačkoliv Tesla ztratil pět minut skládáním poklon všem minulým i současným anglickým vědcům. Když skončila večeře se šampaňským, Czito Nikolu vyvedl ven. Téměř nikdo si jeho odchodu nevšiml. Po celém sále bylo slyšet, jak všichni začínají přednášet připitky. Nikola samozřejmě protestoval a skromně se bránil. Ale Czito dobře věděl, jaké záchvaty egoismu to vyvolává. Nebezpečné záchvaty, bezesné noci, duševní zhroucení a usmiřování... A kdo uzdraví velkého Teslu? Kdyby to tak věděli.

O týden později se Tesla s Czitem vylodili v Calais a odjeli vlakem do Paříže na nádraží Gare du Nord, kam dorazili brzy ráno. Na nádraží na ne nikdo nečekal. Teslu to podráždilo. Vzali si taxík a odjeli do hotelu „de la Paix“. V hotelu si dali kávu u nablýskaného baru, a když si Nikola objednal i loupáček, zlepšila se mu nálada.

Pařížská výstava pro něj byla zklamáním. Tesla se snažil, aby vypadal, že se mu líbí. Tytéž staré Leydenské láhve s týmiž praskajícími drátky, kouřící motory na uhlí, rachotící stroje a sem tam zářivé světlo. Hertz měl nějakou zajímavou ukázkou s magnetismem a Lodge prezentoval slibnou teorii o fascinujícím problému správného měření elektrických vln.

Když tento přístroj byl předváděn pro jednu nebo dvě místnosti plné Francouzů, zcela jedinečný motor na střídavý proud Nikoly Tesly zůstal úplně bez povšimnutí.

Několik dní před pařížskou přednáškou se Nikola ráno těžko probouzel. Cítil se, jako kdyby byl náměsíčný nebo chodil celý den na slunci, ale teď - konečně! - přednáškou své povinnosti splnil. A těžké psychické stavy spojené s jeho úspěšným návratem do Evropy, ač tomu Francouzi nechtěli věřit, překonával alkoholem.

Neustálé hlasité tukaní ho znovu probudilo. Přitáhl si na hlavu ještě jeden polštář a znovu usnul. Nechtěl se vůbec ukazovat na veřejnosti. Chtěl celé ráno odpočívat. Nebo celý den, když to bude nutné. Ale opět se ozvalo zaklepaní. To je určitě Czito. Pak skrz dveře uslyšel: „Telegram!“ Sundal si polštář z hlavy a zahučel: „Vstupte.“ Zatočila se mu hlava, ale posadil

se. Skleněný knoflík na dveřích - neviděl ho už někde - se otočil. Portýr měl na sobě burgundský oblek a „opičí“ klobouk. „Telegram, pane,“ řekl, přistoupil k posteli a nastavil tácek. Měkkost obálky a papíru, hezký vodotisk s hlavičkou hotelu de la Paix. Nikola roztrhl obálku a ještě než třesoucími se prsty rozložil papír, věděl, co bude v dopise napsáno. Popelavě bledý vynálezce nahlas četl: „Matka umírá. Rychle přijed'." Padl zpátky mezi polštáře a zasténal: „Ne!“

kapitola 17

Nikola přestupoval z jednoho vlaku do druhého a musel si už dávat osobně pozor na svoje věci, protože cestoval sám. Celý vyčerpaný uviděl svůj vlastní obraz v okně vlaku. Na hlavě mu ve vlasech roztával sníh. Sáhl si na hlavu, aby ho setřepal, ale uvědomil si, že to vůbec není sníh. Za tu dobu, co cestoval z Paříže, mu úplně zešedivěl pramen vlasů nad levým uchem. Byl vyzábělý, měl propadlou tvář a z odrazu v okně se na něj dívaly zapadlé oči. Báł se, že jestli zastihne svou matku ještě naživu, pouhý pohled na něj by ji mohl zabít.

Ale v posledních hodinách života vidí láskyplné oči jen to, co vidět chtějí. Djouka upřímně plakala, když vedle její postele klekl konečně její syn. Zdrčený Nikola jí dovolil, aby se ho dotkla. Milka a Marica se svými manželi opustily pokoj. Angelina, jeho nejmilejší, zůstala. Matka uchopila obrovské Nikolovy ruce a stále dokola opakovala jeho jméno s pokornou vděčností. Pomalu usnula. Smích jí na obličejí za celý život vymaloval stovky drobných vrásek. O několik minut později procitla, ale když ucítila jeho ruce, otevřela oči jen na nezbytnou dobu, než našla tvář. Než znovu usnula, žalostně zašeptala: „Nikki, můj Nikolo, Nikki, drahoušku, můj jediný Nikolo.“

Manžel Milky, nyní místní duchovní, stál u kuchyňského stolu a vítal nejslavnějšího žijícího Srba. „Díky bohu, že jsi konečně tady, Nikolo.“

„Když myslíš,“ zamumlal Tesla, stále pamětliv starých sporů.

Strýcové a tety, neteře a synovci byli z jeho přítomnosti nervózní. Otázky na Thomase Edisona a New York byly nevhodné, takže spíše převládalo trapné ticho. Nakonec Tesla doprovodil dva synovce k sousedům a zhroutil se na postel. Když se vzbudil, byl akorát čas na to, aby se svlékl, zavřel okenice a spal další čtyři hodiny. V jeho snech ho stále budili portýři, pak přišel Czito a nakonec jeho sestry. Náhle se s trhnutím probudil a představil si matku ležící zchřadlou na posteli. Rychle vstal a začal se oblékat, ale další vize matky se mu začla honit hlavou. Otevřela své zbožňující oči, usmála se a s nekonečným porozuměním mu přikázala, aby si odpočinul, a řekla, že pro něj pošle, bude-li ho potřebovat. Oddechl si a lehl si zpátky pod příkrývku z kajčího peří.

Spal celé odpoledne a celou noc a probudil se jako obyčejně několik minut před rozbřeskem. Sedl si, zívá, a když chtěl z postele vstát, všiml si mlhavého oparu za oknem. Žena podivného vzezření prošla skrz okno do pokoje. Díval se na ni, spíše fascinován než vystrašen, když rozeznal tvář i tělo své matky. Djouka se usmála, jak to uměla jen ona. Sám si chtěl stoupnout a jít k ní. Ale přízrak lehce zavrtěl hlavou. Nemohl ji následovat, ale v jejích očích četl, jako by to bylo napsáno na kameni: „Nikdy jsi mu nechtěl ublížit. Miluji tě a jsem s tebou teď napořád.“

Zazněla božská hudba. Nikola se nesnažil vstát a ani nevykřikl, když duch jeho matky vyplul z okna a rozplynul se. Byl naplněn klidem, který ještě nikdy nepoznal.

V tom okamžiku Djouka Teslová zemřela.

Když mu tu zprávu Angelina sdělila, stále ještě ležel mírumilovně v posteli. Přesto reflexivně, dokonce před tím, než zesmutněl, začal koktat a snažil se povědět jí o svém zážitku.

„Tak zaprvé,“ vysvětloval uplakané Angelině, „nebyl jsem zcela vzhůru - ne úplně. Ta hudba byla určitě z ranních bohoslužeb před Velikonocemi. Ten tvar zřejmě, zřejmě -“

„Přestaň, Nikki!“ vykřikla Angelina. „Přestaň s tím bohapustým vysvětlováním! Maminka je mrtvá. Slyšíš? Naše jediná matka je mrtvá! Nikolo - jsme teď sirotci! Nechápeš? Cožpak

nemůžeš být aspoň jeden den mým bratrem - a nechat někde toho vědce? Jen jeden den, jednu hodinu, jednu požeňnanou minutu?"

Náhle se rozplakal. „Odpusť mi. Prosím, zapřísahám tě, Angelino - odpusť mi.“ Stoupl si a dovolil jí, aby se na něj vrhla. Na krku ho pálily její horké slzy, více než elektrická rána vycházející z jednoho jeho pekelného stroje. Stále se nemohl odhodlat, aby ji obejmul.

Tesla dlouho nepoznal lásku. Žil raději ve svých vzpomínkách, byl často podrážděný, žárlivý a ke svým sestrám se choval chladně. Úplně zesláblý a těsně před zhroucením se stále hrozil toho, že se vrátí do New Yorku, „do reality“. Chtěl vyhledat svého přítele Szigetiho a netrpělivě čekal, až ho sestry budou prosit, aby neodjížděl. Na pohřbu se choval slušně a pronesl nádhernou řeč o matčiných příkladných schopnostech a jejím tajném dohlížení na jeho vynalézavého ducha. Ale to jen povzbudilo sousedy i vzdálené přátele, aby oblehli jejich dům a věnovali mu stále větší a větší pozornost, na což nebyl tělesně ani duševně připraven.

Nakonec našel azyl. Starý strýc jeho matky, Petar Mandič, v rodině považovaný za blázna a výstředníka, hnal svého osla stovky kilometrů, aby mohl truchlit nad svou zemřelou neteří.

Petar Mandič nevypadal jako mnich, spíše jako námořník, který přeplul každé moře, o němž se vědělo, i ty, která ani nejsou na mapě. Neměl žádné vlasy. Měl husté bílé obočí a dlouhou bradku, jako permoník. Nikdy si ji nečesal, ale stále ji žmoulal v ruce. Jeho velké modré oči velice připomínaly Nikolu. Vědec a mnich měli také společné představy, jak si v rodině šeptali - proč by jinak měl světec a ateista stejné myšlení?

„Bylo to velké překvapení, že se tvá matka vůbec vdala,“ řekl Mandič nad prvním pořádným jídlem, které po třech dnech jedl. „Djouka byla jako Popelka! Nejmladší dcera a posluhovačka nemohoucí matky. Její sestry chodily do školy a vyrůstaly jako ostatní děti. Ale ne tvoje matka. A Milutin, synovce!“ Mandič ponořil prsty do své bradky. „Tvůj otec byl v té době dosti nespoutaný. Kavalerista, který měl do důstojného muže, kterým se měl stát, opravdu daleko. Když už se zvažovala jeho nabídka k sňatku, vzal jsem ho s sebou na Velebici do poustevny, která je mi už čtyřicet let domovem. Tam se rozhodl, že se stane popem. To ale nebránilo sňatku s Djoukou.“ Bezzubými ústy rozžvýkal kousek chleba. „I tak byla jeho zbožnost upřímná. Viděl jsem, jak se den ode dne měnil. Vezmu tě tam, synovče. Odjíždíme za dva dny.“

Všichni v rodině vykulili oči. „Myslíte, že předěláte Nikolu Teslu - vynálezce jako před ním jeho otce?“ zasmál se Nikola.

Po dlouhém mlčení a dlouhém pohledu do Nikolových očí Mandič odpověděl: „Ne. Bůh s tebou má jistě podivnější plány, než je víra, chlapče můj. Kdyby měla církev jen nepřátele, jako jsi ty, nebyly by kostely ani potřeba.“

Tesla pozoroval mrkající oči svého strýce. „Zítra si sbalím. Jak říkáte, pozítří vyrazíme. Teď všem popřeji dobrou noc.“ Potom odešel z pokoje.

Druhý den ráno byl celý dům vzhůru nohama. Chleby, maso, hrách, domácí víno - které Petar Mandič velice ocenil - vše bylo připraveno. „Vejde se tohle všechno a ještě my dva na tvého osla, strýčku?“ zeptal se Tesla.

„Ne, Karel Veliký půjde přivázan za kočárem.“

„Kočár, strýčku? Jaký kočár?“

„Ten, který dneska koupíš a věnuješ poustevně výměnou za lůžko a za poznání věcí, o kterých až do smrti nikomu nepovíš.“ Bláznivý mnich civěl na svého synovce jako hazardní hráč, který navrhuje neobvyklou sázku.

„Aha, tak tenhle kočár,“ zasmál se Tesla.

Cesta trvala dva dlouhé dny. Nikola byl tak šťastný a vzrušen, jak snad dosud nikdy. Cítil stejné vzrušení, které ho provázelo, když byl první den v Americe. Ale to, o čem snil teď, nebyla sláva ani bohatství.

„Goethe řekl: Člověk se lehce unaví nekonečnými slovy popisujícími krásu přírody,“ poznamenal Tesla směrem ke svému strýci. Kočí zastavil, aby napojil koně. Ocitli se v krásné

jarní přírodě v horách. „Na tomhle místě by měl malovat každý malíř a všichni ostatní by zmlkli v úžasu.“

Mandič přikývl a přimhouřil oči při pohledu na obrovskou borovici vysoko na srázu. „Tento údiv je mým chlebem a máslem, synovce. Je to základní kámen každé modlitby.“

To bylo všechno, co na dalších šest hodin řekl. A stačilo to.

„Víš, že jsem ti měl jít za kmotra, Nikolo?“

Kočár hlomozil směrem k hostinci, ležícímu ve stínu Velebice, která se tyčila nad ním a v pozdně odpoledním světle vypadala jako fialová.

„Ještě jsem o tom nikdy neslyšel ani slovo!“ odpověděl Nikola s údivem. „Co tomu zabránilo, strýčku?“ „Přání tvé matky,“ řekl Mandič. „Ale ona si vás vážila!“ řekl Nikola.

„Zdaleka ne, chlapče, zdaleka ne. Vážila a bála se mě. Protože já jsem byl ten divný, jako ty. Vždycky jsem byl takový a vždycky takový budu.“ Podíval se přímo před sebe a oči se mu rozzářily.

Svůj příjezd do poustevny oslavili chlebem, sýrem a vodou.

Jak už to bylo dávno od té doby, co Nikola cítil vůni prastarého jehličí pod nohama? Od té doby, co pozoroval lišejník na rozpukané skále? Od té doby, co studoval skvrnité cypřiše, vrásčité a pokrivené jako prsty starých farmářů? Určitě ne od té doby, co mu bylo sedmnáct a jeho otec ho schoval v horách, daleko od války, stále žádající mladé muže. Ale, pane bože! Byl slabý. Nebo to bylo věkem? Nemohl nabrat dech. Nemohl vyběhnout svah, slézt na druhé straně a najít cestu domů.

„Nejdřív si odpočiň, blázne,“ pokáral ho Petar Mandič. „I kdyby ti bylo dobře, bude to trvat několik dní, než si zvykneš na řídký vzduch. Zůstat tady nahoře a naživu je těžké pro městského kluka, jako jsi ty. Vezmi si nějakou knížku do postele a zůstaň s ní celou noc. Uvidíme ráno.“

Jako vždy byl Tesla udiven, že na muže, který tak zřídkakdy mluvil, se Mandič vyjadřoval tak obratně a jistě jako zkušený řečník.

Mandič vypadal, že čte jeho myšlenky. Jeden z našich darů. Ten zatracený jazyk byl pro mě vždycky pokušením - pokušením k vytahování se. Trvalo mi padesát let to překonat. To se ti nikdy nepodaří. Ale Bůh tě miluje úplně stejně. Jako já. Dobrou noc, synovce.“

Než třetí den Petar Mandič někam odjel na Karlu Velikém a nechal Nikolu samotného, řekl: „Vrátím se, až budeš moci vyšplhat k vodopádu, aniž by se ti zatočila hlava.“

Tesla nejdříve chodil na krátké procházky. Na konci týdne se sbalil a chtěl být pryč celý den. Teď jeho klobouk a hůl sloužily jako výbava nadšeného horala.

U každého balvanu, na vrchu každé skalní římsy hledal něco, o čem cítil, že tam zanechalo stopu - něco dávno spatřeného a dlouho zapomenutého, z doby, kdy poprvé snil o vzducholodích plujících v oblacích bez jakéhokoliv dýmu, o obrovských větrných mlýnech vyrábějících energii, o monumentálních vodních kolech, tiše se otáčejících u paty vodopádu. Chtěl zakřičet dolů ze skály a uslyšet svůj hlas, hřmotný, odrážející se zpět, ale nestačil mu dech. Hlava se mu točila. Nadechl se z moře vzduchu. „Příliš řídký... nestačí...“ Náhle se usmál a rozhlédl se, jako by někdo vyslovoval jeho jméno. „Kyslík!“ Opřel se rychle o kmen stromu. „Vždyť bych... mohl rozsvítit celé nebe... jako žárovku.“ Zasmál se a ihned se rozkašlal.

Musel se utišit. Pustil pryč své myšlenky. Kdyby měl pravdu, celé nebe, s téměř žádným kyslíkem, by se dalo rozsvítit jako obrovská utěsněná lampa. Mohl by rozsvítit lodní lana pro podmořskou cestu kolem světa! Správně připravené nástroje by mohly přijmout tajné zprávy, a to téměř s nulovou spotřebou energie! Masová komunikace by se mohla stát mnohem snadnější než jakýkoliv drb šeptaný po vesnici. S milionem dolarů od Westinghouse by mohl pro tento účel postavit věže, posílající proud miliónům strojů. A všechno by bylo poháněno bezdrátově.

Prorazil by se svým střídavým proudem! „Tohle,“ mumlal, „byl jenom začátek!“

Vyškrábal se do strmého svahu a na vrcholu pozoroval pasoucího se kamzíka. Zasmál se. Při dalším lezení si roztrhl rukavice. Cítil se v řídkém vzduchu jako opilý. Kamzík zmizel.

Na kraji skaliska porostlého lišejníkem se vrátil ke své obvyklé rétorice, bez které patrně nedovedl být: „Dej mi místo, na kterém bych mohl na nebesích stát, a dostatečně dlouhý sochor a potom pohnu světem! Anebo ne! Podívej se pod sebe! Archiméde! Bud při mně“

Neopatrně skočil z třímetrové výšky na balvan, tvořící kraj cesty. Zastavil se o svah a seběhl dolů. Nohy ho poslouchaly jako zamlada, se samotou jako palivem a myslí jako motorem. Hrudník ho bolel. Studený pot se mu vsakoval do šatů. Za poslední hodinu urazil čtyři kilometry a hlavu si naplnil tolika plány, že je do konce života ani nezrealizuje. Ale tento den pro něj přichystal ještě něco víc. Byl si tím jistý. Mraky se honily. Už by se měl vrátit. Ale co je tohle...?

Přišel na kraj malého půdního převisu, kde byla země odkrytá. V dálce zaburácel hrom. Krajinu zastiňovaly fialové a šedivé mraky. Náraz větru mu zvedl límec. Usmál se a zabořil kovový hrot své hole do napůl shnilého pařezu a sešel o něco níže. Zde, v relativním bezpečí, pozoroval svou „návnadu“ a přemýšlel, jestli kovovým hrotem vyprovokuje obrovskou sílu.

Nad údolím pod sebou uviděl netvora, jak se blíží. Oblaka jako točící se voda mohutné řeky plné pěny, zalomené větve blesků zablikaly žlutavým světlem. O vteřinu později byl výhled zastíněn přívalem deště.

Asi o kilometr vlevo vykvetla světelná růže a vzápětí, když se objevila záplava deště, opět odkvetla. Byla to příčina a následek, jednoduché jako zapnutí elektrického dynamu. Kde byl blesk, tam byl i déšť. Vymyslet umělý blesk a Sahara by se stala zase zeleným pásem. „A to není všechno,“ šeptal ve svém úkrytu. „Počkej, Prométhee, počkej! Nepospíchej zpátky dolů ke svým smrtelníkům jenom s několika doutnajícími uhlíky!“

Klobouk mu ulétl a kutálel se po kraji převisu. Nikola přistoupil na jeho hru, riskoval svůj život, aby ho opět chytil. Na samém okraji se přidržel malého keříku a lapil klobouk ve vzduchu. Pobrukoval si radostí a pevně si ho nasadil na hlavu. Jeho kabát se plácal jako uvolněná plachta. Ucítil kolem sebe ve vzduchu elektrinu - seběhl asi padesát metrů po rozpukané skále a zastavil se. Vypadalo to, že mu prasknou bubínky. Na ruce se mu vztyčily chlupy. Otrásl se od hlavy až k patě.

Napravo od něj udeřil blesk a asi padesátimetrový cypřiš na svahu explodoval jako poleno, rozštípnuté dřevorubcovou sekerou. Tesla před netvorem cítil pokoru, ležel na zemi, oči upřené na kovový bodák své hole - své návnady.

Uslyšel nad sebou syčivý zvuk. Asi za vteřinu se zablesklo a ozval se výbuch hromu. Z hole nezbylo vůbec nic, ale mezi tisíci ohořelých třísek protékal potůček z kouřící kaluže roztaveného železa, zchlazené náhlým přívalem deště.

Atmosféra byla jako uvnitř Leydenské láhve - jeho hůl byla záporný pól, mraky nasycená zásobárna kladné energie a blesk „bezdrátové“ vedení. Byl svědkem obrovské transference přírodní energie. Lidé po celém světě byli svědky stejného ohňostroje každý den, aniž si uvědomili jeho potenciál. Benjamin Franklin, se svým klíčem na šňůře, byl první, kdo riskoval nebezpečí a povznesl se nad mýtus. A Nikola Tesla měl být ten, kdo jeho dílo dokončí.

„Jestli je Bůh,“ řekl a zvedl ohnutý hřebík ze své rozmetané hole, „jestli skutečně existuješ, jsi vědec v šatu kouzelníka - ale já vidím skrze tvé přestrojení!“ Ušklíbl se v nárazu větru. „Přede mnou neskryješ žádné tajemství! Pokaždé, když sešleš nějakou pohromu, abys mě zastrašil, ještě více se poučím. A jsem ještě silnější. Slyšíš! Ještě silnější!“

Sebral ze země ulomenou větev místo hole a pustil se dolů po uvolněné cestě k poustevně. Jediné, na co cestou zpět mohl myslet, byl blesk.

Dalšího dne ráno lysá hlava Petera Mandiče nakoukla poodhrnutou plachtou do cely, kde spal Nikola. „Tak už jsi v pořádku a vrátilo se ti tvé zdraví. Už jsem zpátky.“

„Ale, jak to víte?“

„Pták mi to řekl. Ted' se pojd' me najíst."

Nikola pozoroval podlahu z udusané hlíny a pak zvedl hlavu. „Oni s vámi tedy mluví?" zeptal se hloubavě.

„Samozřejmě že mluví," opáčil prastrýc.

Trval na tom, že Nikolu vyprovodí k nádraží, padesát kilometrů na jih. Ale po cestě neměl, co by řekl. Nakonec, když už se objevila lokomotiva, Mandič promluvil: „Poslouchej dobře svého adoptovaného kmotra, Nikolo Teslo. Protože už ho živého nikdy neuvidíš. Před koncem tohoto století ještě jednou pojeděš do této země vysokého nebe začít své opravdové dílo. Mezi koncem století a dneškem poznáš velké vítězství. A odměna za tvou monumentální práci? Tragédie. Tvůj úkol je, abys oba tyto úděly osudu uvítal s tímž nacvičeným a zdvořilým úsměvem."

Nikola se zmohl jen na udivené zavrtění hlavou. „Děkuji vám, Petare Mandiči," řekl. „Za všechno - děkuji, a sbohem, strýčku." Mandič otevřel náruč. Ke svému velkému překvapení ho Nikola objmul. Vypadalo to, jako by se loučil sám se sebou.

Část čtvrtá

NA VRCHOLU SVĚTA

kapitola 18

Čím více se blížil Paříži, tím častěji se lidé otáčeli a provázeli Teslu pohledem. Články v novinách a v časopisech se k němu stále hrnuly, aby je podepsal. Byly o něm. Na oslavné večeři na lodi Augusta Victoria svému hostu kapitán daroval plnicí pero a dubnový výtisk *Elektrického inženýra*. Když Tesla uviděl titulní článek, zčervenal. „Žádný člověk našeho věku nedosáhl takové univerzální vědecké reputace takového formátu jako tento nadaný mladý inženýr.“

„A stojí za to si všimnout,“ poznamenal kapitán, „že stále ještě máte dost pokory, abyste se začervenali, pane.“

Tesla mu podepsal časopis. „Pokory není nikdy dost, kapitáne.“ Podíval se na ilustraci v novinách, na které byl zachycen při přednášce. „Vidím, že budu muset začít pózovat pro fotografie“, řekl, protože se mu nelíbila jeho podobizna.

„A co dál, pane Teslo?“ „Pane Teslo! Jaké máte plány do budoucna, pane?“ Rozhlédl se kolem, na okamžik byl zmatený. Tohle bylo přístavní molo 49. A tohle byli novináři. Byl doma! „Pánové, mysleli byste si o mně, že jsem snilek, a hodně velký, kdybych vám řekl, co bych chtěl dělat.“ „Vyzkoušejte to, Teslo.“ „Vyzkoušejte to!“

„Mohu vám říci, že se těším se stoprocentní důvěrou na to, až budu posílat vzkazy bez jakýchkoliv drátů vzduchem a možná i zemí! Velice také doufám, že budu podobně posílat elektrický proud beze ztrát.“

„Nahradí to stejnosměrný i střídavý proud?“

Podíval se upřeně na tazatele. „Je velice pravděpodobné, že ovládneme energii, která je přítomná už v samotné atmosféře. Vlastně, nikdy ‚nevytváříme‘ energii - pouze ji převádíme z jednoho prostředí do druhého. Energie jediného blesku, například, kdyby se vzala a usměrnila, mohla by osvětlovat celý blok v New Yorku celou hodinu, nebo i déle. Proč pálit uhlí nebo plyn nebo dřevo nebo petrolej, když slunce, mořské vlny, celá země obsahuje mnohem více energie, než bychom mohli pravděpodobně využít za milion let!“

Reportér zalapal po dechu. Podíval se na své desky a uvědomil si, že si nezapsal ani jediné slovo. „Máš to, Charlie?“ zeptal se muže vedle sebe.

Westinghouse se nenechal vylekat. Myšlenkové války mezi Teslou a jeho vlastními inženýry urovnával osobně. Bránil své *zázračné* dítě proti Edisonovi a patentovým pirátům, byl jednočlennou armádou. Ale tohle pondělní ráno byly jeho oči zarudlé, ruce se mu třáslly a dech byl cítit alkoholem.

Poprvé byl Westinghouse rád, že nemusí Teslovi potřást rukou. Prošel laboratoří, jako vždy, ale jeho nadšení bylo to tam. Chvilí se procházel v Teslově kanceláři, pak se ale sesunul na židli a zasténal. „Mám potíže, Teslo,“ řekl, „mám toho plné zuby. A to znamená, že potíže máte i vy.“

Velký Tesla si sedl za svůj stůl. „Pane Westinghouse,“ vzbuzoval důvěru a měl šarm, „řekněte mi, co mohu udělat, a už jako by to bylo uděláno!“

„Cožpak to nechápete - sakra! Teslo, vůbec nevíte, jak je to pro mě těžké!“

Teslova tvář se udiveně zachmuřila. A Westinghouse pokračoval: „Chráním jsem vás podle všech svých možností. ‚Nech ho pracovat‘ bylo moje krédo. Nech obchodníka obchodovat - a vynálezce vynalézat. Já jsem obojí, k čertu s tím, proto vás obdivuji, Teslo. Vy jste nejlepší. Věděl jsem to první. A teď to ví celý prokletý svět. A přitom vůbec nic z té své - předpovědi - nic nemám. Počkejte! Žádné řeči. Jen poslouchajte.“

„Edison a Thomson začali jako General Electric. Teď je oba k sobě připojil Morgan!" vypoukl oči, když vyslovil toto jméno.

„Dostali několik milionů dolarů a byli vypuštěni ,na pastvu"! Ne jako vynálezci, ale jako obchodníci. Morgan chce ten samý monopol, jako má na železnici, i v elektřině a prezident Harrison nemá nic, co by mu v tom zabránilo. Malé společnosti padají jako kostky domina. Morgan na mě doráží vším, co má. A nejpolitovánímhodnější věc je, pane Teslo, že já jsem málem podlehl. Ale jeho přísluhovač, člověk jménem - no - Coffin, byl známý zločinec, a tak se ve mně něco vzbouřilo!"

Nikola vyskočil. „Tleskám vám, pane!"

Westinghouse se také postavil. „No tak, sakra, Teslo. Sedněte si prosím! A počkejte, dokud neskončím, než vůbec začnete čemukoliv tleskat! Domluveni?" Tesla lehce přikývl. Jeho host si prohlížel prodloužené stíny. „No dobře. Kde jsem to skončil? Tak! - jediný způsob, jak zůstat na hladině, bylo přistoupit na Morganovu hru. Zatímco jste byl v Evropě - dostal jste mou kondolenci?"

„Bylo to od vás velmi hezké, pane."

Westinghouse přikývl. „Zatímco jste byl v Evropě, něco jsem tu sám na vlastní pěst podnikl - připojil jsem několik malých elektrických společností do Westinghouse Electric and Manufacturing Company. Ano, stal jsem se prezidentem své vlastní společnosti. Ale mám teď řadu ředitelů a skupinu viceprezidentů a pokladníků a vicepokladníků, kteří jsou všichni zavázáni pracovat a jednat se světem podle George Westinghouse. Kromě jednoho bodu, ve kterém jsou - do jednoho - spojeni proti mně." Přimhouřil oči, stále se díval na stíny a pokračoval: „Ten bod jste vy, pane Teslo. Vy a smlouva, která patrně oslabí Westinghouse Electric and Manufacturing Company do té míry, že J. P. Morgan si mě dá k obědu." Vzrušený průmyslník se odvážil a podíval se svému hostiteli přímo do očí. Jako obyčejně ho Nikola udivil. Vynálezce se na něj díval se soucitným úsměvem na tváři.

Westinghouse začal: „Musíte mě pochopit, já -"

„A teď je zase na mně, abych vás přinutil mlčet, pane Westinghouse!" prohlásil Tesla, majestátně zvedl ukazováček a zmáčkl tlačítko na kraji svého stolu. Na okamžik si jeho host představil ve své morbidní fantazii, že bude zničen na místě svou elektřinou. Ale otevřely se dveře a hezká plavovlasá sekretářka vstoupila do kanceláře.

„Slečno Arbusová, prosím, přineste mi složku Westinghouse."

„Hned, pane Teslo!"

Oba muži na sebe upřeně hleděli. Westinghouse otevřel ústa, aby promluvil. Tesla zvedl ruku a otočil se jinam. Ani jeden z nich se už nepohnul, dokud se neobjevila slečna Arbusová a nepodala Teslovi desky. Prolistoval je a vytáhl několik hustě popsaných stránek.

„A teď, pane," řekl rychle, „opravte mě, udělám-li chybu. Roztrhám tuhle smlouvu a vy získáte kontrolu nad svou společností?"

„Ano."

„Když ji nechám neporušenou a budu vyžadovat její plnění, vaše společnost zanikne?"

„Do roka určitě ano."

„Rozumím. A teď mi řekněte, když se udržíte, budete se snažit, tak zatvrzele jako vždy, prosadit ve světě můj systém střídavého proudu?"

Westinghouse zamrkal a pak odpověděl: „Nikdy jsem nechtěl, abyste nesl finanční břemeno, Teslo, ale mé záměry -"

„Pane Westinghouse, prosím, abyste se držel vlastních slov. Přejděte k věci a jednoduše odpovězte na mou otázku, když budete tak laskav."

Westinghouse zřítověl. Ale Tesla byl se sebou spokojen. Hrál si s likvidací smlouvy, slibující udělat z něj jednoho z nejbohatších lidí světa. Pro něj byl střídavý proud pouze jedním z úspěchů. Mohl by být ještě mnohokrát milionářem. Teď ho zajímala jenom jedna

věc: zlý diktátor a mocný muž před ním rudnul jako pokáraná sekretářka. Westinghouse by se před ním mohl plazit po kolenou a poslouchat ho na slovo.

Westinghouse vstal a řekl: „Ano, budu v tom pokračovat, tak zarytě jako vždycky, pane Teslo. Vlastně své snažení ještě zdvojnásobím. Stojíme teď na rozcestí. Bud' naše spolupráce bude marná a Westinghouse a střídavý proud skončí, anebo s vaší nezměrnou obětí Morgana převálcujeme a porazíme. Ano! Ano, přinesu světu střídavý proud, s vaší pomocí - a ne pomocí Morgana, Edisona, Goulda, Fricka nebo jiného zloděje, lháře či sabotéra, který mi stojí v cestě!"

„Pak je moje odpověď, pane Westinghousi, jednoduchá." Tesla tleskl rukama a všiml si, jak je jeho host napjatý. „Tady je moje kopie vaší přeštědré smlouvy. Víím, že její dvojče v Pittsburghu stihne stejný osud." Díval se hostu do očí, roztrhl stránky na půlky, na čtvrtky a vyhodil papíry do koše. Westinghouse nasucho polkl.

„Tak!" oprášil si Tesla ruce. „Už neexistuje. Začneme znovu. Stál jste při mně, pane - teď stojím já při vás. Od této chvíle sama historie může říct, zda jsem génius, nebo šílenec! Je možné, pane, abyste z toho měl nějaký opravdový užitek?" Tesla si narovnal límeček.

Westinghouse se na něj plaše podíval: „Vy umíte číst myšlenky, pane Teslo. Mohu vás pozvat na pozdní oběd?"

„S radostí, pane Westinghousi. Ale musím být rychle hotov."

A tak Nikola vyhodil z okna milióny, dost možná miliardy dolarů. S žádným jiným gestem by nemohl být tak spokojený.

kapitola 19

Peníze pro něj nikdy nebyly důležité. Ani když byl úplně na mizině, ani když byl boháčem. Ale čas, to byl úplně jiný problém. George Westinghouse telefonoval, v chmurném lednu roku 1893, velkou novinou: Chicagský světový veletrh 1893 měl být osvětlen výhradně střídavým elektrickým proudem! Tesla pozorně poslouchal a pak se ohradil: „Ano, ano, pane Westinghousi - Kolumbijská expozice, samozřejmě. Jsem za to opravdu vděčný, skutečně. Ale zároveň mám teď mnoho práce. Doufám, že tahle akce v Chicagu nebude zasahovat do mého výzkumu!”

Pokud byl Westinghouse v Nikolově kanceláři velice pokorný, rychle na to zapomněl. „Zasahovat? Teď mě poslouchejte, pane Teslo!” Tesla oddálil sluchátko od ucha. „Slíbil jsem vám, že zdvojnásobím své snažení, aby váš systém zvítězil. Tahle ‚akce‘, jak tomu říkáte, bude zanedlouho největší představení, jaké kdy svět viděl, a celé bude osvětlené našim světlem. Celá ta zatracená noc bude pomníkem vašeho génia! Můj bože, jenom vy se na to můžete dívat jako na překážku! Raději byste měl věřit, že to bude zasahovat - do vašeho výzkumu a celého zatraceného vědeckého světa. Bude to show, kterou tahle země ani Kelvin a jeho Niagarská komise ještě nikdy neviděli! A vy tam budete, pane Nikolo Teslo. Vy tam budete, vy moderní čaroději s rolničkami!”

Už se zase Westinghouse zabýval královstvím své i Teslovy technologie. Jeho nabídka za osvětlení současného Versailles byla jeden milión dolarů, přesně polovina ceny, kterou si určila General Electric. To byl krok, který se naučil od samotného Torna Edisona - jít pod cenu, ztratit peníze, když je to nutné, ale udělat takový trhák, že jeho popularita vše vynahradí.

V únoru roku 1893 na krátkém turné s přednáškami, které bylo zastíněno světovým veletrhem, zvětšil Tesla toleranci Americké vědecké veřejnosti ke svým limitům. Jeho přednáška ve Franklinově institutu ve Philadelphii vyzněla jako řeč mystika, ne inženýra. Začal mluvit o „božském orgánu“, oku, a řekl, že myšlenka začíná tam, kde může být mysl čtena tímto zkoumajícím okem. Vrátil se k Helmholtzovi a k „jednomu z nejpozoruhodnějších pokusů v dějinách vědy“ a popsal toto vědecké „vidění“ v absolutních temnotách. „Prozřetelnost očí“, vysvětloval Tesla těm, kteří nedovedou pokus sami opakovat, byla „spojena s velkou energií představivosti.“

„Když se rozumu představí náhlá myšlenka nebo představa, existuje - jak říkám - zvláštní, někdy bolestivý pocit prozřetelnosti, pozorovatelné dokonce i za jasného denního světla. Osobně vám o tom nemohu nic říci. Ale tuto zkušenost potvrzují populární výroky po celá staletí, od ‚Heuréka!‘ až po ‚Vidím světlo! a Jasná myšlenka!‘“ Pokračoval popisem, co oko vnímá, a hovořil o podstatě světla. Po třech hodinách ukázek posílání a přepínání elektřiny v tuctu různých forem se také zmínil několika slovy „o věci, která stále naplňuje mou mysl, a která se týká života všech. Myslím tím přenos signálů nebo snad energie na jakékoli vzdálenosti bez použití drátů.“ Přerušil ho kašel a šoupání nohou. Trpělivě se zasmál a požádal Kolmana Czita, aby přinesl Geisslerovou trubici na kraj pódia, asi deset metrů od něj. Na Teslův dotek začala bzuchet jakási aparatura a trubice na konci pódia se rozsvítila výkonem pěti kilowattů. Ozval se potlesk a vzrušené komentáře. Publikum si opět získal.

Pokračoval dál, všechny udivoval a mátl, až vše ukončil se svou obloukovou lampou. „Tato vysvětlení nových jevů musejí být pojata jako snahy studenta připraveného se sklonit před jakoukoliv lepší interpretací. Když se splete student, nemusí to vlastně nic znamenat, ale když udělá chybu velký mozek, svět za jeho chyby musí draze zaplatit.“

Osvětlení Geisslerovy trubice, kterou o čtyřicet let později zdokonalil Judge Learned Hand, bylo prvním představením bezdrátového telegrafu, nebo jak to tehdy znal tehdejší svět, rádia. Totéž představení na úplném konci podobné přednášky bylo prezentováno asi o měsíc později v St. Luis před National Electric Light Association. Kdyby Tesla začal přednášku touto ukázkou a vypustil mystické rozumování, bylo by tvrzení Guglielmo Marconioho o dva roky později považováno za pirátský výzkum.

Co se Nikoly týkalo, měnil tvář vědy každý den. Někdy si svět jeho činností všiml a dával pozor, jindy sklízel obdiv pouze mezi svými asistenty. Často byl ten jediný, kdo si všiml svého úspěchu. Pro něj byly ukázky na veřejnosti všeho druhu stejné jako patent opravdovosti.

Chicago bylo po zimě 1892-93 velmi chudé, unavené město, masa strojů a budov, zřejmě postrádající jakýkoliv život: šedivé kanály, vyvýšené násypy pro vlaky, šedivé silnice, ledový šedivý déšť a šedivé fronty na chléb, to vše po znovuzvolení Clevelanda prezidentem Spojených států. Ale na periférii této obrovské metropole vyrostl blyštivý zázrak - „město zítřka“ - výstaviště 1893.

Stavba výstaviště podporovala obchod a konec dubna 1893 dával jistou naději, že krize skončí. Američané z každého státu po celé zemi se začali sjíždět do „větrného města“. Za několik dalších měsíců jich přišlo a otevřelo ústa údivem asi 25 milionů, to jest třetina celkové populace.

Prvního května, kdy bylo oficiální otevření, se sešlo půl milionu lidí, aby vyslechlo řeč prezidenta Clevelanda, připomínající s ročním zpožděním čtyřsté výročí objevení Ameriky. Ale této malé opožděnosti si všiml málokdo. Mnohem větší zájem byl o klíč vyrobený ze slonoviny a zlata, který měl Cleveland v ruce. Tímto klíčem odemkl spínač spouštějící obrovské množství střídavého proudu. I přes varování zmateného Edisona bylo toto velikánské množství energie svěřeno do rukou vrchního velitele armády Spojených států.

Pouhým otočením prezidentova zápěstí se asi dva čtvereční kilometry budov rozsvítily. Odrazy v bazénech zdvojnásobovaly osvětlení ozdobených pavilónů všech možných tvarů. Prapory stoupaly po stožárech bez dotyku člověka, fontány stříkaly, vodopády byly osvětleny bodovými světly, objevovaly se nápisy. Mezi výkřiky a potleskem zástupů bylo „město zítřka“ otevřeno obchodu.

Tesla už si prohlédl tyto divy odpoledne den předtím. Neoficiální patron Světového festivalu se procházel, oblečen v černých šatech, a působil senzaci všude, kam přišel. Monsieur Ferris, též v černém, mu soukromě předvedl své nové kolo, padesát metrů vysoké. Vešlo se do něj šedesát křičících lidí a rotovalo v prostoru. Účel byl vylekat všechny muže, ženy a děti, které vylezly nahoru. Tesla si sedl naproti Ferrisovi a oba vypadali jako upíři. Ferris dal znamení hlavou. Za několik sekund to trhlo vědcovou hlavou dozadu a zcela bez zábran se začal smát. Pak stroj zastavil a velký Tesla znovu nasadil svou masku, přestože jakási známka veselosti mu v jeho očích zbyla. Vystoupil ven a počkal na svého společníka na pevné zemi.

„Až přijedete do New Yorku, monsieur, budu mít tu čest předvést vám něco z mých ‚veselých‘ přístrojů, mistře!“ Ferris se uklonil. Rozloučili se a Tesla se vrátil ke své roli génia na výstavě.

Zdvořile si prohlédl Edisonův pavilon a prohlásil, že ukázka kinetoskopu byla „názorná a vysoce zábavná“. Vzpomněl si na prohranou noc s Williamem Thomsonem v Paříži a byl více než kdo jiný přesvědčen, že jeho systém střídavého proudu vyhraje zápas o Niagaru. Snažil se na své potenciální vítězství vůbec nemyslet - to byla strategie, kterou propagoval Kolman Czito.

„Plívl bych Edisonovi do očí!“ řekl Czito. „Pak bych ho praštil do hlavy, až by mu praskla lebka, a stoupl bych mu na nohu!“

„Můj milý Kolmane, já jsem, a na to pamatuj, synem pravoslavného popa. A také srbský Chorvat, a ne chorvatský Srb. A konečně," kývl na přítele, aby přišel blíž, „cikáni na trhu u nás doma mají pěkné přísloví: Ten, kdo plivne na krále, nese urážku sám. A tak jenom Edison, který sem nepřišel, jak vidím, bude potřebovat asi kapesník!" Tesla pokračoval: „Abych řekl pravdu - velkým zdejšími vynálezem je nadzemní elektrická železnice, ale její budoucnost čeká v podzemí, pod ulicemi města! A další poklad, který najdeš v Pavilonu žen, slibuje, že místo aby se oblečení zapínalo na knoflíky, v budoucnu se bude spojovat malinkými háčky po celé délce. Žádný gentleman to nebude nikdy nosit, ale musím připustit, že zvuk, který to při zapínání vytváří, je dosti lákavý. Pokračuj dál, Kolmane - musím tě poslat zpátky do laboratoře, za několik dní. Ať se ti tu líbí!"

Tesla přišel na svou vlastní expozici do Westinghausova pavilonu. Našel tam řadu stolů, přeplněných věcmi, které stručně připomínaly historii jeho vynálezů až do současnosti. Podíval se nahoru a byl překvapen, když si všiml dvou pohledných mladíků, prohlížejících si jeho přístroje. Vůbec se nevzrušovali jeho přítomností. Zapnul spínač a rozsvítil asi tucet žárovek, osvětlujících taková jména jako Faraday, Franklin, Hertz a jméno jeho oblíbeného srbského básníka „Zmaj" Jovana. Oba mladíci se široce usmáli a Tesla si uvědomil, že jsou patrně bratři. Všichni tři zůstali tiše. Tesla zapnul další tlačítko a velké zlaté vejce začalo na okrajích svítit a rotovat kolem své osy, až se nakonec postavilo na špičku. Točilo se tak hladce a rychle, že to vypadalo, jako by se vůbec nehýbalo. Takle laická ukázka magnetických zákonů, ovládajících střídavý proud, se nazývala „Kolumbovo vejce". Měl to být vrchol celé expozice, přestože vědci jej příliš neuznávali. „Perfektní trik, pane!" vykřikl jeden z bratrů, hladce oholený. „Dovolte mi, abych vám také něco předvedl, jestli smím. Máte hodinky?"

Tesla vytáhl své kapesní hodinky po dědečkovi, které nikdy nenosil na řetízku, a podezřívavě je podal mladíkovi, který se sebevědomě usmál. Pak se zeptal: „Pan Tesla, nemám pravdu?" Vynálezce přikývl, a když se chtěl řádně představit, vousatý bratr podal prvnímu do ruky palici. „Tesla, který předstihl svůj vlastní - čas!" řekl mladík a s úsměvem udeřil palicí do drahocenných hodinek.

Tesla, neschopný slova, byl požádán, aby zachoval klid. Zbytky hodinek vhodili do připraveného sáčku. Třikrát jím zatřepali. Tesla vykulil oči. Druhý bratr otevřel sáček a vytáhl z něj neporušené hodinky.

„První zhlédnutí nového triku je vždycky pozoruhodný šok, nemám pravdu, pane Teslo?" řekl sebevědomý mladík a podal mu zpátky hodinky. „Ale dovolte, abych vám představil svého bratra Dashe a sebe - Harry Houdini. Jsme vaši velcí obdivovatelé. Oplatíte nám to?"

Tesla přimhouřil oči. Na jeho rtech se objevil chladný úsměv. „Jestli je vaše drzost, mladíku, důkazem vašeho nadání, něco uvidíte. Zítra je zahájení veletrhu. Čas bude mluvit za nás za všechny." Pak se všichni rozešli - on i dva největší kouzelníci své doby.

Tesla ohromoval desítky tisíc přítomných svým zahajovacím projevem. Nebyla to odborná přednáška, ačkoliv se několikrát dotkl základů své vědy. Stále ještě rozzloben kouskem mladšího Houdiniho, se Tesla oblékl do bílého fraku. Vrcholem jeho expozice bylo dvě stě tisíc voltů střídavého proudu, procházejících jeho vlastním tělem - přičemž ještě po několik minut mu z hlavy a vlasů tekly proudy jisker.

Na rozdíl od jeho oficiálních přednášek jeho představení mohly navštívit i ženy, lačné vidět jeho divy. Pověsti o jeho životu nebezpečných výkonech se mísily se skazkami o jeho uhrančivých očích a šarmu ‚starého světa'. Tesla byl rád, že mohl okouzlovat zástupy žen, alespoň na veřejnosti.

Po svém triumfu na Světovém veletrhu měl Tesla jak v obecném povědomí lidí, tak i ve vědeckých kruzích mnohem větší úspěch než Edison. Byl největším vynálezcem. Stal se také nejvíce vyhledávaným starým mládencem v New Yorku. Restaurace „U Delmonica" se pro něj stala příliš nápadným místem. Velké peníze se začaly hrnout do nově otevřené restaurace „Waldorf" na Třicáté čtvrté ulici a Páté Avenue a Tesla, alespoň co se týče večeří, se tam

přestěhoval s nimi. Vůbec nevadilo, že majitel, plukovník John Jacob Astor, byl mimo jiné členem Niagarské komise.

V lednu roku 1894 na večírku pořádaném k oslavě vydání sbírky Thomase Commerforda Martina *Vynálezy, výzkumy a spisy Nikoly Tesly* představil Martin Teslu redaktorovi časopisu *Století*, tehdy nejpopulárnějšího seriózního časopisu v Americe. Roberta Johnsona, vysokého slušného gentlemana s blondatými kotletami doprovázela jeho manželka Katharine, která byla známá nejen svou krásou, ale i chytrostí.

„Předchází vás výborná pověst, pane Teslo," bylo všechno, co byla paní Johnsonová schopna říct. Její manžel pokračoval:

„První případ, kdy má krásná žena použila slabého výrazu."

Tesla se uklonil. „Zvěsti o vaší kráse nelhaly, madam." Něžně se na ni podíval. „Zastírá i překrásnou vůni tohoto parfému."

Katherine Johnsonová otevřela ústa, aby vědci poděkovala za jeho kompliment, ale nevyšlo z ní ani slovo. Hluboce se mu zadívala do očí, které náhle změnilly barvu z tmavě modré na šedou a ze šedé znovu na modrou. Kolem něj se všechno v místnosti pohybovalo jako ve třpytivém kaleidoskopu. Celá její bytost byla zalita vlnou tepla, sálajícího z jeho planoucích očí.

Uvědomila si, že jí její manžel uchopil za ruku. Nakonec se vzpamatovala. „Nejsem žádná kráska, pane Teslo, určitě žádná velká kráska. Ale pokud je vaše přehánění pouze míněno jako kompliment, prosím, přehánějte ještě o trošku více."

„Počkejte - počkejte, až si přečtete přednášku pana Tesly o oku, pane Johnsone!" Commurford Martin zakoktal, doufaje, že změní téma rozhovoru. Ale Johnson zdvořile vrátil konverzaci tam, kde začala. „Už jsem ji četl, Martine. Cožpak si už nepamatujete, jak jste mi to ukazoval? Báječné! Zvláštní! Fenomenální a bizarní! Snoubí se v tom poezie a věda, pane Teslo. Ale nakonec, pane, souhlasíte, že oko je okno do duše, a proto je vaše první poznámka tak velice příhodná. Bytost mé ženy je, ačkoliv velice pohledná, pouze loďka nesoucí její duši. A právě ta jí dělá tak krásnou - protože ona má obrovskou duši."

„Pánové, pánové!" protestovala Katherine Johnsonová. Dívala se přitom na Teslovu tvář o něco déle, než bylo vhodné, a pak se usmála na svého manžela. „Ještě jsem neslyšela nikdy tolik komplimentů - nebo možná jsem se ještě nikdy necítila tak rozpačitě."

„Pak tedy musíme my tři spolu večerět pravidelně," řekl Nikola „a vykouzlit ruměncem na vaši tváři každý týden!" Oba Johnsonovi se zasmáli jako děti. Tesla se k nim připojil a všiml si překvapení Commerforda Martina, hraničícího se zděšením. Nikola, protože ho chtěl ještě více šokovat, se naklonil k Robertu Johnsonovi a jako na divadle zašeptal: „Musím říct, že kdybych vás více neznal, myslel bych si, že jste na svatební cestě, pane Johnsone."

„Dokud budu ženatý s Kitty, budu na svatební cestě, pane Teslo," odpověděl Johnson. „To říká šťastný manžel, kterému chybí jen pár let a dvě děti do ráje."

Martin ještě nikdy neslyšel Teslu takhle mluvit. Zavolal hlasitě vrchního. Nikola intimním hlasem pokračoval: „Blahopřeji vám oběma. Opravdový básník si bere opravdovou múzu - jak velice šťastné pro oba!"

Robert a Katherine Johnsonovi poděkovali.

„Dewar's a sodu pro mě, pane Martine," řekl Tesla. „Jsem si jist, že už jsem vám říkal, proč jsem začal dávat přednost Dewar's před ostatními whiskami."

„Poslední láhev Dewar's Michaela Faradaye - ano, ano! Ale musíte to říct panu Johnsonovi! Báječná perlička pro časopis - opravdu kus!" řekl Martin.

Katherine uchopila ruku Nikoly Tesly a zašeptala: „Tak to musíte říci i paní Johnsonové."

Od této chvíle se jejich osudy úplně změnilly.

Domek Johnsonových na čísle 327 v Lexingtonu byl skutečným salonem s dobrou pověstí mezi literáty, ale když vešlo ve známost, že se stal útočištěm Nikoly Tesly, pozvání od redaktora časopisu *Století* se stala nejmítanějšími ve městě. Jednoho večera Kitty, protože

chtěla potěšit svého „milého Teslu“, pozvala Coquelina, nejslavnějšího francouzského komika té doby. John Drew, velký americký komediální herec, byl oblíbený ve Francii, a navíc dobrý vypravěč. John Muir, známý přírodovědec, mohl kdykoliv důstojně ukončit konverzaci. Navíc byl Muir vlastně i vynálezce. Ale geniálním tahem Kitty Johnsonové bylo pozvání nejpoblárnějšího přispěvatele magazínu *Století*, jediného člověka, o kterém kdy Tesla připustil, že by jej dokázal znervóznit. Kitty se však o svém „překvapení“ zmínila pouze Robertovi.

Nápoje se začaly podávat v půl šesté. Všichni postupně umluvili francouzského komika, aby jim vyprávěl jeden z příběhů o Sarah Bernhardtové. Coquelin, mírný a skromný muž, pouze připustil, že „ta božská“ šla tak daleko, že navrhla, aby spolu brzy procestovali Ameriku, s velice podivnou podmínkou. Tesla, který se kdysi s Bernhardtovou setkal, byl zvědav, co to mohlo být. Coquelin jim tajemství prozradil: „Sarah si přeje hrát Hamleta.“

„To není možné!“ řekl Drew. „To je přesně to, proč to chce,“ prohlásil Robert. „Pak by mohla scéna s Ofélií dopadnout dobře...“ Kitty si zakryla ústa a začala se dusit smíchy.

„Možná že se takovými věcmi pařížští gentlemani baví,“ poznamenal suše Muir. Drew vybuchl smíchy. „Ale tady v Americe? Sappó!“

„Je stále známá pouze jako pudl, kterého vlastní vedoucí katedry řečtiny na Harvardu. A není bezpečná ani v neděli,“ zazněl hluboký hlas z druhého konce místnosti.

Všichni otočili hlavy. Ve dveřích stál muž s obrovským knírem, vlnitými bílými vlasy, oblečený do bílého rezného obleku. „Pane Clemensi! Vy jste to udělal!“ vykřikl Robert Johnson a spěchal potřást spisovateli rukou.

„Co jsem udělal? Nějaké problémy, nemám pravdu?“ „Právě naopak, pane! Právě naopak.“ Johnson šťastně potřásl hostovou rukou a obrátil se zpátky do místnosti. „Pamatujete si na paní Johnsonovou?“

„V těch šatech? Jen mlhavě.“ Celá místnost vybuchla smíchy. „Jen pokračujte, Johnstone, zničte mě. Pěkné počasí pro soubor. Bohužel nemám žádného sekundanta, nebo tercianta, nebo kvartanta - ale mám kvintanta - ze žita. Sakra, věděl jsem, že něco v tom kočáře zapomenou. Kočí! No, kočí!“ otočil se a otevřel dveře. Místnost naplnila další vlna veselosti.

„To je v pořádku, Samueli. Pití tu máme dost. Pojd'te dál, vy starý rošťáku. Znáte pana Drewa z toho doupěte špatnosti, kde oba často vysedáváte? Pana Muira určitě znáte také. I neoficiálního francouzského vyslance, Coquelina. A největšího génia na scéně, slavného Teslu?“

Clemens si se všemi postupně potřásl rukou. Přišel k Teslovi a pomalu zaklonil hlavu dozadu. „Promiňte, pane, ale bojím se výšek, a jestli se mnou chcete mluvit, musíte okamžitě slézt dolů!“ Coquelin byl u vytržení. Drew se smál do skleničky a trochu nápoje vyprskal. Muir mu nabídl kapesník a sám nemohl popadnout dech. Kitty šibalsky mrkla na svého muže. Tesla držel ruce za zády a byl rudý jako školák.

„Vykopal bych jámu odtud až třeba do Číny, abych se s vámi mohl setkat, pane Clemensi... ale ani tam bych vám nemohl podat ruku. Bohužel, nehoda v laboratoři.“

Clemens protáhl tvář. „Kdybyste dával pořádně pozor, nic by se vám nestalo. Ale podle všeho, co tu slyším, vy neznáte strach, pane Teslo. Dovolte mi to vysvětlit. Všichni lidé se musí něčeho bát - dělá je to cennými, lidskými a dobrými zákazníky.“

Tesla už byl v obličejí úplně rudý, ale přesto se zmohl na otázku: „A čeho se bojíte nejvíc vy, pane Clemensi?“

Slavný knír se zachvěl. „Mnoha věcí - jižních kuchyní, francouzských žen, londýnských literárních kritiků. Ale nejvíce ze všeho se bojím nudy. Toho, že se stanu nudným. Radši bych byl nudistou, než abych byl nudný. Ale prozatím toho nechám a dám si skleničku. A počkám, až moje kroky překříží kroky nějakého neočekávaného génia.“

Kitty se do toho vložila: „Šance, že vy někoho budete nudit, pane Clemensi, je asi tak stejná jako šance, že Henry James nikdy nikoho nezaujme.“ Ozvaly se hlasité protesty. Kitty

zvedla ruku. „Myslím tím v manželství!" Robert si oddechl a ostatní tleskali povedenému žertu.

„Zajímáte se o dobré jméno Jamese, pane?" zeptal se nahlas Drew dramatickým hlasem.

„Ne," opáčil Robert, „o Johnsonovo." A tak celý večírek v dobré náladě pokračoval.

Naštěstí pro dobré zažívání celou sešlost na chvíli zklidnila polévka, pečené, soufflé a kachna. John Muir vyprávěl pozoruhodný příběh o tom, jak se jednou, těsně před bouřkou, přivázal na vrcholku vysoké sekvoje.

„A nebál jste se blesku, pane Muire?" zeptala se Kitty.

„Rekl jsem si, paní Johnsonová, že ten strom už přežil za pět set let hodně bouří. A takový nicotný doplněk, jako je Muir, na tom nemůže nic změnit. Samozřejmě, byl to risk, že mohu umřít, myslím, ale to se stává i těm nejlepším."

„A i těm nejhorším, i když ne dost brzo!"

„Vy buďte potichu, pane Clemensi!" vyrazila ze sebe Kitty.

„Skoro jsem zapomněl na svoji ženu," zamumlal Clemens, k radosti ostatních. „Rekl jsem skoro! Sakra! Promiňte, pane Muire. Opravdu, promiňte mi to. Řekněte mi, co jste se naučil nahoře na tom stromě v tom větru, kdybyste byl tak laskav a poučil jednoho, který na to nemá žaludek, náladu, srdce nebo játra, aby takovou noc někdy vyzkoušel."

„Naučil jsem se to, co jsem si myslel, že už umím, ale neuměl jsem to. Že život je nejněžnější věc, jaká se kdy na zemi objevila. Že bychom měli stavět domy z cihel, menších borovic, ale nikdy, vůbec nikdy kácet tyto obry."

Clemens se rozhlédl. „Neexistuje žádný žert nebo vtipná poznámka, kterou bych mohl vylepšit to, co jste právě řekl, pane." Bylo slyšet souhlasné pobrukování.

„Ani si to možná neuvědomujete, pane Clemensi. Ani si to neuvědomujete," řekl Tesla, který téměř celý večer nepromluvil ani slovo. „Jako chlapec ve Velebitských horách a milovník všech stromů s vámi naprosto souhlasím, pane Muire. Ale dovoluji mi, abych využil tuto příležitost a splatil tak starý dluh, nebo se určitě udusím."

Byl to podivný úvod k příběhu, i když opravdu upoutal pozornost. Coquelin, vypadající jako kočka, naklonil hlavu na stranu a byl připraven poslouchat. Drew si nechal nalít více vína. Muir mrkal, pln očekávání. Clemens vytáhl zvědavě obočí. Kitty našla pod stolem manželovu ruku a uchopila ji do své.

Tesla pohlédl na mihotavou svíčku několik centimetrů od svého talíře a začal, zpočátku váhavě: „I přes zdraví, kterému se dnes, jak jste trefně podotkl, pane Clemensi, moje vytáhlá postava těší, jsem byl velice stonavý chlapec. Stěží jsem vystudoval gymnázium, neboli střední školu, jak tomu u vás říkáte. Cholera byla všude. V roce 1873 i v Karlovaci. Ale nakonec jsem školu ukončil a pospíchal jsem domů. Jenže tam na mě čekala cholera. Nakazil jsem se a strávil jsem devět měsíců v posteli. Nakonec mě lékaři prohlásili za ztracený případ. Ale stalo se něco zázračného." Zvedl hlavu, ale oči se nedívaly na jeho posluchače a ani se neukázala známka sebevědomí, jako ostatně po celý večer. Zíral přímo před sebe a podivně se usmál. Jako herec, který se prokouše rolí a začne jí žít, i on teď prožíval svůj příběh, který vypravoval.

„Vždycky jsem byl náruživý čtenář. Moje rodina si ze mě dělala legraci, že mě přinesl čap s knížkou v ruce. Už od raného dětství jsem rád recitoval, slovo za slovem, dlouhé pasáže z knih, které jsem přečetl. Během mé nemoci moje matka chodila do knihovny, aby našla knihy, které by , vyživovaly' ty části mého těla, které se nepodařilo posílit polévkou. Pak, když už to vypadalo, že přijde můj konec, šla do knihovny naposled. Myslím, že prosila knihovníka, aby mi našel něco opravdu jedinečného. To udělala ta dobrá duše. Bylo to francouzské vydání románu, který se přehnal přes celou Evropu i Ameriku jako bouřka. Ačkoliv to byl laciný román úplně odlišný od všeho, co jsem znal - polechtalo mi to bránci a dotklo se mě to i u srdce. Úplně jsem tu knihu zbožňoval, celou noc jsem se smál a plakal a rodiče dost dobře nevěděli, co mají dělat. Protože už jsem se i já sám smířil se smrtí, víte, díval jsem se na svojí

fyzickou i duševní agónii s pocitem, hraničícím s radostí. Ale začal jsem si být vědom té obrovské síly, znovunalezení silné vůle a obrovské chutě bojovat o život."

Robert Johnson cítil, jak nehty jeho manželky mu bubnují do dlaně, ale přesto se musel stále dívat jen na Nikolu. Ten si odkašlal a pokračoval: „Ta kniha, pane Clemensi, se jmenovala *Nevinní za hranicemi*. A kdybyste ji nenapsal, nikdo by v této zemi dnes neznal jméno Tesla. Ne, a jen málo lidí by si ho pamatovalo u nás doma. Tak jsem konečně našel příležitost vám - za tento život, který žiju a budu žít - poděkovat, pane."

Samuel Clemens rychle vstal od stolu a potichu odešel až na druhý konec místnosti. Jeho knír byl mokrý od slz.

Katharine Johnsonová navrhla, aby si všichni dali kávu v salónku. Když Tesla vstával, položila mu ruku na rameno, naklonila hlavu a ukázala na postavu v bílém obleku, která se procházela u velkých oken na konci místnosti. Shromáždila dohromady ostatní hosty a uvedla je do salónu.

Tesla zůstal sedět a poslouchal rázné kroky Clemensových nohou. Najednou se kroky zastavily. „To," dostal ze sebe konečně Clemens, „to - co jste řekl - je ta největší pochvala, jakou jsem kdy dostal... za své psaní, no."

Tesla stál vedle své židle a hrál si s ozdobami na opěradle.

Clemens se na něj z dálky zálibně díval a mrkal. „Vy jste si neporanil ruku při nehodě v laboratoři, že ne, pane Teslo?"

Vynálezce ztuhl. „Ne, pane Clemensi," připustil „neporanil."

„Prostě nemáte rád potřásání rukou, že je to tak?"

„Přesně."

„To je zvláštní věc, pane Teslo." Starší muž vytáhl z náprsní kapsy doutník, připravil si zápalku, zapálil ho a poživačně táhl. „Ano, zvláštní věc, že vás potkávám teď, co jsem byl ozebračen o každý cent, který jsem ušetřil, jedním nečestným vynálezcem, nedostatek jehož vynalézavosti jsem nedokázal odhalit. A nyní mě chválí muž, o němž říkají, že předčí Edisona i... na Niagaře, alespoň." Vychutnával vůni doutníku. „Takže když jsem konečně vydělal dost, abych investoval do něčeho jiného, než je úkladná vražda mého zbývalého charakteru, pokladna je prázdná. To je to tajemství mezi vámi a mnou a několika tisíci jiných gentlemanů, kteří do jednoho přísahali, že to neřeknou ani svým babičkám. Ale oni se svými babičkami nepijí, oni pijí s - no, dostal jste mě, synu."

Tesla se oťrásl. Clemens mu nabídl doutník, což odmítl. Vyprávěl mu, jak na univerzitě přestal kouřit. Když mluvil, postupně se celý rozzářil. A neměl komu by řekl o své radosti. Nemohl se svěřit ani Johnsonovým, přestože byli dnes v noci tak báječní. Možná by to mohl říci své matce, svému bratrovi, snad i bláznivému mnichovi v horách. Ale rozuměl by někdo z nich tomu, jaké by bylo stát o samotě a mluvit s Markem Twainem, který mu říká tak hezky, „synu"?

„No, snad bychom měli jít za ostatními. Ale nejdříve, udělal byste mi tu čest a přijal moje pozvání zítra na večeři v Players'Clubu, pane Teslo? A pak snad ještě, mohl bych na vás chtít, abyste mi potom alespoň dal nahlédnout do té vaší kouzelnické sluje, o které jsem už slyšel tolik hrozných historek?" „Nic nemůže narušit tento dokonalý nápad, pane Clemensi," ujistil Tesla svého společníka. Pevně sepnul ruce k sobě. „Nic na této zemi."

Na telefonu byl Westinghouse. Tu Niagaru vyhráli. Tesla by se měl připravit na cestu a být schopen mluvit na oficiálních setkáních. Telefonáty, dopisy a telegramy zavalovaly jeho kancelář. Sir Wiliam Thomson a Lord Kelvin byli citováni v novinách. Tvrdili, že mladý vynálezce „přispěl více vědě o elektřině než jakýkoliv jiný člověk jeho doby." Tesla si pronajal Walldorfův taneční sál a uspořádal obrovský večírek. Ale nejdříve ho plukovník Astor pozval spolu s Johnsonovými k soukromému setkání, kde po celé hodiny ochutnávali vzorová jídla a vybírali šampaňské. Nakonec Nikola spolupracoval s Waldorfovým

šéfkuchařem při přípravě několika jídel, včetně uzeného kuřete pod celerovými řapíky a dušeného hortolánu.

Z pěti set pozvaných jich přišlo čtyřista devadesát šest. J. P. Morgan poslal omluvu, že se zdržel v Chicagu. Ward McAllister namítl, že provoz u Delmonica mu nedovoluje ani na hodinku odejít (tu noc byla restaurace skoro prázdná). Paní Edward Harrimanová se svým manželem vysvětlili, že nemohou přijít z důvodu smrti jejího francouzského pudla Tiddly winks. Jeden pozvaný se neomluvil vůbec, ale několik gentlemanů vysvětlilo, že Tom Edison byl zaměstnán prací na pohyblivých obrázcích kovbojů a indiánů ve West Orange v New Jersey.

„Slyšel jsem, že hledá zlato v Pennsylvánii," řekl Thomas Ryan.

„Slyšel jsem, že hliník!" řekl Andrew Carnegie.

„Je to železná ruda, pánové, opakují je to -" trval na svém Stuyvesant Fish a několik ostatních společně dodalo - „v New Jersey."

„General Electric dostane kontrakt na natažení vedení od Niagarských vodopádů do New Yorku," vyřešil to Jay Gould a ukončil tím zbytečnou konverzaci. Na druhé straně místnosti se hádaly manželky, co je více skandální - velikost perlového náhrdelníku paní Gouldové, nebo velikost poprsí, na kterém leží.

Tesla udělal, jak mohl nejlépe - vyhnul se oběma tématům. Pan Havermeyer upoutal teď pozornost všech. Ze všech přítomných milionářů se tento „sultán cukru" nejméně obával přenosu energie bezdrátovou cestou.

Westinghouse dobře věděl o Teslových plánech. Oba dva teď byli na opačných koncích místnosti. Pozvedli sklenky, usmáli se na sebe ve správnou chvíli a jako novomanželé korzovali po místnosti.

Jaké byly dny veselého výzkumu. Jaké byly noci učeného kouzlení. Johnsonovi a Tesla si vyměňovali vzkazy třikrát i čtyřikrát denně. Jeho patroni se navzájem předháněli, pořádali setkání, na která nemohl nepřijít. Seznámil se s Paderewskim, Zolou, Dvořákem a velkým Kiplingem.

Ale něco přesto odmítl. Nechtěl si zahrávat s jejím srdcem? Kitty to nemohla pochopit. Byly pro něj její city tak zřejmé, jak se bála? Pokud byly opravdu její zelené oči zrcadly její duše, pak řekly mnoho z toho, co její rty toužily říci nahlas, ale neřekly. Vzala si Robertovy příkazy opravdu k srdci a zvala přitažlivé, bohaté a příjemné ženy, aby flirtovaly s jejím drahým Teslou. Ale nemohla utajit radost, když je Tesla poštvál jednu proti druhé anebo využil jiného oblíbeného hosta, neodolatelného námořního kadeta Richarda Hobsona, jako štít. Kolikrát jen poručík Hobson zachránil Teslu před tancem s těmi dámami na plesech a před vysedáváním na čajích! Ženy Tesla přehrával na tohoto chlapce! Sarah Bernhardtovou jednou propašovali do laboratoře s Teslou, Robertem, Hobsonem a Clemensem. Ani jednou se nikdo nezminil, proč nebyla pozvána paní Johnsonová. Robert oznámil, že Bernhardtová, ve svých červených šatech, trvá na tom, aby ji Tesla elektrizoval svým přístrojem. Jako by jí nestačilo, že spí ve své vlastní rakvi. No nevádí. Tesla dával přednost ženám slušným a vychovaným. Anne Morganová, dcera nejbohatšího muže Ameriky, měla na jejich přitele velký vliv. Jejich společný přítel prosil, aby tato mladá dáma byla pozvána. Ale ubohá dědička nosila perly. Kitty ji mohla varovat u dveří. Bylo to od ní kruté, že ji neupozornila.

Robert Johnson začal se studiem srbštiny. Byl to následek Nikolova řečnění. Jednu noc, když Kitty seděla na židli u krbu a dívala se na pohledného vědce, recitujícího překrásné verše svého oblíbeného básníka, Zmaje Jovana Jovanoviče. Velice si pospíšil s překladem a pak ze žalu vypil sklenku. „Ani já nedokážu vyjádřit tu krásu, to zlomené srdce básníka!"

„Tak se budu muset naučit váš jazyk, Nikolo," rozhodl se Robert. „A možná mu s mojí pomocí zaručíme mezinárodní slávu, kterou si zaslouží."

„Mluvíte odvážně jako Zmajův velký hrdina, Luka Filipov sám! Bravo!“ Vyčerpaný Tesla dopil sklenku a mrštil ji do žhavých uhlíků. Kitty poskočila na židli. Její manžel si všiml, že se lekla. „Ty budeš můj Luka! Bratře! Dopij sklenici, rozbij ji také a přísaha je zpečetěná!“

Johnson poslechl. Věřil, že jeho oddaná žena s ním, jako vždy, bude souhlasit i v tuto velkou chvíli. Držela svou sklenici oběma rukama.

„Dám ti tvou odměnu ráno, Roberte! Pošlu ti ji po poslovi. Ještě musím zařídit něco v laboratoři, Luko! Ale neboj se: napřed to zafixuji v Teslově mysli, a světu samotnému dám výsledek. Drahý, drahý člověče! No, madame Filipov - hajdy do postele, vy dva, a ďábel by vám mohl popřát dalšího syna!“

Kitty vypadala příjemně znepokojená.

„Strefujete se do našeho drahého Tesly?“ zeptal se Robert, přičemž jeho řeč lehce ovlivňovalo množství vypitého brandy. „Nikdy jsem si nemyslel, že se toho dne dočkám.“

„Není den, Roberte, je noc - ty jsi opilý a on je blázen. Já jsem unavená a jdu spát.“ Vyrazila z místnosti a pak se otočila: „Když mluvíš o tom, že se toho dne nikdy nedočkáš, nikdy jsem si nemyslela, že se dočkám dne, kdy se budeš takhle hloupě chovat. Rozbijet skleničky! Křičet v ložnici, kde spí děti! Možná by sis ty kousky měl nechat do laboratoře pana Tesly. Dobrou noc.“

„Možná ano,“ odpověděl pro sebe netypickým hlasem. Dopil její brandy a škytl. „Ano, snad by to bylo lepší.“

Ráno dostal Robert balíček. Uvnitř si v kratičkém dopise přečetl: „Zmaj Jovan Jovanovič, z časopisu *Století*, vydaného v květnu 1894.“ Kitty také dostala balíček: šest krásných křišťálových skleniček a vzkaz: „Madame Filipov, již nikdy nebude tento slon šlapat ve vašem porcelánu. Mnohokrát se omlouvám, N. Tesla.“

Kolumbijská univerzita udělila Teslovi čestný doktorát. Johnsonovi uspořádali večírek a pozvali mnoho přátel: galantního Hobsona, Marion, Crawforda, romanopisce s jeho ženou, velikého herce Johna Drewa a jeho okouzující neter Ethel Barrymore, Cowdenovy a dramatičku jménem Marguerite Meringtonová. Narodila se v Londýně a měla roztomilý přízvuk. Její šaty byly elegantní, ale skromné, stejně tak její oči. Dělal si legraci ze hry, kterou napsala pro pana Sotherna, ačkoliv Hobson ujišťoval Teslu, že to byl docela oblíbený kus. Na Hobsona spíše zapůsobilo to, že vdova po Georgi Armstrongu Custerovi tuto dámu velmi obdivovala a chtěla, aby slečna Meringtonová napsala o panu Custerovi životopis.

Představte si, pomyslel si Tesla, že by žena psala příběh člověka, který byl vlastně americkým Napoleonem! No, to je typický hloupý ženský nápad. Ale v konverzaci byla slečna Meringtonová první, kdo zdůraznil jeho absurditu. Pak se přiznala, že ji daleko více zajímalo to, zda budou publikovány její básně. Teď si Tesla pomyslel: ctižádostivá, i když skromná. Potom se paní Custerová zeptala, zda by Marguerite nezahrála na počest pana Tesly něco od Beethovena. Pomyslel si: už je to zase tady. Další amatérka otáčí génia v hrobě.

Čekal na něj šok. Její technika byla udivující, její interpretace jistá a originální. Kitty si všimla, jak ho uchvátilo mistrovství slečny pianistky. Požádal ji, zda by nemohla zahrát Měsíční sonátu. Aniž odpověděla, začala hrát.

Když skončila, Tesla vstal první. Kitty ho stále pozorovala - tleskal stále hlasitěji.

Brzy potom požádal Kitty, zda by nepozvala slečnu Meringtonovou ještě jednou, a dostal velice sarkastickou odpověď: „Samozřejmě, pane nejžádanější starý mládenče roku 1894, samozřejmě.“ Kdyby byla vydržela se svým chladným chováním, dosáhla by vytoužených výsledků. Ale brzy mu poslala vzkaz: „Jsme velice hloupí, ačkoliv se cítíme u otevřeného ohně dosti pohodlně, ale dva je příliš malé číslo. Pro absolutní shodu musejí být tři, obzvláště, když sněží na jaře.“

Nikam nešel, jen poslal omluvu. Zastavil se v Players'Clubu, jehož se stal členem. Objevil se tam Stanford White. Vyčmuchał Teslu, zastavil se a ukázal na dvě židle. „Rychle, Teslo, musím se ukázat doma, ale rychle! Řekněte mi teď o zítřku, drahý pane...“

Polichocení Tesla se posadil na zelenou koženou židli a nejslavnějšímu architektovi Ameriky řekl: „Nejvíce fascinující fotografické efekty jsou důkazy samy o sobě, pane White. Musel byste to vidět, abyste uvěřil, pane!“

„To bych si někdy moc přál. Ženy mohou čekat -“ White mrkl - „nějakou tu minutu!“ Nikola nepochopil žert a začal rychle mluvit o své poslední práci. Zabýval se hlavně kónickou cívkou, se kterou nakonec dokázal vyrobit napětí milion voltů - více, než potřeboval pro dokončení bezdrátového telegrafu. Ale jeho pozornost odpoutávali někteří noční návštěvníci. Začal v laboratoři fotografovat slavné lidi pro portréty, ale potřeboval synchronizovat blesk žárovky, kterou vyvinul, s clonou fotoaparátu. Sam Clemens se měl v New Yorku objevit právě včas, aby se stal součástí jeho pokusu - podle všudypřítomného, všudypříjemného (a obyčejně opilého) Josepha Jeffersona.

„Ach!“ zakřičel Stanford White a postavil se. „První elektronicky osvětlené fotografie. Samozřejmě, Teslo! Absolutně logické, když na to myslíte - ale kdo by na to jiný pomyslel? Nikdo, pane. Slyšel jsem, že Edison vyrábí mluvící panenky! Jak může někdo tak velký tak klesnout, co? No, dobře - už jdu. Popřejte mi štěstí!“

„Ale myslel jsem, že jdete domů, pane White! Na to přece nepotřebujete štěstí, ne?“

„Domov, můj milý pane Teslo, je slovo z pěti písmen!“ dodal Stanford White a s chytráckým výrazem se rozloučil.

Dalšího dne Kitty přijala porážku a uspořádala večírek i s panem Hobsonem a slečnou Heringtonovou. Willie Vanderbilt půjčil svou ložnici v opeře, ale Hansel a Gretel od Engelberta Humperdincha nebylo zrovna to, co by „povzneslo jeho estetického ducha“. Pravým opakem byl večírek u Johnsonových. Ke všeobecnému veselí Nikola poznamenal: „V mé zemi by takový skladatel dostal vyhazov hned po první recenzi.“ Jak se pohledný Hobson dovedl smát! Dámy si toho také všimly. „Tak, slečno Heringtonová,“ pokračoval Nikola, „připomeňte nám, jak vypadá opravdová krása.“

„Ten V.V. je dneska opravdu zábavný, nemyslíte, poručíku Hobson?“

„Nerozumím, pane?“ řekl pohledný jižanský důstojník a podíval se zmateně na svého hostitele.

„Cožpak vám vzkazy nepodepisuje ‚V. V.‘ - zkratkou pro Velikého Vynálezce?“ zeptal se Robert s hranou nevinností.

„Ne, pane Johnson. Ještě jsem neměl tu čest dostat jakýkoliv vzkaz od Tesly.“

„Je to možné?“ pokračoval Johnson, jeho hlas zněl trochu jako hlas ženy, když se bavila se slečnou Meringtonovou. „Ale tak často o vás hovoří, myslel jsem, že se již déle přátelíte.“

Na druhé straně místnosti Nikola právě doplňoval sklenku pianistce. Chválil ji, že vypadá dobře jako vždy, a nahlas se podívoval, jak je možné, že se tak pohledná dáma neskrývá za „roušskou smutku“ jako většina ostatních žen.

„Děkuji vám, pane Teslo, ale u mě to není věc volby,“ odpověděla slečna Meringtonová. „Přesto, kdybych měla dost peněz, abych se mohla ověsit diamanty, věděla bych o lepším způsobu, jak je utratit.“

„Opravdu?“ zeptal se. „A co byste přesně s těmi penězi udělala, kdybyste je měla?“

„Dala bych přednost koupit domu na venkově, i když by se mi nelíbilo dojíždění do města.“

Jeho radost byla zřejmá. „Ach, slečno Meringtonová,“ zvolal, „netrapte se. Až vydělám miliony, koupím celý blok v New Yorku, uprostřed pro vás postavím vilu a kolem to osázím stromy. Pak budete mít svůj venkovský dům, aniž byste musela vytáhnout paty z vaší milované metropole.“

Podívala se na něj zcela okouzlejícím způsobem. Kitty Johnsonová si přitiskla k ústům kapesník a odběhla z místnosti. Vzkázala po svém muži, že ji začala bolet hlava a že prosí své hosty, aby se co nejlépe bavili a ji omluvili u večere.

Clemens trval na tom, že chce vidět vysokofrekvenční elektrický proud. „Je to jako polibek první lásky skřížený s plaváním v Atlantiku na Velikonoční pondělí - bez infarktu nebo mokrého oblečení!" Joseph Jefferson byl více než spokojen se svým bourbonem. Marion Crawfordová a Robert mumlali něco o konečných termínech a manželkách. Pak Tesla vykřikl: „Všechno, co je potenciálně nebezpečné, musí první vyzkoušet vynálezce."

Clemens si stoupl: „Chcete říci, že Eva nebyla neposkvrněná, za jakou ji prohlašoval Bůh, Teslo?"

Za hlučného smíchu vytáhla Marion Crawfordová zápisník, aby si žert zapsala. Nikola zaujal své postavení. „Zapněte to, až budu připraven, pane," přikázal. Blesk fotoaparátu všem osvětlil oči. Na okamžik se všichni lekli, že oslepnou. Jefferson dopil skleničku jedním hltem, protřel si oči a prohlásil: „Pokud je záblesk světla ve tváři cena za nesmrtelnost - půjdu další na řadu."

„Ale k čertu půjdete - vy herci máte všechna světla, která potřebujete. Já půjdu další, Teslo - rychle, nebo vystřízlivím."

A tak to šlo celou noc. Ráno byly první fotografie osvětlené umělým světlem vyvolány. Ke své radosti byl Clemens první, jehož fotografie dobře vyšla. Šampaňské a ranní steak byly patrně nejvhodnějším způsobem oslavy. Všichni muži dostali od svých manželek vyhubováno. Tesla poznamenal směrem k Robertovi: „Dobře, samozřejmě. A na co se ještě používají dráty?"

kapitola 20

Ulice byly zaplaveny jízdními koly. Pátá Avenue nebyla výjimkou. Byla sobota a proud cyklistů byl obzvláště hustý. Rozčilovalo to dva muže - jednoho v bílém obleku a druhého v černém - kteří se snažili přejít přes ulici. „Teoreticky tyhle výmysly obdivuji,“ řekl Nikola Tesla Samuelu Clemensovi. „Prakticky ale znamenají konec důstojnosti.“

„Kdybych tak investoval raději do pneumatik Dunlop nebo do toho východního Kodaku než do... no, to nevadí! Co si myslíte o tom Fordovi, pane Teslo? Myslíte, že zvítězí nad Dieselovým motorem, nebo Benzovým?“

„Vsadil bych si na Forda, přežil zaměstnání u Edisona, což svědčí z čistě darwinovského pohledu o jeho schopnostech.“

„Pojďte, utečeme těmhle dvoukolovým výmyslům. Na Washington Square, Teslo.“

„Jak potěšující! Washingtonů v oblouk od Stanforda Whitea už je celý z kamene.“

„Zapomeňte na architekty! Povím vám něco o literární historii tohoto města. Tamhle -“ Clemens ukázal na lavičky blízko západní strany parku - „jsem s Robertem Luis Stevensonem hrál šachy. Potkali jsme se jednou ráno zcela náhodou a pak se to stalo zvykem. Teď zemřel v Samoi, chudák chlap, mohl ještě něco napsat, ne?“

„Byl báječný. Druhý po Poeovi.“

„Ten ďábel! Založil svůj příběh ‚Podivný případ Marie Rogetové‘ na osudu jedné andělíčkářky z Jedenapadesáté ulice.“

„Pane Clemensi, prosím. Musíte žít podle své dobré pověsti!“

„Promiňte, Teslo. Zapomněl jsem, jak citlivá duše jste. Budu z vás v nějakém románu muset udělat svatého vědce.“ „Spiritisté vás k tomu doženou, pane.“

„Dobře - napište svou vlastní knihu a nepusťte k tomu Commerforda Martina - ať se svět diví.“

„Jednoho dne to udělám.“ Tesla se odmlčel a díval se na svého společníka. „Začínáte trochu lenivět, pane Clemensi!“

„Už jsem několik týdnů nic nenapsal, Teslo. Tam někde uvnitř čeká zálužný vitriol a číhá na svou oběť. Mám z toho husí kůži.“

„Znám dobře tenhle pocit. Sedneme si?“ Tesla si elegantně zvedl šos u svého obleku a posadil se na lavičku. Clemens ho následoval a zapálil si doutník.

„Po každém veřejném vystoupení toužím po tom, že si odpočinu od práce,“ řekl Tesla. „Když se z toho dostanu, čeká mě vysoce pracovní noc, a ráno - je na světě další vynález! Ale když můj rozvrh obsahuje hodně projevů, vnitřní hlas utichá.“ Zatímco mluvil, začali se k němu slétat holubi.

„Múza je stále urážena,“ řekl Clemens. Podivil se nad zvětšujícím se hejnem holubů.

„Přesně tak.“ Bez rozmyšlení vytáhl Tesla z kapsy ubrousek od Waldorfa a začal rozhazovat drobečky.

„Oni vás znají! Velkého Teslu. Ti ptáci vás znají!“ řekl Clemens. Všiml si, že se k nim blíží amatérský fotograf. „Ano! Dobře - ale rychle, synku.“

„A znají i vás, pane Clemensi,“ řekl Tesla. Uhladil si knír a pyšně se usmál. Fotograf jim zdvořile poděkoval a odešel. Nikola si stoupl. „Musím si napsat projev na oslavu té Niagary. Pane Clemensi, máte nějaký nápad?“

„Řekněte jim, že příště zkrotíte sopku!“

„To je ale fenomenální nápad!“ usmál se Nikola a podíval se na Washingtonův oblouk.

„Udělám to pro vás jako dárek, pane Teslo,“ řekl Clemens, zahalen v dýmu z doutníku.

Nikola vstal a chvilku chodil kolem lavičky. „Jsem pyšný na práci na Niagaře, samozřejmě. Ale abych řekl pravdu, měl bych vejít do dalšího století se svými vlastními myšlenkami!"

„Jak jsem mohl zapomenout!" vyskočil na nohy Clemens. „Můj londýnský vydavatel mi řekl, že našli nového Julese Věrna. Je to nějaký živel z předměstí, jménem Wells. Chodil prý na vaše přednášky, odjel zpátky do Londýna a začal psát. Svou knihu nazval *Stroj času*. Je to o nějakém vědci, který ho vymyslel."

Tesla se podíval svému příteli do očí bez známky zájmu.

„Další citlivý opisovač," zamumlal.

„Prosím? Pane Teslo, už mi není šestnáct. Budete muset mluvit víc nahlas!"

„Neobhajitelný podvodník," řekl Tesla až příliš nahlas.

„No, je to jen román, Teslo, mělo by vás to potěšit. Je to mnohem lepší, než co stále tvoří Edison a ten koktavý Lathrop." „Promiňte, pane Clemensi?"

„Neříkejte mi, že jste ještě neslyšel o tom futuristickém románu, na kterém Tom pracuje pro Harpet's?"

„To nemohu říci, pane Clemensi. Přijdete se brzy podívat na mou laboratoř? Někdy v noci, tenhle týden? Kteroukoliv noc. Jste vždycky vítán. Ale teď už se musím vrátit. Omluvte mě, prosím."

„Nechtě si své omluvy pro lidi, kteří mají peníze nebo charakter. Nikdy neproste spisovatele, Teslo. To je plýtvání energií. Víte toho hodně o šetření energií a tak. A teď jděte, vy čahoune. Ale zapamatujte si, byl jsem první, kdo napsal knihu o cestování v čase!"

„Ale váš Yankee z Connecticutu se probudil ze sna, pane Clemensi," řekl Tesla přes rameno.

„Nešťastný stroj - ale nedalo se to jinak obejít."

„To je přesně to, co řekli o krku Ludvíka XVI. a gilotině, pane."

„Trefné přirovnání. Bude vám vadit, když vám ho ukradnu? Anebo vám něco řeknu - vyměním vaše sopky za gilotiny! Co tomu říkáte?" Ale Tesla už byl pryč.

Slečny Skerrittová a Arbusová ještě jednou pozvaly Kolmana Czita, aby citlivě promluvil s panem Teslou. Zaťukal na dveře Nikolovy svatyně a uslyšel: „Vstupte!" To také Czito udělal, a ještě než ho stačila opustit odvaha, přešel přímo k věci. „Šéfe, budeme mít potíže s výplatami. Je to dost zlé."

„Právě se chystám na inaugurační řeč na zahájení Niagary. Řeknu o tom finančním problému panu Westinghousovi a zatelegrafuji vám zpátky. Mezitím, Kolmane," - díval se stále více upřeně a hlas klesal - „už jsme skoro připraveni poslat bezdrátový vzkaz na vzdálenost osmapadesáti nebo i více kilometrů. Uvědomuješ si ten možný komerční efekt?"

„Ano, šéfe, ale - "

„Ale nic! Tohle je jen na krátkou dobu! Získali jsme Niagaru, člověče!"

„Ano," připustil Czito. Sebral ze stolu doutníkový oharek. Ale dostaneme z toho alespoň penny? Pomyslel si.

„Co to děláš?" naklonil se v celé své výšce Tesla nad Czita. Jeho pohled směřoval na Czitovy prsty a na oharek, který svíraly.

„Já - já - myslel jsem, že to vyhodím - myslel jsem - "

„To je doutník Marka Twaina!" Tesla si narovnal klopy. „Promiň mi to, Czito. Odpusť. Jsem si vědom finančních problémů, které máme. Ujišťuji tě, že se postarám o všechno, jen kdybys - abych tak řekl, byl bych ti vděčný, kdybys - to položil zpátky tam, kdes to vzal."

„Ano." Czito odešel a vrátil se k sekretářkám, alespoň trochu uklidněn. Příští den, ke všeobecnému překvapení, vložil Tesla do ruky slečny Skerrittové šek na 175 dolarů, ještě než odjel vlakem na sever. Banka šek přijala a všichni dostali výplatu, aniž věděli jak.

Robert Johnson uhodl, proč si od něj Nikola půjčil, ale neptal se ho na to.

Vzduch byl měkký jako holubí křídlo a hukot vodopádů tak uklidňující jako přednes „Měsíční sonáty“ paní Meringtonovou. Ne, snad ještě více. Tesla se procházel po cestičkách a vychutnával si krásný výhled spolu s líbající se dvojicí novomanželů, kteří se navzájem drželi v náručí. Ani to, že ho požádali o autogram, mu nemohlo zkazit pohled na sametové vodopády. Samozřejmě, Edison by klidně instaloval své stroje a turbíny do výhledu, kde by rachotily a řinčely jako vykolejený vlak. Krása Teslova systému byla v tom, že nenarušovala půvab matky přírody. Pan Muir by jistě souhlasil.

Ve svých poznámkách dnes odpoledne mluvil o energii přenášené bezdrátově, bez překopávání země a zamoření vzduchu zušlechťováním oceli a mědi. Odmlčel se, ale vyrušil ho velký aplaus.

Přeběhl k němu George Westinghouse s tváří rudou rozčilením. „To jsou ti obchodníci, k čertu s nimi! Cožpak nevíte, člověče, že měděná huť bude náš první zákazník? Nechápete to, Teslo? Vymysleli jsme obchod! Tak nechme zákony obchodu, ať dělají obchod!“

„Kdybych byl správný obchodník, byl byste, pane Westinghouse, zničen.“

Rozčilený průmyslník byl ticho.

„Můj výzkum, pane,“ řekl Tesla, „není obchod!“

„Samozřejmě že ne, pane Teslo.“ Westinghouse si narovnal kravatu a odešel, aby upokojil své zákazníky.

Němci kupovali energii. To bylo dobře. Nikola tehdy neroztrhal se smlouvou i patenty, což bylo jako pomsta. Westinghouse slíbil, že smlouvu obnoví, a mezitím platil Teslovi tisíc dolarů měsíčně. Ale kam přišlo tisíc dolarů, tam jich okamžitě odešlo pět.

Díky německým penězům získal Tesla nějaký čas. Tvrdě pracoval na viditelných i neviditelných paprscích, na svém bezdrátovém telegrafu a svých oscilátorech, pomocí kterých chtěl brzy „umístit přístroj doprostřed místnosti a pohybovat jím pouze energií z okolního prostředí“. Potom, aby vyřešil nedostatek kapitálu, se také zapojil do toho, čemu říkal „vysoce komerční podnik“: do pokusů zkapalnit kyslík. Ale v Německu už na podobném přístroji zkapalňujícím kyslík pracoval jakýsi Carl von Linde.

V půl třetí ráno, 13. března 1895 v New Yorku, kdosi zaklepal na dveře číslo 54 v hotelu Gerlach. Hlas zakřičel: „Pane Teslo! Ve vaší laboratoři hoří.“

Tesla zůstal sedět v kočáře. Viděl muže pumpující vodu, nevýkonné vodní stříkačky v marném snažení proti obrovským plamenům. Skrze okno ve čtvrtém patře rozeznal známé tvary: vršek kuželové cívky, vyzdvižený generátor jeho „denního světla“, kostru fotografického stativu. Uslyšel rachot ještě větší než hluk ohně. Budova se zřítila.

Byl konec. Hotovo. Jeho dílo je zničeno. Každá minuta, kterou v laboratoři proseděl, ho přibližovala o rok blíže milosrdnému konci jeho života, tím si byl jistý. Přesto nemohl odvrátit oči. Muži přestali pumpovat a novináři se začali prohrabávat troskami, křičíce na své fotografy, aby „to vyfotili“.

Tesla viděl, že ho jeden reportér poznal. „Jeď, kočí. Jeď, neslyšíš!“

„Kam, pane Teslo?“

„Kamkoliv! Někam! Zavezte mě do hotelu Dakota.“

Všem podal třesoucími se prsty dolar - kočímu, recepčnímu, sluhovi i portýrovi. Všichni mu rádi slibovali: „Ne pane, nikdy jsem vás tu neviděl, pane. Nevím, kde jste.“

Dva dny a dvě noci seděl na židli a díval se z okna na zasněžený svah v Central Parku. Dvakrát vstal a objednal si horké mléko a topinku. Potkal portýra u dveří, podepsal účet a vtiskl mu do ruky dolar. Pak se opět vrátil na židli. Dole ve vestibulu si hosté četli novinové titulky.

The New York Herald: „Ovoce géniových prací zničeno.“

The New York Times: „Velká ztráta pana Tesly.“

The New York Sun: „Velká ztráta vynálezce Tesly - laboratoř a práce zničeny ohněm. Majetek nepojištěn. Tesla neznámo kde. Požár zaviněn nečinností přihlížejících.“

Pak, těsně před úsvitem třetího dne, viděl Nikolu noční hlídač, jak opouští hotel. „Sežeňte mi drožku, prosím," řekl Tesla. Nepřišel na nic jiného než vrátit se domů, převléknout se a pořádně se najíst.

Kitty Johnsonová byla několik dní jako vyměněná. Vlasy měla jako ptačí hnízdo. Její pero jezdilo po papíře, roztrhalo jej a zase pokračovalo: „Zdá se, že jste se rozplynul! Já jsem na tom ještě hůře, kromě slz - ty nemohu v dopise poslat. Proč k nám nepřijdete - k nám, kteří Vám tolik mohou dát?" Sotva poslala vzkaz do hotelu Gerlach, znovu se o něj začala bát. Sedla si a napsala další dopis.

Telegramy a dopisy z celého světa zavalovaly hotel Gerlach a přeplňovaly schránky v recepci. Policie vyhlásila po Teslovi pátrání. Asi za hodinu vešel do hotelu.

„Díky bohu, že jste v pořádku, pane Teslo. Mohu informovat úřady, pane?"

„Ne, ale ať ke mně do pokoje přijde za hodinu holič." Postupně se Nikola zbavoval svého věčného strachu dotknout se jiné lidské bytosti. Právě když se dával holit, holič se ho zeptal, zda mu může namasírovat pokožku na hlavě. Tesla zrovna dočítal nejkratší a nejpodivnější vzkaz, který kdy četl: „Vše, co mi patří, je vám k dispozici. Dnem či nocí. S upřímnou lítostí Thomas Edison."

„Zkuste to jenom na vteřinku," odpověděl Nikola holiči. Ten ho poslechl a dvacet minut mu opatrně masíroval hlavu. Nevěděl, že jeho zákazník pláče. Nikola už přečetl stovky telegramů, včetně vzkazů od Crookese, Dewara, Kelvina, Rayligha a Clemense a několik od Roberta a Kitty Johnsonových. Ale tohle byl řádek od Edisona - sympatie od jeho největšího nepřítele - který ukončil jeho trápení.

Utřel si tvář, zaplatil holiči, dal mu i spropitné a klesl zpátky na židli. Přečetl si znovu Edisonův vzkaz a před očima uviděl moudrý, soucitný, ale podivně pobavený úsměv. „Petare Mandiči!" vykřikl. „Ty starý pse! Tak tohle je to! Tohle! Velký triumf, následovaný velkou tragédií a výzva pro mě!" Otřásl se, znovu vykřikl a vzpomněl si na Mandičova napomenutí, aby , uvítal obojí dvojí se stejným naučeným a zdvořilým úsměvem!"

Jakýsi začínající reportér z *The New York Sun* už Nikolu sháněl několik dnů. Zastihla ho bouřka, usnul nad šálkem kávy a probudil se se ztuhlým krkem. Pohlédl najeden z pochmurných inzerátů v jeho vlastních novinách: „Teslův elektromagnetický zázrak vyléčí bolesti a neduhy všeho druhu", publikovaný Dr. Milo Bindervichem. Ten bydlel na Canal Street. Nemusel si ani sjednávat schůzku.

Reportér se posadil v předpokojí a ve včerejších novinách obdivoval práci svého šéfa, Charlese A. Dany. „Zničení dílny Nikoly Tesly s jejím báječným obsahem je něco víc než soukromá katastrofa. Je to neštěstí pro celý svět. V žádném případě nepřeháním, řeknu-li, že lidé žijící v této době, kteří jsou pro lidskou rasu důležitější než tento mladý gentleman, mohou být spočítáni na prstech jedné ruky. Snad na palci jedné ruky."

Reportér zvedl hlavu. Nakláněl se nad ním tlustý muž v bílém obleku tak nízko, až hrozilo, že mu spadne jeho tupé. A muž, shýbající se ve dveřích kanceláře, nebyl nikdo jiný než Nikola Tesla. Reportér uchopil do ruky papír ze stolu sekretářky a začal pálit jednu otázku za druhou. Zapisoval si Teslovy stručné odpovědi, dokud vynálezce nemávl rukou a neodešel.

Pro *Sun* to byl opravdu „sólokapr", zatímco ostatní deníky se stále vracely ke kouřícím ruinám. „Tesla znovu pracuje", stálo na titulku, „říká, že ani milion by nesplatil to, co shořelo." Soutěžilo se i ve večerních vydáních: „Do šesti hodin Tesla dokončí design posledního modelu oscilátoru. Děkuje Edisonovi za velkorysou nabídku, ale pravděpodobně odmítne."

Katherine Johnsonová Teslu po několik dní hýčkala a kazila a její milující manžel tuto péči o nebohému muže schvaloval. I v Players' Clubu ho vídali více a jistý bankéř ho brzy pozval, aby si s ním zahrál kulečnick.

Edward Dean Adams, který tak báječně vyjednával při Niagarském konkurzu, hned potom, co se dozvěděl o katastrofě, neváhal ani minutu. Byl Morganovým mužem od hlavy až

po špičky bot. Už si vydělal svůj milión, měl svou Cataract Construction Company, samozřejmě za podpory J.P. Morgana. Na jednom setkání s Morganem byl Adams pověřen uzavřít smlouvu s Nikolou Teslou.

Adams a Tesla odehráli třetí kolo studentské hry: rychlé, brutální a vyžadující více než štěstí. Teslovi se povedl vítězný „šťouch“. „Takhle brzy rozdrtíme sám atom!“ Adamsovi do otvoru sklouzly jen tři koule. „Jaký je váš další plán, pane Teslo - co se týče laboratoří?“ zeptal se, posadil se na židli a zapálil si doutník. Tesla si nakřídovl tágo.

„Jsem připraven přijmout jakoukoliv vaši nabídku, pane Adamsi. Čtyřka do boku.“

„Pěkné. Ale tohle byla osmička, Teslo - nemusíte hlásit úder nahlas.“

„Pane Adamsi -“ usmál se chladně Tesla - „já vždycky hlásím nahlas. Devítka do rohu. Ale vážně - jestli budete vědět o nějaké laboratoři, která čeká na génia, aby v ní pracoval, dejte mi vědět. Dvanáctka přes sedmičku do rohu.“

„Jsem si jist, že něco najdu...“

Tesla zamířil a netrefil. „Jsem velice rád, že to slyším, pane Adamsi,“ řekl, stále nakloněn nad stůl. „Neskončíme s touhle zábavou? Nebo chcete pokračovat?“

„Vždycky dokončím, co jsem začal - vyhraji, prohraji nebo vzdám,“ odpověděl Adams a příjemně se zasmál.

Tesla, ačkoliv byl jasně lepší, hru nakonec prohrál. Odebrali se k baru.

Za dalších dvacet minut mu Adams nabídl spolupráci s jejich společností s kapitálem milión dolarů. Navíc mu ještě přislíbil dotaci sto tisíc dolarů, aby „zchladil horkou hlavu génia“. Všechno, co za to chtěl, bylo pouhých 51 procent ze zisku vydělaného na všem, co se v nové společnosti postaví, navrhne nebo nechá patentovat.

„To je,“ řekl Tesla a potáhl nosem, „velice těžké přijmout - dokonce i pro tak zničeného člověka, jako jsem já.“

Adams zavolal Curlyho, majitele baru, a ukázal na jejich skleničky. „A co kdybych vám řekl, pane Teslo, že čtyřicet tisíc dolarů z dotace vám dám v hotovosti na ruku ihned, až se zítra otevřou moje banky?“

Tesla se zasmál. Zakryl si rukou obličej, aby nebylo vidět, že zčervenal. „Řekl bych -“ náhle se zamračil. „Je tu ještě jeden problém s panem Brownem, mým štedrým partnerem, který se mnou sdílí napůl celou ztrátu mé -“

„Jsem obchodník, pane Teslo. Vím všechno o panu Brownovi. Bude o něj báječně postaráno. Takové starosti klidně pusťte z hlavy. Dělejte to, pro co jste se narodil - vynalézejte. A věci obchodní přenechte mně. Něco vám řeknu - vezměte si ráno těch čtyřicet tisíc dolarů, dostanete laboratoř - porazíte i toho Marconioho - a všichni budeme bohatší i šťastnější. Nemusíte nic podepisovat, dokud se nezačnou valit peníze. Tak domluvíme se?“

„Ano, pane.“ Tesla zazářil a ruce schoval za záda. „Promiňte, že vám nepotřesu rukou, ale -“

„Já vím!“ zasmál se Adams sarkasticky. „Nehoda v laboratoři. Já vím, Teslo, já vím.“

„Ještě jedna otázka, pane Adamsi,“ řekl Tesla. „Události minulého týdne mi možná zamlžily paměť, ale kdo je přesně Marconi?“

Adams se zakuckal do skleničky. „To je, jako kdyby se John Sullivan ptal, kdo je Jim Corbett, Teslo. To je ten, který vás lehce porazit. A my ho musíme zničit. Rozumíte? Nebo mám jet do Itálie, protože mluvím s nesprávným mužem?“

Přesně v tu chvíli zakašlal herec John Drew, položil prázdnou sklenku na barový pult a potichu a zřetelně řekl: „Říkal jsem panu Boothovi, že bychom sem do baru neměli pouštět bankéře a obchodníky - je to tu pro hráče, muže velkého ducha a myslí.“

Žalostně se podíval vedle sebe: „Uvědomujete si, pane, že jste právě zvýšil hlas na největšího žijícího vědce na světě? Na muže, k němuž se právě život otočil zády? Na muže, který -“

„Právě jsem mu vrátil jistotu, pane Drew. A až si budu myslet, že mám potřebu poslouchat nějakého balíka, určitě se na vás obrátím.“

Tesla vyšel z místnosti. Vzal si svůj klobouk a kabát a vyšel na svěží noční vzduch. Chtěl si to namířit do své laboratoře, zpátky k práci. A pak si vzpomněl - neměl žádnou laboratoř. Obrátil se, prošel kolem Irving Place a v hlavě mu stále zněla hercova slova. Tříkrát dokola obešel park a znovu vstoupil do klubu. Byl rád, když se dověděl, že Adams už odešel a že Drew se „odpotácel“ do postele.

Druhý den ráno poslal Czitovi vzkaz, že je všechno v pořádku, a oba začali hledat nové místo pro svou práci. Nikola se setkal s Adamsem a zajistil převod peněz na svůj účet.

Během jednoho týdne si Tesla prohlédl na dva tucty budov a vybral si dům číslo 46 na Houston, který stál v bezpečnější čtvrti, blíže Wall Street a velice blízko místního policejního ředitelství. Celá budova byla postavena z cihel.

Tesla neustále telegrafoval pokyny Westinghouseovi. Vybavení všeho druhu bylo posíláno za mnoho peněz a co nejrychleji, ale přesto to Teslovi nestačilo. Najal si fotografický ateliér a loď, na které prováděl tajné bezdrátové pokusy.

Slečna Arbusová a slečna Skerrittová měly mnoho práce, až jim šla z toho hlava kolem. Tesla najal účetního na plný úvazek, George Scherffa. Byl to šedivý, na pohled nezajímavý muž. Scherff se vrhl do své práce s obrovským nadšením. Tím, že zkontroloval celý inventář laboratoří, se velice brzy seznámil s odbornou terminologií a průběhem vědeckých prací. Když se konečně podařilo znovu sestavit fotografický přístroj, začalo ho to velmi zajímat. Od té doby začal být Teslův výzkum dosti nebezpečný.

Samuel Clemens byl zpět ve městě a přišel se podívat na novou laboratoř. „Pane bože, co je zas tohle? Nové mučidlo ve tvé síni hororů?“

Tesla byl vyčerpán, ale šťasten. „To je,“ zaspíval, „uzdravovací přístroj dvacátého století. A co to léčí? Nic. Prostě to uvolní celé tělo. Víte, Samueli, kam se řítí tohle století? Povím vám to - do strachu a úzkosti. A smích, který vaše knihy probouzejí, a vibrace tohoto přístroje jsou pro moderního člověka jedinou nadějí. Uvolňuje celé tělo. Od hlavy až k patě, pane.“

Husté bílé obočí se nadzvihlo: „Kolik stojí lístek do nirvány, synku?“

„To je opravdu zajímavá otázka,“ odpověděl klidně Tesla. „Čtu několik knih na toto téma, ale myslel jsem, že jsem jediný buddhista na Manhattanu. Prostě si stoupněte na nástupiště, my vás naložíme!“

Clemens si stoupl na kovovou desku, podloženou korkem a gumou, ke které byl připojen jeden z Teslových oscilátorů.

„Připraven, pane Clemensi?“

„Už jsem se narodil připraven, pane Teslo.“

Tesla zapnul spínač. Celá kovová deska, a Mark Twain s ní, začala vibrovat.

„Ano! Anoooooooo!“ vykřikoval nadšený spisovatel. „Nikdy tohle nezkoušejte na křesťanech,“ pokračoval a snažil se přehlušit rámus stroje. „Odněkud vyhrabou jedenácté přikázání a zakážou tohle i s ostatními potěšenými v životě!“

„Pane Clemensi, varuji vás, šedesát sekund je obvyklá dávka, kterou mohou smrtelníci vůbec vydržet.“

„Nedělejte si starosti! Jsem nesmrtelný - jako vy, Teslo! A kromě toho, nikdy jsem neměl moc smysl pro čas.“

„Velmi správně, ale neříkejte, že jsem vás nevaroval.“

„To je důvod, proč jsem vymyslel stroj pro cestování v čase, opravdu. Proč by šílenci tohoto světa měli být uchráněni před posměchem mého pera jenom proto, že žili před pěti sty -“ Jeho malé modré oči se vypouly a ožily. „Kde to tu máte?“ křičel a seskočil z třesoucí se desky. „Kde to tu máte?“

„Záchod, Samueli? Druhé dveře vlevo.“

Samuel opustil hřmotící laboratoř v běhu.

„Nemůžete říct, že jsem vás nevaroval, pane Clemensi," křičel za ním Tesla, „uvolňuje celé tělo, od hlavy až po paty. A pospíchejte zpátky, chci si vás vyfotografovat, dokud jste čerstvě pročištěn." Vzdychl a zamumlal: „Jen počkejte, až o tom řeknu Robertovi."

Ale fotografické přístroje byly v poslední době vybavovány novou žárovkou, a tak Tesla nakonec získal krásnou fotografii vnitřku aparátu. O několik měsíců později oznámil Roentgen objev X-paprsků a udivený Nikola Tesla si uvědomil, že vlastně nechtíc předstihl Roentgena o pěkných pár týdnů.

Mezitím už měly Teslovy pokusy viditelné výsledky. Tesla fotografoval kosti ve svých rukách a vyvolal i několik fotografií své vlastní lebky. Tyto obrázky nazval něžně Yorick 1, Yorick 2 a tak dále.

Když poslal kopie Yoricka 1 - 3 spolu s ostatními „stínografiemi" profesoru Roentgenovi, tento gentleman rychle odpověděl: „Ty obrázky jsou velmi zajímavé. Kdybyste byl však tak hodný a prozradil, jakým způsobem jste je získal."

Tesla si nikdy nedělal žádné nároky, co se týkalo jeho nezávislého objevu X-paprsků. Ale ostatní, včetně Michaela Pupina, Teslova slavného krajana, usilovali o uznání. Brzy se do této neoficiální vědecké soutěže zapojil i Edison. Jako obvykle, Tesla se spíše zajímal o vlastní výzkum - ne o paprsek, ale o to, co způsobuje.

Způsoboval popáleniny. Po několika týdnech začal nosit rukavice, aby zakryl bolestivá místa na ruce. Měl nyní opravdovou a viditelnou omluvu, proč si nemůže s nikým třást rukou. Doufal, že vystavování se stínografickým „paprskům X" může pomoci lidstvu. Zpočátku souhlasil s tím, aby jeho horlivý účetní, pan Scherff, byl dobrovolníkem při jeho pokusech. Oba si porovnali své poznámky a shodli se, že se pod vlivem těchto paprsků dostavuje jakási ospalost, čas plyne pozoruhodně rychle a je navozen celkově dobrý pocit. Ale když se prokázaly i negativní vedlejší účinky, snížil Tesla dobu, po kterou paprskům svého účetního vystavoval. Ale přesto se muž stále dobrovolně pokusů zúčastňoval.

Mezi vědci se zpráva šířila velmi rychle. Edison si podobnými pokusy popálil oči, jiný z jeho zaměstnanců byl velice nemocen a patrně díky X-paprskům umíral.

Czito a Scherff se celý den přeli, zda zrušit nebo zachovat tento výzkum, když v tom dorazil neočekávaně finančník Edward Dean Adams a jeho mladý společník. Byli to první lidé, kteří kdy do laboratoře vstoupili v pracovní době.

Tesla byl rád, že přijeli, ale brzy byl stále odměřenější a chladnější. „Nesmíte to brát jako urážku, pane, když vám řeknu, že bez ohlášení mě nikdo nesmí vyrušovat. Když už jste tady, řekněte mi, jak bych vám mohl nejlépe pomoci - a v budoucnu může být toto vzácné setkání lépe naplánováno."

„Myslel jsem, že se velmi rád něco dozvíte, Teslo," řekl Adams. „Jsem ochoten vám vyplatit půl miliónu dolarů, pokud budu přesvědčen, že budou peníze moudře použity."

Teslovo obočí vylétlo nahoru. Silný mladík s kulatým obličejem, stojící vedle Adamse, se začal dusit smíchy. Edward Dean Adams představil Edwarda Deana Adamse juniora.

„Syn studuje přírodní vědy na Harvardu!" vyrazil ze sebe Adams starší a poplácal mladíka po zádech. „Přirozeně, jeho zájem se váže k obchodu a k bankovníctví. Ale schopný mozek je schopný mozek, že, Teslo?" Srdečně se usmál. „Ani vám nedokážu říci, jak moc si budu spolu s mými kolegy cenit toho, když zde Eddiemu dáte malou lekci." „Malou lekci, pane?"

„Ano, malou lekci! Podat mu pomocnou ruku - dát mu práci, nic složitějšího pro začátek. Takový úvod, Teslo, do těchto vědeckých záležitostí a obchodů."

„Pane Adamsi. Myslím, že jsem to řekl nedávno, a můžete mě citovat, chcete-li - ale můj výzkum není obchod!"

Někde vzadu bzučel nějaký elektrický přístroj. V kanceláři bylo mrtvolné ticho. Edward Dean Adams okamžik poslouchal zvuky laboratoře, kterou financoval. Jeho oči se zastavily na vynálezci, mírně pootevřel ústa a řekl: „No, Teslo, tak teď už je."

Ještě to odpoledne si Czito odmítl sednout v Teslově velké kanceláři na velký černý sametový gauč. „Vím, že je to urážka. To dítě je ale usmrkaný univerzitní spratek. Není ani dost chytrý na to, aby dělal špióna, šéfe. Ať pomáhá Scherffovi s inventářem. Vezmi ty peníze, šéfe. Nejsou čisté, ale všechno je svázáno se vším. Vezmi je a toho Marconioho zlomíme jako starý rohlík.“

„Děkuji ti, Kolmane, za tvou radu,“ odpověděl Tesla pevně, když zvedl oči od dopisu, který psal Adamsovi. „Řekni Scherffovi, ať připraví stínograf.“

Toho dne obdržel Adams dopis z čísla 46 Houston Street, kde mu Tesla děkoval za laskavou podporu, ale sdělil mu, že ruší smlouvu na půl miliónu dolarů. Co se týče těch čtyřiceti tisíc, které už byly převedeny, může se pan Adams domluvit s Georgem Westinghousem, jehož pochopení pro podobné věci daleko přesahuje pochopení nepraktického vynálezce.

Pak se Nikola začal chystat na oslavu svého vítězství.

Robert celý oživil. Tu noc řekl Kitty: „Koneckonců, dost jsme pro něj udělali - rozmazlovali jsme ho, představovali nejbohatším a nejkulturnějším lidem v New Yorku. A on teď zruší půl milionovou smlouvu s nejlepším Morganovým společníkem! To první improvizované setkání v klubu, newyorská kapitola! A těch úšklebků! A neodvažuj se ho obhajovat! Slyšíš mě, neopovažuj se!“

Tu noc se stal Player's Club dějištěm nepokojů. Bankéři a obchodníci byli vyhnáni zátkami ze šampaňského, které po nich stříleli herci, spisovatelé a jeden vytáhlý vědec. Joseph Jefferson a John Drew vedli útok, zatímco Clemens a Tesla okupovali bar. Stanford White se snažil vyjednávat, ale přiblížil se čas jeho schůzky s jednou herečkou. „Odstředivou silou, pánové,“ řekl, „jsem vytlačován pryč.“

Za svítání se Tesla probudil z několikaminutového spánku s tágem v ruce, oblečené v rukavici. „Ano,“ řekl, „je čas, aby se věci trochu pohnuly. Kamarádi moji draží,“ zašeptal na své chrápající přátele, „pomsta bude má.“

Ale to ráno nešel do laboratoře. Bylo mu dosti špatně od žaludku, a tak si najal drožku do svého „uklidňovacího“ hotelu Gerlach. Kocovina ze šampaňského, pomyslel si. Ale objevily se záblesky bílého světla, pak zeleného, podobně jako to vždycky v mládí předcházelo jeho vizím. Stále se mu vybavoval záblesk z jeho rentgenového aparátu. Věděl, že tyhle malé záblesky už dokázaly zabít člověka. A kolik takových paprsků už nechal dopadnout na sebe? Až přespříliš, napovídala mu jeho kocovina.

Naklonil se nad porcelánovou mísu a zvracel. Věděl, že je to trest za jeho opovržením hodnou pýchu. Pýcha v něm tloukla jako jeho vlastní srdce. Nemohl ji z hrudi vytáhnout - aniž by se při tom nezabil. Mohl buď žít, nebo zemřít. Teď zrovna ani přesně nevěděl, co z toho prožívá.

Když se asi po týdně vrátil do laboratoře, byl už klidný, srdečnost sama. Zamkl se do své kanceláře a začal opět pracovat na oscilátoru, který popisoval Commerford Martin na konci své knihy, jejíž třetí vydání se právě vyprodávalo. Ten malý oscilátor fungoval na páru. Nikola brzy vyrobil další, který byl poháněn stlačeným vzduchem - palivem, které bylo lehce přenosné v nádržce vážící asi deset kilogramů. Princip byl jednoduchý: dutinu naplňoval stlačený vzduch, tlačil na „pohyblivou stěnu“, která se hýbala mnohokrát za sekundu a tahala sem a tam malé rameno v pravidelném tempu. Motorek měl mimořádný účinek, protože nezpůsoboval pohyb celého přístroje, což se u jiných strojů vyrovnává další přídavnou hřídelí.

Bylo to vlastně jako jeho „šetřič času“, který použil na Chicagské výstavě k pohánění dosud nepatentovaných hodin. Ale tento mnohem výkonnější model vibroval s takovou pravidelností, že se až Tesla bál, aby to nepříznivě nepůsobilo na součástky - pokud by něco jiného pohyb neodvádělo, a tak stroj nezachránilo. Nakonec učinil několik výpočtů, které ho probouzely v noci ještě po několik let.

Nebyl to „nejhlubší pilíř“ v Americe, který kdysi vyžadoval na Czitovi, ale byla to jakási nádrž, zapuštěná v základech budovy. Mnoho času a peněz bylo vyplýváno na stavbu této „vymyšlenosti“, stejně jako na velký kovový sloup, umístěný uprostřed jeho kanceláře. Nakonec s úsměvem ve tváři zapnul motor. Jeho „reciprokátor“ se otrásal tíhou 160 kilogramů na centimetr čtvereční a poháněl motor. Tesla se svými precitlivělými očima a ušima nad strojem meditoval a přinášelo mu to neuvěřitelný klid. Ústa se mu roztáhla záhadným úsměvem. Z kapsy vytáhl své zlaté hodinky.

Asi za půl minuty začala na jeho stole poskakovat obyčejná knížka. Za další minutu se k tomuto tanci připojil i miniaturní snímek pod sklem - vánoční dárek od Johnsonových dětí. O čtyřicet sekund později už vibroval stojan na klobouky. Nikolovo tělo bylo malátné, jako kdyby vypil celou láhev koňaku. Výcenil zuby a začal se smát. Všechn nábytek v místnosti poskakoval a vše bylo nápadně podobné nějakému dětskému tanečku. Náhle se rozlétly dveře a v nich stál Scherff. V ruce držel obrovskou palici, kterou měl instinktivně připravenou k útoku, jako by byl v nebezpečí.

Kdyby Tesla nebyl tak zabaven kousky, které prováděl jeho nábytek, mohl by se podívat z okna a uviděl by zástupy modrých uniforem, proudící po schodech do budovy. Ve vedlejších budovách popraskala okna. Ze starých komínů opadávala malta. Z hlavního hydrantu stříkal proud vody. Z kanálových mříží vybíhaly krysy, velké jako malý pes, a mrkaly na denním světle.

Tesla si uvědomil, že se mu pokus patrně vymkl z rukou. Pára se nedala vlastně uzavřít, protože nebyl nikdo, kdo by to dokázal. Parní motor se nedá, na rozdíl od elektrického, vypnout jednoduše otočením páčky. Bylo potřeba dost času, aby stroj vychladl, a právě času bylo málo.

Sotva se jeho hlavou přehnal tento proud volně navazujících myšlenek, uslyšel za dveřmi dusot policistů. Dveře se rozlétly a narazily do zdi. V ten okamžik spadla na zem obrovská žárovka a rozlétla se na tisíc kousků. Tesla ze zbytků vyndal vlákno. Pak se zmocnil kladiva, které držel Scherff v ruce, a jediným úderem utišil navždy svůj malý motorek. Otočil se a uctivě se usmál na svou nečekanou návštěvu. „Tak!“ vykřikl a podal kladivo zpátky Scherffovi. „Určitě jste slyšeli o tom, že jsem vynalezl neprůstřelný oblek. Hrdinové, doufám, že necháte pouze na mně, abych ho vyzkoušel.“

O několik týdnů později v neděli ráno si oblékl kabát a otevřel svou laboratoř. Byl uvnitř právě tak dlouho, aby si vzal svůj oscilátor a nádržku, která ho napájela stlačeným vzduchem. Z Houstonu Street zamířil na jihozápad a došel téměř až ke staveništi na Prince Street. Obhlédl oba rohy a vlezl mezi rozestavěné základy. Celá kostra nedokončené budovy, vysoké osm pater, byla liduprázdná.

Zavřel oči. Když je znovu otevřel, uviděl zcela zřetelně obrysy vzadu ve tmě. Došel až do nejvzdálenějšího rohu v suterénu. Našel nejdelsí traverzu, vytáhl z kapsy šedivého kabátu svého posledního „miláčka“ a ze druhé svorku. Připevnil motorek k železné traverze, nadechl se a připojil k oscilátoru hadičku z nádržky se vzduchem. Energie měl dost jen na tři minuty. Poodstoupil a zadíval se na motor, jako když had sleduje svou oběť.

Uběhla jedna minuta a nic se nestalo. Napadlo ho, aby se šel podívat ven a pozoroval budovu z venku - když by viděl, že se horní patra chvějí, zašel by zpátky a pokus by ukončil. Ale něco ho drželo v suterénu. Vůbec nespouštěl oči z místa, kde právě jeho „malý David“ začínal své velkolepé dílo. Nad hlavou se ozvalo praskání. Jakoby zvuk zvonu. Pěvecký sbor z oceli. Potom křik a zvuk běhajících nohou na dláždění kolem budovy. Muži i ženy se navzájem varovali. A pod tím vším bylo chvění malého motorku, tlukot srdce, který dokáže své vlastní tělo rozpúlit na dvě části. Tesla měl zavřené oči a už se také trásl. Cítil, jak mu z podpaží pomalu stéká kapička potu. Vypadalo to, jako kdyby za sebou nechávala vypálenou cestičku. Ale dokud ho to pánilo, věděl, že je naživu. Náhle zaslechl zoufalý dětský výkřik a

otevřel prudce oči. Zastyděl se, bleskurychle odpojil hadici od oscilátoru a odmontoval motorek od traverzy.

Sebral všechno své vybavení a vylezl ven na ulici. Šeptal si sám pro sebe: „Proč - proč tohle děláš?“ O hodinu později už kráčet po ulici a vypadal, že na svou otázku vůbec odpověď nehledal.

kapitola 21

Připouštím, Roberte, že mě pan Clemens šokoval, když se zmínil o tom románu Stroj času a tvrdil, že byl inspirován mou londýnskou přednáškou." Oheň už pomalu dohořival. Kitty mezi nimi seděla na velkém gauči. Sluha odnesl nádobí a zbytky moučnicku. Muži se vrátili ke svému tématu: „Přesto, že je tato myšlenka udivující, jsme vlastně i my sami stroji času. I s naší nedokonalostí." Katherine byla unavená. Nemohla udržet otevřené oči. V hlavě jí zněla Nikolova slova. A jak já jsem nedokonalá, pomyslela si. Byla si vědoma toho, že se kvůli ní chovají tiše. ale ani se nezmohla na úsměv.

„Ta myšlenka je skutečně báječná," pokračoval Nikola. Viděl, jak Robert se zalíbením pozoruje svou ženu, „lodě nejsou o nic víc a o nic méně než stroje z masa a kostí. A jako stroje mají i závady, mohou se často rozbít, stárnou a ztrácejí sílu a ubírají vitalitu společnosti, která je obklopuje."

„Ale, Nikki." Robert ukázal na svou ospalou manželku. „Kouzlo lidství je právě v jeho křehkosti a ve snaze překonat - "

" ,tohle příliš hutné maso'?"

„Ano... Hamlete. Prostě přijít na scénu a zase odejít a mezi tím je tvé kouzlo. Přesně tolik je ti povoleno," polkl Robert poslední doušek brandy. „Co si víc může člověk přát?" Dotkl se bledé tváře své ženy.

Tesla byl poněkud rozezlen. „Já si nepřeji, Roberte. Ti, co si jen něco přejí, nic nedostanou. Já vyžaduji!" Stoupl si. „Jsem tak cenný jako stroj z masa a kostí, jako by mě sestrojil muž a žena a slepá Štěstěna. A přesto mám i zásady."

Robert byl zticha.

„A tak bych se chtěl zbavit tohoto lidského masa, jako jsem se na univerzitě zbavil zbytečného komutátoru."

„A mě budeš brát jako vykrádače hrobů, Nikki? Stane se z tebe Dr. Frankenstein tohoto století a já tvým pomocníkem?"

„Další romány!"

Robert se narovnal. Kitty něco zamumlala a zvedla hlavu. Robert se na ni něžně usmál. „Romány a modely, které dělají tento svět více pochopitelným pro ty, kdo... jsou z tohoto světa. Jinak by stvoření, jako jsi ty sám, nemohla existovat. Popíráš všechny zákony."

Nikola se rozzářil a cítil se polichocen. „Popřeme tedy všechny zákony a dáme si na zahradě skleničku, Roberte? A já ti povím, proč musím vytvořit novou rasu mechanických bytostí, které nemají žádné srdce a nemohou být okouzleny medovými slovíčky básníků nebo dobrým francouzským koňakem."

Kitty se opět zavrtila a ve spánku natáhla ruku. Robert se instinktivně pohnul, aby ji uchopil, ale pohlédl na Nikolu, který na něj zíral sovíma očima, a zastavil se. Vzal do ruky Courvoisier, ucítil vřelý Nikolův úsměv a sám se na něj vesele a odvážně usmál.

Když se Kitty probudila, zjistila, že oheň vyhasl a Robert spí vedle ní na gauči. Probudila ho.

„Kdy odešel?" zeptala se a hladila mu světlý knír. „Zrovna jsem se na to chtěl zeptat tebe."

Westinghouse telegrafoval a urgentně žádal „jednoduché a levné zařízení pro převádění střídavého proudu na proud stejnosměrný". Nikola odpověděl: „Už jsem vyrobil tři podobné transformátory - ale bohužel, všechny byly zničeny požárem."

„Ale," vyrazil na slečnu Skerrittovou, „jejich nákresy jsou uloženy v ohnivzdorném trezoru mé lebky! A tudíž, madame, budou znovu sestrojeny. Tak, teď napíšeme účet, ano? Pane Scherffe!" zavolal Tesla a otevřel dveře své kanceláře.

„Ano, pane Teslo?“

„Jste odborník na tyhle krátkodobé záležitosti. Kolik byste řekl, že bychom měli požadovat za - no, pojd'te se mnou do kanceláře. Uděláme to hned.“

Westinghouse vyjednával se společností Baldwin a spol., aby mohl vyrábět elektrické vedení pro železnice. Nikolu pozvali, aby vymyslel motor. Znamenalo to peníze, peníze, potřebné ještě více než kdy jindy. Pak Westinghouse zařídil vše potřebné se společným patentem s General Electric a ke konci roku 1897 dokončil smlouvu, podle které opět koupil za dvě stě šestnáct tisíc dolarů práva na Teslovy patenty. Byly to obrovské peníze. Po tom, co si Nikola vypůjčil u A.K. Browna a splatil dluh Edwardu Deanu Adamsovi, což mu George Westinghouse přikázal, zůstal mu čistý zisk sto tisíc dolarů.

Jeho cíle se začaly dosti rychle přibližovat, s čímž se svěřil pouze Robertovi. Co se týkalo Kitty Johnsonové, neboli madame Filipov, jak jí Tesla přezdíval, bylo všechno jasné. Silné pohrdala Marguerite Meringtonovou, jedinou ženou, kterou Tesla považoval za člověka blízkého jeho vlastnímu intelektu. Samozřejmě, nikdy nechodil v doprovodu ženy - takové chování by mohlo silně ohrozit jeho dosavadní soukromí. Ale Kitty se dověděla, že dříve chodil do opery s panem a paní Stanford Whiteovými, Richardem Hobsonem a slečnou Meringtonovou, a tak po celé dny byla ve špatné náladě. Tak to trvalo už několik týdnů, což pro Roberta bylo hotové peklo. Co měl Tesla dělat? Pracovat! To byla jediná možnost. Nicméně, čas od času ho přepadl náhlý pocit lítosti a poslal jí květiny nebo dárek.

Jednoho zachmuřeného dne, ve čtvrtek, bubnoval na okně Teslovy laboratoře déšť. Zjistil, že úplně zapomněl na Johnsonovy. Za hodinu dorazil do čísla 327 v Lexingtonu vzkaz:

Milý Luko a má drahá - dokonce i večere u Waldorfa je pro mě příliš nákladná a obávám se, že pokud brzy zapomenu na své jednoduché zvyklosti, budu zoufalý. Už jsem se pevně rozhodl, že nebudu přijímat žádná pozvání, i když mám stále pokušení. Ale v tuto chvíli vzpomínám na potěšení z Vaší společnosti a pouze neodolatelná touha mě nutí k tomu, abych se stal účastníkem této vždy přepychové večere. Touha, kterou nepřekoná žádné množství rozumu ani vědomí přetrvávajícího rizika. V očekávání všech radostí nadále zůstávám věznem Vašich kouzel. N. Tesla

Tu noc se v New Yorku nekonal báječnější večírek.

Teslovo přátelství s Johnem Jacobem Astorem postupně přerostlo v dobrosrdečnou válku všech možných šprýmů a vtípů.

„Už jste o tom slyšel, Teslo? V Alpách prý otevřeli školu lyžování! Co vymyslíte, vy Evropané, jako další?“

„Možná školu, kde se bude vyučovat správnému chování u stolu pro vás, americké hosty, plukovníku Astore.“

Další den na něj Tesla zamával, když u Waldorfa dojedl zákusek. „Jsem si jistý, že víte, plukovníku Astore, že Ernst Bergmann sterilizuje chirurgické nástroje už několik let pomocí páry. Uvědomil jste si, že tuto metodu poprvé uviděl v Palm Room, když jste ji vy předváděl?“

Astor nevěděl, zda to byl vtíp, nebo ne. Nicméně se zasmál svým dobrosrdečným smíchem. „Poslouchejte, Teslo,“ řekl, „o něco bych vás chtěl požádat. Julian Hawthorne, novinář a syn velkého spisovatele, by se s vámi chtěl seznámit. Našla by se ve vašem nabitém programu chvílka pro takové setkání?“

„Až po Aljašce, pane, ani o chvílku dříve.“

Malý muž s obrovskými kotletami seděl u stolku, odděleného od Waldorfova baru. Uviděl Teslu, vyskočil a začal recitovat:

„ - pozeňnaný duch tu čeká, že bude zrozen -
myšlenky na odemknutí řetězu věcí svých.

*Jak čistě, jak blízko, jak toužebně se nesou!
Poslouchej! To šumí křídla andělská. "*

Byla to poslední sloka Robertovy básně „Tesla v laboratoři“, publikovaná v nejčerstvějším čísle *Století*. Vynálezce stál a trpělivě se usmíval. „Být chvalořečen a zatím být ještě na živu. Jak pěkné! Pane Hawthorne - je pro mě potěšením, že vás poznávám. Ale prosím vás, proč si nesesednete.“

„Věřím v anděly,“ pokračoval Hawthorne bez rozpaků. „Nepřicházejí z nebes, ale z jiných planet.“ „A staří bohové?“ posadil se Tesla. „Ti také, pane Teslo. Proto jsou naše náboženství kodexem pravdy! A jejich mýty? Kapitoly z této knihy. Dejte si také sklenku portského, pane, a můžeme odkrýt klenbu starých dob, protože věřím, že oba dva jsme dobře zběhlí v příbězích, které nikdy nebyly sepsány ani v Bullfinchově Mytologii!“

Stačila půlhodina tohoto nevědeckého rozhovoru a Hawthorne byl u vytržení. „Věděl jste, pane Teslo, že mýtus o Ikarovi má svůj původ v raném životě Daidalově?“

„Povídejte, pane Hawthorne. Abych řekl pravdu, vždycky jsem se mnohem více zajímal o otce než o syna. Ten člověk vzlétl! A přežil! A člověk jenom stále slyší o tragickém pádu jeho hloupého syna.“

„Přesně tak, pane. Ale v tom pádu je také spravedlnost. Jak víte, o Daidalovi se říká, že měl bratra, ještě mnohem lepšího než byl on sám. Myslím, že ten byl právě první, kdo vynalezl pilu - okoukal ji z rybí kostry - považte, jaké detaily v těch mýtech jsou. Musí tam být něco pravdivého, neřekl byste, pane Teslo?“

„Více než špetka, pane,“ odpověděl Tesla. „Ale vy jste říkal, že Daidalos měl bratra.“

„Ano, skvělého bratra. Svého jediného přítele.“ Hawthorne pohlédl na svého slavného hosta, a aniž sám věděl proč, byl potěšen tou velkou pozorností, kterou mu Nikola Tesla věnoval. „No, a jednou byli chlapi na útesu, naklánějícím se nad mořem, a hádali se jako vždy, který z nich dokáže první vzlétnout.“ „Ano, hádali jsme se. Ano,“ šeptal Tesla podivným hlasem. „Pokračujte - pokračujte!“

Hawthorne si uvědomil, že se dotkl nějakého citlivého místa v Teslově životě. Ale už začal, a tak musel své vyprávění prostě dokončit.

„No a něco popadlo mladšího Daidala. Nějaký žárlivý bůh, jak se říkalo, se kolem něj otřel a...“ Hawthorne zaváhal. „A?“ požadoval pokračování Tesla.

„A zašeptal nějaký příkaz do ucha žárlivého bratra. Příkaz, který...“ Přestal mluvit, protože se bál pokračovat.

„Řekněte to, pane Hawthorne! Dokončete mýtus o Daidalovi!“ Vynálezce hleděl na svého hodného a vzdělaného přítele. Uchopil jeho ruku. Bylo to poprvé, kdy se dotknul jiného člověka, od té doby, co jeho matka zemřela. Celý se třásl. Velkou silou stiskl Hawthornovi prsty, až byly úplně bílé. Tesla zasyčel mezi zuby: „Dopovězte to teď. Dopovězte to, říkám!“

Z Hawthornových rtů vyklouzla sotva slyšitelná slova: „On ho... shodil... z útesu dolů. On...“

„Zabil svého vlastního bratra.“ Tesla si rychle utřel oči od slz kapesníkem. Pak se postavil, zachumlal se do kabátu, jako by mu byla velká zima, a podíval se do udivené mužovy tváře. „Promiňte, pane Hawthorne.“ Opět si rychle sedl. Naklonil se k Hawthornovu uchu a potíchu zašeptal: „Pokud nebudete před nikým jiným mluvit o tom, co jsme tu teď říkali, budu vašim přítelem, až do smrti jednoho z nás.“

„Samozřejmě, pane. Samozřejmě!“ řekl Hawthorne. Nevěděl, co by měl dál říci nebo udělat.

„Mé díky. Protože vy jediný teď víte, proč nikdy nebudu mít syna.“ Nikola se otočil a odešel. Po nějakou dobu pak vůbec k Waldorfovi nepřišel.

Líný větřík foukal kouř z motoru do kajuty malého remorkéru. V Teslovi se začala probouzet mořská nemoc. Ale jeho výsledky byly tak báječné, že se těmito potížemi vůbec

nezneklidňoval. Přístroje správně zaznamenávaly signály, které vysílal Czito z laboratoře na Houston Street, třicet kilometrů od řeky Hudson.

„Něco se asi žene, pane Teslo," informoval ho plavčík a prostrčil hlavu do kajuty. „Nemáme obrátit?" „To by se moc hodilo Marconimu. Ano. Zpátky do přístavu!" Nervózní Czito se s Teslou setkal v doku West Side. „No tak, šéfe, mluv."

„Tři záblesky, pak dva, pak jeden a pak zase tři. Každých pět minut na 30 kilometrů, a Czito, ani známka, že by signál slábl!" „Dokázali jsme to! A teď odrovnáme toho prďolu!"

„Kontroluj se, dávej si pozor na jazyk, Kolmane - on je, konec konců, také vědec, ať už jakýkoliv."

„Zničíme ho. Pokoříme ho. Budeme žádat omluvu."

„Víš to přece moc dobře, Czito," řekl Tesla a jakoby ve snu ustoupil z mola na pevninu.

„Pomsta je přece báječná v -"

„Ne! Báječná věc bude, že až příště budeme na lodi testovat naše zařízení, už nebude na palubě nikdo. Vůbec nikdo!"

Czito hleděl na svého zaměstnavatele, pak otočil oči na remorkér a jeho posádku, chystající loď na noc. Otočil se zpátky, otevřel ústa a zíral na Teslu. Potom ústa zavřel a oba dva tiše odešli.

Příští den už byl Tesla rozhodnutý - chtěl postavit svou novou loď z odpadového materiálu. Ale den nato už měl zase jiný názor. Postaví si model! Ne, dva! Byl nadšený. Nenašel by se šťastnější člověk.

Robert Johnson ho už dříve slyšel, jak o tom vypráví - Ohnivá koule se vždycky objevila najednou a jako ďábel znovu zmizela. Nyní Nikolovi seděla klidně v rukách, když stáli v laboratoři. .,

„Pojď sem, Roberte, to ti nic neudělá. Přisahám, je to absolutně neškodné."

„Nikki, já nemohu, musím živit děti."

„Ale jdi, kamaráde, když pan Tesla řekne, že je to bezpečné, tak to je bezpečné." Kitty vyskočila ze židle a klekla si před něj. Vůbec jí nevadilo, že má drahé šaty. „Dejte to mně!" vykřikla, „já se nebojím."

Teslovi se zablýskaly oči ve světle zářící koule. Podíval se na Kitty. „Vy se nebojíte, že ne, madame? Postavte se tedy, dcero osudu." Poslechla. Vzadu za nimi se ozval křik Josepha Jeffersona: „Jak by se mohla bát? Je opilá! Všichni jsme opilí!"

„Mluvte za sebe, pane!" řekl poručík Hobson. „Já nejsem opilý. Jsem šťastný."

„Ticho!" rozkázal Tesla.

Kitty mu nyní byla mnohem blíže než kdykoliv předtím. Upřeně se na něj dívala a on přesto pohledem neuhnul. „Ne, nebojím se," pokračovala velmi potichu. „Vůbec se nebojím toho ohně." A ještě tišeji dodala: „Nebojím se ho, ale rukou, které ho drží."

„Tak tady ho máte!" vykřikl Tesla a doslova přelil zářící kouli do jejích rukou. „Můžete ho držet sama, madame, a stát se také nesmrtelnou!"

„Ach!" vydechla.

„Katherine!" vykřikl Robert hrůzou.

„Vše je v pořádku, miláčku," lhal a smála se strachy. Nevěřila svým očím, co to drží v rukou. „Nepálí to. Jenom cítím tisíce malinkých připínáček."

Robert přiskočil a celý hořel vztekem. Nechtěl se dotknout zářícího míče, a tak si opatrně stoupl vedle ní. „Odhod to, Kitty! Slyšíš?" Neudělala nic, jen stála a třásla se, jako by byla připojena k jednomu z oscilátorů.

„Odhod to! Nikolo, přestaň s tím. Přestaň, říkám!"

„Jak si přeješ, Luko. Tak se i stane." Tesla lehce ťuknul zespoda na její ruce a koule vylétla nahoru. Pohupoval si s ní levou rukou ve vzduchu: jednou, podruhé, potřetí, ještě výš. Asi dva metry nad zemí se koule rozplynula - prostě přestala existovat.

Drožkaři už znali některé slavné hosty, kteří čas od času vycházeli pozdě v noci ze „šilencovy“ laboratoře. Vždycky byli veselí a většinou dávali vysoké spropitné. Jeden takový drožkař právě zajel se šťastným úsměvem k okraji chodníku.

Hobson vedl Josepha Jeffersona dolů po schodech. Ten mladému důstojníkovi domlouval: „Musíte se naučit pít, synu. Tohle bylo naposled, co jsem vás takhle vedl.“ Robert a Kitty Johnsonovi se mrzutě usadili do kočáru. Konečně Hobson nasoukal herce dovnitř. Tesla jim ze schodů zamával a zmizel uvnitř. Drožkař práskl bičem a kočár se rozjel. Náhle zazněl z laboratoře zoufalý výkřik.

„Počkejte!“ přikázal Robert kočímu, když se znovu dveře domu 64 na Houston Street otevřely. Tesla seběhl schody s rukama na spáncích. Nastoupil do kočáru, zatřepal hlavou a nakonec řekl: „Kočí, dovezte Johnsonovy domů na Lexington Avenue a ostatní dva cestující zůstanou na noc v hotelu Marguerite.“

Hobson ví -“

„Ale já mám zkoušku ve Philadelphii!“ protestoval Jefferson.

Hobson řekl: „Má rodina mě bude čekat u dalšího vlaku!“

Tesla se chytil za hlavu. „Prosím, do hotelu Marguerite! Dovezte je tam! Pánové, zapřísahám vás. Pokud si alespoň trochu vážíte našeho přátelství - nebo našich životů - poslechněte mě.“ Otočil se od kočáru, vrátil se ke schodišti a chytil se kovové balustrády, aby neupadl.

„Udělejte, jak říkám, prosím!“ zasténal a začal plakat. „Slibte mi to!“

Čtyři pasažéři v kočáru se na sebe zmateně podívali. Nakonec už dosti vystřízlivělý Jefferson řekl za všechny: „Nemůžeme odmítnout, pane.“

„Děkuji vám, Josephe,“ řekl bledý Tesla. Otočil se a šel nahoru po schodech. Ještě jednou opakoval: „Děkuji vám.“

Vlak, který asi za hodinu odjel směrem do Philadelphie, měl těsně před cílovou stanicí havárii. Asi tucet pasažérů byl zabito. Nikola nechtěl o neštěstí vůbec slyšet. Vrhł se do práce na podvodním torpédu na ničení lodí. Brzy žádal ministerstvo obrany o okamžité předvedení svého vynálezu. Tvrdil, že torpédo může ukončit válku se Španělskem za jedno odpoledne.

kapitola 22

„Pobuřující ! Blázni - ti šílení blázni!" Robert Johnson už dříve viděl Nikolu rozzlobeného, ale ještě nikdy nebyl svědkem něčeho takového. Z rozzuřené tváře na něj civěly soví oči. Tesla se bouchl rukou do čela. „Nabídnu jim okamžité vítězství a oni se smějí. Smějí! Jeden generál - ani si nepamatuji jeho jméno! Mám tady celého Hamleta a Fausta -" a plácal se opět do čela - „ale zapomenu jméno toho imbecila. Navrhl mi, abych umístil mode! svého torpéda na Elektrické expozici v Madison Square Garden. Prý někoho pošlou, aby se na něj podíval. Tak, sakra, a to přesně udělám. Žádný muž, žena ani dítě nikdy nezapomenou, co uvidí. Nikdy. Ani kdyby žili ještě dvě sté let a vypili celou láhev alkoholu denně!"

Jako vždycky si dal velice záležet na přípravách. Byl květen roku 1895. Obrovské uzavřené hlediště v Madison Square Garden bylo přeplněno vynálezy a vynálezci té doby. Czito dohlížel na stavbu nádrže a stále mluvil s dělníky. Byl, jak později řekl Scherff, jednočlenný propagační tým. „Chceme navštívit Marconioho, já a pan Tesla. Jen taková malá návštěva. Jestli bude mít žaludek, aby nám ukázal svůj obličej - ten malý patentový pirát! To by mě zajímalo, jestli by pan White nemohl zařídit takový malý výpadek proudu, alespoň na jednu dvě minuty, a pak by se vidělo, co zbylo z Marconioho. Pan White je architekt, který to tady všechno navrhl. On a náš šéf jsou velmi dobří přátelé. Může to jednoduše zařídit, všechno, kromě toho, že jedna špatná stránka povahy pana Tesly nechce - jak to říkají ve válce - počítat i s nepřítelem! Přesně! Oh, a také musíme navštívit pana Edisona. Je teď nějaký moc ochotný - od té doby, co jsme ho smetli na té Niagaře! Samozřejmě kdybych byl Edison, byl bych také ochotný!"

Z balkonů byly pověšeny prapory. Ti, co si chtěli koupit lístky, zaplnili prostranství. Všichni účastníci výstavy znovu přezkušovali svá zařízení. Marconioho expozice ukazovala, jak by mohl vyhodit kubánské miny do povětří pomocí bezdrátového telegrafu. Edison investoval miliony a několik let svého života do svého největšího omylu - magnetického oddělovače rudy, se kterým chtěl dobýt trh s ocelí od Pennsylvánie až po americký středozápad. Tomuto vynálezu se brzy začalo říkat „Edisonova pošetilst". Tohle byla konkurence, úvod k hlavní události.

Kvůli lepšímu pozorování si nakonec Tesla vybral místo modelu torpéda třímetrový model „teleautomatické lodi" se třemi anténkami, kormidlem, lodním šroubem a funkčními světly na přídě a na zádi. Ty nejzáračnější věci však byly ukryty v lodním trupu. Zkušební nádrž, ve které byl model představen, byla asi šedesát metrů dlouhá a patnáct metrů široká. Byl to nový vynález a patrně jeho nejdramatičtější model. Během přípravných testů sklízel obrovský úspěch. Ostatní vynálezci jen tiše přihlíželi.

„Teď! Šéfe - běžte a plivněte tomu Marconimu do očí," vzrušeně mumlal Czito, chodil sem a tam a pozoroval soutěž.

„On ví, že prohrál. Běž tam, Nikolo. Máš ho támhle naproti lanům. A Edisona také. Všichni jsou svázaní jako vánoční dárečky, šéfe, běž tam."

Teslovi se vůbec nelíbila krvežiznivost jeho předáka. Zčervenal v obličejí a řekl: „Obecenstvo rozhodne - a brzy i dějiny. Nemusím hnout ani prstem."

„K čertu s tím, Teslo," zasyčel rozzlobený Chorvat a tlačil ho k modelu torpéda. „Kopal jsem vedle tebe příkopy, sakra. Dřel jsem pro tebe. A chtěl jsem od tebe někdy něco? Zvýšit plat? Dovolenu? Ne! Dobře, tak tě žádám teď. Pojď tam se mnou. Nemusíš říct ani slovo. Nemusíš. Prostě se na ně s pohrdáním dívej. Jsi tady král, Nikolo. Tohle je tvoje království - tak vládni!"

Nikola vykřikl vysokým hlasem: „Vpravo - dvacet stupňů! Zapnout zelené světlo! Obráťte, přímo vzad! Na palubu - červené světlo!“ Lod' vyplnila každý jeho příkaz. Jeho asistenti se snažili utiřit dav, aby bylo slyšet instrukce. Ale bezúspěšně. Nakonec Scherff dostal nápad. „Požádejte o dobrovolníky.“ „Co?“ zeptal se Tesla ve smokingu. „Dobrovolníky, na co?“ „Ať dělají sami zázraky. Dav se utiří, uvidíte.“ „Scherffe, vy jste přesně to, co potřebuji. Ne další génius, ale člověk z lidu. Promiňte! S dovolením! Kdo z vás si přeje ovládat tuto lod' budoucnosti?“

Všichni stáli na nohou a křičeli. Když byl vybrán jakýsi školák, dav se utiřil. Pouze byl slyšet potlesk, když chlapec zakřičel: „Rozsvítit zád! Ostře nalevo! Otočit a vpravo!“ Přesně jako s tím zářícím vejcem na Kolumbijské výstavě, i nyní se na to lidé spíše dívali jako na kouzlo než na vědu. Kolem mělkého bazénu se jich tísnily desítky tisíc. Nikdo z ministerstva obrany nenechal vzkaz ani nečekal po ukončení show.

Tesla, který se celý den těšil velkému zájmu veřejnosti, se večer zúčastnil banketu, pořádaného na jeho počest Stanfordem Whitem, a odložil svůj vlastní večírek u Waldorfa na konec týdne. Ale ti, co ho znali nejdůvěrněji, vycítili jakési zoufalství pod rouškou jeho radosti. Když skončila poslední ukázka a kromě různých opozdílů byla Medison Square Garden prázdná, Nikola kupodivu zůstal a pomáhal s pracemi, které většinou nechal na asistentech. Vzal si na sebe pracovní plášť, patrně aby se v obleku nezapotil. Něco ho uvnitř hryzalo, ale nikdo nevěděl co.

Nakonec vypustili bazén a lod' klesla na dno. Vynálezce vypadal, jako by mu jí bylo líto, jako ryby na suchu. „Oni to nechápou, že ne, Czito?“ naposledy si postěžoval a utřel si čelo kapesníkem se svým monogramem. „Jsou zvědaví, já vím, pane Scherffe. Ale zvědaví neinvestují. Jdou domů a poví to sousedům. Nejlepší pozorovatel, jakého jsme tu měli, je můj nepřítel - všiml jste si, ne, pane Lowensteine? Viděl jsem, jak jste se s ním potom bavil. Kdo byl ten buřič?“

Lowenstein řekl, že ten mladík byl Waldemar Kaempffert. Tento jeho odvážný kolega ze studií arogantně oznámil nejslavnějšímu žijícímu vědci: „Vím, jak byste mohl naložit ještě větší lod' nákladem dynamitu, dokázat, aby plula pod vodou, a nechat dynamit explodovat, kde byste chtěl, pouhým zmáčknutím tlačítka tak snadno, jako rozsvítíte světlo, a na tak velkou vzdálenost vyhodit do povětří bezdrátově tu největší bitevní lod'.“

Místo aby Tesla pochválil studenta, že má bystrou hlavu, úplně se rozzuřil. On chtěl přece zapůsobit na hluché a slepé ministerstvo obrany. „Tohle není bezdrátové torpédo!“ křičel, „Tohle je první automat, mechanický člověk, který bude dělat za ostatní těžkou práci!“ Mladý Kaempffert se potom stal vědeckým redaktorem *New York Times* a nikdy tento výstup Nikolovi neodpustil.

Nyní, ve skoro prázdném hledišti, zahrozil Nikola pěstí do vzduchu. „Prostě to nepochopili, že ne?“ Skoro sténal, měl slzy na krajíčku. Jeho personál se na sebe beznadějně podíval.

Nakonec promluvil Scherff. „Pane, pane,“ řekl a snažil se najít vhodná slova, „neberte to tak tragicky. Lidé takhle prostě uvažují. No, jste jako - jako náš Pán.“

Ostatní se ho snažili zastavit, ale už bylo pozdě.

„Jako co?“ - zkrivil Tesla rty - „náš Pán?“

Scherff pokračoval. „Vždyť - vy, pane Teslo - vy,“ nevině vysvětloval. „Vždyť i Kristus nakonec přestal dělat zázraky, pane. Protože lidi začali vidět jen jeho divy - a vůbec neposlouchali evangelium!“

Tesla odvrátil hlavu. Nikdo ani nedýchal. Všichni viděli, jak se mu při obrovském nádechu zdvihla ramena. Otočil se a měl úsměv na tváři. Všichni si bezděčně oddechli.

„Jste odvážný, oddaný a máte největší rozhled, pane Scherffe,“ řekl Nikola se zbytkem své původní prudkosti. Pak, již klidněji, pokračoval: „Stůjte teď při mně, budu vás potřebovat.“

Czito se zachvěl, ale George Scherff si rychle utřel rukávem oči. Pak odpověděl: „Vy víte, že budu, pane Teslo.“

Hotel Krantz
Viedeň I
Neuer Market 6

17. července 1898

Vážený pane Teslo,
už máte hotové rakouské a anglické patenty vašich ničivých přístrojů, které jste vynalezl. Jestliže ano, poslal byste mi jejich ceník a zplnomocnil mě jejich prodejem? Zním vlády obou států - a také Německa, stejně jako Viléma II.

Tady v hotelu jednou diskutovali zajímaví muži, jak přesvědčit ostatní státy, aby přestali zbrojit. A já jsem jim poradil, aby hledali něco více než odzbrojení na papíře - aby pozvali velké vynálezce, aby vyvinuli něco, proti čemu by byly flotily a armády neschopné cokoliv dělat - a tak válku co nejvíce zkrátily. Nepředpokládal jsem, že byste se toho zúčastnil a zajistil tak světový mír a odzbrojení. Víím, že máte hodně práce, ale najděte si čas, abyste mi zavolal?

Váš oddaný Mark Twain

Nikola se tak smál, až ho bolelo břicho. „Víš,“ řekl holubovi, který vlétl do jeho kanceláře oknem. „Věřím, že to myslíš vážně.“ Pohladil holuba po krku a jako otec dítěti řekl: „A to bývá u Marka Twaina velmi vzácné. Velmi vzácné.“

Patenty? Ano, měl na tu loď patenty - ale ne evropské. A protože se bál lidí typu Marconioho, vůbec nedal patentovat to nejdůležitější ze svého teleautomatického tajemství. Pak mu přišel druhý dopis - a nakonec mu bylo všechno jasné.

Zamával před kanceláří dopisem z ministerstva. „Ministerstvo obrany má teď nějaké těžkosti s tím, aby vůbec zjistilo, co zbylo z flotily admirála Cervery! Myslíte, že by si někdo z těch, co se byli podívat na mou zázračnou bezdrátovou loď v Madison Square Garden, na mě vzpomněl? Třeba se generálové báli vůbec otevřít své krvi podlité oči? Co myslíte, dámy? Lowensteine! Czito! Scherffe!“ vykřikoval skrz dveře do laboratoře. „Možná, koneckonců, že ten drzý student není jediný laik, který si dovede představit války, kde se používá automatů!“

V pozdním létě 1898 vešel Tesla do budovy ministerstva obrany ve Washingtonu - nemluvil o zásadách nebo vysněných způsobech pohonu nebo motoru, napájeného nepřetržitými explozemi vzduchu. Tentokrát mluvil o dolarech a o smrti. Už se poučil. V Římě mluvil italsky. Ukázal patenty na torpédovou ponorku bez posádky, včetně zařízení na automatické ovládání kormidla, signalizačního světla a zařízení na určení polohy lodí ve vodě.

„Jak vidíte, pánové -“ ukázal Tesla na zvětšený plán - „loď obsahuje dvě řady pětimetrových torpéd, umístěných zde a zde. Vystřelené nábojnice jsou vyměňovány okamžitě po explozi.“

Chvilku je nechal, aby se vzpamatovali. Pomyslel si, že jsou to vlastně býci a musí jim dovolit, aby alespoň trochu ochutnali nabízenou trávu.

„Celá loď je téměř neslyšná a téměř neviditelná. Tato ponorka, jak jsem patrně ctěnému shromáždění už dříve řekl -“ nemohl si odpustit malé rýpnutí - „napadne a zničí španělské loďstvo v celé jeho velikosti za méně než hodinu. Někjaké dotazy, pánové?“

Samozřejmě! Odpusťte mi to. Kolikrát ještě zapomenu na otázku ceny. Cenový strop pro tuto zázračnou zbraň je pouhých padesát tisíc dolarů. A když moje liduprázdná loď zachrání život jednoho syna, jehož bratr nebo bratranec už zemřel španělskou zbraní -“ Jeho hlas se

bolestně zvýšil. „Teď vám nabízím válečný projekt století. Ale nezachrání jeden život - ne, zachrání jich tisíce!“

Tu noc ve svém hotelu obdržel dopis podepsaný generálem Pershingem: „Drahý pane, ministerstvo požaduje ponechat si zbytek týdne, aby mohlo uvážít Vaši pozoruhodnou nabídku. Dovolte, abych Vám jménem kolegů a naší velké země, které sloužíme, poděkoval za to, že jste ovoce své práce dal k dispozici Spojeným státům americkým.“

Tesla se sbalil a mumlal si: „Ovoce mého génia, chcete říct! ‚Práce‘ - to je pro děti ve škole.“

Doma na Houston Street ho čekal další dopis. J. P. Morgan ho žádal o společnost při obědě.

Ve srovnání s francouzským zámkem Williho Vanderbilta na Dvaapadesáté ulici bylo Morganovo sídlo poměrně skromné.

Ale nejbohatší muž světa neměl vlastně vůbec zapotřebí nějak sám sebe propagovat. Dům stál blíže středu města, v bloku ohraničeném Madison a parkem mezi Pětatřicátou a Šestatřicátou ulicí. Ani okolí - což Teslu překvapilo - nebylo zrovna nádherné. Morganovy konírny byly skoro tak působivé jako jeho sídlo - obojí tmavé. Obrovské stavby, které se vynořovaly z ponurých a skromných zahrad.

A právě v honosném sídle Williho Vanderbilta nyní pobývala jeho manželka. Považte - rozváděla se s Williamem II. Vanderbiltem! Vůbec nerozuměl ženám. To Nikolovi připomnělo, že by měl říci něco pěkného o Morganově dceři Anně. Tak se jmenovala. Inteligentní. Bojovnice za volební práva.

Sluha si od něj vzal kabát, hůl a klobouk, na který se neřval moc nadšeně. Snad příliš krásný. „Kdybyste byl tak laskav a následoval mě, pane Teslo. Pan Morgan vás očekává.“

Prošli několika tmavými, málo osvětlenými pokoji, obloženými dubovým dřevem. Těžký starožitný nábytek vypadal, jako by byl k podlaze přirostlý. Na stěnách visely obrazy evropských malířů, většinou italských a vlámských mistrů, osvětlené zastaralými světly. Najednou si Tesla uvědomil - to byl původní Edisonův plán, první elektricky osvětlený dům v Americe. Tady to všechno začalo.

Jeho nos cítil pach kožených vazeb a prastarých stránek knih, nic příjemného. Ano, tady to bylo. To, co záviděl každý vzdělaný člověk: Morganova knihovna. Až ke stropu sahaly posuvné žebříky. Morgan vlastnil zhruba dvacet pět tisíc metrů čtverečních toho nejlepšího, co kdy člověk vůbec napsal.

„Pane Teslo.“ Sluha vypadal znepokojeně. Tesla si uvědomil, že v zamyšlení došel až na tmavě zelený koberec a jeho ruka hladila kompletní dílo Voltairovo, kterým se prokousával před několika lety na univerzitě ve Štýrském Hradci. V té době, jak teď slastně vzpomínal, bylo vše jen pouhou přípravou na opravdový život.

„Pane, budete prosím obědvat s panem Morganem?“ Náhle Nikolovi začalo vadit sebevědomé chování toho lokaje. „Možná, drahý příteli,“ řekl a chladně se usmál, „byste chtěl jít místo mne?“

„Pane bože,“ řekl sluha a bez dalších komentářů vedl Teslu za finančníkem.

„Skvěle načasováno, Teslo.“ Byl to silný, hluboký hlas. Ale Tesla nevěděl, odkud přicházel. Pak proti oslepujícímu slunečnímu světlu uviděl široká ramena. Morgan stál na konci dlouhé místnosti a díval se obrovskými okny ven. Mluvil bez sebemenšího pohnutí hlavou. Měl nohu na malé stoličce a vedle něho menší muž něco psal.

„To je prozatím všechno, Pecku. Doděláme to po obědě.“ Písař se na Teslu nepříjemně podíval, přesně jako předtím sluha. Uklonil se a odešel kolem Tesly z místnosti.

Teď se Morgan otočil. Jeho zdravě načervenalé tváři dominoval silný rovný nos a hluboké oči, posazené daleko od sebe. „No,“ vybuchl dobrosrdečně, „konečně se spolu setkáváme!“

Tesla otevřel ústa, aby promluvil, ale nešlo to. Morgan se přátelsky usmál. „Má dcera, Anně, už o vás nějakou dobu pěje samé chvály, pane. Samozřejmě že není sama. Ale musím připustit, že má Morganův instinkt, a ještě mnohem dříve před panem Brisbanem vás nazvala ‚naším nejpřednějším inženýrem‘.“

Tesla si nevědomky upravil kravatu a hned dal zase ruku zpět. „Poděkujte jí za mě, pane Morgane. Ona má, jak jste řekl, opravdu jistý instinkt. Kdykoliv se potkáme, vždycky si sám pro sebe říkám...“

„Ano?“ zívá si Morgan.

„Vždycky si říkám, jak je to chytrá mladá dáma.“

„Skutečně si to tak říkáte? No... pojděte k obědu. A poslechneme si něco o tom, co jste dříve dělal, mladý muži.“ Pohnul se z místa směrem do čela stolu a pak se zeptal: „Kolik je vám teď let, pane Teslo - pokud vám nevadí, že se ptám?“

„Ale vůbec ne, pane Morgane. Je mi čtyřicet dva.“

„No, nevypadáte na to. Já na svůj věk vypadám, ale musím pořád někde něco dělat.“

Tesla se málem zeptal Morgana na věk, ale ovládl se. Sluha odtáhl židle od stolu. „Má rodina se dožívá stále vyššího věku,“ řekl a trochu se uklonil. „Mezi Mandičovými se sto let nepovažuje za žádný věk. Rodina mé matky byla plná vynálezců, víte?“

„Vskutku? Máte rád hustou celerovou polévku?“

„Zbožňuji ji! Váš kuchař nemohl přijít s ničím jiným, co bych měl raději. Vlastně bych řekl, že se celeru dnes používá příliš málo.“

„Neříkejte.“

„Ale ano. Víte, celer je dobře stravitelný a má hodně vlákniny, což je obojí, jak věřím, velkým přínosem pro lidské zdraví.“

„O té rostlině nic nevím, pane Teslo. Ale také mám velice rád tuto polévku.“

Pečený pstruh byl delikatesa, též steak i grilované ledvinky s křupavou kůrčičkou byly výborné. Stejně tak víno Macon Supérieur. Tesla vesele vyprávěl, už bez potíží, o botanice, námořní technice (bez posádky), mořských mlýnech využívajících různých teplot v moři k výrobě energie, své sluneční baterii, předurčené osvětlit celý New York bez jediného kousku uhlí. Morgan poslouchal a nevypadal touto konverzací ani potěšen, ani nepotěšen.

„Moučník, pane Teslo? Nebo ovoce s kouskem čerstvého čedaru?“

„Drahý pane Morgane,“ pokračoval Tesla. A s úsměvem si stěžoval: „Je pro mě nesmírně těžké rozhodovat se mezi věcmi, které mám rád.“

„A proto jste starý mládenec?“ zeptal se Morgan a začal se o Nikolu více zajímat.

„Proto jsem vědec! Vědec, který věnoval celou svou bytost výzkumu. Abych sloužil mužům a ženám a jejich dětem - dětem, které já sám nikdy mít nebudu.“

„Ale proč se izolovat tak tvrdě a nelítostně, Teslo?“ Morgan položil vidličku. Sluha mu tiše odnesl talíř. „Myslím, že muže vašich schopností by nemělo tak obtěžovat ukládání dětí do postele, třeba někdy v noci v zimě...? Byl byste překvapen, jak lehké je někdy zvládat rodinu pro ty, kteří nemají žádné finanční problémy.“ Dopil sklenku a dostal hned další dávku. „Dokonce vám může rodina i pomoci. Žádný pořádný muž by neměl být bez vhodné ženy a rodiny.“

Tesla nervózně leštil ubrouskem střenku na vidličce.

Morganův hlas, který byl dosud stále přátelský, najednou ochladí. „Nejste snad s něčím spokojen, pane?“

„Ani v nejmenším, pane Morgane. Ne, vůbec ne, už to nemůže být lepší.“

„Ale může, Teslo, a to je to, co chci říct - mělo by to být lepší. Má dcera Anne mě požádala, abych vás pozval na večeři, ale považoval jsem oběd za mnohem vhodnější, jako první krok. Je všechno v pořádku, Teslo?“

I Tesla začal různě přesunovat nůž, vidličku, lžičku a skleničku kolem svého talíře. „Omluvte mě, pane Morgane. Ano, všechno je v pořádku. Nemůže to být lepší. Nevidíte,

pane?" řekl pichlavě a podíval se Morganovi přímo do tváře. „Už mi nemůže být lépe. Omluvte mě - "

„Ne, ne. Omluvte vy mě, Teslo, že jsem se dotkl věci, do které mi nic není. Alespoň jsem si teď jistý, že vaše soukromé záležitosti zůstanou - eh, věcmi, do kterých mi nic není. Je to tak?"

Tesla si stále ještě pohrával s přiborem. „Opravdu, pane Morgane, nemám, co bych řekl."

Morgan se zamračil a zvedl ruku. „Promiňte, že jsem se vás dotkl, Teslo, ale otec musí mít v jistých věcech jasno. Klidně se zase můžeme vrátit k obchodu - ačkoliv mám bohužel pro vás ne právě potěšující zprávu, co se tohoto tématu týče."

„Prosím, pane?" zeptal se Tesla a téměř si oddechl.

„Dověděl jsem se o plánu, který jste navrhl ministerstvu obrany, pane Teslo. Je mi líto, že vám musím oznámit, že zmíněné ministerstvo nehýří právě bystrostí, jakou bychom očekávali od někoho, kdo chrání naši velkou zemi."

Tesla se svým hostitelem začínal souhlasit, ale stále nevěděl, na čem je.

„Ti generálové nejsou ochotni udělat nějaký zásadní krok k inovaci, dokud nějaký řadový občan, jako já sám, nepodnikne nějaký diskutabilní projekt, který je přesvědčí o jeho smyslu." Tesla se přestal vrtět. „Doufal jsem, že možnost realizace vašeho podmořského torpéda probereme u večere, pane Teslo. Ale teď si uvědomuji, že i kdybychom se do toho pustili, americké konzervativnější námořní síly už dávno budou mít potopeno to, co zbylo z Cerverovy flotily. Takže to opravdu nemá význam..." Podíval se chladně na Nikolu. Význam byl jasný: neprojevil jste žádný zájem o mou dceru - já neprojevuji žádný zájem o vaši loď. Přišel sluha s jablkovým koláčem à la mode, ještě teplým. Ale Teslův obrovský apetit jako by zmizel.

„Jsem vlastně váš posel špatných zpráv. Je mi líto, že jsem vám musel říci, že ministerstvo obrany na vás není ještě připraveno, pane Teslo." Morgan na něj hleděl jako hazardní hráč, než zvýší sázku. „A nyní bych vás měl potěšit, ne?" V jeho hlase už nebyla žádná srdečnost. Byl to obchodník.

Usrkl trochu kávy. „Vím, že pan Westinghouse byl kdysi velice rád, že může být vašim společníkem. Ale myslím, že teď už vaše barvy nehájí tak, jako to dělával." Otočil hlavu a zamumlal: „Koňak." Sluha zmizel. „Jste génius. O tom není pochyb. Ale jako většina vám podobných to nedovedete využít v praxi, pane Teslo. Vlastně vypadáte, že si libujete v nepraktičnosti. Muž, jako jsem já, vám může nabídnout způsob, jak byste si mohl dovolit tento luxus - nejvyšší luxus - ale ne. Vy chcete všechno dělat sám."

Vedle Morganovy kávy se objevila sklenka koňaku. „Promiňte, přejete si koňak, nebo snad doutník?" „Ne, děkuji vám, pane Morgane."

„Přejdeme tedy přímo k věci, Teslo. Myslím, že George Westinghouse si vzal o něco větší sousto, než může spolknout, a protože je praktický muž -" zde udělal pauzu a nalil si koňak do kávy - „je dost moudrý na to, aby z Teslovy společnosti odešel. Možná ne hned teď, ale spíše postupně. A Morgan, na straně druhé, Teslu už delší dobu sleduje. Každým dnem více a více. Ale je otázka, co na Teslově stole vidí. Jeden můj blízký přítel, pan Edison, sleduje vaše úspěchy s podobným zájmem, ale ne s takovým potěšením jako já. Říká, že jste muž, který 'stále něco dělá.' " Odkáslal si a sluha k němu přistoupil. Morgan si stoupl, odešel k oknu i s kávou v ruce. Nikola byl bleskurychle u něj.

„Jak víte, mé království vyrostlo do své dnešní podoby s neúnavným, až úzkostlivě praktickým mužem v čele. Úzkostlivě," opakoval. „Pošlete pro Pecka, prosím," řekl a sluha odešel.

„Možná že jste způsobil senzaci v Chicagu, v Londýně, v Paříži a kdekoliv jste se prostě předváděl, Teslo." Dlouze se podíval na Nikolu, mrkajícího na slunci. „Ale co se týče J. P. Morgana, stále si vynálezcovskou korunu pouze zkoušíte. A věřte mi, když vám to říkám, ta koruna bude toho, kdo své vize dovede prakticky využít."

Ve dveřích někdo zakašlal. Vrátil se malý tajemník se zápisníkem v ruce. . .

„Doufám, že vám oběd chutnal. Vím, že ano.“ Tato jeho poslední slova, stejně jako ta první, byla sice přátelská, ale Morgan se vůbec neřval na svého hosta a ani to nepředstíral. „Opravdu, pane Morgane, bylo mi potěšením.“ „Tohle je Peck, můj tajemník. Neváhejte s další návštěvou, Teslo. Peters vás vyprovodí.“ To bylo vše. Tesla se rozloučil s Peckem, pohlédl na sluhu Peterse, který kývl hlavou, pak se otočil a opustil toto lví doupě.

kapitola 23

Tesla Johnsonovým předem neřekl o obědě s Morganem - chtěl je překvapit. Nyní popíral, že tam vůbec byl. Řekl svým sekterářkám, že Morgan byl nemocen a aby mu už pozvání nikdy nepřipomínaly.

Vrátil se ke své práci a zcela ignoroval Morganovu radu, aby se stal více praktickým. Pod záminkou budování jakési základny schopné přeměňovat energii ze země začal vytvářet tu největší sílu, kterou kdy člověk vyrobil. S jakým výsledkem? Síla sama mu to brzy naznačila.

Byla noc, v únoru 1899. Sníh se začal měnit v déšť. Reportér deníku *Sun* přenechal svůj úkol náhle Harrymu Houdinimu, který vydržel dostatečně dlouho při vybrušování článku do dokonalé podoby. Zašel si do nonstop kavárny pod Washington Square Parkem. Ihned poznal Nikolu Teslu, který mu před několika lety poskytl velké téma, když jeho laboratoř vyhořela.

Reportér si objednal kávu a sladký preclík a posadil se na židli vedle bledého, vyčerpaného vynálezce. Sen všech novinářů - Tesla - dnes neměl na interview opravdu náladu - mluvit o napojení se na Mars a osvětlení celého světa zdarma. On snad vypadá ještě hůř než po tom požáru! Ale za zkoušku nic nedáš.

„Vypadá to, že byste dneska večer potřeboval jednu z těch vašich elektrických masáží, pane Teslo.“

Zahleděly se na něj modré oči. „Je podivné, že to říkáte. Poznávám vás. Když za mnou přijдете jindy, mladý muži, něco vám povím.“ A začal znovu zkoumat svou bílou kávu.

„Vás znovu najít, pane Teslo, to je jako ukotvit plující ostrov. Dnes mám štěstí, ale zítra? To si nemohu být jistý.“

Na vychrtlé tváři se objevil sladký úsměv. „Bohužel,“ řekl Tesla a upřeně pozoroval lžičku, „dnes pro vás nebudu asi zábavný společník. Pravda je,“ - na chvíli zvedl oči, ale pak je znovu sklopil - „že jsem mohl být před hodinou mrtev.“

Nadšený reportér si vyndal psací podložku a tužku. Vynálezce nic nenamítal. Pokračoval, jako by mluvil sám k sobě: „Ten záblesk jisker vyskočil asi metr do vzduchu a tady mě zasáhl do pravého ramene. Kdyby můj asistent nevypnul proud, mohl to být můj konec. A všechno, co vám k tomu mohu ukázat, je tahle podivná značka v místě, kam proud narazil, a díra vypálená v jedné ponožce, kudy proud nakonec vyšel.“ Mírně se zasmál.

„Je ironií osudu, že kdyby byl proud slabší, byla by to dávka smrtelná,“ Usrkl ze svého šálku.

Reportér zuřivě zapisoval a uvažoval, zda ta pomlka, kterou Tesla udělal, byla proto, aby všechno stihl zapsat. No nevádí. Prostě mluvíte, pane, myslel si. -'

„Ta cívka byla největší, jakou jsem kdy udělal. Zapnul jsem ji až v noci.“ Tesla se znovu napil, položil šálek a stále do něj hleděl. „Ještě nikdo nedokázal vyvinout takovou energii, nemluvě o tom, že by ji zkontroloval svými vlastníma rukama.“ V těch slovech byla hrdost, nikoliv však v jeho hlase. Byl vystrašen.

Před týdnem odcházel Czito z noční směny, pověsil plást na věšák a řekl: „Pracuju pro vynálezce a ne pro nějakého krotitele lvů v elektrickém cirkuse.“ Dnes v noci to byl Lowenstein, kdo vypnul elektrinu včas. Tesla mu rád zaplatil, ale vadilo mu, že vděčí za svůj život Židovi jenom kvůli tomu, že udělal chybu ve výpočtech rovnováhy, vyžadující tři a půl miliónu voltů.

Jeho myšlenky přerušil nějaký hlas: „Proč, Nikolo? Proč?“

„Říkal jste něco?“ zeptal se ostře.

Reportér zvedl hlavu. Vynálezcovy oči měnily barvy. Ještě nikdy nic takového neviděl. „Ehm - jistě. Ehm, a jak daleko vlastně ten blesk vyletěl, pane Teslo?"

Tesla, jako by sám sebe obhajoval, odpověděl: „Už jsem několikrát zažil, že se jiskry z vysokonapěťových přístrojů rozprskly do dálky i do výšky v mé laboratoři, řekněme deset až patnáct metrů. Vlastně neexistuje žádný limit pro délku záblesku. Ano, jsem si zcela jistý, že bych mohl vyvolat výboj i přes kilometr dlouhý, a ani nevím, jestli by mě to taky tolik stálo."

Teď už je to dobré, pomyslel si reportér. „Byl tenhle jeden z vašich zázraků zničen při požáru, pane?"

„Nikdo neví, co jsem tím ztratil." Děťinsky se usmál. „Já jsem přece vynálezce. Mým mozkiem se honí tolik myšlenek, že jich stačím chytit v letu jen několik, a z těch mám čas a sílu přivést k dokonalosti jen malý počet. Bylo toho mnoho, co jsem skoro dokončil v tom nešťastném březnu 1895 - více, než vám vůbec mohu říci. Protože už zase stojím jen u paty velkého obra!"

Reportér pocítil drsné vzrušení. „Ale - ale ten oheň," mumlal a stále si něco zapisoval, aby se mu nemusel podívat do očí.

„Ten požár to všechno smetl, a Roentgen, von Linde, všichni tito vzácní muži na tom vydělali. Řeknu vám, že při tom člověka zabolí u srdce. Ne, že má někdo jiný úspěch, ne, to ne. Ale že já jsem byl na pokraji úspěchu. Oh, řeknu vám, byl jsem na tom tak špatně a beznadějně, jako kdybych byl přímo stvořen pro elektroléčbu, kterou jsem si sám sobě ordinoval."

V tu chvíli jako by se protrhla přehrada citů. Vynálezce celý zářil a vypadal, že by mluvil klidně ještě jednu nebo dvě hodiny.

„Víte," pokračoval, „elektrina dává unavenému tělu přesně to, co potřebuje - životní energii! Nervovou sílu! Je to velký lékař, to vám mohu říci. Možná největší lékař!"

Nyní se usmál zase reportér: „A vaše naděje dotknout se hvězd, pane?"

„Naděje, nic! Kelvin sám přiznává, že na Marsu je určitě život! Vždyť, mladíku, za sto let, až prezident vašich vnuků bude komunikovat s Martěany tak snadno jako náš prezident McKinley komunikuje s nějakým evropským panovníkem, nikdo nebude věřit úsilí, se kterým moji současníci popírají mé pevné přesvědčení, že to tak bude."

Začínalo to dávat smysl. Byl jako lopatka na mlýnském kole jednu chvíli ponořený, pak vystrčen k nebi, aby se zase znovu potopil. Ale jak začít to nejdůležitější téma? Zkusí to: „A deprese," zeptal se reportér s velkou dávkou sympatií v hlase, „která se objevila po tragédii před čtyřmi roky, objevuje se i dnes?"

Ticho. Zašel příliš daleko. Zvedl oči a uviděl ty vynálezcovy, jak ho provrtávají.

„Možná," řekl Tesla opatrnějším tónem, „ale ne často." Oba dva na sebe zírali. Pak se Nikolova strnulost opět ztratila.

„Každý člověk uměleckého založení mívá záchvaty velkého nadšení, které ho drží nad vodou a postrkují vpřed." Celý zářil, jako kdyby byli od malička kamarádi. „Vlastně je z velké části můj život šťastný, šťastnější než jakýkoliv život, který si dovedu představit."

Servírka oběma doplnila skleničky. Reportér poděkoval. Tesla si jí vůbec nevšiml.

„Myslím si, že neexistuje žádná hrůza, která by postrašila lidské srdce -" podíval se z okna kavárny na plynové lampy, obloukové lampy a na hvězdy, jako by mluvil k nim - „jako ta, kterou cítí vynálezce, když vidí nějaký výtvar svého mozku, nemající naději na úspěch." Prolétl očima celou místnost se všemi těmi diváky, kteří - i když je reportér neviděl - přicházeli stále blíž. „Takové stavy donutí člověka zapomenout na jídlo, na spánek, na přátele, na lásku." Zvedl svůj šálek a znovu ho položil. „Všechno!"

Houdini mohl čekat ještě jednu noc. To by znamenalo velkou budoucnost. Všechno, co potřeboval, bylo dostat z něj maximum. „A věřte tomu, že se takoví lidé mohou oženit, pane Teslo? Myslím osoby uměleckého založení?"

„Nějaký umělec ano!“ odpověděl Nikola. „Hudebník ano! Spisovatel ano! Ale vynálezce?“ Na jeho tváři byl vidět výraz jakéhosi sebevědomého mistrovství. Odmlčel se a pak měkce řekl: „Ne!“ Zasmál se „Víte, umělec, hudebník, spisovatel musí získat inspiraci od ženy a být veden její láskou ke svému úspěchu, ale vynálezce má tak silnou povahu, že kdyby se odevzdal milované ženě, dal by jí všechno, tedy i to ze svého zvoleného oboru. Vynálezce dává život, chápejte, tvoření jeho myslí: jedné, kompletní, nevyžadující nic jiného než právě sama sebe. Nemyslím si, že můžete jmenovat mnoho opravdových vynálezů, které byly přivedeny na svět ženatým mužem.“

Thomas Edison byl dosud dvakrát ženatý. Ale Nikola Tesla v něm viděl pouze nepřátelského konkurenta na veřejnosti. Vzdychl. „Je to škoda. Protože někdy se cítíme tak sami.“ Přijal reportérovo poděkování, uklonil se na přihlížející, vstal a všem popřál dobrou noc.

Restaurace Waldorf se rozšířila na Waldorf-Astoria a stala se neoficiálním místem schůzek pro bohaté. Nosily se zde jen fraky. Nic nemohlo Nikolu potěšit víc.

Colonel Astor si na hrud' připnul několik nových medailí a zamával na svého oblíbeného vědce. „Pane Teslo,“ začal a lišácky se usmál, „jste naším čestným hostem už - už ani nevím kolik let. Kdybyste si ušetřil peníze, které jste utratil za drožku sem a od nás a připojil je k vaší ceně za hotel Gerlach, klidně jste mohl mít pokoj tady.“

Tesla pokrčil nos a přátelsky se usmál. „Plukovníku Astore, vaše matematická dovednost trpí přílišnou odvahou na tomto poli. Kromě toho, až se nastěhuji do Waldorf-Astorie, bude to muset být prezidentské apartmá. Jaký by to mělo jinak význam?“

„Pak byste si musel ale rychle vydělat milion, Teslo,“ odpověděl Astor lehce pichlavým tónem. „I menší muži to tak dělají každý den. Vážně, pane, pokud se náhle na obzoru objeví nějaký vysoce ziskový projekt, na který by génius potřeboval podstatné zázemí - dejte mi ihned vědět.“

„Považoval bych za kruté... na mém nejdražším pořadateli večírků -“

„No, nepovažujte to za kruté, Teslo. Moje peníze jsou stejné jako Havemeyerovy! Nikdo se na tomhle světě nikam nedostane, když bude stále zdvořilý.“

„Vlastně, plukovníku, měl byste volnou minutu?“

„Jakou minutu, Teslo?“

„Plukovníku Astore, já - já jsem vám zavázán celou svou bytostí.“

„Poslechněte,“ řekl Astor a chtěl chytit Nikolu za rukáv. „Jste slavný a máte nějaké peníze. Já jsem bohatý a mám nějakou slávu. Dejme to dohromady, co říkáte? V mém patře je přichystáno překrásné apartmá. Chcete ho vidět?“

Tesla se pokusil odpovědět, ale když se podíval do tváře tohoto amerického aristokrata, začali se oba smát. Skončili tak, že vypili celou láhev Mumm's, mluvili o apartmá a Astor vypsál Nikolovi šek na čtyřicet tisíc dolarů.

Druhý den ráno si Nikola uvědomil, že se ho ani Astor nezeptal, na co peníze použije. Jiní by se určitě ptali víc.

I v příštích letech, kdy i kočáry stály o polovičku méně, přijížděl Tesla k Johnsonovým vždy ve dvoukolé drožce. Kočár si najímal jen na noc. Když byli Agnes a Jonathan Johnsonovi ještě menší, směli si vyjet v kočáře. Kočí dostal instrukce, aby vzal děti, kam budou chtít, ale nejdále na konec ulice, a před osmou hodinou se musely vrátit. Ale teď už byly příliš velké na takovou zábavu. Zaměstnávala je škola a opačná pohlaví.

Tesla se nadechl studeného jarního vzduchu, vstoupil do dveří a poznal děsuplné tóny díla Franze Liszta. Byla to slečna Meringtonová, bezpochyby.

Sluha si od něho vzal kabát a klobouk. Tady byl doma. Vstoupil do salonu, kde hořel krb, visel malý lustr a kde byly zdi ozdobeny růžovými a mahagonovými vzory. Tady byli jeho nejmilejší přátelé. Marguerite Meringtonová dohrála skladbu a všichni jí zatleskali, jen Kitty

se odmítala dívat jinam než na klávesy piana. Robert otevřel láhev šampaňského a sluha přinesl chlazené krevety s tatarskou omáčkou.

„Slyšela jsem," zašvitořila Marguerite, „že Coquelin si získal srdce Evropanů."

„Takový milý pán," řekla Kitty.

Marguerite pokračovala: „Jeho Cyrano z Bergeracu změnil Paříž na jezero slz - a samozřejmě i smíchu. Ale ty kapesníky jsou překvapující!" Náhle se zachichotala. „On, pojďme - všichni čtyři! Doplujeme tam, podíváme se na představení a zase připlujeme zpátky!"

„To by byl nezapomenutelný výlet!" souhlasil Robert.

„Ale já to myslím vážně! Mám tehle měsíc ušetřené nějaké peníze. Nechci nic jiného než-"

Kitty ji přerušila. „Pan Tesla je na cestě na západ, ne na východ. A kvůli dějinám, ne kvůli něčemu lehkovážnému!"

Marguerite dopila skleničku a nechala si od Roberta ještě nalít. „Oh, pan Tesla tvoří dějiny dvakrát do týdne. Trochu legrace by ho opevnilo před -" a začala mluvit mnohem zvučnějším hlasem - „Tesla se řítí k triumfu!" Zachichotala se a pak dodala: „Jen dva týdny, možná tři. Víkend v Paříži!" Zavřela oči a byla u vytržení.

„Jak nezvyklá myšlenka!" řekl Robert. „To by vydalo na článek v novinách!"

„Roberte!" špitla Kitty. „Tvá dcera má chřipku. Máš na svých bedrech odpovědnost své funkce! A ty se tady zabýváš nezralými návrhy na - na takové velice směšné věci!"

„Odpusťte, madame," omluvila se Marguerite jízlivě. „Samozřejmě můžeme hovořit o mnohem vážnějších problémech. Už jste slyšeli o tom Čechovovi - tom ruském dramatikovi? Ještě jsem nesehnala jeho překlady, ale vím z důvěrných zdrojů, že je předurčen pro velkou slávu."

Robert se podíval na Nikolu. „No, tak co dnes uslyšíme od našeho velkého mozku?"

Tesla usrkl ze skleničky a zavrtěl hlavou. „Jen jsem přemýšlel, jak může být žena, která takhle hraje Liszta - taková vyzrálá umělkyně - také tak bezohledná k dítěti?"

Marguerite Meringtonová ho sežehla svými modrými očima a bez mrknutí odpověděla: „Jiné, slastnější ženy mají děti. Vypadá to, že mým osudem je zůstat sama."

V místnosti se rozhostilo ticho, které vydrželo až do prvního chodu večere.

Kitty konečně vstala od zcela tichého stolu. „Prosím, omluvte mě. Musím se podívat na Agnes."

Marguerite se napolo zvedla a špitla: „Smím?" Doufala, že zacelí ránu mezi sebou a hostitelkou.

„Samozřejmě, slečno Meringtonová," odpověděla Kitty a zdvořile se usmála, „ale jestli dostanete chřipku, bude to jenom vaše vina."

„Jsem jediná, komu kdy dávám vinu," opáčila Marguerite. Zasunula židli a kývla na pány.

Když šla Kitty přes druhé mezipatro, ucítila na rameni ruku slečny Meringtonové. Obě se zastavily.

„Proč mě sem večer co večer zvete, paní Johnsonová? Je úplně jasné, že vám tím nic nedávám, co se týče potěšení."

„Protože on si vás oblíbil! A protože tak pěkně hrajete a mluvíte tak inteligentně. A protože - protože on je svobodný -" hlas se jí třásl - „a Robert si to přeje!" Zhroutila se a nikdo jí nemohl zabránit, aby objala ženu, kterou tak pohrdala.

„Já vím," zašeptala Marguerite. Kitty plakala v jejím náručí. „Já vím. Vy ho také milujete. Nikdy to nikomu neřeknu, Kitty - přísahám vám, nikdy."

„Prosím," protestovala Kitty. Odtáhla se od ní a vyběhla nahoru po schodech. „Prosím, zavolejte mého muže!"

Oba muži se podívali Marguerite do tváře a ihned vstali od stolu. Vyřídila Robertovi vzkaz. Rychle se omluvil a odešel.

„Mohu vám nalít skleničku, slečno Meringtonová?“ zeptal se Tesla a byl si při tom vědom jejího velkého emocionálního vypětí, když Robert odešel.

„Ne, pane Teslo, mám už koňak a za chvíli za vámi přijdu do salonu.“ Když byla o samotě, vytáhla pudřenku a zrcátko, ale uvědomila si, že žádné líčení jí teď nepomůže. „Musím - pro pokoj mého vlastního svědomí -“ slibovala si. Dopudrovala si nos, uklidila pudřenku a vešla do salonu.

Stál u ohně a mrzutě si prohlížel jantarový mok ve skleničce.

„Z určitého důvodu jsem odmítla alkohol, pane Teslo.“

„Vypadá to, že všechno děláte buď z nějakého důvodu, slečno Meringtonová, anebo úplně bezdůvodně.“ Zasmál se a nervózně si narovnal platinové manžetové knoflíčky s vlastními iniciálami.

„Pane Teslo.“ Marguerite přistoupila blíž. „Nebudu opakovat některé z těch hloupých otázek, jako ‚Máte mě rád?‘ ‚Měl byste čas?‘ ‚Mohli bychom jít někdy na večeři?‘. Vím, že jste jiný než ostatní muži. Ale kupodivu, a doufám, že to nebudete brát jen jako sebechválu, já jsem také jiná než většina ostatních žen.“

„Souhlasím, slečno Meringtonová. To je přesně to, proč se chovám jako vy.“ Cítil nepříjemný pocit v hrudi. „Ale je mi líto, že vám musím říct, že -“

„Ne,“ přerušila ho a stoupla si přímo k němu. „Ne, nelitujte mě, že mi musíte cokoli říct.“ Zavrtěla hlavou. „Protože jednou, až budu stará a moje prsty budou jako sukovité větve na stromě a nebudu už moci hrát na klavír jako nyní, vyhledám starého kněze a řeknu mu...“ Přistoupila ještě blíž, se slzami na řasách. „Řeknu mu o dnešní noci. Řeknu mu, jak jsem se vůbec nenapila, aby ani jeden z nás nemohl na to svalovat vinu, až...“ Vzala Nikolovu skleničku. Stoupla si na podnožku, která před ním byla. „Až udělám tohle.“

Naklonila se k němu. Když se pokusil odtáhnout, uchopila jeho tvář a políbila ho.

Prolétla jím obrovská pichlavá bolest. Strhl její ruce ze své tváře. Když se zapotácela, vyrazil bez kabátu i bez klobouku ze dveří. S křikem probudil kočího. „Rychle! Rychle!“ Vlezl dovnitř. Kočí zapráskal bičem nad hlavami vylekaných koní. Sluha za ním volal: „Pane Teslo! Pane Teslo!“ Ale všechno už bylo v pořádku. Byl v bezpečí. Unikl.

S laskavým svolením Daniela Dumycha

Část pátá
ZLODĚJ NEBES

kapitola 24

Nebe mělo zcela jiný tvar. Bylo ho tam nějak víc - nebyly tam žádné stavby, které by ho zastiňovaly. To bude místo pro něj. I jeho čas. Byl si tím jistý. Oknem vlaku obdivoval rozlehlé nebe a širokou krajinu Colorada. Byla to prostě shoda okolností. Už několik let psal patentový právník Leonard Curtis, schopný Teslův obhájce v „bitvě proudů“, Teslovi z Colorado Springs. Curtis si koupil malou elektrárnu, díky které si mohl dopřát požitky „této civilizované divočiny, kde se člověk může klidně nadechnout, daleko od šilenců z východu“. Vždycky ukončoval své dopisy bezpodmínečným pozváním.

Na jaře roku 1899 napsal Tesla Curtisovi: „Mé cívky produkují čtyři miliony voltů. Jiskry skáčou od zdi ke stropu, je to opravdu hra s ohněm. Je to tajná zkouška. Musím mít elektrickou energii, vodu a vlastní laboratoř. Budu potřebovat dobrého tesaře. Financovat mě bude Astor. Práci budu dělat jen pozdě v noci, kdy bude nejmenší spotřeba energie.“

Do týdne mu Curtis telegrafoval odpověď: „Tesař se jmenuje Dozier. Pracuje za osm dolarů na den. Stojí to za to. Pozemek a energii vám s radostí poskytne L. Curtis.“

Curtis opravdu odvedl perfektní, do detailů připravenou práci. Hotel Alta Vista byl prostý, ale čistý a prostorný. Potom, co si Tesla prohlédl pokoje a vyzkoušel výtah, zamířil k recepci.

„Dobrý den. Jmenuji se Tesla, Nikola Tesla. Chtěl bych si pronajmout apartmá ve druhém patře. Něco, aby to bylo dělitelné třemi. Například 210. Řekněte pokojské, aby mi nechávala každý den osmnáct čistých ručníků. Vlastně je to veškerá její povinnost. Uklízet si budu sám.“ Otočil se, ale po několika krocích se opět vrátil. „Udělalí byste mi též velkou službu, kdybyste oznámili šilencům z vašeho místního tisku, že se s nimi setkám zde, ve vestibulu, v pět hodin. V tu dobu jim objasním vše potřebné, alespoň částečně. Také důvod mé přítomnosti zde ve vašem hrdém městě.“

Jídlo v hotelu bylo velmi jednoduché, ale dostačující. Kuchyně, kterou si sám prohlédl, byla čistá. Pozdní květnové noci byly ještě stále chladné, ale dny byly jasné a báječné. Navíc místo, které Curtis našel pro laboratoř, bylo perfektní: pětiakrová parcela, několik kilometrů od města, umožňovala pozorování blesků nad Pikes Peak. Ve dne byla tato „představení“ ještě dramatičtější. Vzduch byl ve výšce tři kilometrů řídký, a proto, jak telegrafoval Nikola Robertovi, blesk sjížděl na zem, „jako když upadne klobouk“. Vynálezce měl jen jedinou připomínku, o kterou se rozdělil s Fritzem Lowensteinem při jídle ve vlaku na západ. „Rozsvítit nebesa jako lampu - i když se to dá perfektně provést - by patrně mělo katastrofální následky. To znamená, jinými slovy, zcela nebe podpálit!“ Lowenstein spolkl kousek jehněčího a Tesla se zachichotal.

Pak už se držel svého úkolu. Co zamýšlel udělat v Coloradu, bylo toto: země sama je ideální vodič, i když je obrovským zásobníkem neaktivních materiálů. Pokud by se nastavil správně proud, „obešel“ by kolem nevodivých částí, jako projíždí vzduchem blesk, našel by své vodivé prostředí a pokračoval by dál. Za jedno léto chtěl dosáhnout výsledků hodných celého desetiletí. Chtěl použít celou planetu jako gigantický vysílač, vysílající signály tím, že by je rozbil na určité dávky energie. Opět to byla otázka rezonance. Ale tentokrát, místo aby se vytahoval, že „rozdělí na půlky celý svět“, zaměřil by své přístroje na uchvácení celé země, která by pak hrála jeho symfonii. Pak by byl člověk jejím pánem, mohl by v zemi kopat, co by se mu zachtělo - ne tam, kde doufá, že najde ropu, zlato nebo železo, ale tam, kde o něm přesně ví. Proč? Protože země sama je elektrický sarkofág, jehož obsah je poznatelný na jejím povrchu!

Tohle mu všechno procházelo hlavou, když úzkostlivě prohlížel plány pro laboratoř s Josyphem Dozierem, Custisovým tesařem. Najal si též koně a kočár, protože se cestou do laboratoře a zpět chtěl zdržovat co nejméně. Velmi ho potěšila informace, kterou našel přibitou na kraji svého království, že jeho jediným sousedem je Colorádská škola pro hluché a nevidomé.

„V New Yorku, Londýně a Paříži," křičel na Lowensteina, který pracoval s vyhrnutými rukávy, „byli mí sousedé také slepí a hluchí, ale nikdo neměl odvahu přiznat si to! Nyní konečně mohu pracovat v klidu!"

Zatímco Dozier a jeden asistent stavěli základy, Nikola si vzal jedno odpoledne volno, aby se mohl jít projít po místních kopcích. Vyhledával blesky a vždy je našel.

V tomto jediném uplakaném odpoledni byl svědkem nebeské pyrotechnické show, jakou neviděl za posledních čtyřicet tři let - „představení" sledoval ze skrýše pod skalním převisem. A znovu si představil, co všechno by mohl změnit - bohatství, cestování, výzkum i celý svůj život. Celé hodiny seděl s nohama překříženými jako nějaký svatý muž na vrcholku Himalájí a meditoval o různých druzích blesků. Okamžitě si pro ně začal vymýšlet jména: Jupiterova rána, Neptunova síť, Růže Rhey a Stromy světla - sestavy větví a propletených kořenových systémů, závisících na tom, rozvětvoval-li se blesk směrem od země, nebo od nebe. Nejdůležitější otázka, kterou si položil, když vylezl na vrchol, zněla: jakou sílu má každá skupina blesků?

Děšť se utišil. Když šplhal pod převis, kde našel svůj úkryt, uviděl malou borovici, která odvážně vyrůstala ze shnilého kusu dřeva a Nikolovi silně připomínala jeho zapíchnutou hůl ve Velebitských horách, která byla roztržena úderem blesku. Samozřejmě - proroctví Petara Mandiče! „Ještě před koncem tohoto století ještě jednou přijdeš do země pod vysokým nebem, abys zahájil své pravé dílo!" Ha! Strýček jako Nostradamus! „Ještě žijete, Petare Mandiči?" ptal se Nikola modré báně nad sebou. „Ano, či ne - stále vás ctím!" Pak tišeji řekl: „Jako ta malinká borovička ctí ten starý pahýl, ze kterého vyrůstá!"

Tedy se rozhodl, že chce být jako ta borovice - už se nebude ponižovat před silnějším, nebude se v zabláceném oblečení třást strachy. A jako by měl vyzkoušet své rozhodnutí, oblohu zatáhla bouřková mračna a přetlačovala se jako kovbojové a indiáni, kterými byla tato země proslavena. Asi kilometr odtud se ozvala jejich první salva. Tesla odpočítal jednu vteřinu a celým tělem pocítil obrovský rachot a chvění. Pak další, ještě blíže. Začal se třást. Mraky jako by se hnaly přímo na něj. Na tváři ucítil nápor lehkého deště. Zdálo se mu, že slyší křik. V nejbližším oblaku rozeznal siluetu své matky. Opět výkřiky. Uši mu zalehly zběsilým varováním - ale nyní to byly mužské hlasy. Byla to druhá část jeho představ - byla to jeho vlastní smrt? Nevěděl a usmál se.

Z oblaků vystřelily tři tiché blesky, podobné malým zábleskům rentgenového stroje. Ale dlouho nezůstaly tiché. Přitlačil si ruce na uši. Asi dvacet metrů po jeho levé ruce se zakouřilo z velkého balvanu a úlomek kamene ho trefil do spánku. „Růže Rhey!" křičel a vzpínal ruce v prudkém větru. „Nech vykvést svůj nejzářivější květ jen pro mě!" Náhle se vítr utišil a nad hlavou mu zamrkalo slunce. A stále mu uši ohlušovaly vzdálené výkřiky.

V dálce uviděl konstrukci, kterou jeho pomocníci postavili. Pak si všiml tří postav stojících před ní. Dvě z nich divoce mávaly rukama - poznal modrou barvu tesařových kalhot a znovu zaslechl podivné zoufalé výkřiky, které jako by sem patřily. Jedna nehybná postava byla vyšší než ostatní a byla oblečená v černém obleku s bílou vestou. Nikola zamrkal, když se mu do očí odrazilo světlo z brýlí Fritze Lowensteina, který se obrátil a šel směrem do města. Opět otočil hlavu a podíval se nahoru na Nikolu. Potom se Lowenstein opět obrátil a pokračoval svým směrem.

Tu noc se Lowenstein řádně posílil whisky, což u něj Tesla ještě nikdy neviděl. Zamířil si to k Teslovu stolu, aniž byl pozván, odsunul židli, sedl si a zeptal se: „Přišel jste sem, abyste se nechal zabít, pane Teslo?"

Vynálezce si otřel ústa již devátým ubrouskem a hleděl na svého drzého asistenta. Nakonec si prohlédl svou sklenici na vodu proti světlu žárovky, která byla vyrobena v General Electric a zářila objímky ve zdi. Spokojen usrkl vodu a sklenici položil na stůl. „Ne, pane Lowensteine, přišel jsem, abych žil - vlastně uchopit tento okamžik v čase a prostoru a nechat si ho. Jinými slovy - tvořit dějiny, pane.“

„Budete tvořit dějiny tak, že se necháte na kopci rozmetat na kousky. Dopadnete jako Byron, ale v oblasti vědy, ne -“

„Nedovedu si představit vznešenější smrt. než být srovnán ze světa nejmocnějším přírodním úkazem v dosud známém vesmíru!“

„Přišel jsem tu pro vás pracovat, pane Teslo, protože na mě zapůsobila vaše mysl jako nejmocnější úkaz!“

„Děkuji vám.“

Lowenstein pokračoval: „Ale udělal jsem chybu, pane. Protože vaše pýcha je ještě mnohem mocnější než vaše mysl a dokáže, že se nechováte správně.“

„Pokud nejste u mě spokojen, pošlu pro Kolmana Czitu, aby vás nahradil,“ odpověděl Tesla.

„Otázka je, pane Teslo, zda vy jste spokojen se mnou.“ Lowensteine si sundal brýle a složil je. „Chcete mít opravdu vedle sebe Žida?“ zeptal se téměř zdvořile.

Teslu otázka šokovala, ale udržel si smířlivý tón: „Věc vašeho narození - nebo mého, to je jedno, má až druhořadý význam pro náš podnik, pane Lowensteine. Jste můj nejlepší asistent. Co vám chybí v odvaze, nahrazujete svým rozumem. Nikdo z nás, pane, není dokonalý.“

„Když přestanete s tím vaším -“ Lowenstein se ovládl, dopil skleničku, zachvěl se a zbledl. „Budu pro vás pracovat, pane Teslo, dokud nepocítím, že risk převáží nad ziskem.“ Stál a nehýbal se. „Promiňte, že jsem vás vyrušil u večere. Dobrou noc, pane.“

„Dobrou noc, pane Lowensteine,“ řekl Tesla a zavolal číšníka.

Ještě na začátku léta začala Teslova laboratoř dostávat svou definitivní podobu: pravouhlá konstrukce podobná stodole, téměř třicet metrů po obou stranách, s malým jehlanovitým štítem nahoře. Ze středu tohoto štítu se tyčil kovový stožár, složený z několika částí, vysoký asi devadesát metrů. Na vrcholku stožáru byla posazená měděná koule, v průměru asi metr široká. To samozřejmě „vábilo“ blesky. A ty vábily Teslu.

Během několika málo týdnů celý zářil zdravím a štěstím. Šedé vlasy, které se mu na hlavě začaly objevovat v době kolem matčiny smrti, zmizely a místo nich se mu opět vlnily černé kudrlinky. Skvrny, vzniklé rentgenovým zářením, mu na ruku zakrylo lehké opálení od slunce. Také velmi často, se symbolickým nadšením v očích, vzal kladivo a zatloukl hřebík. **ZÁKAZ VSTUPU - VELKÉ NEBEZPEČÍ!** stálo na tabulce, kterou přibil na bránu svého království.

Občané Colorado Springs ho vzali za slovo a drželi se v bezpečné vzdálenosti několik set metrů od jeho laboratoře. V jedněch místních novinách se psalo: „Možná že Tesla předčil Edisona jako vynálezce, ale neumí postavit stodolu. Jenom tři z jejich čtyř stěn jsou podepřeny pilíři - evidentně chybně.“ Jako obvykle, vědec na toto nepřesné pozorování nijak nereagoval. Samozřejmě věděl, že čtvrtá zeď je slabší! Byla to jakási pojistka, mířící pryč od Pikes Peak. V případě exploze by to mnoha lidem zachránilo život, nebo v to alespoň doufal. Problém byl spíše s jiným, větším nebezpečím - bleskem, vyráběným uvnitř, nebo tím, který sjede dolů z nebe.

Vybavení, které bylo transponováno z východu lodí, přicházelo téměř každý den na vozech z nádraží. Stroje montoval Nikola s Lowensteinem, který dodržoval domluvu a stále pracoval. Sestavili mnoho cívek a transformátorů různých typů a nakonec „dvojitý“ primární okruh. To obrovské zařízení z Honston Street, které je nakonec přimělo k odchodu. Stěny laboratoře byly jeho schránkou. Mezi nimi se nacházela cívka, široká šestnáct metrů v průměru. V jejím jádře Nikola umístil to, čemu říkal největší vynález své kariéry.

U paty silného stožáru byl umístěn obrovský vysílač. Ten měl být napájen obří cívkou. Ale co měl přesně dělat? Lowenstein už slyšel mnoho vysvětlení, ale protože si vzpomněl na ránu, kterou dostal Nikola od mnohem menší verze téže cívky, došel k vlastnímu závěru: účelem tohoto obrovského vysílače bylo vytvořit velkou kampaň na veřejnosti, oslavující smrt Nikoly Tesly a jeho společníků, což by bylo druhou největší senzací hned po ukřížování Krista.

Mezitím byl Tesla téměř stále telegraficky v kontaktu s Czitem i s Robertem Johnsonem, kterému poslal vzrušené prohlášení: „Můj milý Luko, přál bych si, abys mohl vidět sněhové závěje a ledovce v Colorado Springs! Mám na mysli ty, které plují ve vzduchu! Jsou opravdu vznešené. Hned po tvých básních, Luko, nejkrásnější věcí na Zemi! Se všemi se loučí Nikola." A dolů na stránku připsal: „Luko, každým dnem se přesvědčuji, že jsme oba předběhli svou dobu! Můj bezdrátový systém je pohřben jednáním, spícími lidmi a tvé básně se též dostanou pouze k uším hluchých. Ale my se našich vznešených cílů nevzdáme, příteli, a nebudeme si všimnout zlého a nevědomého světa. Jednou budu vysvětlovat principy mého inteligentního stroje (který už dávno vytlačí všechny střelné zbraně a bitevní lodě) Archimédovi a ty budeš číst své velké básně Homérovi!"

Scherff telegrafoval nepříjemnou zprávu: „Herald neustále vyzdvihuje Marconioho."

Tesla mu odpověděl: „Udělejte všechno, co bude možné, mějte stále na mysli mé úsilí a buďte obzvláště opatrní mezi zástupci tisku. Neříkejte jim nic, co vám přímo pro tento účel nepřipravím. Až se vrátím, budu mít mnoho co říci! Všichni musíte být částí mé bytosti a já s vámi oslavím úspěch."

Brzy potom dostalo osazenstvo laboratoře na Houston Street pokyn, aby zachovalo klid: „Pan Lowenstein už zde slouží dlouho a tvrdě. Přesto by jistá změna prospěla. Tímto žádám Kolmana Czita, aby se vypravil do Colorado Springs. Pan Lowenstein se vrací do laboratoře." Czito se rozloučil se svou rodinou a odjel z New Yorku. Uprostřed noci se za Kansas City jeho vlak míjel s tím, kterým cestoval zpět Lowenstein. Tesla neotálel. Promyslel a vyrobil svůj „rezonanční rekordér", zařízení, které pohybovalo roli papíru mezi dvěma pery. Jedno pero bylo připojeno k citlivému přístroji asi 70 metrů od laboratoře, druhé ke stožáru vysílače. Poslal krátký elektrický impuls do země a začal vypočítávat rovnici, která měla umožnit nemožné - energii bez drátů, vysílanou skrze zem. Ačkoliv byly výsledky povzbudivé, neodpovídaly původním předpokladům. Poprvé ve svém životě si o všech měřeních vedl podrobné zápisky, protože, poprvé v „Teslově paměti", se myšlenky jindy dokonalé a bezchybné nevyznačovaly starou přesností.

Obyvatelé Colorado Springs začali být neklidní, když Tesla započal s „pumpováním" obrovských dávek proudu do země, obklopující jeho vysílací stanici. Pumpování trvalo déle než čtyřadvacet hodin. Ti, co se přišli podívat blíže, si někdy všimli, že jim od bot na zem přeskakují jiskry. Koně, kteří byli vyhnáni na pastvu, sbíhali rychle do údolí z nejasných důvodů.

Tesla měl v noci celé horské hřebeny, blesky, zemi a nebe - příbytek bohů. Ale narozdíl od dramatických výpočtů na Niagaře se tyto vzorce zabývaly zcela neznámými vědeckými problémy. Vypadalo to, že Tesla úplně zapomněl na dlouhé roky mučení, jež předcházelo objevu, který učinil při západu slunce v Budapešti. Anebo takhle muka považoval jen za formu výcviku, který už měl za sebou a tak už ho nikdy nepotřeboval. Stále vtipkoval při svých odvážných kouscích, ale přesto byl v rozpacích.

Když uviděl vlak, kterým přijel Czito, byl mnohem slastnější, než si sám připouštěl. Byla to pocta, jaké se žádnému jinému asistentovi nedostalo. „Ach, Kolmane, doufám, žeš měl příjemnou cestu? Děkuji ti, že jsi tak rychle reagoval na moje přání. Zjistíš, že tohle místo je normální, ale zároveň nenormální. Budeš bydlet v hotelu Alta Vista. Setkáme se dnes večer v baru. Tady máš navštívenku našeho dobrého pana Curtise - pomůže ti se vším, co budeš potřebovat. No, vítej v Colorado Springs!"

Když byl Nikola ve svém soukromém apartmá po večeři, bylo i jídlo v hotelové jídelně už pomalu u konce. Curtis, Czito a Joseph Dozier seděli u baru, který byl, jak Curtis zjistil, jinak zcela prázdný. Stejně jako to bylo dříve se Scherffem, i přirozená inteligence a neúnavnost Josepha Doziera se staly pro Teslu bezcennými. A navíc Dozier často vypil velké množství piva a potom vyprávěl podivuhodné historky, což mu šlo stejně dobře jako pít. Ti tři se lišili svou minulostí, jak se už Američané mohou lišit. Ale čekali spolu z jednoho jediného důvodu. Ten se stal skutečností pět minut po osmé hodině - vešel Nikola, oblečený jako na vycházce po Páté Avenue. Všem objednal po skleničce a dal barmanovi spropitné.

„Pánové, nebudu vás okrádat o váš drahocenný čas déle, než bude nezbytné. Zavolal jsem si vás sem, abych vám vysvětlil, oč mi jde zde, v divočině Colorada." Zaujal pozici přednášejícího na konci barového pultu a vytáhl z kapsy křišťálovou sklenici na šampaňské. Namočil svůj ukazováček do nápoje a rychle jím přejel po okraji prázdné sklenice. Po pátém kolečku začala sklenička bzučet. Nikola zpomalil.

„Všimněte si toho," vysvětloval, „co musím udělat, aby se sklenička rozezněla, hlavně co se týče velké dávky energie, srovnáme-li to -" znovu pohnul prstem po okraji sklenice -, „s touto nepatrnou rezonancí. Znovu si všimněte." Zvedl prst, aby jim ukázal příklad - sklenice stále zněla. Obnovil pohyb a sklenice rezonovala dál.

„Pan Franklin vymyslel jakousi klávesnici, která hraje přesně na tomto principu. Já ale dávám přednost celé zemi jako svému nástroji. Nyní si představte, že by tato broušená sklenička byla velká jako skleněná mísa na punč. Mohl bych oddálit prst až na deset nebo dvanáct vteřin, než by rezonance ustala. Podobně zjistíte, že když zítra ráno zapnu spínač, budou se koně na kopci viditelně chvět vlnami rezonance a budou prchat do všech stran. Zjistil jsem přesně podle mého instinktu, že země je pozoruhodný vodič." Všiml si, že Dozier a Curtis zvedli obočí.

„Uvědomuji si," pokračoval, „že nezkušenému člověku se to může zdát nemožné, ale říkám vám: energie bude dostupná kdekoliv na povrchu - což znamená všude na Zemi." Pohlédl na své nepočtené obecnstvo, na jednoho po druhém, všem do očí. „Vy všichni si doufám uvědomujete praktické užití toho, o čem jsem teď mluvil?"

Odpovědí mu bylo pouze ticho.

„Ta prázdná sklenice je model. Ta plná je tím, kdo oslavuje. Navrhuji, abychom ji použili k oslavě té první. Na rezonanci, pánové! Na energii pro všechny. Slávu a bohatství pro těch málo odvážných!"

Sklenice zacinkaly. Tesla se zahleděl na Czita. V očích svého asistenta uviděl zcela nový pohled. Nebyla to nedůvěra, nebyla to pochybnost, nebyla to ani bázeň - bylo to od každého kousek. Nespouštěl z něj oči.

Celá oblast Colorado Springs se chystala na oslavu Dne nezávislosti. 4. července. Činnost záhadného pana Tesly si získala velkou publicitu a Colorado Springs toho chtělo co nejvíce využít. Městská rada vyčlenila z rozpočtu zvláštní fondy na osvětlení Pikes Peaku největším a nejdelším ohňostrojem, jaký kdy byl na této straně Mississippi spatřen. Vybraní dobrovolníci spolu s místními hasiči připevňovali po ulicích kilometry červeno-modro-bílých praporů. Na vrcholu hory pracoval zvláštní pyrotechnický tým po tři dny. Tábořili tam v bujném veselí a často podnapilí. Cesta tam trvala téměř celý den, a navíc si museli zvyknout na nadmořskou výšku téměř pět tisíc metrů.

Nejdříve byl Tesla touto ukázkou vlastenectví velice potěšen. Byla to akce, které se účastnil každý druhý muž, žena i dítě. Byli Američané! Ve městě byly oslavy ještě pochopitelné, ale když začaly kopce rozkvétat nepřirozenými barvami trikolory, změnil Tesla svůj postoj. Co by tomu řekl jeho přítel Muir? Nebo Jefferson, Franklin, Emerson nebo Thoreau? Význam projektu Niagara, na který byl velice pyšný, byl v tom, že město New York by bylo celé osvětleno energií vyrobenou obrovskými vodopády, jejichž přírodní krása nebyla

ani v nejmenším narušena jeho technologií. Ale zde si do divočiny přinesli lidé veselé barvy civilizace a později místo opustili s neuvěřitelným nepořádkem za sebou.

Za okamžik zcela změnil názor. „Žádné vlastenectví, Teslo." rozhodl se a všiml si, že Dozierovi se celá oslava líbí. „Malý papírek brzy rozloží vítr a déšť." Zároveň s touto myšlenkou zaslechl nad horou obrovský rachot. Podíval se na ostatní. „Slyšeli jste to?"

Ticho. Nikdo další nic neslyšel - dokonce ani školák, kterého najal na zametání v laboratoři. Ale teď se jeho slova potvrdila a oblaka se rozsvítily odrazem blesku.

„Zvedněte stavidla," díval se na nebe, „jsme připraveni!" Podíval se na Czita, kterému bránil v hlasitém smíchu pouze strach.

„Neptunova síť!" Pěkná světelná křivka se rozprostřela nad diváky, kteří byli brzy na kůži promočení. Začal liják. „Ano!" vykřikl Tesla a zatnul obě pěsti. „Vždycky je to tak!"

Napřed blesk a potom déšť! Co se stane, až já vyrobím blesk - řekni mi to! Co bude potom?"

Vozy naložené promáčenými vlastenci se řítily směrem do města. Bouřka, jakou ještě Tesla nikdy nezažil, jim zuřila nad hlavami. Pokaždé, když to vypadalo, že už ustupuje, opět se vrátila.

Znovu a znovu blesk zasahoval železný stožár, a ačkoliv byl všechen proud odváděn kabely do země, byl Tesla nervózní. Stále kontroloval rezonanci. Nakonec se bouchl otevřenou dlaní do čela.

„To právě odporuje zdravému rozumu! Czito - jak tomu mám rozumět? Blesk přímo udeří do železného stožáru, a přesto je energie o sedmdesát metrů dál mnohem větší. A zde, v epicentru, je menší! Jak to?" Budova se znovu otřásla - hrom a blesk udeřily zcela současně. Stožár zahučel a na monitoru se objevilo osm milionů voltů. Přesto o dvacet sekund později odečetli v zemi třikrát větší napětí. Tesla se chytil za vlasy, jako by se chtěl zvednout. „Asi se z toho zblázním! Počkat!" Na tváři se mu objevil podivný výraz. Nejdříve znepokojený, pak podezřívavý, pak udivený a nakonec se začal smát.

Byla to vzpomínka - vzpomínka na výraz ve tvářích policistů, kteří přišli do laboratoře na Houston Street během jeho prvního pokusu s rezonancí. Opravdu měli v očích hrůzu. Nevěděl sice proč, nicméně ihned vypnul svůj vibrující oscilátor, aby jeho židle a stoly přestaly tancovat. Ale policisté nebyli bledí proto, že viděli vibrující nábytek. Ne, báli se, protože si neuvědomil, že vibrace byly mnohem intenzivnější daleko od svého zdroje.

„Osvětlíme celou planetu, jako pasáž plnou obchodů!" křičel. „Je to moře proudu, Czito - celá Země! Blesk je jen pouhé pádlo na hladině této obrovské nádrže. Vlny se zvětšují, když dopadají dolů na zem. Pánové, pozorujeme vertikální vlny! Obecně platící zákony jsou překonány!"

Nedlouho potom dal Tesla Dozierovi za úkol, aby postavil druhou věž. Nikdo přesně nevěděl proč. Czita napadlo, že se tesař stal podivnou verzí Marka Twaina. Ať už z jakéhokoliv důvodu, tento starší muž byl po své práci dlouho do noci vzhůru a popíjel pivo.

Byla jasná červencová noc. Země už nesálala horkem a na nebi spolu soutěžily hvězdy a srpek měsíce, kdo je krásnější. Dole v laboratoři pomalu ustávaly zvuky, vznikající při montáži zařízení, když Tesla zavolal: „Poslouchejte! Poslouchejte, všichni! Slyšíte to?"

Rozhostilo se ticho.

„Myslíš to cvakání?" zašeptal Czito a byl potěšený, že něco zaslechl.

„Ano, jako Morseovy signály, ale s pravidelnými pauzami," řekl Dozier. Vykulil oči a velice pozorně poslouchal.

„Ale odkud to jde?" opět zašeptal Czito.

Tesla se postavil v celé své výšce a ukázal přímo na hlavní stožár. Zkontroloval přístroj pro záznamy rezonance a všiml si silnější čáry na otáčejícím se papíře. Pozoroval, jak pero kreslí čárku, čárku, čárku. Čekal. Tři čárky se opět opakovaly. Pak znovu.

„Někdo je s námi v kontaktu, pánové," řekl pomalu. „Kdo a na jak velkou vzdálenost zatím nevím." Naklonil hlavu ke straně. Znovu se zaposlouchal a hleděl na monitor. „Není o tom žádných pochyb. Někdo - nebo něco - vysílá a my to přijímáme."

Pohlédl na své dva společníky. „Nikomu o tom ani slovo. Ani slovo. Je to navýsost důležité."

Strávil celou noc tím, že si psal poznámky. Bylo to poprvé, co u něj Czito něco podobného viděl. Stále přemýšlel: ztrácí Nikola svou legendární paměť? Nebo objevil něco, co si nedovedl rozumně vysvětlit? Nebo dělal poznámky pro nějaké vyšší vědění, nadřazené jeho vlastnímu? Czito nevěděl. Czito se prostě zase podřídí.

Ani Tesla to sám nevěděl, pouze se vybičoval a čekal, že přijde, jako vždycky, velké odhalení. Kochal se myšlenkou, že jeho obrovský vysílač je, kromě jiného, první přístroj na příjem signálu z vesmíru, jaký kdy byl postaven. Byl prvním člověkem, který slyšel mimozemské zvuky.

kapitola 25

Na podzim už občané Colorado Springs nebyli tak zvědaví. Jejich nejlepší informátor, chlapec najatý na úklid v Teslově laboratoři, se vrátil do školy. A Dozier vůbec nikdy nemluvil. V pátek vždy mohl přijet reportér a zazvonit na zvonek stovky metrů od „pevnosti budoucnosti“ a doufal, že se objeví Nikola a naplní jeho noviny bohatým vyprávěním. Ale tento gejzír nápadů jako by vyschl.

Jednou pozdě odpoledne, v sobotu, viděl Joseph Dozier Teslovu tmavou, podlouhlou hlavu za oknem restaurace. Tesař chtěl tuto noc Teslu navštívit, protože ho jinak v Colorado Springs nemohl sehnat. Dozier rychle zaplatil účet, dopil pivo a vyběhl ze dveří. Už skoro vynálezce pozdravil, ale pak zaváhal. Tesla nesl přes ruku kabát, šel rychle a sledoval mračna, honící se nad plání. Každý pohyb jeho těla měl jistý účel. Dozier šel za ním.

Tesla zahrnul za roh u obchodu na konci města, nechal ulice za sebou a šel nahoru po cestě skrze křoviska, vedoucí k úpatí kopců. Došel do určité vzdálenosti po stezce a pak pohlédl na nebe. Za horami probleskovalo slunce. Krajina byla pokryta stíny a vše bylo klidné.

Dozier věděl, jak dobře Tesla slyší, a tak se neodvážil sejít z cesty, aby ho nezaslechl. Viděl už jen jeho obrysy ve stále větším šeru. Tesař šel nahoru po cestě a pozoroval krajinu ze břehu malého potůčku. Mraky nad hlavou jako by svítily, ale nebyl to žádný blesk. Poslední záblesky osvětlovaly červené a fialové stíny, vznikající při západu slunce. To se Nikolovi velice líbilo - vlastně jako každá podoba světla. Směřoval do rokle, kde stál Dozier.

„No dobře! Připouštím to,“ uslyšel Teslu, jak se přiznává. „Ale ještě to nechápu. Nemůžu za tebou do brlohu, když jsem tě ještě nepromluvil. Následovat tě by znamenalo tě zkrotit. Jsem si tím jistý. A už jsem blízko, velmi blízko. Ale ty víš, že...“

Dozier kleče! ve svém úkrytu a nevěděl, co si o tom všem má myslet. Na okamžik ho napadlo, zda Tesla není na mol opilý. Ne. Jeho řeč byla pevná.

„Umiš dobré triky, no, garantuji ti, že - tím nemyslím jen ty jiskry. Ne, moje výpočty jsou nejen rafinované, ale i zákeřné. Ďábelsky propletené protiklady. Někdy vůbec nevím, jak dál, úplně poprvé v mém životě. Takže zatím nejsem na tebe připraven, ne dnes v noci, nebo nikdy? Jsi příliš velký, příliš obrovský, příliš starý? Dobře, velký bože blesků - Jahve ti říkají - znič teď Teslu. Teď, ještě než z tebe udělá vězně, zkrotí tě a zaplaví tvými tajemstvími všechny úvodní stránky novin celého křesťanského světa. Protože já to udělám, vlastně, pokud budu žít. Udělám, a ty to víš. Tak se připrav. Teď, můj příteli, nebo nikdy!“

Dozier vše pozoroval ze své skrýše. Mraky se začaly honit a vrčet jako smečka honících psů. Objevily se první blesky. Pak se za souzvuku hromu svezla rozvětvená klikatice světla. V záblesku Dozier viděl Teslu, jak vyskočil. Dokonce když jeho nohy opustily zemi, objevil se nad ním malý záblesk - bratříček dvou zářících obrů, které dopadly na zem s obrovským rachotem.

Dozier už nic víc neviděl, ale slyšel, jak Tesla dopadl na zem. Utíkal k němu, zvedl Nikolu na nohy a odtáhl ho zpátky do města. Na Main Street ukázal vynálezce na restauraci. Zpočátku byl bledý a nemohl potlačit třes, který lomcoval jeho tělem. Nakonec však objednával pro celý lokál a skončil až dlouho po půlnoci. Příští den strávil ve svém pokoji. Odpoledne vydal příkazy týkající se zvláštních baterií a fotografického materiálu, který měl být dopraven lodí z východu.

Czito se ani nemusel ptát, kde strávil Tesla předchozí noc. Celý hotel Alta Vista byl plný novinek. Ten bláznivý profesor byl konečně zasažen ďábelským ocasem - bleskem - a spolu s

půlkou města se z toho v baru v noci vzpamatovával, k velké starosti mnoha manželek, které čekaly dlouho do noci.

V jeho tváři byly evidentně vidět známky násilí. Nepatrně kulhal a Czito si všiml, že zadržuje dech, aby lépe překonal bolest. S jeho paličatou povahou bylo s podivem, že už nebyl zabit alespoň tucetkrát. Ale Nikola byl v nebezpečí úplně neklidnější. Byl to kousek jeho bytosti.

Líbilo se mu to. Ale jakou slávu by přinesl Czitovi vlastní pohřeb? Možná kraťoučkový článek v *New York Times* - protože byl Nikolův předák. Ale kdo by dal jeho děti do školy? Kdo by dával pozor na Sofi, aby se teple oblékala? Dostala by po něm jako po hlavním asistentovi, muži, který se vzdal všeho ve prospěch génia, duchod? Samozřejmě že ne! Přesto když se Tesla zhroutil přepracováním, pomátl se, zničil si zdraví a paměť - kdo znovu vrátil čas? Kdo vyléčil toho šílence - svého prvního kamaráda v Novém světě? Šilence, který se potom stal celým Czitovým světem. Do té doby, než přišla Sofi. Sliboval jí a přísahal na smrt jejich nenarozených dětí. Teď už jsou na světě. Chlapec, děvčátko, dva další chlapečci, teď naposledy děvčátko. Jeho rodina! Jeho budoucnost! Další život vedle života zasvěceného Nikolovi Teslovi.

Jeho Sofi tohle předpokládala. Teď dopadl blesk na zem. V tom okamžiku si přísahal, že odejde. Podle svého slibu už měl být vlastně dávno pryč. Ale jak vyplnit tento slib? Jak?

Ani tolik roků Nikolů Teslu nezměnilo! Stále více a více se řítí do záhuby. A pokud se něco změnilo, tak jedině k horšímu. Byl to Czito, kdo se změnil.

Na této křižovatce se rozhodl ještě k jednomu velkorysému kroku. No dobře! Ještě jednou. Poslední pokus. A pak odejde.

V tomto nebezpečném posledním pokusu bylo skoro milosrdenství. Až se to stane, buď budou oba vědět více o tom, jak vyrábět blesky, anebo jim konec připraví daleko méně záhadná smrt. Přesto byl Czito pevně rozhodnut. Cítil v sobě velký klid a prohru zároveň.

Potom, co oba muži každý zvlášť povečeřeli, nastoupili do kočáru, aby odjeli zpět do laboratoře. Jeden z nich zamyšlený a napjatý, druhý podivně klidný.

„Tak už jsi napsal poslední vůli, šéfe?“ zavtipkoval Czito, jako by to bylo před deseti lety. Nedostal žádnou odpověď. Začal si být stále více vědom toho, že musí říci o svém rozhodnutí teď, ještě než dorazí do laboratoře.

„Ať se dívám, jak se dívám,“ začal a sevřelo se mu hrdlo. „Nikolo,“ řekl a alespoň upoutal Teslovu pozornost. Czito začal mluvit jejich rodným jazykem. „Ať se dívám, jak se dívám, tohle musí být naše poslední dobrodružství, můj příteli. Nebudu před tebou nic skrývat. Myslím, že ani mezi námi není třeba nic vysvětlovat. Rozumíš mi dobře, ne? Ty srbský brachu?“

Teslu jako by opařil. Nemohl to pochopit špatně. Czito trpělivě čekal a poslouchal klapot koňských kopyt. Konečně začal Tesla mluvit, v angličtině, jeho hlas se mu chvěl vzrušením. Czito si všiml, že Tesla měl slzy v očích.

„Rozumím ti, chorvatský brachu.“ Zcela odlidštěný hlas ve tmě kočáru pokračoval: „Kéž by hodně vnuků požehnálo tvůj život ve stáří.“ Přestal mluvit. Nemohl se přemoci dál.

Czito mu chtěl dát ruku kolem ramen, ale nešlo to. Místo toho ze sebe vysoukal pár slov, aby ho uklidnil: „Moji vnukové budou mít vznešený úkol: budou tě zdravít z budoucnosti! Budou se moci pyšnit tím, že jejich dědeček byl společníkem největšího vynálezce, jakého kdy svět viděl!“

Jakoby zázrakem se Tesla rozzářil: „Ano! Jeho první přítel v této nezkrocené divočině - můj nejlepší přítel! Zdravím je i jejich dědečka!“ Položil svou zařatou pěst na Czitovo koleno. „Muže, který ví, kdy odejít!“ Poklepal mu na koleno, vrátil ruku k obličejí a protřel si oči.

Nakonec si to Tesla vlastně přiznal: už se nedal odvrátit. Nic, absolutně nic ho nemohlo svést z jeho cesty. Šílenec se nyní smál a řekl: „No. Czito, pokud je tohle naše poslední věc,

bude to alespoň věc úspěšná! Pane bože, doufám, že máme v laboratoři alespoň trochu whisky. Až bude po všem, tak to oslavíme."

Czito chtěl namítnout, že už slavili předem. Ne poprvé a určitě ne naposled udržel jazyk za zuby. „Ty jsi šéf," odpověděl místo toho.

„Ano!" Vybuchl Tesla a odvážil se podívat svému asistentovi do očí. Jeho vlastní oči se mu leskly slzami. Jeho city jako by protrhly hráz. Začal se smát, stále víc. „Ještě jednu, poslední noc, budu šéf!"

Podle Teslovy teorie existovaly dva způsoby, jak přenášet signál skrze dané prostředí. Ten, který zkoumal dnešní noci, se nazýval „růst rezonance".

Bylo to už ke konci týdne. V Colorado Springs Electric Company byli připraveni. Tesla a Czito si dělali zásoby energie, jako si nenasyta shromáždí potraviny ve špižárně.

Zapnuli největší cívkou na světě i její menší sestřičku. Tesla podal Czitovi chomáč bavlny. Oba si zacpalí uši - proto, aby neslyšeli praskavý zvuk jiskrových výbojů, skákajících a pištících po celé místnosti, podobné kleci plné ohnivých hadů, kteří přeskakují mezi ostnatými dráty. Vzduch byl naplněn modrým dýmem, nasáklým ostrým zápachem síry, ozónu a páleného oleje starých strojů. Zářivé blesky ve tvaru oblouků vyskakovaly do vzdálenosti patnácti kilometrů k epicentru, Teslově vysílací stanici na úpatí Pikes Peaku.

Nebe bylo jasné a na obloze vyšel měsíc. Před týdnem Tesla řekl, že vyslání slíbeného bezdrátového signálu na Pařížskou výstavu bude vyžadovat nejvýše sto voltů. Aby stvořil blesk, samozřejmě - jeho hlavní cíl hned od počátku. Ostatní ukázky byly pouhou záminkou.

Záblesky se odvíjely od měděné koule na stožáru asi do sedmdesátimetrové výšky, pomyslel si Czito. Ale co když se vysílací stanice naplní kouřem a vybuchne? Bude to pro nejn dalši elektroléčba? Uvidí ještě vůbec svoje děti? Sofi? - a přísahu, kterou před ní pronesl, právě zrazuje. A proč? Kvůli němu - a jeho „budoucím generacím" - k čertu! Pouhé chvástání! Oh, jak by se asi Tesla pyšnil tím, kdyby věděl, že v tento osudový okamžik zvítězila Czitova lojalita k němu nad přísahou danou milované ženě. Ale Czito to nemohl nikdy připustit. V tomhle smyslu bylo štěstí legrační. Tentokrát by mohl tuto přísahu vlastně obejít: „Až ho bude nebe skrápět blesky, nestůj s ním."

„Všechno v pořádku, Kolmane?" Czito se otočil. Nemohl uvěřit svým očím. Tesla si nasadil svou buřinku. Měl obuté své boty s vysokou korkovou podrážkou - nepatrným pomocníkem pro dnešní večer - a měřil tak snad dva metry. Bylo to směšné. Vypadal jako šťastný ženich - ve svém kabátě stříhu Princ Albert, rukavicích, límečku, vázance - všechno nové a voňavé. Šetřil si to pro dnešní noc. Ale výraz v jeho očích... ten oheň v nich byl starší než lidstvo samo.

„Všechno v pořádku, Teslo?" překřikoval Czito praskání jisker. Otočil se od něj a pokřižoval se. Nezajímalo ho, zda Tesla jeho pohyby pochopil.

Níkola se usmál. Věděl, co dodalo Czitovi odvalu, ale z jeho rtů nezaznělo jediné slovo. Dnes bylo na bozích, aby se modlili. Czito slavnostně přikývl.

„Teď!" vykřikl Tesla a zacpal si uši. V tu ránu začal obrovský stožár hučet. Nejdříve ucítili chvění v nohách, ale za několik málo sekund bylo bzučení slyšitelné a dalo se lehce odlišit od ostrého praskání a bzučení cívek. Ze stožáru vystříkl proud jisker. Náhle seskočila dolů ohnivá koule a kutálela se po podlaze a u zdi se rozplynula - nebo možná zdi prošla.

Když Tesla uviděl Czitovu vystrašenu tvář, rozesmál se. V tu chvíli začaly jiskry ze stožáru vylétat s určitou pravidelností. Vzduch kolem nich se zbarvoval do zelenomodra a byl plný kouře. Ze sloupu vystřelovaly v různých úhlech plameny. Teslovy trhavé zrychlené pohyby v tu chvíli připomínaly promítání dvou špatně ha sebe navazujících fotografických záběrů.

Chomáč jisker se šplhal nahoru po stožáru, nezhasí a vydával syčivý zvuk. Když ho byla vidět už jen polovina, zdálo se, že se objevil opět u paty sloupu. Vyšplhal se asi do poloviny a pomalu zmizel. Syčení bylo hlasitější, světlo zelenější a ještě s větším zápachem. Náhle vylétl

záblesk od podlahy až ke stropu a tam se s doznívajícím syčením rozplynul. Czito pohlédl na svého zaměstnavatele, jehož oči jako by byly přilepeny k tomuto opakujícímu se jevu.

Tsssss - ich, a znovu tsssss - ich. Jako by obrovský vysílač zkoušel vyslovit jméno svého tvůrce. Každým okamžikem stále rychleji a hlasitěji.

„Šéfe!" zaječel Czito, když si uvědomil, co vlastně slyší. Tesla k němu přiběhl a zakřičel mu do ucha: „Náhoda! Shoda okolností! To je jen náhoda! Přidej!"

Ozval se praskavý zvuk, jako by se trhala kilometr dlouhá opona. Tesla vystřelil ze dveří a díval se nahoru. Czito jen zahlédl, jak se na Nikolově tváři odráží světlo a jak jeho malátná postava tancuje ve tmě. Náhle ho oslepily zelené, žluté a modré záblesky. Následovaly výbuchy podobné explozím bomb. Tesla křičel, ale nebylo nic slyšet. Czito se třepal jako při epileptickém záchvatu. Stále držel spínač zapnutý a očekával povel, aby mohl tohle hrozné peklo umlčet.

Trvalo to minutu, hodinu, celý život. Oblouky výbojů byly stále širší, delší, jasnější, jako bomby detonující každým směrem. Jednotlivé blesky se propojovaly. Široké a masivní plameny se obtáčely kolem stožáru jako obrovská roztrhaná plachta, bičovaná uragánem. Světlo!

Aniž si Tesla uvědomil, že se vůbec pohybuje, popošel kousek dozadu. Vědec v něm musel změnit výboj ohně v poměru k rozměrům budovy. Blesk se přiblížil k dolní části stožáru. Teslu dusil kouř. Nevadí! Provedl své výpočty - všiml si výbojů širokých jako budova, dokonce i delších - teď dvakrát tolik, dosahovaly snad až do nebe. „Ano!" A s každým bleskem zaburácel hrom.

Když Teslovy útroby začaly vibrovat, triumfálně začal křičet. Hořel. Zasáhl ho blesk? To je jedno. Byl v ohni. Byl z ohně. On byl oheň! Všechno skončilo. Mrtvé ticho a černočerná tma. „Czito! Nedal jsem pokyn, abychom skončili!" Žádná odpověď nepřišla. Taková drzost. Taková zbabělost. Supící Nikola vběhl do laboratoře.

„Czito!"

Ležel natažen přes přístroje, krk se mu vzadu leskl studeným potem.

„Kolmane!" Z Nikolových rtů vyklouzl zoufalý výkřik. Naklonil se nad přítele.

„Ano, šéfe," zasténal Czito. Zvedl se z přístrojů, narazil na židli a klesl na podlahu.

„V pořádku. Co to dělám, šéfe?" Czitův hlas zněl jako opilcovo žvatlání. „Asi jsem omdlel." Pokusil se posadit, ale pak to vzdal. „Za minutu... to bude dobrý." Unaveně svíral rukama svou hlavu a pak již jasněji řekl: „Co se to stalo? Proč se to vypnulo?"

„Chceš říct, žes to nevypnul sám?"

„Ne, šéfe! Vůbec ne! Nepřerušil jsem proud. Podívej! Spínač je v poloze, jak jsem ho držel!"

„Příteli, Kolmane Czito! Pane bože, viděl jsi to, Kolmane - viděl?" Czito vyčerpaně mávl rukou a přikývl. Začal si sedat. Tesla mu pomáhal na nohy a přitom sáhl po telefonu a zběsile požadoval spojení s elektrárnou.

„Tady je Nikola Tesla. Ihned mi prosím obnovte přívod elektřiny. Tento výpadek přerušil nepředstavitelně důležitý experiment!"

Následovala dlouhá pauza.

„Takže, tohle je ten velký pan Tesla, ne?" Ozval se hlas z aparátu. „No dobře. Tady je Patrick Ward O'Shea, noční předák v Colorado Springs Electric Company, těší mě, pane. Vůbec nevím, co vás, k čertu, tak rozčílilo, pane Teslo, ale dovolte mi vám něco vysvětlit. Naše hlavní dynamo právě teď hoří. A už k vám z něj nepříjde ani trochu elektřiny, pane. Dnes v noci ani jindy. Pane Curtisi, vlastně žádný pane Curtisi - nejdříve musíte naše zařízení opravit, jako by bylo vaše vlastní, a koupit nové dynamo pro ty ubohé lidi, kteří mohou sotva při tomhle světle číst. Číst bibli, měl bych dodat! Dobrou noc vám přeji, pane!"

O tři dny později nastoupil Czito do vlaku jedoucího na východ. Tesla mu zaplatil lístek I. třídy - bylo to poprvé, co Czito takto cestoval. Nikdy se nezeptal, proč při jimi vyrobené

bouřce nepršelo. Věděl, že Tesla chtěl ukrást z nebes blesky a vytvořit déšť, který vždy nevyhnutelně následuje.

Ale déšť nepřišel. Snad pouhá minuta opravdové bouřky nestačila na to, aby spustila nebeskou pumpu. Řekl nebesům, jako říkal milionářům: „Ještě trošku - a bude to stačit.“

Nebo to mohlo být tak, uvažoval Czito na dlouhé cestě domů, že se prostě Velký Tesla ohromně spletl?

Sotva se o několik týdnů později Tesla vrátil do New Yorku, sedl si ve své kanceláři a napsal pětistránkový dopis Georgiovi Westinghouseovi. Začínal:

Prosím, berte následující řádky pouze osobně a důvěrně. Právě jsem se vrátil z Colorada, kde jsem prováděl jisté experimenty. Jejich úspěch byl dokonce ještě větší, než jsem očekával, a mezi jinými věcmi jsem dokonale předvedl možnost telegrafní komunikace do jakéhokoliv místa na zeměkouli pomocí mnou zdokonalených přístrojů. Abych mohl své plány nyní provést, budu potřebovat stroj o výkonu alespoň 300 koňských sil, ale nejlépe vyšším, na druhé straně Atlantiku. Bude to velice nákladné a tuto útratu nebudu moci z důvodů velké náročnosti a též vlivem nepříznivých okolností patrně uhradit. Prosím Vás, zda byste mi nemohl vypomoci strojovým zařízením, s tím, že by zůstalo ve vašem vlastnictví a že byste měl na podniku určitý podíl, který zatím nemohu blíže specifikovat, ale o kterém budeme jednat ihned po vzájemné výměně názorů na tento problém.

Samozřejmě mám osobní zájem na tom, aby vše proběhlo co nejrychleji, ale věřte, že je zde i má touha pomoci i Vám. Ukázky, které jsem provedl v Coloradu, jsou takového charakteru, že vylučují možnost neúspěchu. Mnou vyvinuté stroje téměř předčí veškerá očekávání. Proto a pro podobné důvody jsem tak nadšen svými výsledky a stále pracuji tak vášnivě, že jsem vůbec nepomyslel na provizi, což je slušnost, a teď, když jsem se vrátil, jsem zjistil, že musím vyplatit určité částky, než mé fondy budou znovu naplněny. Jsem proto odkázán k půjčce a obracím se na Vás, zda byste nebyl ochoten...

Dopis pokračoval tímto způsobem ještě na několika stranách. Ve své odpovědi mu Westinghouse psal: „Je mi líto, že vám musím oznámit, milý příteli, že zdroje mé společnosti jsou právě nevyhnutelně uzavřeny. S úctou, G. Westinghouse.“

Další člověk měl být zničen. Tesla si přečetl svým vysokým hlasem dopis nahlas, tónem podobným muzikálové melodii. „No, budeme muset jít o dům dál, někam, kde mají zdroje otevřené, pane Westinghouse. Víím jen o jednom. A kvůli tomu vytvořím nejbáječnější a nejuhlazenější dopis, jaký kdy lidský rozum vymyslel!“

Už dříve vlastně mluvil s Robertem Johnsonem o tom, že by napsal dlouhý článek pro *Století*. Začal na tom ihned pracovat. Poprvé ve svém životě neměl nic v záloze, nic neschovával a nenabízel žádné kompromisy. Napsal zprávu, že byl kontaktován neznámými bytostmi, o svých schopnostech komunikovat s kýmkoliv kdekoliv na zeměkouli. Kromě těchto podivuhodných prohlášení popsal teoreticky vesmír, jak ho sám viděl a jaký by tento svět mohl být.

Dostal ze sebe na padesát tisíc slov. Robert se snažil být rozumný, ale když mu vrátili už druhou verzi Nikolova článku zpátky, vybuchl hněvým smíchem.

„On se jim dává jako Euklides!“ zoufal si Robert a hodil rukopis Kitty k nohám. „Ale oni nechtějí Euklida! A já jim ho nedám - to není to, o čem se píše v *Století* Sakra! Oni řeknou, že je to neprůhledné a hloupé, nebo provokující a šílené a budou mít pravdu!“

„Roberte!“ řekla Kitty pištivým hlasem, „Ještě nikdy jsem od tebe neslyšela takové obludnosti!“ Její oči ho vystrašily. Byly jako Nikolovy. Robert rychle kapituloval.

„No dobře,“ přiznal, „možná to má hloubku pro nás. Ale miláčku, normální mozek ho nikdy nemůže v jeho myšlenkových výšinách chápat! Takhle to prostě nepůjde!“ A kopnul do rukopisu.

Tesla nakonec dosáhl svého. Po tom, co nepřijal pět předchozích verzí a co neustále varoval, že článek zničí jejich přátelství, se Robert Underwood Johnson vzdal a Teslovo

veledílo otiskl v celé jeho délce pod názvem „Problém zvyšování lidské energie“, přesně jak si autor přál. Tesla si vyžádal první výtisky. Robert mu vyhověl a zvědavostí zatajil dech. Ve vědeckých časopisech to ještě nic nebylo, ale výtisky *Století* z května 1900 byly za pouhý týden zcela vyprodány. Článek se stal senzací nového století. Johnson prožíval pocit zadostiučinění a obdivu. Tesla jen stál, usmíval se a vychutnával si své štěstí.

Mezitím George Scherff, kterého nezajímalo to, co psali zkrachovalí vynálezci, zjistil, že bývalý předák Kolman Czitó začal podnikat. Marconi právě poslal bezdrátovou zprávu přes kanál la Manche. A Pařížská výstava si připomněla „Století vědy“ a uznala Marconiho jako průkopníka. Celá výstava proběhla bez sebemenšího příspěví Nikoly Tesly.

kapitola 26

17. Března napsal Nikola na první výtisk svého květnového článku pro *Století*:

Panu Morganovi, s nadějí, že to přispěje k další výměně názorů během příštího zajisté významného setkání, zůstávám Váš oddaný
N. Tesla

Ještě nikdo nikdy nepřipravil návnadu tak perfektně. Ještě nikdy se na ni nechýtil žádný multimilionář tak ochotně. Morgan nadiktoval písaři dopis plný vzrušeného nadšení, týkajícího se uveřejněného článku. Některé body s vděčností přijímal, jiné zneužil ke kritice, ale celkově vyjádřil Nikolovi neskonalý obdiv k „pružnosti jeho bystré mysli“. Připojil pozvání na večeři, jakmile se to panu Teslovi bude hodit.

Pan Peck, Morganův malý tajemník, seděl několik míst od Tesly. Nevečeřel, jen pil kávu a dělal si bohaté poznámky.

Morgan byl zjevně v dobré náladě. „Jedním z mnoha tuctů vašich fantastických myšlenek, pane, které jste mi poslal ve vašem článku, by mohlo být otevření Pandořiny skříňky. Je to prostě báječné, Teslo!“ Morgan si přivoněl ke svému vínu. Tón jeho hlasu předpovídal jakousi neoficiální kritiku. Cvrnk do skleničky. „Báječné, alespoň jako tenhle Cabernet!“

„Jsem více než poctěn, pane.“ Tesla si k němu též přivoněl a s tichým souhlasem se napil.

„Otázka je, zda váš slibný ročník dosáhl dokonalé zralosti, a nebo zda se změnil v nějakém demizonu na ocet. Aby si vás lidé nepřipomínali, Teslo, jen jako vizionáře, který předpovídal budoucnost, ale nebyl schopen využít šance! Či snad budoucnost změníte, pane?“

„Niagara není žádná vize, pane Morgane,“ opravil ho Tesla, jak mohl nejzdvořileji.

„To je pravda! Ale dodal jste na Niagaru pouze nápad, boj a praktické využití vaší myšlenky provozoval ctěný pan Westinghouse - bez něho by vyhrál plán Edisona!“ „Špatný plán.“

„A co z toho? Bulwer - Lytton není Turgeněv! A kdo se víc čte? Kdo... vydělává víc peněz, pane Teslo?“ Morganovy oči se zúžily na nepatrné štěrbinky.

„A koho si budou dějiny pamatovat? Nádeníka, nebo génia?“ „Bravo! A jsme u toho, pane! U naší otázky. Chcete být uznán dějinami, anebo si chcete koupit vilu ve Francii? Ptám se vás, pane!“

Tesla pozoroval to, co měl na talíři, v ruce držel nůž a vidličku. Obojí položil. „Mohl bych si s vámi promluvit o samotě?“ „Pane Pecku, jste stále hubenější,“ zabručel Morgan a žvýkal bramboru s řeřichou. „Vezměte si něco, co by vám skrylo vaše žebra. Ale nemyslím tím novou kuchařku!“ Peck vstal, jako by ho někdo zvedl za nos. Nechal své papíry na stole a opustil místnost.

„Mezi čtyřma očima, pane, vám musím říci, že oba dva budeme oběťmi i vítězi dramatu, které zde popisujete. Nemohu vám, i přes velkou pokoru, říci, kolik milionů dolarů, které čekají na výměnu za pouhou desetinu vašich nápadů, mám ve svém trezoru v hlavě připraveno. Ale ony mě velice svazují. Jako láska, na kterou nemohu ani zapomenout, ani ji opustit. Jsem jejich mučedník, pane Morgane.“

Zvedl oči a všiml si, že Morgan přestal jíst. Držel si bradu rukou. Jeho oči byly jako oči kance, nebezpečného a vychytralého. Výpadal, že je fascinován. Teslu to povzbudilo, aby udělal ještě jeden krůček.

„Robert Johnson, pane Morgane, můj nejlepší přítel a uznávaný redaktor, kterému nyní tleská celý literární svět jako tomu, který publikoval ‚Problém zvyšování lidské energie‘ -

znovu musím zdůraznit důvěrnost této informace - Robert Johnson tento článek nechtěl vydat. Ale já jsem měl pravdu. A on, přestože je básník velkého formátu, se zmýlil. Velice zmýlil. A to je přesně to: celý vědecký svět žárlivě hanobí, zatímco význační gentlemani a -" kývl hlavou směrem na svého hostitele - „gentlemaní ještě význačnější mě zahrnují největšími poctami."

Morgan se usmál, položil si ruku na stůl a s potěšením přikývl.

„Kdo má pravdu?" zaútočil Tesla. „To posoudí až dějiny. Ale mohl bych si tu vilu postavit za pouhé dva z mých dvou set nápadů v mém článku a za těch zbývajících sto devadesát osm by se mi klidně mohli smát, a přesto by mě mohly budoucí generace oslavovat."

„Ale jste stále skromný, pane Teslo. A přece vždycky tak mnohomluvný. Já jsem obchodník, a kdybyste si prohlédl mou knihovnu, pochopil byste, proč je Morganova rodina postavena na skutcích. Těžké a velké skutky. Co mám dělat s vámi a tím množstvím vašich báječných slov - opravdu, co?" Morgan bouchl rukou o dřevěný stůl a zasmál se - porcelánové nádobí poskočilo. „Mám vám říci, co si myslím, že bychom měli udělat?"

„Nic jiného mě více nepotěší."

Morgan byl tam, kde chtěl být a kde to měl rád - pozici toho, kdo má návrh. Při mluvení stále jedl. Jeho jehněčí už zmizelo, totéž se týkalo i mátové huspeniny. „Měl bych vydat zkrácené vydání vašeho článku, Teslo. Udělá vás to bohatým a mě bohatším. Co kdybychom to zkusili, pane?"

„Ano, pane Morgane," řekl Tesla. Vzal si do ruky příbor, stejně jako jeho hostitel, a dal si do úst kousek parmezánu s vejcem. Usmál se jako dítě a řekl: „Ano, myslím si, že je to výborný nápad."

„Pana Pecka, prosím," přikázal Morgan. Za malý okamžik vešel nadutý tajemník a stále ještě něco žvýkal. Zvedl si šosy svého obleku a posadil se. „Tak tu máme opět pana Pecka, aby nám pomohl vy kormidlovat od Atlantidy a Marsu a nabrat správný kurz," řekl Morgan. „Skutečně správný kurz, Teslo."

„Rozumím vám, pane Morgane, a souhlasím." „Tak." Morgan položil vidličku vedle talíře. Sluha talíř odnesl. „Mluvili jsme důvěrně, jak jste si přál, povečeřeli jsme spolu, a tak by mě velice zajímalo, zda byste alespoň stručně . nevysvětlil ten světový ‚bezdrátový‘ systém, tak květnatě popsany ve *Století*. A stručně, pro tentokrát, Teslo. Pan Peck má jen jedny ruce."

Tesla lišácky naklonil hlavu. „Co byste říkal padesáti slovům - ani víc, ani míň?"

Morgan s Peckem se na sebe podívali. „To by šlo, pane Teslo. To by bylo výborné."

„Dobře. Připraven, pane Pecku?" „Ano, děkuji vám, jsem připraven," odpověděl tajemník. Tesla dopil své víno a odkašlal si. „Světová komunikační síť, pane Morgane, neustále vysílá na tuctech různých frekvencích. Lodě vysílají signály na pevninu, stejné jako mezi sebou komunikují státy nebo obchodníci. To všechno ze dvou nebo tří vysílacích věží, přičemž je každá závislá na hlavním vysílači - jádru mezikontinentálního komunikačního systému. Dokonalý monopol na veškeré světové informace."

Morgan ho upřeně sledoval. Pokusil se o jakýsi „poloúsměv", který měl skrýt to, co si opravdu myslel. „No, Pecku? Kolik toho bylo celkem?" zamumlal dobrosrdečně.

Peck podivně zamrkal. „Když nepočítám vaše jméno, které nemá s předneseným problémem zhola nic společného - dělá to celkem čtyřicet osm slov." Peck byl udiven.

„Což znamená," zaburácel Morgan, „že skutečný počet slov je opravdu padesát! Neuvěřitelné. Bravo, pane Teslo! A teď, vy můj Mozarte na techniku, si to pojdme poslechnout ještě jednou. Znovu, pane Teslo."

Když Tesla znovu zopakoval svou zkrácenou informaci, rozzářil se Morgan, jako by ho Tesla právě požádal o ruku jeho dcery Anně. „Dokonalý monopol na veškeré světové informace!" Morgan převaloval ta slova v ústech jako víno. „Ano, pane Teslo, už jste se naučil o světě mnohem víc, než když jsme spolu mluvili poprvé. Ale..." Morgan se stále příjemně usmíval. Pohlédl na sluhu, který zmizel a vzápětí se vrátil s láhví brandy a doutníky.

„Ještě dvě informace mi musíte sdělit, než se cokoliv z tohoto rozhovoru stane skutečností. Za prvé - musíte stanovit cenu. Za druhé - musíte obšírněji vysvětlit výsledek. Pak, když už bude určena cena i výsledek, budeme moci uvažovat o případném zisku a jak bude rozdělen mezi nás dva. Děkuji vám, pane Pecku, prozatím to bude všechno.“

Peck odešel. Morganova nálada se změnila v družnou žoviálnost. „Pochopil jsem z vašeho fascinujícího článku, že jste se vzdal kouření doutníků.“

Tesla zakašlal a přijal sklenku brandy. „Už je to dávno, velmi dávno, pane.“

„Škoda, protože jinak bych velice rád vyslechl váš názor na tyto kubánské doutníky. Také jste zanechal požívání mrtvých zvířat, jak píšete.“

„Už jsem málem odmítl pozvání k jídlu, ale vy jste evidentně instruoval předem svého kuchaře o mých zvycích. Jak jste pozorný čtenář, pane.“

„Vzdát se newyorské svičkové,“ podíval se s úžasem Morgan, „to je zcela nemožné. To bych se radši vzdal kusu mého stehna a hned teď.“

Tesla se při jeho vtípu zastyděl.

Morgan si toho všiml. „Vegetariánství je dobré tak pro světce, Teslo. Ale všechno, co jíme, bylo jednou živé. Živí vždycky nakonec snědí mrtvé. To je zákon přírody. Silnější přežije.“

„Anebo ten inteligentnější, pane.“

„Je lepší být silný a inteligentní. Ach, určitě jste si všiml, že mnohem více lidí umírá po požití znečištěné vody než alkoholem. Je to vlastně tekutina, která čistí a světlí, jak jste sám psal, ne?“

„Myslím, že moje slova byla: ‚lék, stimulant a pomoc pro lepší zažití‘, pane, ale připijme si na čistotu a svatost. Ano, dám přednost vašim slovům, pane Morgane.“

Nejmocnější muž Ameriky se začal smát.

Morgan dostal druhý dopis. Tesla mu v něm popisoval komunikační přístroj, který dosahoval až do vzdálenosti přes 1100 kilometrů. Měl patenty na zařízení, které dovedlo absolutně tajně vysílat zprávy přes Atlantický oceán v neomezeném množství. Podobně by umístění vysílací věže na západním pobřeží zaručovalo monopol na přenos informací přes Pacifik. Odhadoval, že transatlantický systém by stál sto tisíc dolarů a pacifický dvě stě padesát tisíc. Navrhoval, aby jméno Tesla bylo viditelné v každé společnosti, kterou oni dva vytvoří, a dodal, že je už nyní schopen takovou společnost zformovat.

Morgan mu odepsal, že by atlantický projekt pojistil na sto padesát tisíc dolarů. Malá částka z této sumy měla být Teslovi doručena do několika dní. Morgan požadoval padesát jedno procento všech výhod, pro Teslu vyhradil zbylých devětačtyřicet procent. Vynálezce měl ihned zanechat ostatních výzkumů a věnovat se jejich plánu.

Plán se jmenoval Wardencllyffe, což vzniklo ze jména Jamese D. Wardena, ředitele a manažera Suffolk County Land Company, vlastníci dvě stě tisíc akrů na území Long Islandu. S Morganovou záštitou vypadal Teslův velkolepý plán, vytvořit ‚město budoucnosti‘ na Long Islandu, jako jasný úspěch. Podobně bylo zřejmé, že každá stavba tohoto města bude vyžadovat nejméně tisíc dělníků a že vzdálenost asi sto kilometrů do Brooklynu nebude pro ně a jejich rodiny zrovna pohodlná. Ani ne týden po prvním setkání slíbil Warden poskytnout Teslovi dvě stě akrů v Shorehamu s tím, že všechny výhody spojené s tímto pozemkem zůstanou Suffolk County Land Company.

Stanford White často bavil své hosty ve své soukromé ‚čtvrti umělců‘ ve velké věži, kterou postavil jako část měšťanské Madison Square Garden. Věděl, jak má toto místo Nikola rád, a tak ho tam pozval, aby si s ním promluvil o projektu s Morganem. Ačkoliv se Nikola pyšnil svými schopnostmi dobře pozorovat, nevšiml si červené sametem potažené houpačky, přivázané v rohu na zvláštní konstrukci. Na této houpačce měla později herečka Evelyn Nesbit předvádět nahá své rozpustilé vystoupení. V následném skandálu pak tato houpačka Stanforda Whitea zcela znemožnila a jeho reputace se již nikdy z této úhony nevzpamatovala.

Oba dva muži seděli u velkého skleněného stolu s prázdnými papíry před sebou. Za jediným zdobeným oknem se leskl New York. Ve sklenicích z broušeného skla šumělo šampaňské. O hodinu později už slavná Whiteova ruka pokreslila pět archů hrubými skicami.

„Přál bych si, aby se to jmenovalo ‚průmyslový park‘, pokud vám to nevadí, Teslo.“ White vzal do ruky vrchní obrázek. „Tak utlumíme některé verneovské asociace, které by jinak vyvolávalo vaše jméno a ‚město budoucnosti‘.“

„Zcela v pořádku, pane. To se bude panu Morganovi líbit. Velmi praktické. Kdyby tak znal celý můj plán! Ale nic takového. Nejdříve se musíme soustředit na centrální věž. Na ‚mozek‘, chcete-li.“

„Dobrá. Popište mi to. Kujte železo, dokud je žhavé.“ Náhle jako by vjel do Whitea život. „Můj bože, Teslo, už jste slavný i neslavný mnoho let. Ale dnes večer jste tady, pane. Jste tady!“

Tesla plaše přikývl na souhlas. „Věřím, že vaše hodnocení je správné, Stanforde White.“

„Vím, že je, Teslo! A můj dárek spolu s gratulací je Wardencliff!“

Tesla pomalu vstal. Byl zarmoucen. „Co myslíte tím ‚dárem‘, Stanforde? Snad nechcete naznačit -“

„Nesnažte se mě přesvědčit o opaku. Už jsem se úplně rozhodl a odmítám každý penny na jakýkoliv plán, který jsem připravil pro tento velkolepý projekt. Jestliže však trváte na nečistém výdělku, najděte si jiného architekta!“

„Ale vy jste ten nejlepší, Stanforde. A já spolupracuji pouze s těmi nejlepšími!“ Tesla se rozpačitě rozhlédl kolem sebe. „Konečně tu budou moje miliony - a vy byste chtěl pohrdnout mou čestnou nabídkou zaplatit vám, co zasluhujete, pane?“

„Mám tolik peněz, kolik potřebuji, Teslo!“ White pozvedl svou sklenici. „Všechno, co chci ve svém životě, už mám!“ Podíval se skrze sklenku d'ábelsky na vynálezce. „Už jste na tom skoro stejně, člověče,“ zašeptal. „Připojte se ke mně - a pospěšte. Konečně! Už jste na tom skoro stejně.“

Tesla zvedl svou sklenku a zíral skrze bublinky na svého hostitele.

„Na Wardencliff a na všechno ostatní báječné kolem,“ řekl White. Oba vypili skleničky do dna. „Život je krásný, Teslo, že ano?“

„Je, příteli, nemám, k čemu bych ho přirovnal.“

„Tiše, vy báječný blázne - brzy uvidíme i to druhé!“ Byl mužem činu. Pohyboval se stále mezi marnotratnými prostorami restaurace Waldorf - Astoria, laboratoří na Houston Street, vlakem do Shorehamu, aby dohlédl na hloubení základů, vlakem do Pittsburghu, aby dopravil vybavení, které došlo pozdě. Proč? Protože Tesla platil pozdě. Proč? Protože Morgan způsobil paniku na Wall Street, která zapříčinila inflaci. Tím se stalo, že jeho pět a desetitisícové injekce už nezvládaly pokrýt potřeby Wardencliffu.

Zpočátku si Tesla nestěžoval. Bylo to pro něj jako pro jiné líbánky. Jeho jméno začalo být spojováno s Morganem, a tak se každý druhý milionář v New Yorku zajímal o přátelství s nejuznávanějším vědcem své doby. Mezi mnoha a mnoha večírky se někdy o víkendů dostal na letní byt Stanforda Whitea. Tam spolu prohlíželi plány na výstavbu, jeli na noc do New Yorku, pak zase zpátky a ještě v pozdních hodinách znovu vytáhli plány.

John Jay Hammond, Havmeyer, Ryan a jeho věrný přítel Astor - muži, které dříve se střídavými úspěchy navštěvoval - nyní navštěvovali jeho. Tesla už je znal lépe než jako potencionální sponzory přivírající mu dveře. Odpověděl jim vlídně, ale různé večírky s projížďkami po moři, plesy a každoroční nadpozemský galavečer u Waldorfa ho stály nejen mnoho peněz, ale hlavně mnoho jeho drahocenného času. Mezitím se rozrostl počet Marconioho burz otevřených v Londýně z jedné na šest. Bylo na čase ukázat světu, kdo je mistr a kdo je jen učeň - zločinec. Opět byl čas rozjet se do Shorehamu.

Prvotní nákresy ukazovaly obrovskou laboratoř postavenou z cihel, obklopující osmihrannou věž z pružného dřeva, zakončenou zploštělou koulí - ale ne metr širokou, jako

měla její předchůdkyně v Coloradu. Ne, tento „mozek“ z měděného plechu se měl rozpínat do šíře asi třiceti metrů. Měl být centrem světové bezdrátové telegrafní sítě. Měl, jenomže, že Morgan uvolnil ze svých fondů pouze nepatrné množství.

6. září 1901 byl zastřelen prezident McKinley. 16. září napsal Nikola Stanfordu Whiteovi: „Nejsem ani tak ohromen zprávou o smrti prezidenta jako spíše odhady, které jste mi poskytli. Jedno je jisté: nemůžeme věž postavit tak, jak bylo v plánu. Ani vám nemohu napsat, jak je mi to líto, protože mé výpočty ukazují, že s takovou věží bych obsáhl oblast Atlantiku i Pacifiku.“

Nakonec byla osmimetrová věž postavena, přičemž po celou dobu Tesla prosil Morgana o peníze. Vypínala se do výšky devadesáti metrů, přičemž čtyřicetimetrový pilíř byl zapuštěn do země. Pilíř byl dvanáct metrů široký a na jeho dno bylo možné sejít po točitém schodišti. Uvnitř této podpěrné konstrukce Tesla vymýšlel jedinečný systém na stlačený vzduch, který pohyboval nahoru a dolů výtahem po celé délce věže.

Lowenstein, který společnost opustil a našel si práci v Německu, když uslyšel o Morganově podpoře, vrátil se ihned do Teslova tábora. Dohlížel na celý přesun laboratoře do Shorehamu, zatímco slečna Skerrittová a slečna Arbusová zařizovaly novou hlavní kancelář v honosné Metropolitan Tower na Manhattanu. Tesla k sobě přilákal Otise Ponda, výborného mladého inženýra, pracujícího původně u Edisona. Génus, který nepotřeboval spát, držel svět ve vlastních rukou.

Toto zdání, že je všeho schopen, se rozplynulo 12. prosince 1901, kdy Marconi poslal přes oceán telegrafem písmeno „s“, přičemž použil pouhý zlomek peněz a vybavení, které spolykalo Wardenclyffe.

Tesla právě obdivoval zeleninovou zahradu nočního hlídače a jen tak si povídal s Otisem Pondem, když tuto zprávu přinesl posel z laboratoře. Tesla, protože si byl vědom, že má svědky, vůbec nehnul brvou. Asi minutu bylo naprosté ticho.

Nakonec si vstrčil Pond ruce hluboko do kapes a potřásl hlavou. „Promiňte mi to, pane Teslo,“ řekl svému novému představenému, „ale vypadá to, že Marconi má úspěch. Neměli bychom něco podniknout?“

„Vůbec ne,“ řekl Tesla a s předstíraným smíchem vytáhl cibuli ze záhonu. „Necháme ho, ať klidně pokračuje. Je to hodný chlap. Koneckonců,“ pokračoval klidně, „používá sedmáct mých patentů.“

Později, když byl o samotě se Scherffem, vybuchl: „Marconi nemá ani nejmenší ponětí o různých frekvencích! Nemá žádné utajení ve zprávě, kterou posílá! Je to vrcholně indiskrétní a nepraktické. Je jako dítě v zavinovačce - posílá ‚s‘ přes Atlantik! To jsou dějiny! Tohle dětské žvatlání, k čertu s ním! Já hovořím o jediné věci, ze které budu ovládat tisíce trilionů nástrojů, přičemž každý bude stát jen několik dolarů. A všechno bude moci být kdekoli na zeměkouli! Všechno bude nerasmazatelně propojeno. Zde - v této věži! A Marconi se stále učí jen abecedu!“

kapitola 27

George Scherff se probudil z lehkého spánku. Zjistil, aniž ho to překvapilo, že leží znovu na gauči. Žena ho vyhodila z ložnice, dokud nedostane zpět „čestný dluh“ - jednu z mnoha malých půjček panu Teslovi. Byla to opravdu nepředstavitelná situace. Po fiasku s Marconim z roku 1901 Morgan přestal Teslu podporovat a zároveň ho tím pošpinil v očích jiných potencionálních mecenášů. Tesla reagoval tím, že nejdříve pronajal a pak dokonce prodal svůj honosný „domek na pobřeží“. Pak se vrátil do Waldorfu, aby získal zpět reputaci. Scherff dostal za úkol zřídit montážní linku ve Wardencllyffu. Jeho instrukce zněly: vyrábět terapeutické oscilátory, po kterých už dlouho lékařská veřejnost volá, a vyřídít četné pohledávky věřitelů.

Museli sahat do svých zdrojů už povážlivě hluboko a peněz na splácení účtů nebylo nazbyt. Většina dodavatelů se rozhodla přejít na výhradně hotovostní styk. Scherff najímal a vyhazoval dělníky podle toho, zda jim měl čím zaplatit. Nejčastěji platil menší účty sám. Upomínali je z Colorado Springs o nájemné, peníze za vodu, elektřinu a výplaty hlídači, který ještě nic nedostal. Mnoho z toho mělo být původně zabezpečeno bezplatně, ale vztahy s panem Curtisem už dávno ochladly.

Přibližně v tuto dobu si Scherff uvědomil, že „jeho eminence“ jako první podepsala notu proti Wardencllyffu. Plukovník Astor si z těchto dokladů zřejmě dělal sbírku. Tehdy se Scherff zmínil, že přijímá práci účetního na dva dny v měsíci pro jistou společnost, zabývající se zpracováním síry. „Bude to nuda,“

stěžoval si, „ale není vyhnutí. Zasnoubil jsem se a peníze, které vydělám, by -“

„Blahopřeji, Scherffe!“ přerušil ho Tesla. „Vaše snoubenka je šťastná žena! Jste můj nejvěrnější zaměstnanec. A pokud bude ministerstvo vnitra investovat pouhý milion jako pojistku toho, že tenhle systém vydrží, bude moci nosit norkový kožich! Ženy jsou pro vraždění takových zvířat, že ano?“

Potom, jednou nebo dvakrát za měsíc, nasedl Scherff do vlaku směr New York, aby se sešel s Teslou a se svou nastávající. Tesla se z New Yorku do Shorehamu vracel první třídou se svým srbským sluhou a pečlivě připraveným obědem v obrovském proutěném koši.

V roce 1904 uveřejnil v obchodních novinách „Teslův manifest“. Tento celostránkový inzerát ho vykresloval jako „génia c pronajmutí“. Docela mu to pomohlo. „Složitý génius“, pomyslel si Scherff, mohl by být bystřejší.

Pak přišla řada nepříjemných událostí, týkajících se Wardencllyffu. Začalo to skoro přesně toho dne, kdy byl zavražděn Stanford White - 26. června 1906. Střílení na střeše Madison Square Garden a následující nařčení z čarodějnictví Teslu úplně zničily. Ještě nikdy předtím neviděl, že by se charakter některého gentlemana za tak krátkou dobu úplně změnil. White byl obviněn z cizoložství, závislosti na drogách, svádění mladé herečky Evelyn Nesbitové a nakonec byl zastřelen jejím žárlivým manželem, za přítomnosti stovky svědků. Když se Tesla vracel z pohřbu, spílal celému ženskému pokolení, ne jen herečkám. Na pohřeb přišla jen malá hrstka Whiteových přátel.

Potom to vypadalo, jako kdyby zemřelý architekt sám strašil v „elektrickém zámku“, který navrhoval. Nejdříve to byl experiment s vodními tryskami o tlaku dvaceti tisíc kilogramů na čtvereční centimetr. Ulétl přivařený kryt. Voda prorazila otvor ve stropu, když stříkala pouhé dva centimetry od Teslova obličej.

Pak přišly formy na olovené odlitky. Jeden zbrklý asistent na ně převrhl kbelík s vodou při nočním úklidu. A když do nich další den ráno nalil roztavené olovo, voda vzkypěla a popálila

ho. Navíc oslepila Scherffa. Tesla jen tak tak zaplatil účet za lékařské ošetření. Neměli žádné pojištění. Nebezpečí totiž hrozilo neustále. Věděli to všichni. Byl to zázrak, že se podobná nehoda nestala už dříve.

Přibližně v této době se udala velká změna. Tesla se začal zajímat o „opravdovou totožnost“ jednoho nového metaře. Každý cizí člověk na ulici jako by ho přitahoval. Stále ještě sice hýřil optimismem, psal Scherffovi o „velmi slibné schůzce s panem Frickem“ a doufal, že „sežene nezbytné finance“. Ale mnohem častěji byly jeho vzkazy spíše depresivní: „Starosti, starosti, asi mě zničí. Posledních několik dní a nocí to bylo prostě hrozné. Přál bych si, abych byl ve Wardencllyffu mezi záhony cibule a ředkviček. Upřímně vám říkám, že tenhle týden to opravdu vypadá bledě.“

Tesla stále chodil jako nějaký šofér v kožené helmě a brýlích, které na něm komicky visely, a všichni v autech na něj mávali. Neměl ani sílu, aby zvedl ruku. Robert Johnson dostal lístky na představení hry Bernarda Shawa Člověk a nadčlověk. Tesla slíbil, že se spolu sejdou v divadle.

Tesla se pomalu propotácel kolem místa, kde byla dříve restaurace U Delmonica. Ta byla už dávno přestěhovaná na Čtyřiačtyřicátou ulici.

Vzpomněl si na barmana, který ho obsluhoval při jeho první návštěvě, kdy se sem opovážil vstoupit - potom, co odešel od Edisona a byl požádán, aby opustil schodiště k pochodni Sochy svobody na Madison Square. S úsměvem na tváři vzpomínal: zařídil si u Delmonica rezervaci a hrdě vešel do vznešeného prostředí baru - a skoro bez jediného penny. Tu noc potkal pana Carmena a Hoadleyho a jeho první společnost se začala formovat. V co všechno tehdy doufal! A později v taverně u Frances změnil jídelnu za debatní klub amerických filozofů. Tu noc ho v roce 1886 A. K. Brown pozval na jeho první opravdovou večeři za poslední rok. Ucítit, jak mu v ruce zašustil papír a venku pak rozbil stodolarovou bankovku. Takové touhy. Ano, hodně jich realizoval, zčásti. Více než zčásti.

Když šel nahoru po Páté Avenue, pánové ho zdравили pozvednutím klobouku. Dokonce i za pouhého pouličního osvětlení ho jeho výška a oblečení prozrazovaly. Cožpak nechtěl, aby byl jeho vzhled zvláštní? Nebylo to jeho cílem? Být odlišný, mít úctu, a dokonce vypadat hrozně?

Avenue byla už celá sešeřelá. Mladý kamelot vykřikoval, dámy pospíchaly, jeden gentleman v cylindru si koupil noviny a zavolal drožku. Když Tesla přecházel ulici, ucítit pach koňského hnoje a ovsy. Ve tmě se objevily honosné pískovcové domy.

Najednou pochopil svého přítele Stanforda Whitea. Vzpomněl si na noc v Player's Clubu, kdy White položil svou sklenku, oblékl si kabát a, jak všichni viděli, připravoval se na schůzku s novou herečkou. John Drew ho chytil za ruku a řekl: „Stanforde, můj drahý příteli, řekněte, že to není pravda. Povídá se, že jste té ženě zaplatil nové zuby.“

„Ano, kamaráde!“ řekl White, ten šťastný požitkář. „Je to naprostá pravda. Vůbec byste teď nepoznal její úsměv.“ „Ale drahý pane White,“ řekl Drew. Jen Nikola slyšel tato slova, která Drew zašeptal. „Ona je coura, pane. Normální kurva.“

Dotkl se ho tak další člověk. White zaklonil hlavu a se smutně zadumaným výrazem ve tváři řekl: „Máte pravdu, Drewe. Je to hrozná ostuda. Ale já ji miluji a s tím se nedá nic dělat.“

Opustí Teslu jeho přátelé jako do jednoho opustili Whitea? Možná. Možná že tahle civilizace, s centrem v New Yorku, byla jedna velká coura. Ale Tesla náhle pochopil svou třicet let trvající lásku k tomuto městu. Prošel kolem dalších dvaceti bloků, aby se mohl setkat s Robertem Johnsonem a Georgem Bernardem Shawem a popít s nimi v restauraci Sherry's - v posledním krásném díle Stanforda Whitea.

Tesla se ten večer nádherně bavil. Ještě pozdě v noci stál ve vestibulu hotelu Waldorf - Astoria a hleděl na křišťálový lustr. Nahlas si pro sebe opakoval: „Je to hrozná ostuda. Ale já ji miluji - a s tím se nedá nic dělat.“

kapitola 28

Teslovi se začal hroutit celý svět. Morgan si z něj udělal jakéhosi slavíka vědy a záhy ho opustil. Věž ve Wardenclyffu se Nikolovi stala klecí. Nakonec v zoufalství napsal Morganovi o celém svém plánu - ne pouze o rádiových signálech po celé zeměkouli, ale i o bezdrátovém přenosu energie samotné. Dopis končil slovy: „Kdybych vám to býval řekl předem, vyhodil byste mě ze své kanceláře. Pomůžete mi - anebo necháte mé velké dílo, téměř dokončené, zemřít, ještě než přišlo na svět?“

Morganova odpověď ze 3. července 1903 byla stručná: „Dostal jsem Váš dopis a jako odpověď uvádím, že se necítím v současné době připraven k tomu, abych učinil jakoukoliv další nabídku.“ Tesla si živě představil úlisnou tvář tajemníka Pecka, píšícího tuto odpověď.

Poručík Hobson si v roce 1905 vzal slečnu Grizeldu Houston Hullovou z Tuxedo Parku v New Yorku. Při této příležitosti napsal Teslovi roztomilý dopis, který ho přivedl k slzám. Hluboce se za své slzy zastyděl a uložil celou tuto záležitost až na dno svého srdce.

Potom z Wardenclyffu odešel Scherff do opovržením hodné továrny na síru, přestože se klidně mohl zabývat daněmi, docházet na potřebná místa, vypůjčit si pár dolarů - kdyby o tom nevěděla jeho žena.

Patenty, vlastněné Westinghousem, se staly veřejným vlastnictvím. Bylo známo, že Nikola Tesla z nich už několik let neměl vůbec nic. Jen více ponížení.

Jeho jedinou radostí bylo, když do města přijel Sam Clemens. Byla to opravdu vzácná návštěva. Jedinou věcí, která ho v jeho životě těšila, bylo krmení holubů. Robert Johnson byl milý, ale Kitty začala být úplně nemožná a stále mu posílala dopisy, kde ho zvala k sobě. Trvala na tom! To byla jedna z věcí, kterou by holub nikdy neudělal. Nikola krmil ptáky asi v půltuctu parků po celém městě. Ráno je krmil na své okenní římsě, ale plukovník Astor se o tom nesměl dozvědět. Stačily úplně problémy s placením nájemného.

Tesla se snažil zapůsobit na ministerstvo obrany svými plány ve věcech civilní obrany, ale ty byly považovány za nepraktické. Scherff se snažil zařídit si z laboratoře továrnu na oscilátory. Nevyšlo to. Tesla věděl, že bez vědecké revoluce nemůže nic dokázat. Začal se chlubit svými plány na smrtící paprsky. Mezitím se snažil vyburcovat k tomu, aby začal vydělávat peníze, ale tato myšlenka na smrtící paprsky, paprsky schopné zachránit svět před válkou, mu nedala spát. I když zrovna pracoval na turbínách a automatech, setrvačnicích, zlepšeních na automobilech, osvětlovacích trubcích a dokonalých kapesních hodinkách, tato myšlenka mu stále vězela na mysli. Smrtonosný paprsek ho doslova ničil. Nenechal ho vůbec v klidu. Věděl, že zvítězí právě tento paprsek, protože tu noc, kdy Morgan nakonec odmítl veškerou podporu, Tesla bičoval celý Long Island bleskovými výboji. Naposled se oddal své velké vášni. Blesku, největšímu představení na Zemi. Ale takový přesný a smrtící zabiják, kterým byl posedlý, mohl být jedině paprsek. Paprsek, který neztrácí svou energii a jehož oběť se netřeše nebo nepohmoždí. Ale i kdyby vynalezl takovou věc, jak by ji mohl vyzkoušet? Oh, vždyť je to jednoduché. Bylo by to vlastně, jako by se to stalo náhodou. Nikdo už se nezajímal o Wardenclyff. Byla to věž, kde straší.

Poslal oficiální přání komodorovi Pearymu, který se v roce 1905 vydal dosáhnout vrcholu světa, toho kousku Země bez života pokrytého ledem, který se nazýval Severní pól. Podobně jako na poli vědy, všichni předpovídali úspěch, ale jejich tvrzení byla předčasná. Peary se o to pokusil, čestně prohrál a uchýlil se do ústraní. Nyní, v roce 1906, mu Tesla poslal dopis, že by se s jeho skupinou rád setkal v tundře a že by sledoval jejich cestu. Požádal ho, aby mu ihned oznámili, kdyby přišli na něco neobvyklého. Tohle chtěl od muže, který tvrdil, že ho

kontaktovali Mart'ané! Dobře, pomyslel si Tesla, ať si klidně myslí, že jsem šílený. Vždyť právě tohle pomohlo Hamletovi. Takže to klidně může pomoci i mně.

Jedné podzimní noci roku 1908 přišel George Scherff domů a na tváři své ženy zahlédl známý rozhněvaný výraz. „Někdo mi volal, miláčku?“ zeptal se nevinně.

„Samozřejmě,“ odpověděla mu opovržlivě. „Zkus hádat!“ Laboratoř byla v ruinách. Vlouпали se do ní vandalové. Zařízení a nástroje na foukání skla byly zcela zničeny. Mnoho cívek bylo rozbitých, kartotéky všechny zpěvračené a podupané. Ale z osmi soustruhů jich pět stále fungovalo. Tesla opravil jen to, co bylo nejnnutnější. Scherff tam jezdil každý třetí den vlakem s potravinami a ostatními věcmi. Asi týden spal na jednoduchém lůžku s puškou opřenou o stěnu. Ale Tesla přišel o hodně a znovu mu v hlavě vyvstala představa jisté ochrany, představa, kterou mohl ochránit svůj život.

Měděná kopule se nikdy nestala skutečností. Místo ní Tesla postavil disk, pomocí kterého mohl své přístroje zamířit. Sestrojil pro něj jakousi nosnou konstrukci, velice podobnou konstrukci nesoucí gigantický dalekohled.

„Smrtící paprsek“, tak by patrně zněl titulěk v novinách. Ale Tesla se o něm nikde po několik týdnů vůbec nezmínil. A George Scherff by nikdy dříve nepřipustil, aby taková věc vůbec vznikla, nemluvě o tom, že by s Teslou vystoupil 13. června 1908 ve čtyři hodiny ráno na věž...

Výtah stále fungoval bezchybně. Scherff ucítil zvláštní pocit v břiše a pohlédl na stále mladě vyhlížejícího vynálezce. „I když už to pracuje, nesmíme jim to dát. Když to pracuje, neměli bychom to dát nikomu, pane Teslo.“ Nenásledovala žádná odpověď. Scherff uvažoval, co by tentokrát řekl své ženě. V tu chvíli si Tesla šeptal sám pro sebe: „Král se pohybuje jen o jeden krok kterýmkoliv směrem. Právě jeho královna pro něj tiše zabíjí.“

Byli na vrcholu dřevěné věže, která byla postavena bez jediného hřebíku nebo svorníku. „Pane Teslo,“ vykoktal Scherff, „jste si jistý, že to bude fungovat? Musíme to zkusit zrovna dnes v noci?“

Tesla byl bledý ve tváři, ale klidný. „Dvě upřímné otázky, Scherffe, si zasluhují dvě upřímné odpovědi. První: zda si jsem jistý, že to bude fungovat? Věřím, že to bude fungovat. No, tak vidíte. To říkám já, který byl dříve takovým megalomanem. Nejsem si jistý, Scherffe, ale myslím, že jsem nic takového nikdy předtím neřekl. Věřím však, že to dnes v noci bude fungovat. Druhá: musíme to zkusit zrovna dnes v noci? Ano, věřím, že musíme.“

Cívky byly připraveny už několik týdnů. Tesla zkontroloval, zda je kompas přivařen k vyvýšené plošině, a pak strhl kus látky přehozené přes celou aparaturu. Bylo to zprostředkovávací zařízení, o kterém řekl, že je bezpečné tam, kde je. „To jsem vyrobil ze svého vysílače. Stejně by to tu bylo potřeba, abych mohl dokázat to, co chci. A stále ještě můžu, Scherffe! Stále můžu. Bezdrátovou energii poslat celému světu! Ale nejdříve uděláme to hlavní. Ano?“ rozzářen se podíval na Scherffa s andělským výrazem v očích. Pak se jeho tvář změnila v grimasu. „Nejdříve to hlavní.“

Zařízení nebylo ani velké a ani nevypadalo hrůzostrašně. Byla to pravouhlá skříňka, přibližně metr krát deset centimetrů, ze které se tyčil cylindr šest centimetrů široký a čtyřicet centimetrů vysoký. Z jeho konce vyčuhovala skleněná trubice s jakýmsi knotem, končícím znovu uvnitř přístroje. Na povrchu byly pouhá dvě tlačítka, něco na způsob kontrolky. Byla umístěna po stranách blízko dna - měly směřovat paprsek. Jedno tlačítko bylo jako spínač, druhé jako posuvná clona.

„Víte, Scherffe, budoucí generace již budou vědět, že světlo se skládá z částíček, vysoce aktivních částíček, které jsou samozřejmě přitahovány dolů gravitační silou. Můj paprsek tyto částíčky aktivuje - podobně jako liška slepice v kurníku. Ten paprsek je něco podobného jako...“ Odmlčel se. „Jako nějaká alergie, způsobující okamžitou reakci - ve které neustále pokračuje, ale jednoduchým, nenásilným způsobem. Proto se paprsek nebude - jak co

nejpevněji věřím - rozptylovat. A exploze, která nastane, když bude nakonec reakce zavedena do země, bude katastrofální. Ale ne apokalyptická."

George Scherffa tato slova alespoň trochu uklidnila.

„Míříme západně od Pearyho a jeho společníků. Kromě šoku, světla a jednoho nárazu horkého větru neočekávám, že bychom něco nebo někoho vyrušovali - snad zamilovaného ledního medvěda, který putuje na sever, aby zachoval rod. Jediný výsledek našeho počínání bude, že do roka se zvýší o jeden nebo dva centimetry hladina světového oceánu. Ačkoliv nejsem v této oblasti odborník."

„Ale pane Teslo," Scherffovi se udělalo nevolno. S rukou na břicho se zeptal: „Myslíte, že to máme udělat?"

„Máme," řekl Tesla, „máme."

„Ještě toho můžeme nechat, pane," prosil Scherff, už dosti vystrašen.

„Ne, Scherffe. vy toho můžete nechat." Zvedl tvář, jako by číchal ve větru. „Vám lidé neříkali nejdříve největší vynálezce všech dob, a potom jen o několik let později největší zklamání a ostuda historie vědy. Vám nikdo nekradl a nezneužíval patenty, nikdo si je nekupoval v dražbě. Vás nerozmazloval a nehýčkal nejbohatší muž světa, aby vás na pokraji vašeho největšího úspěchu zcela opustil. Přestože říkali, že budu korunován, jsem teď před všemi jen jako terč posměchu. Zářící koruna! Trpytivá! Oslepující! Ztracená!"

Scherff odvrátil zrak, když se Tesla téměř zhroutil.

„Neopovažujte se ode mě odvracet, vy účetní! Dívejte se!" zuřil. „Podívejte, co ze mě udělali!" Plácal se prsty do hrudníku. „Ano, pláču. Protože jsem raněn - a tak pláču! Ale to nejsou slzy lítosti. Nejsou ani důvody pro lítost! Stal jsem se obětí party vědeckých tyranů. Pupin, Edison, Marconi - jsou všichni proti mně. Spolu s deseti tisíci svých pomocníků. Cožpak chci pomstu? Ne, oni sami jsou odsouzeni k naprosté izolaci. Já toužím po spravedlnosti. Jenom po tom. A dnes ji získám. Přímo z této věže. A Morgan si může svoje řeči strčit za klobouk!" Protřel si celý obličej a vypadal, že je už v pořádku.

„Sloužil jste mi bezchybně, Scherffe. A já vám za to z celého srdce děkuji. Nyní můžete odejít. Už vás ani vaši oddanou manželku nebudu obtěžovat. Ale já nemohu odejít. A ani s tím přestat."

„Zůstanu zde, pane Teslo." To bylo vše, co Scherff řekl. „Příteli! Jen bůh ví, jak je v tomhle zatraceném století těžké sehnat - sehnat George," řekl Tesla se smíchem. Snažil se vyvolat smích i na tváři svého asistenta.

Po okolí Wardenclyffu i v jeho základech se proháněly krysy, myši, mývalové, skunkové, a dokonce několik hadů. Na samém vrcholku věže si udělala hnízdo sova, patrně proto, aby toto hemžení mohla lépe sledovat. Bylo to ve dvakrát větší výšce, než vyrostl jakýkoliv jiný strom na tomhle výběžku země, známém jako Long Island. Nikola sovu velice rád pozoroval při lovu, jak se její bílá křídla vznášejí v měsíčním světle. I tuto noc se Tesla rozhodl sledovat tohoto starého moudrého zabijáka, jak rozráží vzduch a přistává na svém místě, kde čihá.

„Ach, Diogene! Dnes jsme našli našeho věrného přítele, to je dobře. Tady je - George Scherff! Czito se tu poslední noc, co byl u mě, modlil - tak do toho, pane Scherffe, ať to máme za sebou."

Scherffovi se velice ulevilo - stoupl si do rohu a začal něco mumlat. Tesla se otočil ke svým cívkám. O pět vteřin později rezonoval jejich pravidelný hukot celou věží. Pak spustil svůj pozměněný vysílač. Potom přistoupil ke svému nejnovějšímu zařízení.

„A já si zase dám hlt brandy a prokleju ty, kteří by spíše chtěli, aby to byl bolehav - no!" otevřel lahvičku. „V pořádku," řekl a vrátil ji zpět do kapsy, kde měl hodinky. „Šedesát sekund - ani víc, ani míň!" Otočil vypínačem, několik sekund počkal, zašeptal: „Na zdraví, komodore," a zablikal ten nejmenší z paprsků, jemnější než Edisonova nejslabší žárovka ještě ze staré doby. „Funguje to?" zeptal se Scherff nedůvěřivě.

„Ticho. Patnáct vteřin... dvacet." Zaslechli nad sebou zvuk křídel. „Třicet sekund... třicet pět." Náhle sova sletěla dolů ze svého hnízda. Zamířila vlevo, ale pak se prudce vznesla opět na vrchol věže.

„Ne! Ne!" křičel Tesla, ale pták vletěl nebezpečně blízko k paprsku. „Pojď zpátky, ty ptáku! Pojď zpátky!" Sova prolétla jemným paprskem. Uslyšeli, jak její tělo zasyčelo. Na zem nespadlo ani jediné pírkó.

„Pane bože!" vykřikl Scherff, když Tesla uzavřel otvor, a tím přerušil paprsek.

„Myslím, že to pro dnešek stačí," poznamenal Tesla ponuře. „Ano, skutečně to vypadá, že to funguje, pane Scherffe. Je mi líto, Diogene. Opravdu velmi líto." Vypnul cívky a opět vyndal svou lahvičku. Nabídl ji Scherffovi, ale ten zavrtěl hlavou.

„Někde, kde by mělo být zima, je asi pořádně horko! Mám zatelegrafovat Pearymu, anebo to mám nechat na něm? To je ta otázka - tohle!"

Účetní na něj udiveně hleděl. Nebyl na něm vidět žádný strach, žádné výčitky svědomí, žádná starost, obava žádného druhu. Ale netvářil se ani vítězoslavně. Prostě to vypadalo, že má dobrou náladu, stejně jako vždycky, když se něčeho napil.

„No, Georgi, tak proč nejdete domů? Já už budu mít ráno všechno sbaleno a připraveno k uskladnění."

„Ano, pane Teslo," řekl Scherff a odešel k výtahu.

Klid ale netrval dlouho.

Ráno už byl Nikola připraven i s velkou dřevěnou bednou. „Je něco v nepořádku v účtech, pane Scherffe?"

„Ne, pane."

„Samozřejmě že ne, je to ode mě velice - hloupé, ptát se vás na to! Máte na to vyhlédnuté nějaké bezpečné místo, pane Scherffe?"

Scherff přikývl. „Jestli vám to nebude vadit, pane Teslo, smrtící paprsek bude pohřben v rakvi do země na neznámém místě."

Tesla zvedl oči, s překvapením a obdivem ve tváři. „Sám doktor Frankenstein by nemohl vymyslet lepší skryš, pane Scherffe. Koneckonců, zase to znovu vykopeme." Podíval se za sebe, protože doufal, že uvidí svého asistenta, jak tam stojí se svou přehnanou lehkovážností. Zklamal se.

V dalším týdnu se neobjevila v novinách ani řádka. Tesla začal neúnavně telegrafovat Pearymu. Ten mu poslal vzkaz, že neviděl a neslyšel nic kromě sněhové bouře. Vynálezce zuřil. Jednou odpoledne si dokonce vymyslel, že sám vytvoří novou expedici. Anebo vykope svůj přístroj a zaplatí námořnictvu, aby vyslalo na moře nějakou starou loď, kterou by mohl stroj vyhodit do povětří. Začal ale pochybovat. Vlastně zničil toho malého ptáka ani ne deset metrů odtud. Kdo by mohl říct, že se ve vzdálenosti sedmi kilometrů paprsek nerozpadl? Vrátil se zmatek, který byl typický pro pokusy v Colorado Springs. Totéž se mu honilo hlavou i ve Wardenslyffu. Co všechno se mohlo stát, kdyby mu Morgan poskytl všechno, co na něm požadoval? Cožpak mu nemohl dát všechno, co tak bezmezně sliboval? Tato myšlenka mu nikdy dříve na mysl nepřišla. Jeho životním krédem byla Archimedova pyšná věta: „Dejte mi pevný bod ve vesmíru a já pohnu světem." Sám si říkal: „Dejte mi materiál a příležitost - a já udělám kouzlo! Pohnu zemí!" Náhle všechny pochybnosti zmizely. Celý se ponořil do svých myšlenek.

Přišly chmurné dny. Zůstal v hotelu Waldorf a nikoho nepřijímal. Pak si jednoho rána, když krmil holuby na okenní římse, přísahal: „Já, Nikola Tesla, se teď chopím své nejjednodušší myšlenky, svého nejprostšího plánu, a proměním ho na velký majetek."

Nazval to „elektrárna v krabici na klobouky". Byl to motor s turbínou, nejvýkonnější, jaký byl kdy vymyšlen. Byl ve své malé kanceláři ve Woolworth Building, kam se nastěhoval, když dorazil Scherff, chvějící se jako osika.

V rukou držel balík novin a časopisů, kde byly malými papírky založeny články o největší neobjasněné přírodní katastrofě v historii. „Spadl v tunguzské tundře meteorit?“, „Záhada tunguzské tundry“, „Neobjasněná katastrofa v tunguzské tundře.“

Aniž by řekl Tesla jediné slovo, došel k malému globu, který měl na poličce. Položil ho na stůl, vytáhl pravítko a hleděl na globus přes jeho stupnici. Potom pravítko odložil a přitiskl globus k hrudi. „Pane bože, Scherffe, já jsem tundru prostřelil. Člověče, ono to fungovalo! Ono to fungovalo! Zamířil jsem příliš vysoko a -“

„A zničil sto tisíc čtverečních akrů lesa,“ řekl Scherff, aniž hnul brvou.

„Píšou tu, že nikdo nebyl zabit. Ani jeden muž, žena nebo dítě?“

„Nikdo, pane. To tu - kupodivu - opravdu píšou, pane Teslo!“

„Díky bohu!“ vykřikl Tesla a pak se ovládl.

Scherff odešel ke dveřím. „Pro začátek je to dobré, pane Teslo.“ A předtím, než ho Tesla mohl zavolat zpátky, účetní bouchl dveřmi.

Už bylo po půlnoci. Zazvonil telefon v kuchyni. Scherff doklopýtal dovnitř a při třetím zazvonění zvedl sluchátko.

„Vykopejte to ze země a zničte to. Měl jste pravdu. Po celou dobu. Nikdy jsem neměl - můj bože, když to nemohu ovládat, kdo by mohl? A příště... příště bychom patrně neměli takové štěstí. Ne. Žádné příště už nesmí být, Scherffe. Jste moudrý a hodný člověk. Udělal jste nemožné - pokořil jste mě. Zničte to. Už jsem spálil všechny záznamy. Tohle je naposled, co o tom mluvíme, vy i já. Jsme domluveni? Scherffe? Jste tam? Scherffe?“

„Jsem tu, pane Teslo, a souhlasím.“ Zavěsil sluchátko a odešel zpět do tmavé ložnice. Ještě než ulehl do postele, poklekl a chvíli se modlil. Žena se neprobudila.

S laskavým svolením Daniela Dumycha

Část šestá

SVĚTLO A STÍN

kapitola 29

Pokud se Nikola někdy usmíval za zamračeného dne, bylo to, když mu napsal Tom Clemens, že brzy přijede do města. Byl to muž, pro kterého by Nikola udělal cokoli. Vůbec si ale neuvědomil, že spisovatel nasadil tvrdší masku. Přestože si byl vědom toho, že hloupě investoval, vůbec se nezmínil, že jeho vlastní nakladatelská společnost, C. L. Webster zkrachovala. Ani o tom, že by radši prošel kraj světa, aby zaplatil dluhy, než aby přiznal osobní krach.

Možná by mohlo Clemense potěšit, kdyby věděl, že jak on, tak i Nikola si hráli s ohněm. Oba měli ten dar, že svým fantaziím věřili.

V roce 1907 noviny oznámily, že Wardenclyff se kvůli dluhům prodává. Pak si ale šťestí sedlo na George Scherffa, který se poučil u Tesly, jak zachránit, co se dá.

Nikola způsobil, jako obyčejně, v novinách velký rozruch: „Umělý blesk“, „Signály na Mars“, „Teslova přílivová vlna zabrání světové válce“, „Dálkově ovládané válečné lodi na obzoru“. Reportáže rozebíraly naprosto všechno, až na smrtící paprsek.

Teslova turbína se nedostala ke slovu už dva roky. Po skvělém začátku ve formě modelu se „Teslova společnost na pohon“ dostala do velkých problémů. Její nejúspěšnější zákazník byl admirál von Tirpitz z nejvyššího velení německého námořnictva. Právě ten měl za několik málo let užívat Teslovy turbíny proti americkým a britským válečným lodím, a udržet tak Teslu nad vodou s více než tisícem dolarů měsíčně. Tesla už dříve patrně věděl, že je sledován, což by jeho obchodování s nepřítelem pouze potvrdilo. Několik společností si bylo vědomo toho, jaký je zdroj jeho příjmů.

Ale dnes v noci si těchto starostí nevšiml ani Nikola. Spolu s Cleinensem popíjeli a hráli kulečnický a alespoň na chvíli byli šťastní.

„Přišel jsem na myšlenku, že pevná stěna v proudu je omyl. Přišel jsem na to už dříve s recipročním motorem, asi si na to budete pamatovat, ale nejdůležitějším výsledkem výzkumu je turbína s rotačním motorem. Předpokládá to, zcela poprvé, dvě vlastnosti, které fyzikové považují za typické pro všechny kapaliny, ale které nikdy předtím nebyly prakticky využity. Je to přilnavost a viskozita.“ Nikola zvedl oči na své jednočlenné publikum - jediného člověka, kterého si opravdu vážil, jako si syn váží svého velkého otce.

„Tak, dost přednášek, dlouhané! Neobtěžujte mě s vašimi vynálezy. Přinesly můj pád a přes slávu, kterou jste tím získal, je můj pád i vašim pádem, příteli.“ Clemens usrl ze své namíchané whisky.

Tesla zareagoval pružně. „Zvolil jsem si tento život. A zvolil bych si ho znovu i v příštím životě a ještě znovu v dalším -“ „Ne však po tom, co uvidíte tenhle šťouch, synku.“ Tesla už dlouho nehrál kulečnický. Clemensův bílý oblek už byl obnošen a jeho majitel už také nestál tak vzpřímeně. Ani jeho poznámky už nepřítele nezraňovaly tak často jako dříve. Přesto to však nebyl muž, ke kterému by bylo záhodno otáčet se zády.

Když dohráli hru, klub byl téměř prázdný. Oba dva seděli a popíjeli. Spisovatel s doutníkem v ústech uvažoval:

„Nikdy jsem vás nehonil, když se něco dělo,“ řekl náhle Clemens a vyslal ke stropu sloup modrého dýmu. „Když nějaká bohatá rodina hledala vhodnou partii, pro vás byla práce na prvním místě. Kupodivu, přestože moje práce je dosti odlišná, vás chápu. V té době to byla od vás chvályhodná oběť. Ale teď...“ V jeho hlase se objevilo určité napětí. „Pane Teslo, promiňte mi to, prosím vás, ale člověk potřebuje něco, o co by se mohl opřít! Oba dva jsme odvážní válečníci, oba dva jsme vybojovali kruté bitvy a úplně se chvěji, když si vás

představím, jak v noci vcházíte do prázdného bytu. Vy jste, i když mi můžete namítnout pravý opak, muž bez přítele, bez kamaráda, bez domova."

„Vymýšlení je stále vaši parketou, pane," odpověděl Tesla.

„Vím. vím," zasmál se Clemens. „Ještě nikdy jsem neviděl pyšnějšího Američana. A říká se, že i Kristus byl pyšný Žid." „Nemluvte o takových odporných věcech! O tom Lowensteinově plemeni už nechci slyšet!"

„Ne?" zeptal se podivín a střídavě zvedal obočí. „A proč ne? Pokud mluví statistiky pravdu a Židé tvoří jen jedno procento lidské rasy, správně bychom o něm ani neměli slyšet. Ale o něm se mluví, vždycky se o něm mluvilo." „Neustále."

„A je to také správné! Protože to, že i on se zařadil mezi ostatní velká jména z oblasti literatury, vědy, umění, hudby, financí, lékařství a exaktních věd, je dalším důkazem toho, že tato statistika je nejistá."

„Zajisté, ale -"

„Změnil celý tenhle svět, Teslo, ve všech dobách a dokázal to se svázanýma rukama. Mohl by na to být pyšný a měl by na to právo. Jako i jiní velikáni, o kterých bych mohl mluvit."

„Samozřejmě, pane!"

„Já vám říkám samozřejmě! Ale tím se nechci posmívat Židům. Tím se vysmívám tomu Lowensteinovi!"

„Prosím vás, Samueli, dnes v noci jsem byl už dvakrát pokořen - jednou při kulečnicku a teď v tomhle rozhovoru. A tak vás žádám, nechtě už toho."

„No dobře. Ale nemyslete si, že je musíte mít rád."

Vynálezce se zahleděl na dno své prázdné skleničky. Barman ji opět naplnil. Přesto Tesla stále vypadal, že je zcela zmatený.

„Nemyslete si, že George Bernard Shaw dá své ženě na Silvestra něco jiného než jedno políbení na tvář - jestli vůbec! Ale člověk potřebuje něco, o co se může opřít. Práce je jen část života. A kariéra - ta je jako vítr."

Tesla se pomalu postavil. „A teď je na čase, abych umlčel já vás, pane." Zvedl sklenku, „Jméno Mark Twain není jako vítr, ani jako písek." Rozhlédl se kolem sebe jako při nějakém slavnostním obřadu, pak zaklonil hlavu a vykřikl: „Je vytesáno do kamene na nebesích!"

Černoch u dveří souhlasně přikyvoval. Majitel baru poznamenal: „Mluví pravdu, pane."

„Pravdu! Pravdu! Pravda je...je to nejjednodušší zbraň, kterou se každý ohání. Vytesáno? Na nebesích? Do kamene? Bohužel tuhle ohavnost vymyslel největší vynálezce všech dob, jehož řečnické umění musíme omluvit."

„Děkuji vám, pane Clemensi," odpověděl Tesla s rukou na hrudi a dodal: „Alespoň doufám."

„No, už jsem si zahrál kulečnick, vykouřil své doutníky, vypil whisky a pronesl řeč o zlepšení mužského i ženského plemene. Takže bych měl radši jít domů, nebo mě Lirvy pověsí do průvanu."

„A to je to, v čem jste chtěl, abych vás následoval, v tomhle otroctví?"

„Přesně tak, pane Teslo, přesně tak. Smutek můžete prožívat sám, ale abyste dovedl správně vychutnat radost, musíte mít někoho, s kým se o ni můžete rozdělit. Je to velký protiklad - v otroctví je svoboda. Soustřeď se jen na ni a budeš mít oboje."

„Mluvíte jako lord Rayleigh, který mi radil asi před dvaceti lety," řekl Tesla bez jakékoliv známky žertu. „Pojďte, milý příteli, doprovodím vás k vašemu kočáru."

Tesla otevřel dvířka u kočáru. Clemens vlezl dovnitř a prohodil něco veselého. Rozloučili se skrz okno.

Bylo to úplně naposled, co Tesla Clemense viděl.

Tři roky po Clemensově smrti, v dubnu roku 1913, zemřel na dovolené v Římě J. P. Morgan. Nikola se zúčastnil pompézního pohřbu v katedrále svatého Jiří na Manhattanu. Když procházel kolem rakve, celý se zachvěl. Představil si, že jednou takhle bude ležet on

sám. Ležel před ním muž, který si smrt opravdu zasloužil - Morgan dal více než kdo jiný a také si mnoho vzal s sebou.

Po Morganově smrti se problémy kolem Wardencliffu začaly zmírňovat. Postupně Tesla sám sobě odpustil záležitost s tunguzskou tundrou. Nehořela žádná města, neplakaly žádné děti, nesténali žádní rodiče. Kupodivu i s tímto velkým zraněním všechno planeta přežila, až do dubna roku 1912, kdy se potopil Titanic. Celkem bylo zmařeno 1513 životů, včetně Teslova přítele Johna Jacoba Astora a jeho ženy. Pouhé pomyšlení na to, kolik v době tragédie Astorovi dlužil, se Nikolovi zdálo kruté.

18. června roku 1914 byl v Sarajevu spáchán atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda, dědice rakousko-uherského trůnu, a jeho manželku, méně než sto kilometrů od Nikolova domova. Bylo to jako jiskra, která přeskočila do pytle se střelným prachem. Jeden po druhém si vyhlásily mnohé státy Evropy navzájem válku.

Jednu noc pozdního srpna 1914 vstal Tesla z postele a napsal dopis. Druhého dne ho alespoň dvacetkrát přečetl a přepsal ho na stroji. Dopis byl adresován prezidentu Woodrow Wilsonovi.

Pane prezidente,

před šesti lety jsem na vrcholku věže v newyorském Shorehamu, známém nedůvěřivému světu jako Wardencliff, provedl tajný pokus, který, jak jsem doufal, může ochránit tuto velkou zemi a zabránit státům, aby znovu okusily hrůzy války. Peklo, které se nedávno rozpoutalo v mé rodné zemi, nyní zachvacuje celou Evropu, a nyní, kdy Vám tento dopis píši, ohrožuje celý svět.

Mou snahou v červnu 1908 bylo zničit část arktické tundry na západ od Pearyho expedice, a tak bezpečně vyzkoušet účinky mého světelného paprsku. Byl jsem šokován a pln obav, když jsem obdržel několik zpráv od tohoto neohroženého muže, ve kterých opakovaně prohlašoval, že žádná exploze viděna nebyla.

Novinové články, které vám posílám, mi přišly do rukou několik měsíců po tom, co jsem svůj pokus považoval za naprostý neúspěch. Náhle se můj pohled na celý experiment změnil, nemohu o celé věci mlčet. Abych řekl pravdu, pane, několik let po události v tunguzské tundře jsem se styděl za svůj výzkum i za sebe samého. A jen velké štěstí zabránilo, aby má tvrdohlavost způsobila největší ztráty na životech v dějinách lidstva, a to rukou jediného člověka. Kdybych jako vynálezce nebyl schopen ovládat smrtící paprsek, měl by být zneškodněn a nikdy více by se neměl objevit. Přesně takto jsem uvažoval a také jsem se tak choval - zničil jsem tento převratný stroj, nikoliv však jeho nákresy, které mám stále u sebe ve svém mozku.

Dnes však musím pro dobro světa a naší velké země o této záležitosti znovu uvažovat. Především jsem neměl téměř žádné finanční prostředky, pokus jsem prováděl a dokončoval sám. Kdybych nyní měl možnost pracovat na rychlém znovu vyrobení mého paprsku s ministerstvem obrany, mohl by se ještě Wardencliff stát tím pyšným ochráncem, kterého jsem z něho vždy chtěl mít. Ostatní národy by ze strachu složily zbraně a zvítězil by mír, zajištěný hroznou silou, nejen v Evropě, ale v každém koutě naší planety. Tuto i ostatní války byste snadno mohl navždy ukončit za pouhých patnáct tisíc dolarů a ještě do konce měsíce! S pevnou důvěrou ve vaši moudrost a v očekávání Vaší odpovědi zůstávám nejvášnivějším vlastencem tohoto národa,

Nikola Tesla

Poslal dopis doporučené. Asi za týden dostal zprávu z prezidentova sekretariátu, že materiály byly postoupeny ministerstvu obrany a že je za ně prezident velice vděčen. Díky technické povaze celé věci by všechny další kontakty měly být projednávány výhradně prostřednictvím ministerstva obrany. Tesla nikdy nedostal od tohoto ministerstva ani řádku a

ani on jim nenapsal, až teprve v příštím roce, ale ve zcela jiné záležitosti. V té době, když jim představoval patrně dosud největší obranou zbraň, se o svém paprsku smrti vůbec nezmiňoval.

Když splatil dluhy a získal zpět důvěru Istivého světa obchodu, začal znovu ve svém úsilí pokračovat. Jako obvykle, Johnsonovi byli první, kdo slyšeli o dobré zprávě.

„Deset tisíc dolarů od bývalého belgického krále. A dokonce dvacet tisíc dolarů přijde brzy z Itálie.“

„A stále ještě platíte každý měsíc nájemné?“ otázala se ho Kitty.

„Ano! Ano! Milá paní, nikdy si nebudu připadat opravdu bohatý, dokud nebudu moci vyházet z okna kufry plné peněz!“

„Počkej, Nikki,“ řekl Robert, když dopili své skleničky. „Bude válka, jakou svět ještě neviděl.“

„Nemluv o tom, o té hrůze, o tom titěrném slovíčku ‚válka‘. Nemělo by se vůbec vyslovovat a lidé by si měli pamatovat, co dokáže - rozleptat celý svět, až na kost!“

„Napiš to do časopisu, miláčku! A nenech se ničím ovlivňovat, Roberte!“

„Němci mi rozumějí lépe než jakýkoliv jiný národ.“ Nikola se napil. „Nerad to říkám, ale je to pravda. Za mé bezdrátové patenty platí tisíc dolarů měsíčně. Zde na východním pobřeží si postavili elektrárnu. Hlavní inženýr mi řekl, že poslali zprávy už na více než šedesát pět tisíc kilometrů.“

„Šedesát pět tisíc kilometrů!“ vydechla Kitty.

„Ano. To je ten typ informace, která udělala z Wardencylyffu věž plnou strašidel a kterou vypouští sám Tesla. Ale když necháme Němce nebo i Angličana, aby takto mluvili, celý obchodní svět si bude vytahovat šekové knížky!“

„Například John Hammond mladší má patrně mnoho peněz a dostatečnou představivost,“ odušil Johnson.

Tesla se pyšně usmál a opřel si palec o bradu. „Začal mít docela protekci! A zatímco já se téměř dotýkám hvězd, abych našel naše mimozemské bratry v jiných světech, jemu se všechno podaří dole na zemi, kde probouzí v lidech děti.“ Kuchařka oznámila, že večeře je připravena. Kitty jí poděkovala, ale dále věnovala pozornost rozhovoru. „A proč ho tedy obhajujete?“ Urovnala si šaty a všichni se přesunuli do jídelny.

Nikola se posadil a upravil si ubrousek. „Hammond se pustil do takových věcí, kterým se i já dívím.“ Oba Johnsonovi se posadili zcela najednou. „Víte, že sestrojil psa - robota, který se za ním pohybuje na kolečkách? Ach, pouze milionář se může vznášet na bezstarostných křídlech fantazie.“ „I toho se dočkáš, Nikki,“ trval na svém Robert a nalil víno. „Jen musíš žít pro svou práci - a buď tím praktickým mužem, kterým ses, jak říkáš, stal. Alespoň rok! Víš,“ řekl a pohládl si svůj prošedivělý knírek, „konečně jsem objevil báječnou metaforu, která se k tobě dokonale hodí, Nikki. Na zdraví všem - a na lepší časy. Představ si Mozarta, který si nikdy nezapsal ani jednu notu, ale který si pískal všechny své skladby všude, kam přišel - a nikdy neměl nouzi o přátele - skladatele, kteří se v jeho přítomnosti omlouvali, že právě musejí napsat velice důležitý dopis.“

„To se ti povedlo, Roberte! To je přesně náš Tesla!“ zasmála se Kitty a ochutnala polévku.

„Já už si nepískám, Roberte. Věř mi, opravdu ne, a mé patenty už chodí zapečetěné a zkušený úředníci nad jejich tajným obalem pouze krouží hlavou, jako nad šťouchem v biliáru. Zanedlouho se budeme válet v penězích.“

Všichni tři se zasmáli a pustili se do polévky. Kitty zčervenala a zmateně pokyvovala hlavou. V mysli se jí vynořila ta nejdivočejší představa: oba dva její miláčci a ona sama, všichni v jedné posteli.

Dane se opět vzdaloval od svého jediného bratra.

„Ty bláznivý zakrslíku!“ křičel. Jeho zuby, malé bílé náhrobky, zářily proti ošklivé, podivně růžové barvě jeho úst. Běžel dál.

„Ne, Dane — zastav se! Můžeš mít Aladdin! Můžeš mít Wardenclyffe! Cokoliv! Všechno! Dane - zastav se!“

Pak bylo slyšet hlínu, jak dopadá na víko rakve, kopyta, jak dusají po zemi, hlavu, jak bubnuje dolů po schodech. Tam leží, v krvi, stékající po jeho vlasech a vytvářející krvavou svatozář. Sestry klesají na zem a opět vstávají, otec je jako zkamenělý a matka, teď i se svými dcerami, se sklání nad chladnými bílými dlaždicemi. Malý Nikola hledí na bratra a opakuje nesrozumitelně jeho jméno, jako holubice na nejvyšším trámu ve stodole.

„Je to v pořádku, Nikki,“ vrkaly. „Nechtěl jsi mu ublížit. Vezmeme ho teď domů.“ Na ležící postavu jako by padla mlha. Jeho tvář, ústa, pootevřené oči a rozlévající se krev jsou pokryty bílou barvou. Thukot křídel a jeho bratr je pryč. Nic nezůstalo ze zvuku křídel těch ptáků.

„Ne! Vraťte se, přineste ho zpátky!“ křičel Nikola. „Budeme spolu pracovat, Dane - já a ty proti celému světu -ty a -“

Probudil se v propoceném hedvábném povlečení se značkou hotelu Waldorf-Astoria, tisíce kilometrů od rodného Smiljanu. Za mříží okna na něj volali holubi. .

Na růžovém nočním stolku ležely zbytky včerejšího chleba, zabalené ve dvou posledních ubrouscích, které si přinesl od večere.

Posadil se, spustil své dlouhé nohy z postele a oblékl si černý saténový župan se zlatou šňůrkou v pase. U okna pohyboval rozbaleným ubrouskem ze strany na stranu, chodil od okna k oknu a jako holubí kněz dával svému hejnu svaté přijímání.

„Dobré ráno, drahouškové, vy moji andělé. Ano, Flecku, už se začíná brzy rozednívat. Ishmaeli, vidím, že ti chutná. Jak moc si přeju, abych vás mohl pozvat všechny na malou koupel, ale... už tak dlužím hotelu spoustu peněz.“

Holubi se k němu slétali přes celou ulici z protějších vysokých budov, z laviček v parku, chodníků, balkonů a ze všech možných mramorových i železných staveb.

„Tady máte, děti moje, drobečky s těmi báječnými voňavými semínky. Ach, Harlequin! Můj krasavec! Já vím - není to snadné, být odlišný. To je právě to. Narovnej hlavu! Dneska jdu před soud - nabídnou mi také bolehlav? Ne, pouze ponížení. Brzy budu muset svou milovanou věž opustit. Ale vy půjdete se mnou, že ano? Když se bude Tesla brodit po kolena bahnem a celá jeho výjimečnost bude ta tam, budete ho stále mít rádi?“ Dobře nakrmení ptáci společně vrkali a příjemný křik ohlušoval jeho uši. Po tvářích mu stékaly slzy radosti. Vyklepal zbytek drobků na parapet, jako kdyby milenka mávala na rozloučenou svým kapesníčkem. „Vím, že budete.“

Toho rána posnídal Nikola dvě naměkko uvařená vejce, dva plátky nenamazaného, ale lehce opečeného žitného chleba, sklenku čerstvé pomerančové šťávy, šálek kávy s trochou smetany a žádným cukrem. Prošel si noviny *Tribune*, přečetl celé *Times*, oblékl si svůj úzký, čerstvě vyžehlený černý oblek, novou košili a límeček, nové rukavice, vázanku, pečlivě vyleštěné boty a do ruky si vzal hůl.

Když procházel vestibulem, zavolal na něj jakýsi reportér. Nikola se naježil. To to začíná pěkně brzo.

„Pane Teslo, slyšel jste o té zprávě z Londýna, kterou telegrafoval Reuter? Slyšel jste o tom, pane?“

„Mluvte nahlas, mladý muži, nejste žádná sfinga a já nemám náladu na hádanky.“

„Nobelova cena za fyziku. Bylo oznámeno, že ji dostanete spolu s panem Edisonem. Blahopřeji, pane Teslo, je to pro mě velká čest, že jsem první, kdo vám může sdělit takovou obrovskou věc ohledně...“

To bylo ono. Když matka zachrání Dana, znamená to dobrou zprávu. Ani se neodvažoval doufat. „Děkuji vám, dobrý muži,“ řekl a naklonil hlavu ke straně s předstíranou skromností, jak to často dělal ve svých největších okamžicích. „Kolem mého dlouho opomíjeného

výzkumu bezdrátového přenosu energie nejsou žádné pochybnosti. Nejen po zemi, ne, ne. Ale z planety na planetu. Asi se zabeďněnci probudili. Skutečně. To potvrzuje mé předpoklady o dokonalosti celého vesmíru."

Reportér zvedl oči od svého zápisníku, lehce zmaten. „Ale tu cenu dostanete dohromady s panem Edisonem. Samozřejmě že je to za vaše minulé úspěchy v -"

„Pan Edison," řekl Nikola s něžným úsměvem, „je gentleman, který si zaslouží několik tuctů Nobelových cen."

„Jistě. Samozřejmě," odpověděl reportér. Nevěděl, co by měl říci dále.

„Ještě jednou vám děkuji, mladý muži," ukončil Tesla rozhovor. Velkoryse převzal svou soukromou poštu a srdečnou gratulaci od recepčního. Dva další hosté recepčního následovali a vzápětí začali všichni ve vestibulu Waldorf-Astorie, přesně v duchu amerického výbuchu citů, aplaudovat. Sluha u dveří se uklonil téměř k zemi.

„Svět se řítí do války a já s malým Torném se snažíme o příměří za rovných dvacet tisíc dolarů v hotovosti!" oznamoval Tesla drožkáři. „K budově soudu na Chambers Street, když budete tak laskav. Marconi teď nemá žádnou šanci!"

Bylo to právě třináct let, co Marconi s Braunem z Německa dostali spolu Nobelovu cenu za fyziku za „oddělené, ale paralelní zhotovení bezdrátového telegrafu". V euforii tuto vzpomínku vydoloval z paměti. Ješitnost ho přiměla k tomu, aby se před kočím trochu vytahoval. Jeho soudní pře se totiž už dávno přenesla před Nejvyšší soud - a do soudní budovy na Chambers Street ho přiváděly pouze jeho staré dluhy.

Přelíčení bylo náhle přerušeno, právě když předvolávali Teslu. Nějaký advokát, který s jeho případem neměl nic společného, něco zašeptal do ucha Teslovu obhájci. Ten rychle předstoupil před porotu.

Soudce se na důstojného advokáta doobrosrděčně podíval. Obhájce předstíral zájem o rukáv svého taláru. Tři hlasité údery kladívkem utišily soudní síň.

„Soud se odročuje. Pane Teslo, myslím, že jste si mohl klidně tyto starosti a zbytečné výdaje odpustit. Myslím si, že nikdo nebude upomínat o peníze laureáta Nobelovy ceny." Soudce komicky zamrkal. Nikola zdvořile poděkoval.

U Johnsonových se konala večere na Nikolovu počest. Mluvílo se o tom, kde by si měl Nikola otevřít svou novou laboratoř akterý z jeho četných nových vynálezů by měl jít do výroby jako první. Tesla by l šťastný.

„Wardencyff je moje laboratoř a Marconi s tím svým krátkovlnným nesmyslem musí ukrást ještě můj blesk. Tu noc, kdy jsem se dověděl, že Morgan mě odmítl podporovat, jste měli vidět tu bouřku, kterou jsem rozpoutal! Vždyť místní lidé spěchali do kostela, aby se modlili za utišení mého hněvu. Kdyby to trvalo další hodinu, tak bych si snad myslel, že se tam seběhli úplně všichni a obětovali pannu - promiňte madame - před branou Wanderclyffu. A nebylo k tomu daleko." Manželé Johnsonovi se smáli a vesele tleskali. „Jak se říká v té písničce: netleskejte, ale házejte peníze!"

Robert s Kitty se smáli čím dál víc. A Nikola si ještě přisadil: „Ach, to byla ale noc! Tehdy, když jsem v Colorado Springs vyrobil zářící plameny! Řekl jsem vám vůbec, jak Kolman Czito u ovladače omdlel? Kdo by mu za to mohl přičítat vinu - vždyť sám Zeus mi můj blesk záviděl! Téměř kilometr dlouhý a široký jako moje tělo - širší! Jaké to byly slavnostní a jasné záblesky světla, měnící na okamžik celou přírodu, měnící noc na zářivý den a potom znovu uvrhly vše do naprosté temnoty!"

Kitty byla u vytržení.

„Ale nebyla to tato noc, která byla tak nebezpečná, dokonce ani když jsem pokoušel osud a klidně jsem si vykračoval v zuřivé bouřce - a byl jsem velký blázen, že jsem dopustil, aby tento požehnaný oheň dopadl na mé tělo!"

„Ne!" ozvala se Kitty chvějícím se hlasem, podobným hlasu nějakého strašidla.

„Ano, madame, ano!"

Manžel se na ni rychle podíval. Trásla se jako houslová struna, když poslouchala útoky Teslova řečnického umění. Právě pro to žila, věděl to. Někdy na Nikolu žáril, ale nikdy jím nepohrdal. Robert Johnson svou ženu miloval a měl rád i muže, kterého ona měla ráda. Nikola byl dítě, bratr, otec... všechno. Nikola Roberta převyšoval každým pohnutím mysli a ducha. Velice svému příteli lichotil, když mu říkal kamaráde. Jediná radost, kterou mu mohl Robert všechno oplatit, bylo půjčení peněz, čas od času, být jeho důvěrníkem a dovolit mu setkávat se s Kitty, která ho zbožňovala. Dívala se vůbec někdy s takovým obdivem na svého manžela? Robert se zamyšleně usmál. Věděl, že odpověď byla ne.

„Největší nebezpečí, které jsem kdy při práci podstoupil se základní vesmírnou energií," pokračoval Nikola. Poprvé se ho Robert nesnažil poslouchat.

„A poprvé, co jsem klečel před jejich hněvem, bylo jen několik týdnů po výpadku elektrického proudu v Colorado Springs. Opravil jsem generátor a sám přivedl obrovský vysílač do chodu. Hlavní spínač byl velmi rozměrný - neočekávaně se zapnul a já jsem byl vržen až na druhou stranu laboratoře, mezi cívku a její ovladač.

Ano, byl jsem tam zcela sám a každou vteřinou, kdy jsem přemýšlel o riskantnosti mé situace, cívka plivala větší a větší jiskry se stále větší a větší energií. No, padl jsem na všechny čtyři a znovu opakuji, že už to vyčerpání nikdy nechci zažít. Pak jsem zůstal vysílen ležet na zemi. Odplazil jsem se po břicho jako nějaký had a ucítil ránu svého vlastního proudu. A to ještě nebyla poslední ironie této situace. Dost dobře si dovedu představit, že jsem mohl zahynout s pobaveným výrazem na tváři a pouze bych měl na mysli absurditu mého počínání."

„A pak? Oh, Nikolo - třesu se jak osika!"

„Jestli jsem přežil?" vykřikl a mrkl na Roberta, aby se k němu připojil a udělali si legraci na účet Kitty. „A jak byste mě, má milá Kitty, asi teď mohla vidět?"

Otevřeli ještě jednu láhev šampaňského. Tesla jim při tom vysvětloval nejlepší protilátku proti zásahu elektrickým proudem: „Rychle se napít silného alkoholu."

Byl to příjemný, šťastný večer, ale přesto se na jeho konci, když byl pronesen závěrečný připitek na počest budoucího nositele Nobelovy ceny, stalo něco zvláštního. Zhasla světla. Když je chtěla Kitty znovu zapálit, Tesla její ruku zastavil.

„Mnoho lidí ještě dostane mnoho Nobelových cen," řekl zlověstným hlasem, „a já nemám ještě ani tisícinu svých myšlenek zapsanou v odborné literatuře. To jsou pocty skutečné a trvalé," podotknul a pohlédl na všechny přítomné, jako by to byli diváci v soudní síni, „tyto pocty jsou uznávané ne jen několika málo vyvolenými, ale celým světem, jehož mínění se zřídkakdy změní. Za jakoukoliv z těchto poct bych vyměnil třeba tisíc Nobelových cen za dalších tisíc let." Byla to podivná řeč na oslavu radosti z dobré zprávy, jak později Johnsonovi vzpomínali. Tesla vycítil, že to takto vyznít nemělo. Bylo pravděpodobné, že Edison, který se snažil stále kout pikle proti „cikánovi", konečně uskutečnil svou pomstu. Edison měl všechny peníze, které potřeboval. Byl mnohonásobný milionář. Získal tolik slávy jako málokterý jiný smrtelník. Už nepotřeboval žádné další pocty. Co bylo ale důležitější - přestal Nikolu podporovat a připravil ho tak zhruba o dvacet tisíc dolarů v hotovosti. 4. listopadu 1915 šokoval výbor pro udělení Nobelovy ceny celý svět. Oznámil, že cenu za fyziku získali otec a syn Braggovi, dvojice anglických vědců. Výbor popřel, že by Tesla s Edisonem vůbec někdy byli kandidáty.

kapitola 30

Různé vědecké společnosti pouze zneužívaly Teslova jména a využívaly ho pro své nekalé úmysly. Některé z nich úspěšně, jiné nikoliv. Teslu už to unavovalo. Opustil svůj milovaný New York, aby našel novou laboratoř a personál, a stal se technickým pracovníkem v Chicagu. Trvalo to celé jaro a dlouhé léto. V Chicagském hotelu Blackstone bydlel v pokoji s překrásným výhledem na jezero Michigan. Na okně krmil hejno holubů a dlouho se vydržel dívat na větrem bičované vlny jezera. Jedl syrovou zeleninu a v noci sušenky s teplým mlékem, ohřátým na malém plynovém vařiči. V tomto prostém prostředí našel své útočiště. Šaty si nechával žehlit v blízké prádelně. Velice se mu zamlouvalo, že ho lidé tak často na ulici nepoznávali.

Zcela něco jiného ale bylo, když ho přepadl jeho starý záchvat vzteku. Kolikrát mu jen vítr z hlavy odfoukl klobouk! Ve městě, které odmítlo instalovat na střechy větrné mlýny, které vypouštělo do vzduchu a do vody špínu, přestože solární panely byly vyrobeny už v 90. letech 19. století a mohly tedy všechny budovy osvětlit! Když si Tesla vykračoval po obchodní čtvrti, hrozil holí na komíny chrlící saze a myslel si: „Jednou kouř z těchto komínů zahalí celé slunce a všechny ty bohaté podnikatele v jejich honosných kancelářích zadusí! Možná že pak poslechnete. Ale spíše se vydáte na dovolenou do Evropy, jako Morgan na svém Korzárovi.“

Přišel k němu vandrák, chtějící almužnu, ale pak si to rozmyslel.

„V té době už ale bude Středozevní moře žumpa!“ Zasmál se Tesla hořce. „Pak obsadíte tropy a vypudíte starého dobrého Gauguina!“

Vagabund pozoroval muže, který byl oblečen jako nějaký podnikatel a který se procházel pod vlakovými násy a ani si neuvědomoval, že on sám je ten, kdo hučící motory nad sebou vynalezl. „Mnohokrát vám děkuji, pane Westinghousi! Od vaší společnosti ani penny!“ Tesla pocítil lítost. „No, Georgi, teď už si na tebe ani nestěžuji. Snažil jsi se, doufám, jak jsi jako obchodník nejlépe mohl. Můžeš být klidný, Westinghousi, budu se bít za nás za oba!“

Psal se rok 1917. Spojené státy vstoupily do války, a tak se omezily Teslovy příjmy z Evropy. Německé ponorky potápěly spojenecké lodě v počtu asi jedné tuny za hodinu, zatímco Teslovo torpédo bez posádky mohlo brázdit vody bez ohrožení jediného života, samozřejmě kromě životů nepřítele.

Jednou pozdě v noci za svitu měsíce při šla Teslovi, který v hotelu pozoroval jezero bičované větrem, na mysl stará myšlenka. Už dávno se přestal snažit ovládat svůj temperament. Když už ho uchvátil nějaký problém, nedalo mu to, dokud ho nějak nevyřešil. Klidně mohl být v jeho podvědomí několik let, ale někdy náhle vyplul na povrch jako korek na vodě. Dnes v noci ho opět přepadla nutkavá touha stále přemýšlet. Vůbec nemohl usnout. Nespal ještě ani ve tři, ani ve čtyři hodiny.

Stále přemítal o „nepřenosných vlnách“. Teorii, která se poprvé objevila v slavném článku ve *Století* z roku 1900, který s sebou stále nosil jako suvenýr. Byl jako věštba. Mohl ho kdykoliv znovu rozložit a studovat tuto jedinou stránku po celé dny. Samozřejmě, že byl schopen text recitovat od začátku do konce, všech čtyřicet tisíc slov. Příležitostně se takto předváděl před Robertem nebo Scherffem anebo před jeho novým přítelem, Bernardem Behrendem.

„Nepřenosné vlny“, opakoval stále. Rozsvítil lampu, vzal si župan a došel k prádelníku. Z horní zásuvky vyndal složené *Století*, „Nepřenosné vlny znamenají něco více než telegrafování bez drátů. Například“, pokračoval a přejížděl prstem po dvoustránce, „Jejich použitím můžeme vysílat z vysílače, cokoliv se nám zachce.“ Pohlédl na jezero a dodal: „A

ted' mě neuznají jako atentátníka a šilence!" Vrátil se opět k výstřižku. „Ano! Tady, Teslo -tady!" Hlavou se mu začaly honit myšlenky, jako když se honí mraky před bouří, těsně před prvním úderem blesku z černé oblohy. Prudce se posadil na židli a nahlas četl:

„Z vysílacích stanic je možné zapříčinit elektrický výboj na kterémkoliv místě planety, můžeme dopředu určit relativní polohu nebo směr pohybuujícího se předmětu, jako třeba lodi na moři, vzdálenost, kterou urazí, nebo její rychlost.“

„Samozřejmě!“ vykřikl a vyskočil ze židle. Začal tleskat. Oči mu zářily nadšením nebo šilenstvím nebo možná obojím. „Celou dobu jsem to věděl - celou dobu! Ale dřímalo to ve mně!“

Zmožen úporným přemýšlením, svalil se opět na židli. Bylo to téměř stejné jako jeho první duševní zhroucení. Lékař kolem něho přecházel jako přízrak a držel mu před očima různé předměty, - čímž způsoboval v jeho hlavě přecitlivělé reakce. Nemoc opět otevřela obrovskou propast v jeho vědomí. Tudy vycházely prapodivné dunící vlny. Ty rozhýbaly předměty, které držel odvážný lékař v ruce - a jejich přítomnost jako by Tesla vnímal bez použití zraku.

„Byla to ta vysílací stanice,“ svěřoval se bílým vlnkám na jezeře. „Vždycky jsem byl a budu! Pane prezidente, tuhle válku vyhraje. Budeme vědět o každém pohybu nepřítele. Budou zcela marně hledat špiony ve vlastních řadách. Budu to já, kdo bude předvídat každý jejich pohyb.“ Vstal a bouchal se pěstí do hrudi. Vůbec si neuvědomoval, že kašle. „Budu to já, kdo přinutí nepřítele, aby složil zbraně, jinak bude do posledního muže pobit!“

Za svítání vrkali na okenní římsě holubi.

„Ted' ne, děti moje!“ káral je a smál se jako malý chlapec. „No dobře!“ obměkčil se. Vzal do ruky sáček se semínky a hrst jich vysypal na parapet.

Na stole leželo několik popsaných listů, které se v ranním větříku nadzvedávaly. Jeden z nich sletěl ze stolu a odkryl tak další, na kterém bylo napsáno:

Pokud vystřelíme zhuštěný paprsek, složený z proudu nepatrných elektrických částicek vibrujících obrovskou frekvencí, řekněme miliónkrát za sekundu, a pak ho opět přijmeme, potom, co se odrazil například od trupu nějaké ponorky, a když ho necháme osvětlit fluorescentní destičku - podobné metodě s rentgenovými paprsky - na naší lodi, bude náš problém s přesným zaměřením schované ponorky vyřešen.

Tento elektrický paprsek bude nezbytně vyžadovat oscilaci naprosto krátkých vln, a to je přesně to, kde je náš problém, to znamená, jak vyrobit dostatečně krátké vlny a dostatečné množství energie.

Vítr tuto stránku ještě spolu s další shodil na zem a odkryl tak závěrečnou část textu: „*Tento průzkumný paprsek může být vyslán přerušovaně, a tak je možné vystřelit posléze najednou velké množství pulsační energie.*“ Následoval náčrtek. Než Tesla dokrmil holuby, vítr odnesl další list. Pak Nikola postavil sáček stranou a klekl si na zem, aby svůj věštící článek sebral.

Článek se nakonec objevil ve vydání *Elektrického inženýra* v srpnu 1917. Zanedlouho po tom jím opovrhovalo celé ministerstvo obrany. Byl to přesný popis toho, čemu další generace říkaly radar. Byl to zlom ve vědě, který za necelých třicet let v další světové válce pomohl spojencům v nebezpečí vyhrát předem ztracený boj.

Další měsíc odmítl americký válečný výbor v čele s Edisonem Teslův návrh, ačkoliv je vynálezce ujišťoval, že by byl schopen uvést své plány do reality za pouhých třicet tisíc dolarů do osmdesáti dnů.

Tesla, který byl rozzlíbený na celý úřednický aparát a na většinu těch, kteří s tím měli co dělat, se ale nevzdával.

Pyramidový Crotonský rezervoár na Dvačtyřicáté ulici byl na přelomu století srovnán se zemí. Na jeho místě dala Astorova rodina a jiní lidumilové postavit kostel v antickém stylu. Nikola Tesla stále častěji navštěvoval veřejnou knihovnu, postavenou nedaleko. Ted', když už

přežil podzim svého života, ho zde vyhledávalo stále více jeho věrných obdivovatelů - v rozlehlé hlavní čítárně, u dlouhého dubového stolu s moderními lampami. Nebo ho našli za knihovnou v Bryant Parku, kde se těšil se svými „nejvěrnějšími kamarády“.

Ani ne o dva bloky dále po Páté Avenue pořádala jednou měsíčně Americký institut elektrických inženýrů svá pravidelná setkání. Konaly se zde také čestné večeře, včetně každoroční hostiny při příležitosti udílení prestižní Edisonovy ceny.

Na začátku května pozval hlavní výbor této organizace vynikajícího vědce v oboru radiových vln Bernarda Behrenda, aby předal Edisonovy medaile za rok 1917. Behrendovi se to moc nezamlouvalo, protože byl přesvědčen, že ze všech žijících vědců si cenu zaslouží jedině Nikola Tesla. Ještě jako začátečník se Behrend zúčastnil v roce 1888 Teslovy přednášky na Kolumbijské univerzitě, a tím se jeho celý život navždy změnil. Teď, jak věřil, přišel čas, aby svůj dluh Teslovi splatil.

Prezident AIEI, pan Rice, mu řekl: „Poslouchejte, Behrende, jsme si více než vědomi vašeho obdivu k panu Teslovi. Lidé říkají, že jste se stal jeho hlavním mecenášem! Jistě musíte připustit, že ten muž přežil svou dobu. A noviny z něj mohou mít pouze legraci!“

„Promiňte, pane Rice!“ Přerušil ho hlasitě Behrend, „ale naprosto s vámi nesouhlasím.“ Jeho průměrnou postavu ozvlášťovaly pouze hluboké černé oči schované za silnými brýlemi. Sundal si nyní brýle a pohlédl na ty, kteří mu chtěli prokázat takovou poctu.

„Podívejte se, kamkoliv chcete,“ namítl, „prakticky na jakoukoliv oblast vědy, a za mnoha tezemi najdete jeho stopu, přestože jiní tvrdí, že je to jen jejich práce! I v samotné medicíně, šarlatáni i oficiální lékaři vydělávají hory peněz používáním jeho elektroléčby - a dostane z toho Tesla něco? Ne!“

„Je pravda, že obchod a pan Tesla nemají přímo -“

Behrend bouchl rukama do stolu. „Westinghouseova společnost,“ vykřikl, „kdysi velmi úspěšná, už téměř zapoměla na muže, který jim věnoval svůj motor obrovské hodnoty! Morgan Tesla podporoval, dokud nezjistil, že chce poskytnout celému světu energii zdarma.“

Tajemník AIEI se snažil proti tomu ohradit. Behrend ho však zarazil: „Od té chvíle, pánové, byl Tesla považován za nebezpečného člověka, za hrozbu pro společnost, za snílka!“ Nakonec se ovládl. Jeho hostitelé byli natolik šokováni, že nebyli schopni slova.

„Je pravda,“ připustil Behrend, poněkud překvapen svým vlastním hněvem, „že takové novinové titulky jako „Teslova přílivová vlna zabrání světové válce! částečně vysvětlují poněkud alegorickou reakci konzervativních vědců na člověka, který je stále považován za největšího průkopníka vědy!“

Ale stačí se jen o tomto tématu zmínit -“ začal popocházet kolem stolu - „jen se zmínit o Nikolovi Teslovi a celá vědecká veřejnost začne výt, podobně jako Pavlovovi psi. Ano, je to pravda, bulvární tisk se stále nevyrovnal s jeho velikostí. Ale alespoň na chvíli, pánové...“

Jeho hlas se snížil a začal mluvit pomaleji. „Alespoň na chvíli, pánové, zapomeňte na senzační titulky a řádně prozkoumejte jeden jediný patent nebo odborný článek tohoto neúnavného badatele. Zjistíte, že to není žádný snílek! Zjistíte, že je to nadšený vědec s neomylným instinktem, který ho vede k novým a novým objevům.“

Až po tom, co na něj Morgan zanevřel, způsobil mu tak ne jeden problém a připravil ho o laboratoř, začal mít Nikola Tesla jisté potíže v dokazování svých tvrzení. S pořádnou laboratoří by nemusel pouze improvizovat, ale přímo poskytovat nezvratitelné důkazy, třeba i několikrát za sebou, a dodržovat tak přesné standardní vědecké metody. A nemusel by tento Galileo mít potíže s placením účtů za hotel - to je jedna z největších křivd naší doby!“

„Dost!“ vykřikl prezident AIEI. „Tohle je neformální schůzka, pánové. Nicméně, všichni, kteří jsou pro to, aby byl kandidátem na Edisonovu cenu jmenován Nikola Tesla, ať projeví souhlas.“

Volba byla jednomyslná.

Behrend byl náhle samá vděčnost. Zůstal ještě asi půl hodiny, aby s ostatními probrali všechny detaily. Když byl na odchodu, přistoupil k němu tajemník. Neschopen zakrýt své překvapení, zeptal se ho: „Pane Behrende, chováte se se stejnou vehemencí i při výzkumu, týkajícího se rádiových vln?“

Behrend se plaše podíval na špičky svých bot. „Bohužel ne. Ne, vysílám jen na jedné frekvenci, pane.“

Když Behrend zjistil, že Tesla odjel za prací do Chicaga, napsal mu dopis. Vůbec se ale nezmínil o záležitosti s Edisonovou medailí. Projevil naději, že by ho Tesla mohl v červnu navštívit, pokud bude mít čas. Vynálezce mu odepsal, že zatím neví, protože očekává pozvání z Washingtonu, z ministerstva obrany. Právě obdržel nejasnou zprávu od svého blízkého přítele kongresmana Hobsona o vzrušených diskusích v kuloárech a o tom, že stále „věří v Teslu v úspěch“. Tajemníkovi Amerického námořnictva Franklinu Děláno Rooseveltovi, synovci bývalého prezidenta USA, se Teslova myšlenka zřejmě líbila. Ale stará garda jako by o návrhu ani nechtěla slyšet. Pozvání, jak se Behrend obával, nikdy nepřišlo.

Behrend zaťukal na dveře Teslova bytu v Chicagu s veselým výrazem ve tváři - nesl mu několik dobrých zpráv, vybraných mezi ostatními špatnými, aby vynálezce „ve vyhnanství“ trochu potěšil. Šlo samozřejmě o to, zvládnout první moment. Oba dva se vesele přivítali.

„No tak pojd'te dál, příteli. Můj byt není sice tak prostorný, jak bych si přál, ale pohled z okna je překrásný, že ano?“

„Čerstvý vzduch, pane Teslo! Stále vzácnější jev ve městech této velikosti.“

„No, jak se to vezme, pane Behrende. Pojd'te, posaďte se a řekněte starému poustevníkovi, co je nového ve městě, které mu tak chybí. Tak si přece sedněte, člověče! Hned si k vám přisednu, moment.“

Behrend udělal, oč byl požádán. „No, tak například Edwin Northrup, lékař a vědec, se opět začal věnovat vašim publikovaným statím, pane Teslo.“ Porozhlédl se po skromně zařízeném pokoji. „Využíval vaše patenty ve vysokofrekvenčních obvodech a vyvinul tak pec, která překonala veškerou konkurenci!“

Tesla se posadil do křesla s mrštností člověka o polovinu mladšího. Přikývl, našpulil rty a snažil se skrýt svou radost. „Vskutku,“ zamumlal, „a jediná pozoruhodná věc je, že tenhle Northrup, narozdíl od ostatních, neztratil starou slušnost a půjčuje tam, kde je potřeba.“

Behrend přikývl. Pouze se mu nezdál hrozný nesoulad mezi velkým Teslou a tím hotelovým pokojem. Vyhrkl ze sebe: „Pane Teslo, byla by pro mě velká čest, kdybych vás večer mohl někam pozvat. Víím o jednom tichém místě s kouzlem staré doby, o kterém mluvíte. Pojd'te, v klidu spolu povečeříme. Popravdě řečeno.

mám ještě několik dobrých zpráv, které bych s vámi chtěl o samotě probrat.“

Nikola byl zmatený, ale nicméně se zmožil na zdvořilý odpor.

„Jste příliš laskav, pane Behrende. Takové věci se v dnešní době považují za slabost. Zjistěte, že mám pro toto století stále méně a méně pochopení.“ Zamračil se. „Méně a méně pochopení pro všechno! Ale večere ve dvou je opravdu dobrý nápad,“ svou dlouhou rukou naznačil, jako by držel sklenici, „skutečně americký vynález. Nikdy jsem o tom v Evropě neslyšel - a teď se tato záležitost začíná rozmáhat i v jiných zemích, nejen zde, v zemi svobody. Bohužel musím přiznat, že můj dobrý přítel Hobson má ambice stát se politikem, který bude mít v této situaci hlavní slovo. Další oběť manželství, bohužel. Omlouvám se paní Behrendové. Ano, vyjít si na skleničku je dobrý nápad. Velice rád vás doprovodím,“ řekl a vstal s lehkostí tanečníka. „Ale prosím vás! Neodkládejte ty dobré zprávy až po večeři. Řekněte to teď, Behrende. Když mi dáte důvod, hned si obléknu sako a můžeme jít.“ Zamrkal. „Stejně jako mé vynálezy jsou dobré zprávy odměnou samy o sobě.“

Behrend stál ve dveřích Teslovy ložnice a upravoval si kravatu. Oznamoval Teslovi zprávu z Amerického institutu elektrických inženýrů. Zpočátku Tesla vypadal, že má radost. Ale pak se

otočil, pokrčil nos, jako by ucítil nějaký zápach, a řekl: „Pojďme na to všechno zapomenout, pane Behrende.“

Ti, kteří ho už dobře znali, by mohli nyní předpovědět blížící se výbuch. Nikola se svým zdvořilým a strojeným úsměvem řekl: „Oceňuji vaši dobrou vůli a přátelství, pane, ale žádám vás, abyste se vrátil do výboru a trval na změně návrhu. Koneckonců, už je to třicet let, co jsem před institutem prezentoval své otočné magnetické pole. Nepotřebuji jejich pocty a někomu jinému by třeba udělaly radost. Pojďme se bavit o důležitějších věcech.“

Behrend zamrkal překvapením a upřeně se zahleděl na jezero. „Ale můj milý pane Teslo - jen před malou chvílí jsme chválili doktora Northrupa, že půjčuje tam, kde je to zapotřebí. Tohle je přece tentýž případ!“

Tesla si tiskl ruce, až mu zbělely prsty, a stoupl si. „Vy mi chcete prokázat čest,“ vyslovil zřetelně a pomalu, „a přenechat mi medaili, kterou bych si mohl připnout na kabát a se kterou bych se pak mohl procházet před zraky členů a hostů institutu. To by pro mě byla velice podivná pocta - ozdobil byste mé tělo, ale nechal byste hladovět mou duši a její výtvoř, které představují většinu toho, na čem nyní stojí celý váš institut.“

Pozoroval své vlastní ruce, jako kdyby s nimi něco nebylo v pořádku. „A tím, že byste dělal tu zbytečnou podívanou na počest Tesly, vlastně byste vůbec nepoctil Teslu,“ - zvedl oči - „ale Edisona, který se bezděčně proslavil už po předchozím předání této ceny.“

„Rozumím čestnému poslání vaší návštěvy, pane. Chodím denně kolem klubu inženýrů cestou za věrnějšími přáteli.“ Ledově se usmál. „Kdybych tu cenu přijal - což neudělám! - právě je bych poctil svou přítomností a ne oni mě, tou bronzovou kopií tak přeceněného člověka naší doby! Právě já bych prokázal čest jim, pane Behrende! Ale důstojnost je pro mě institut, který požaduje tak vysokou cenu za členství, a proto se obávám, že to, co na mně chcete, je zcela nemožné. A teď mě prosím omluvte. Nejste to ale vy, z koho se mi dělá špatně, ani v nejmenším. A nemyslete si, prosím, že nemám z vaší přítomnosti radost a že se netěším na vaši další návštěvu. Ale dnes bych byl bohužel asi špatným společníkem. Proto mě prosím omluvte.“

Pomalou prošel kolem Behrenda a upřeně pozoroval jezero. Pak dodal: „Věřím, že naše příští setkání bude o něco šťastnější.“ Procházel se kolem okna, a přestože mluvil dále, nebylo tomu vůbec rozumět.

Behrend byl jako omráčený. Určitě z toho vzdělaného gentlemana za chvíli vypadne nějaká omluva, myslel si. Ale když se z chvílky vyklubalo půl minuty, bylo jasné, že žádná omluva asi nepříjde. Behrend si pomalu vzal svůj kabát a klobouk a vyšel ven.

Při dlouhé cestě vlakem zpět do New Yorku Behrend téměř na nic jiného nemyslel. Jak je tenhle Nikola Tesla marnivý a nevděčný tvor. Byla to pravda - jeho pošramocená pověst byla přímým důsledkem neovládané arogance. Když se ale blížil k cíli, vrátil se mu na mysl útržky Teslova proslovu znovu a postupně si musel přiznat, že měl Tesla víceméně pravdu. .

Behrend se dotkl jedné poměrně dobře zahojené Teslovy rány, stále citlivé na dotek. Byl už o něco moudřejší. A navíc se Tesla vrátil do New Yorku a usadil se v nové čtvrti St. Regis.

I když byl Tesla příliš pyšný, než aby si přiznal, že je osamocený, nebo byl příliš otupen, aby to byl schopen pochopit, bylo mu chicagského incidentu líto. Jinak by se už ve svém malém hotelovém pokoji dávno uzavřel. V každém případě, když ho v jeho nové pohodlnější rezidenci Behrend navštívil, nedělal na nepříjemný rozhovor žádné nářky. S mladistvým nadšením se vrátil k práci na svém „létajícím vařiči“, dalším z dlouhé řady vynálezů, na jejichž realizaci nebude mít nikdy dost prostředků.

Stroj by měl navigovat sedící pilot a měl by být poháněn tolik diskutovanou Teslovou turbínou. Křídla byla vztyčena nahoru. Doufal, že bude možné, aby konstrukce vzlétla z okna podkrovního bytu v St. Regis. Měly ji tam vynést vrtule, turbína a pár křídel, přičemž pilot by měl zůstat nehybný, a frrr! Z helikoptéry se mělo stát zvláštní letadlo s vrtulí.

Tesla předpokládal, že toto letadlo, které „nepotřebuje žádnou rozjezdovou dráhu“, by stálo tisíc dolarů a potom v sériové výrobě ještě méně. Jeho patenty, dokončené v letech 1921 až 1927, nebyly do roku 1928 vůbec schváleny. A navíc to byly, jak Behrend zjistil, jeho jediné patenty, o které žádal bez předvedení modelu.

„Bude to letadlo - model T Ford,“ předpovídal vzrušeně vynálezce. „Každá lepší rodina bude mít dvě garáže: jednu s dveřmi vpředu a druhou se srolovatelnými dveřmi na střeše - podobně jako můj psací stůl - myslím, že je to Franklinův design.“

Behrend si prohlížel nákresy a udiveně potřásal hlavou.

„I když by to bylo moc pěkné, je to - samozřejmě - jen pouhá hračka, srovnáme-li to se strojem, který bude létat i tam, kde není žádný vzduch, a bez jakékoliv vrtule. Bude pracovat na podobném principu jako pájecí lampa. Přišel jsem na to dávno předtím, než bylo takové palivo vůbec vyrobeno. Ano, to jsem nosil ještě trenýrky. Všechny plány, i ty původní, byly zničeny požárem v mé první laboratoři v roce 1895. Přesto se ale osudu nepodařilo zneškodnit opravdový skladovací prostor pro mé nápady,“ řekl Tesla. Mrkl a usmál se, poťukávaje si na pravý spánek. „Ačkoliv není zcela ohnivzdorný, je tento trezor stále se mnou.“

Behrend si umínil, že musí Tesla Edisonovu cenu přijmout, s trpělivostí, nejvlastnější pouze vědcům a svůdníkům. Nesčetněkrát uzavřeného vynálezce navštívil - jak doma, tak i v jeho kancelářích: třech malých místnostech - jedné pro sekretářky, jedné obsahující jeho proslavený laboratorní stůl a jedné, kde Tesla jako vládce sedával na gauči blízko zastíněného okna. To otvíral pouze kvůli holubům anebo bouře.

Jednou pozdě odpoledně se Tesla Behrenda zeptal, jestli by se „nechtěl projít“. Z malé skříňky vyndal jediný dolar a svého hosta téměř hypnotizoval svým úsměvem. Na okamžik Behrenda napadlo, že důvodem stále divnějšího chování tohoto už tak podivného muže by mohly být někdejší časté návštěvy restaurací. Jeho zvědavost se ještě zvýšila, když se prodavač v blízkém železářství na Behrendova společníka podíval a poznamenal: „Právě včas, profesore. Zrovna jsem vám to zabalil. Jako obvykle, předpokládám?“

„Přesně tak,“ odpověděl Tesla a mrkl na Behrenda. Vzal si z pultu sáček, uložil si drobné a prošel dveřmi. Šli nahoru po Páté Avenue.

„Víte, co obdivuji na Einsteinovi, pane Behrende?“ zeptal se Tesla z výšky s veselým výrazem.

„Že nenosí ponožky?“ odpověděl Behrend, který věděl, že jeho přítel na novém čaroději obdivuje velmi málo věcí, snad jediné jeho naprostý nezájem o módu.

„Velmi vtípné. Šikovně jste se vyhnul odpovědi, pane Behrende. Ne, mně se na tom kníratém matematikovi líbí, že je tak skromný, že vůbec nepřipouští žádnou zrušovanou práci ve svém oboru bádání. Jako Aristoteles,“ poznamenal Nikola, „ačkoliv jeho teorie mění od základu! Ale vezměte si to, Behrende, že Einstein vlastně říká: ‚A pouze v případě, že se mýlím, není vesmír zakřiven. Vesmír je nehybný. Každý dostane to, co si zaslouží. Na staré konce navazují jen nové začátky. Nic víc. V žádném měsíci nejsou jen neděle. ‚To je, jako kdyby Henry Ford prodával s každým automobilem i nářadí, takže i kdyby se zrovna rozbil, stejně by vás do kostela dovezl. Chci tím říci - to je lidská pokora! To je štedrá povaha! To pak člověka napadne, že ten chlap ví, o čem mluví! Pojd'te, Behrende, tady přejdeme.“

Zvedl svou hůl a pustil se přímo přes ulici. Kočí na něj zatroubil houkačkou.

„Ticho, ty osle!“ varoval ho Nikola a pokračoval dál. „Musím ale říci, že už ztratil ten svůj slavný smysl pro humor, když jsem se ho odvážil informovat, že jsem v roce 1898 rozbil atom.“

„A co na to řekl?“

„Zeptal se mě, jak se to stalo.“

„A vy jste mu odpověděl...?“

Tesla si sundal klobouk z hlavy, hůl držel daleko od těla a s otevřenou pusou hleděl na oblohu. „Nic! Ha - ha! Vůbec nic. Když rozkrojíte jablko, nedostanete hned celý sad, člověče! Dostanete jen pár semínek a trochu šťávy, která velmi rychle zhnědne. Ach, už jsme tu.”

Behrend, který Einsteina obdivoval téměř jako muže, se kterým šel nyní, se smál se stejným nadšením jako Tesla. Vešli do knihovny na Dvačtyřicáté ulici, velkého depozitáře vědění dostupného všem - vlastně takové Teslovo království pro všechny. Snad sem oba dva patřili.

„Tihle dva lvi,” komentoval Tesla výzdobu, když došli ke schodišti, „mi vždycky připomenou mě a mého bratra - jsou si tak podobní, tak hrdí, ale tak daleko od sebe.”

„Vy máte bratra?” zastavil se Behrend překvapením.

„Měl jsem bratra, pane Behrende. Zemřel, abych přišel na to, že...” Podíval se šilhavě do strany a začal improvizovat:

„*Velice často dva silné mozky jsou jako berani, co k tragédii se blíží, chtějí zchladit to, co žhne. A až na rameni, kde slzy z očí běží, se ze lva stává člověk.*”

„Vy nejste jenom největší žijící vědec, pane, ale -”

„Prosím vás, prosím vás!” Přerušil ho Tesla s opravdovou upřímnou skromností. „Existuje mnoho Srbů, kteří zpívají, pane Behrende. Ale jen málo těch, kteří poslouchají.”

Behrend byl v rozpacích. „Já bych poslouchal třeba celý život, pane Teslo,” řekl třesoucím se hlasem, „a klidně bych obětoval svou pověst. Byl bych jenom doplňkem Tesly a zemřel bych hrdý.”

„Ale doplňky nekupují svým manželkám nové kabáty!” opáčil vynálezce. „Váš talent je korunován pouze vaší štedrostí, příteli. Ale pojďme, ptáci už čekají.”

Behrend se podíval na slétávající se holuby. „Aby pokáleli toho lva, pane?”

„Zcela správně, pane Behrende, to je dobrodíní!” řekl vynálezce, jak nejdůstojněji uměl. Otočil se, přešel kolem schodů do honosné budovy a zamířil místo toho do Bryant Parku. Behrend ho následoval.

Jeho překvapení neznalo mezí. Viděl v Teslovi muže, který si před tím, než dá sousto do úst, čistí několika ubrousky čerstvě vyleštěné přístroje, a nyní se rozplývá nad holubím trusem. To jsou ti „věrní přátelé”, na které Tesla tak tajemně dělal narážky během svého pobytu v Chicagu. Teď se „prochází” s dolarem vyndaným z krabičky. Jako obyčejně... Všechno to zapadalo do sebe, ale ne tak, jak si myslel Behrend.

Behrend obešel roh a našel Nikolu na moderní ulici St. Francis, jak je zdraví, směje se a napomínaje. Nadšeně holubům rozhazoval semínka.

„Tak jsem vás skoro pochopil,” zašeptal Behrend, „ale ne, Teslo, vy mě nikdy nepřestanete udivovat.”

Když Nikola vysypal z papírového sáčku poslední semínka, složil ho a strčil do kapsy.

„Říká se, že jste kdysi vyhodil rukavice po jednom použití. A teď si schováváte papírový pytlík?”

„Šaty usnadňují cestu po společenském žebříčku, pane Behrende. Potkal jsem už mnoho mužů i žen oblečených do starých šatů, ale papír je obzvláště škodlivý odpad. Papírny jsou zhoubou pro řeky - takže tímhle vlastně zachráním rybu nebo strom. A co se týče mých zvyklostí v oblékání, je to pravda, žil jsem si tehdy na vysoké noze.” Usmál se, smekl svůj černý klobouk, očistil ho o kabát a zavzpomínal: „Můj první mecenáš, pan Brown, mi jednou podal stodolarovou bankovku. Nikdy na to nezapomenu. Řekl mi: „Moji společníci jsou obchodníci, kteří hledají jen na povrchu věcí a ne moc do hloubky. Až se setkáme příště, věřím, že se na vás budou dívat, jako se teď na vás dívám já.” Ani vám nebudu popisovat život, jaký jsem musel žít, ale s touhle bankovkou v ruce mi to připadalo, jako by se otevřela brána nebeská a jako by se mi v tu chvíli splnily všechny sliby, které mi Amerika dala.” Vrátil si klobouk zpátky na hlavu.

„Čím se odlišuje král od šaška, kromě oblečení? Co byl král Lear jiného než řvoucí šílenec v bohem zatracené krajině, když mu vzali všechny odznaky moci?“

Rozhlédl se po parku - na vteřinu zapochyboval, kde vlastně je. „Ale každý starý muž je král Lear,“ zamumlal nesrozumitelně. Pak se jeho tvář znovu rozzářila. „Ti ptáci mě udržují při síle! I v údolí smrti vědí, co je to nevinnost, čistá láska a čemu křesťané říkají milost. To je všechno,“ řekl s roztaženýma rukama, „to už je pro dnešek všechno, děti moje.“

„Takže,“ uzavřel Behrend, když se marně snažil pohlédnout Teslovi do očí, „takže jsem poznal vaše přátele. A teď musíte vy poznat zase moje!“

Byla to od něj troufalost, ale v tuto chvíli jako by byl Tesla zbaven veškerého hněvu a s dětskou nevinností se nechal vést přes ulici do Amerického institutu inženýrů. Když vstoupili do vestibulu, objevil se před nimi zcela plešatý muž s bílými mrožími kníry, pohybující se na chatrných nožkách. Díval se na něj jako na zjevení. „Tesla?“ řekl s překvapením a setřepával si drobký z vesty.

„Nikdo jiný, pane!“ opáčil Tesla. V ten okamžik se celá hala rozezněla výkřiky: „To je Tesla!“

Prošli do velké místnosti lemované knihami a jakýsi muž ve středních letech, stojící vysoko na žebříku, byl v mžiku dole.

„Pane Teslo,“ oddechoval, „jmenuji se Charles Higgins. Byl jsem zrovna student, když jste v roce 1888 na Kolumbijské univerzitě přednášel a předváděl své vynálezy. A musím vám říct, že tehdy a tam jsem pochopil, proč jsem na světě. Změnil jste můj život, pane. Vítejte na půdě institutu. Vítejte domů, pane Teslo.“

Doslova sbor výkřiků: „Ano, ano!“ a „To je pravda!“ a „Přesně tak, pane,“ zněl po celé místnosti.

Tesla kývl hlavou a důstojně pronesl: „Děkuji vám, pánové, všem vám děkuji.“ Pak napřímil své tělo v celé své výšce a nahlas se zeptal: „Ale cožpak jsem byl pryč tak dlouho?“

kapitola 31

Dokonce i na honosném banketu, který předcházel předání ceny, si Tesla rozdělával lidi do skupin. Mladší členové byli spíše k smíchu: neznali jeho jméno z odborných článků v uznávaných časopisech, ale spíše z titulků bulvárních plátků. Ti starší, když se s vynálezcem setkali tváří v tvář, se rázem přenesli do dob svého mládí, kdy Teslovo jméno soupeřilo s jménem Edisonovým, ba dokonce ho i zastiňovalo.

Vysoký, hrdý, dokonale oblečený a v naprosté pohodě - to byla žijící legenda, postava čnicí nad suchou prací všech akademiků, výzkumem institutů a spornými názory ostatních učenců. Možná že už to nebyla jeho doba, ale Tesla by l návštěvou z časů gigantů.

„Já jsem byl v roce 1893 ve Philadelphii, když jste rozsvítil Leydenskou láhev bez pomoci drátů, na tom obrovském pódiu.“ „Přesně třináct metrů širokém. Ale byla to Geisslerova trubice, ne Leydenská láhev,“ řekl Tesla, „také se na vás pamatuji - byl jste ve třetí řadě a měl jste na nohách boty po vašem starším bratrovi!“ Zdrženlivý sál propukl ve smích - bylo to podobné, jako kdyby se konal karneval v kostele.

„Já jsem byl na Kolumbijské výstavě -“ „A kdo nebyl, Staidworthe?“ „Chtěl jsem říci -“ „Už žádné svítící vejce, Staidworthe!“ „Ne, ne, nechtě mě to dořít. Ty lampy, pane Teslo! Napsal jste pomocí žárovek jména jako Newton a Archimedes. Teď se tomu říká neony. Nikdy jste se nepokusil tyto žárovky zpeněžit, pane?“

Byla to první zmínka o tom, že za tak dlouhou dobu vynalézání neměl Tesla moc co ukazovat, což bylo absurdní. Behrend, který seděl po jeho pravici, stiskl zuby a čekal, že lev zařve. Tesla na okamžik zakýval hlavou. „Jediná taková lampa, která by nás dnes v noci měla zajímat, by měla tvořit nápis: „Vítáme elektřinu!““

Na konci dlouhého stolu, kde seděli starší členové institutu, se ozval smích. Behrend zářil jako chlapec v den svých narozenin. Na samém konci se mračili ti mladší a krčili rameny. Tesla na ně nezapůsobil.

Byly proneseny přípitky, protože v budově United Engineering chtěli Teslovi poblahopřát úplně všichni. Behrendovi se Tesla dokonce ztratil z dohledu. Když přišel do přednáškového sálu, nikde Teslu nemohl najít. Zorganizoval improvizovanou pátrací četku. Portýři hledali i v odpočívacích místnostech, gentlemani ve fracích nahlíželi do zhasnutých pokojů: „Pane Teslo, jste tam?“

Behrend se začal obávat, že si Tesla opět vzpomněl na odpor vůči Edisonovi, nebo že je nemocný. Vyběhl ven z budovy. Když chtěl zavolat drožku do St. Regis, všiml si shluku lidí na rohu u knihovny. Pospíchal se tam podívat.

Nikola už sice neměl žádná semínka, dokonce ani prázdný sáček. Přesto tam stál s rukama roztaženýma jako strašák do zelí. Na rukou mu seděli holubi, vrkali a cukrovali. „To víte že ano, miláčkové! Tohle není jen tak obyčejný večer. Doufám, že se vám líbím, vidím, že ano. Vy už to nevylepšíte. Inženýři by to asi nepochopili. Ano, děti moje, vy jste ale opravdu pohledná skupinka! Jsem na vás skutečně pyšný, drahouškové.“

„Pane Teslo!“ zašeptal Behrend.

Tesla, lidský holubník, se pomalu otočil. Behrend, který byl němý překvapením, zatřepal svými kapesními hodinkami a rozčileně na ně ukázal.

Tesla pomalu a opatrně zvedl ukazováček, spiklenecky ho přitiskl na své rty, jako kdyby chtěl naznačit: „Ještě chvíli, když dovolíte.“

Zeptal se Behrenda: „Myslíte, že vaši přátelé by se k nám chtěli připojit, pane Behrende?“

„No, moc tomu nevěřím, Teslo," zamumlal rozčilený Behrend, když setřepával peří z vysokých černých ramen.

Tuto noc a i v následujících dnech mu stále v hlavě zněly různé projevy. Zdálo se mu, jako by mezi tou spoustou inženýrů a jiných hostů seděl Dane, nezraněný a zcela bez zášti, vedle velkých mužů, kteří Teslu ve spánku navštěvovali už od dětství. Jeho rodiče jako by stáli s Johnsonovými a panem Clemensem nedaleko dveří. Všechno ostatní už bylo ale reálné.

Každou noc cítil, jak se mu chvěje hrud vzrušením, když vzpomínal, jak Behrend řekl:

„Kdybychom přestali světu poskytovat výsledky Teslovy práce, kola průmyslu by se zastavila, elektrické vlaky by nejely dál, celá města by zůstala ve tmě, mlýny by nečinně stály. Ano, takový dosah má práce, která je pilířem a základem všeho průmyslu. Jeho jméno znamená pokrok ve vědě a zastíňuje takzvanou průmyslovou revoluci. Začalo to všechno už tehdy, když náš čestný host přijel do tohoto obrovského města. Jiskra jeho mysli vzápětí obletěla celý svět. Opravil samotného papeže, když hovořil o Newtonovi: „Přirozenost a přírodní zákony jsou zahaleny v mlze, Bůh řekl: budiž Tesla! a bylo světlo."

Zdálo se, že potlesk zněl nejen z otevřených oken, ale i na ulicích, v parku i z okolních budov. Tesla se pohyboval, jako by procházel nějakou lepivou hmotou - všude se k němu natahovaly tleskající ruce. Náhle přede všemi stál na pódiu, zatímco se k němu opět v jakýchsi vlnách začaly natahovat ruce ve snaze dotknout se ho v okamžiku jeho triumfu. Následovala slova, slova díky. Když mluvil, rudý vzrušením, dokonce i o své mstě, neklid mezi lidmi ustal.

Vzpomněl si na své první setkání s Edisonem, „...tím báječným mužem, který neměl vlastně žádné odborné vzdělání, žádné výhody, který dělal všechno sám, bojoval a nakonec získal velikost svou ctí, neúnavnou prací a úsilím."

Podíval se dolů - a jako by se z dřívějšího pódia stal kamenný podstavec - mramor s vytesaným projevem. Nahlas ho četl a vždy, když opět otevřel oči, přibýly nové tváře, muži v řeckých tógách, gentlemani alžbětinské doby, velvyslanci vědy z dalekého Říma, emisaři v turbanech z Konstantinopole, lidé z Orientu ve vlajících oblecích hořčicové a fialové barvy. Jednou, když zvedl hlavu, zahlédl muže v kovových oblecích, se skleněnými helmami, složenými uctivě na klínech. I když ho to udivilo, zdálo se, že je vše v pořádku.

„Proč jsem dal přednost své práci před získáním světových cen? Můžete se mě zeptat. Není pravda, že netoužím po bohatství - právě naopak. Pouze opovrhují světskými problémy, které se, jak se zdá, točí kolem majetku. Podle mě je život vynalézání a vynalézání je život. Kdybych ztratil právo stále pracovat, znamenalo by to pro mne udušení, smrt ducha, což naznačuje, že bych si v tom případě byl jistý fyzickou smrtí. Podobně jako umělec, který se snaží plně prožít život a pracovat, i já chci posunout hranici času, prostoru a zvyků a z tohoto konečného světa udělat svět nekonečný. V tomto si připadám podobně jako porodní asistentka. Protože právě v tomto okamžiku se toho tolik mění! Kolik lidí křičí! Prosí mě, abych jim předložil formu a logiku, kterou shromáždí zdánlivě náhodné síly, a abych jim ukázal realitu, která nezklame, a to nejen sny! Realitu, která čeká na život, nemůže ani vyblednout, ani být zničena, která mě přežije, přežije i vás, nás všechny - perly na koruně naší civilizace!"

Přerušil ho potlesk. Neodvážil se ani zvednout oči. Cítil na sobě pohledy všech svých spojenců, pohledy, které rozrážely tmu a začínaly nový den, které mu připomínaly ty noci, kdy lidská síla zklamala a zvítězila síla zcela jiná. kdy pokračoval jenom proto, že měl na mysli i ostatní lidi. Protože si jich vážil. Protože byl jedním z nich.

„Právě proto jsem docílil naprostého duševního klidu a dokonale jsem se obrnil proti nepřátelství, dosáhl spokojenosti, štěstí a do jisté míry i uspokojení s odvrácenou stranou života. V tomto světě rozumu se těším jak slávě, tak i bohatství, a to přesto, kolik už bylo o mně napsáno článků, ve kterých jsem byl prohlašován za nepraktického a neúspěšného muže?"

Nakonec zahlédl jednu stařenku z jeho rodné vesnice s kohoutem v ruce. Když se podíval pozorněji, všiml si, že v rohu přednáškového sálu je na zemi rozházená sláma a nad ní jsou dřevěné trámy osvětlené sluncem a ověšené pavučinami. I jeho řečnický pult byl zhotoven ze surového dřeva a žádná slova na něm napsána nebyla.

„Kolik ubohých bojovných spisovatelů o mně napsalo, že jsem vizionář. Taková zbedněnost a krátkozrakost světa!" A pak je zaslechl, nejprve jen potichu, jak vrkají, za rozčileného kvokání kohouta. „I tak jsem vydržel a pokračoval s odhalováním dalších zázraků, protože jsem dobře věděl -" ano, vrkali jakoby na souhlas - „že existuje neustálá radost z toho, když věřím, že ty nejtajnější hlubiny našich bytostí jsou stále zahaleny rouškou tajemství." Mávali křídly jako na potlesk. „A že všechny důkazy smyslů, přesných výzkumů, suché odtažitě vědy a samotné smrti nejsou tím posledním, co nás v našem báječném životě čeká."

Viděl, jak naplňují celý sál, každou skládací sedačku, osvětlenou sluncem. Jeden z nich, na pozadí šedivého světla, prolétl otevřenými dveřmi, tloukl svými šedými křídly s modrými skvrnami. Měl nepatrně ohnutý zobáček... a letěl přímo k němu, skrze namodralé světlo, nejteplejší světlo na světě, zářící přímo z jeho holubích očí.

V následujících letech se noc co noc probouzel z podobných snů a hned za úsvitu ho to táhlo za jeho hejnem.

„Pokaždé, když se blížím i k nepatrnému úspěchu, pana Scherffa začne bolet břicho." Mával dopisem a procházel si po své kanceláři ve Woolworth Building. „Kdybych nevěděl, že to není pravda, řekl bych, že žálí."

Slečna Arbusová zamrkala a pokrčila rameny. Napadlo ho, že to není zrovna důkaz oddané služby. Nikdo mu nebyl oddanější než Scherff a až potom následovaly dlouhé pohledy slečny Arbusové a slečny Skerrittové. Tesla, stejně jako důstojník očekávající snížení své hodnosti, upřeně hleděl na strop.

„Slečno Skerrittová," řekl, „byla byste tak laskavá a napsala následující dopis?,Drahý pane Scherffe," začal náhle a poslal ji pro tužku a podložku na psaní. „Prosím vás, nepropadejte hořkosti," pokračoval. Zavřel oči a po paměti chodil po místnosti. „Víte dobře, že to, co jste prožil v mých službách, je více než neobyčejné, a zatímco jsem vás téměř nikdy neuspokojoval po materiální stránce, ve větší míře jsem ve vás rozvíjel to, co je ve vás dobrého. Je mi líto, že musím poznamenat, že ztrácíte vyrovnanost a duševní klid. Měl byste se dát dohromady. Pracuji nyní na vývoji nového automobilu, lokomotivy a soustruhu. Jediným problémem je, kde a jak vzít dostatek peněz. Ale už to snad nebude trvat dlouho a peníze se začnou hrnout a vy mne budete moci požádat o cokoliv. Váš oddaný N. Tesla."

Ostatní doplňte podle svého uvážení, slečno Skerrittová, ale ne abyste tam zase nadělala samé čárky!"

Když pohlédl na obě sekretářky, sklopily oči.

„Nezoufejte, dámy. Nejsou to zrovna šťastné časy, ale musíte doufat v lepší budoucnost - to vám musí postačit. Připouštím, že jsme v poslední době měli poměrně dosti problémů. Teslova ozónová společnost na tom byla dosti podobně. Avšak Teslova elektroterapeutická společnost je skutečným úspěchem a nezapomínejte na výhody spojené s uvedením rychloměru a železničních světél, které nám v tomto roce přinesly alespoň nějaké peníze."

„Osmnáct tisíc devět set třicet šest dolarů a dvacet sedm centů, abychom byli přesní, pane Teslo."

„Děkuji vám, slečno Arbusová, a neznepokojujte se. I přes nepříjemný zvuk této sumy je tato částka dělitelná jak třemi, tak i devíti - dvěma šťastnými čísly."

„Ano, pane Teslo," špitly obě sekretářky současně. Slečna Arbusová se pak odhodlala k osobní otázce. „Viděla jsem, pane, dnešní poštu, také dopisy od pana Johnsona, paní Johnsonové a slečny Morganové, pane."

„Ano. A co je s nimi?" řekl netrpělivě.

„Jen jsem se chtěla ujistit, že jste je dostal, pane Teslo.“

Tesla se zamračil. Obě sekretářky se začaly věnovat papírům na svých stolech.

„Už jsem dávno oslavil šedesát let - a ti dnešní rýpalové mě ještě stále chtějí oženit s Anne Morganovou!“

Dorothy Skerrittová, nehledíc na hněv v očích svého zaměstnavatele, se odhodlala k další větě: „Staly se podivné věci.“

„Mohu vás ujistit, madame -“ stoupl si nad ni jako učitel nad žáka - „že nic divnějšího se nikdy nestalo a ani nestane.“

Slečna Arbusová se neovládla a představila si velkou, nadutou slečnu Morganovou, oblečenou do pánského obleku, jak kouří cigaretu a jak sejí dvoří pan Tesla. Začala se nahlas smát. Tesla měl se svými sekretářkami natolik dobré vztahy, že jim čas od času povolil i žertovat na svůj účet. „Anně Morganová je mou dobrou přítelkyní a sluší se říci, že je tomu již mnoho let. Dnes ráno mě v dopise žádala o sto dolarů jako dar pro hnutí žen za volební práva, a pokud vám nevadí, že vás zde tímto povídáním zdržuji, budu ještě klidně pokračovat.“ „To je zcela v pořádku, pane Teslo!“ „Netrapte se našimi soukromými problémy, pane!“ Odkášlal si. „Tak! Budeme pokračovat v obchodu?“ „Ano, pane Teslo,“ řekly dámy současně a pustily se do práce na psacím stroji, což znělo jako kvokání slepic ve stodole ve Smiljanu někdy hrozně dávno.

Pocta, které se tuto noc Teslovi v AIEI dostalo, zajistila vynálezci popularitu, o níž se mu ani nesnilo. Slečna Arbusová ho informovala, že jakýsi pan Smith by s ním rád udělal interview. Zdál se Teslovi povědomý, ale ne z poslední doby. Spíše to byl někdo s Gospicu, podobný tomu hlupákovi, který tvrdil, že je nemanželský syn starosty města. Byla to divná asociace, samozřejmě. Ale také se tehdy Nikola velice divně cítil - stále s něčím bojoval, což ho neuvěřitelně vyčerpávalo.

„Těší mě, pane Smithi,“ řekl velmi zdvořile a srdečně. „Prosím, posad'te se.“

Podsaditý, asi čtyřicetiletý muž se posadil. „Děkuji vám, pane Teslo. Musím říci, že vypadáte ještě mladší než na fotografii v novinách.“ Byl hladce oholen, ale tam, kde mu opět začínaly vyrůstat vousy, měla pokožka na jeho tváři namodralou barvu. Byl svalnatý a ve svém obleku vypadal poněkud hromotlucky, ale jak si Nikola všiml, pronikavost jeho očí svědčila o tom, že nebyl snad ani Američan.

„Víte, pane, jméno Smith je patrně zcela to nejčastěji používané americké jméno. A přesto jsem ještě nikdy žádného Smithe osobně nepotkal.“ Nikolu náhle napadlo, že třeba ani tento muž se nejmenuje Smith.

„Asi budete vědět, že hodně přistěhovalců má obzvláště těžká příjmení, pane Teslo.“ Muž mluvil přátelským hlasem, ale jeho oči byly ostré a jakoby opatrné. „A tak se někteří z našich otců rozhodli, že si vezmou jména více - americká.“

„A byl to případ vašeho otce,“ řekl Nikola.

Nikola najednou poznal jeho národnost, když se muž začal smát.

„Máte pravdu, pane Teslo. Ačkoliv vůbec nevím, jak jste na to přišel.“

„Ani já to nevím,“ opáčil s drsným úsměvem na tváři. „Ale už se ničemu nedivím. Ze které části Ruska pocházíte, pane Smithi?“

Host se narovnal na židli a rozhlédl se, jako by se chtěl začít prát.

„Nevěšte hlavu. Není to žádný důvod, abyste se znepokojoval. Váš učitel výslovnosti odvedl svou práci na výbornou. Něco ve vašem smíchu vás prozradilo. Ale už toho nechme, už žádné hádání. Dostal jsem už mnoho dopisů od přátel mých přátel, kteří věří, že já i můj výzkum v Rusku je velice zajímavý. Dovolte mi, abych vás uchránil před dalšími problémy a něco vám jednoduše řekl: ať už jste kdokoliv, já jsem oddaný Američan.“

Na mužově tváři se objevila úcta, ale také ještě větší chlad. „Ano,“ odpověděl. Přikývl. Tesla na něj zapůsobil. „Ale zbývá ještě jedna otázka: je Amerika oddaná vám, pane Teslo?“

Tesla se mírně naklonil dopředu. „No dobře, tak co máte na srdci? Mluvte, ven s tím!“

„No prosím." Muž vypadal upřímně rozčilen. „Prosím, pane." Snížil hlas. „I přes vaše podivné přijetí mi dovoluňte, abych vás ujistil, že přicházím jako přítel a jako zástupce našeho ministerského předsedy Lenina, který mě požádal, abych tlumočil jeho vřelé blahopřání k vašim nezvratitelným úspěchům, kterých jste dosáhl ve svém mladším věku -"

„Je mi šedesát jedna let," řekl chladně Tesla. „Chci se dožít věku sto padesáti let."

„To mi také řekli, pane Teslo." Host se usmál. „Pokud má někdo šanci dožít se takového věku, jste to jedině vy, pane Teslo. Měl bych také dodat, že v naší zemi dosud žijí lidé, kteří se údajně narodili někdy kolem poloviny osmnáctého století."

„Ano, na Balkáně, vím. Jedním z jejich tajemství je celibát - jistě dobrá věc pro začátek. Omlouvám se za má předchozí slova. Ale snad si dovedete představit -"

„Samozřejmě, pane Teslo. Měl jsem radši zařídit, aby nás seznámil nějaký společný přítel. Věřte tomu nebo ne, myslel jsem si, že oceníte spíše jistou drzost."

„To je zajímavý paradox. Proč mám pořád dojem, že jste nějaký slavný šachista?"

„Jsem mezi prvními pěti v St. Petěrburgu - oh, promiňte, Leningradu." Muž sebou cukl, znejistěn svým omylem. „Příliš rychlé změny jsou někdy matoucí, pane Teslo. I pro šachistu."

Vynálezce vstal a procházel se za stolem. „Vím to moc dobře - ale pojďme hru dohrát. Pojďte - hrajte na obou stranách šachovnice, Ivane - ano, to je vaše jméno. Ivan. Ano! Jak se říká tady v Americe, kápněte božskou."

„Mám přátele, pane Teslo, kteří ve vás vidí téměř boha."

„Opravdu?" zeptal se zvědavě Nikola.

„Někteří říkají, že jste schopen zničit cokoli, přesně jako tehdy v té části Sibíře." Rus a Tesla se na sebe pozorně podívali.

„Ach, ano!" Nikola se přinutil k příjemnému pohledu. „Jak se ta oblast jmenovala, Shunguz?"

„Tunguz, pane."

„Samozřejmě, Tunguz! Jak báječné! Američané mé schopnosti podceňují a Rusové zase přeceňují." Z jeho hlasu zmizela veselost. „Ale máte pravdu, ať už jste kdokoli: vaši kolegové se mýlí."

„Já jsem neřekl, že se mýlí, pane Teslo. Ne, nikdy jsem to neřekl. Ale povím jim, že velkoryse popíráte, že byste byl zodpovědný za to, co muselo být..."

„Výbuchem meteoritu."

„Ano, ano," souhlasil Rus a přimhouřil oči. „Řeknu jim, že Tesla mluví o tunguzském případu jako o výbuchu meteoritu. Peary si myslel to samé, že?"

„A co má Peary společného s tunguzskou tundrou?"

„Přesně na to se ptáme i my, pane. Ale zpět k naší věci, jak se říká zde, ve vaší nové zemi. Zpět k věci, pane Teslo."

Rus se konečně přestal přetvařovat. Lenin si přál, aby Tesla přijel do Sovětského svazu na státní útraty s tím, že by mohl kdykoliv odjet. Všechno, co by vyžadoval, vše, na co je zvyklý, by mu samozřejmě poskytli, stejně jako všechno potřebné vybavení a výdaje na výzkum. Mohl by svobodně dělat to, pro co se narodil - vynalézat.

„Samozřejmě," připustil Rus, „je pravda, že kdybyste přijal pohostinnost marxistického státu, Amerika už pro vás nebude přátelskou zemí, jakou byla předtím. Ale je vlastně tak přátelská? Daně, nízké platy, nájemné, nesplněné sliby... jsou to projevy vděčnosti?"

Tesla začal protestovat. Rus znovu zaútočil.

„Takže se ptám, pane Teslo: jste ochoten vzdát se vaší marné touhy vydělávat miliony dolarů?" Rus poplácal rukou na Teslův stůl. „Cokoliv budete chtít, dáme vám jako dar! Jediné, co budete postrádat, bude balíček zelených bankovek - papírky, po kterých prahne většina lidí v téhle zemi! Nechtě už být tuhle kapitalistickou houbu. Osvoďte se z pout, která i teď utiskují vašeho génia, příteli!"

Tesla vykulil oči. Když Rus vstal, neodvážil se mu pohlédnout do očí.

„Budete dále opěvovat vaši vědu, pouze pro ty požitkáře, kteří jako by slyšeli jen cinkání mincí a šustění bankovek?“ Rus došel ke dveřím. „Vrátím se touto dobou v pondělí, a pokud mi budete mít co říci, přetlumočím odpověď vůdci jediného svobodného státu na zemi.“ Zavřel za sebou tiše dveře.

Příští pondělí, krátce před polednem, sdělil Leninovu zástupci, že nabídku nepřijímá.

„Děkuji vám, pane Teslo, že jste o našem návrhu uvažoval. Lenin chápe dobře tyto hluboce zakořeněné pohnutky mysli. Pokud byste se ještě rozmyslel, v téhle obálce najdete několik způsobů, jak kontaktovat naši vládu. Ale varuji vás, kdyby tu obálku u vás někdo našel, uškodilo by to vaši už tak dost pošramocené pověsti.“

Tesla se postavil, aby ho vyprovodil.

„Ještě poslední věc. pane Teslo, než odejdu. Máme ještě třetí možnost. Ta by vlastně mohla pomoci celému světu.“

„Rychle, pane,“ řekl netrpělivě Tesla, „mám hodně práce.“

Rus odsunul židli od Teslova stolu. Opřel se o ni a řekl: „Prosím“. Tesla zaváhal a pak se posadil.

„Vaše vláda,“ začal Rus, stále na nohou, „už se vaším tvrzením dlouho směje - nevěří, že byste s vaší smrtící zbraní mohl zachránit celý svět před válkou. Je to pravda, nebo ne, pane Teslo?“

I přes své přesvědčení Tesla připustil: „Je to pravda.“ „Moje vláda se takovým tvrzením nevysmívá. Ale vy jste pohostinnost mé země odmítl, přestože oceňujeme vaše nadání mnohem lépe než vaše nová vlast. I přesto tu je ale možnost kompromisu.“ Agent se opřel o stůl a podíval se Teslovi do očí. „Pokud jste schopen vyslat vaše smrtící paprsky, kamkoliv se vám zachce, a dokážete tak cokoliv zničit, a kdyby tato zbraň byla v rukou jak SSSR, tak i Spojených států, pak by ostatní národy mohly válčit jen tam, kde bychom jim dovolili. A tak bychom, jako dva propojení obří, nemohli ani pomyslet na útok na toho druhého - a tím bychom umožnili rozmach obou států! Mohl byste, pane Teslo, jinými slovy, zůstat ‚oddaným Američanem‘ a hrát oblíbenou milionářskou ruletu, a navíc zachránit svět.“ Rus se napřímil. „Vím, že této myšlence budete věnovat pozornost, jakou si zasluhuje.“ Popošel ke dveřím, uklonil se a odešel.

Robert Johnson byl nemocen a nebyl na tom moc dobře. Nikola mu poslal šek na pět set dolarů. Musel si Scherffa dlouho předcházet, aby uvolnil alespoň polovinu této částky. V tom, že mu napsal následující dopis, nebylo ani trochu přetvářky:

Můj milý Luko,

klidně si piš dál svoje básně. Zbavím tě všech tvých starostí. Tvůj talent se díky natvrdlosti zdejších lidí nedá zpeněžit, ale ten můj se zde vyvažuje zlatem. Dávej pozor a uvidíš!

Tvůj přítel navždy,

Nikola

Jak bylo jejich přátelství bezchybné a úžasné. A jak odlišné a složité bylo jiskření mezi ním a madame Filipov - paní Johnsonovou. Nedávno, v té klidné době mezi půlnocí a třetí hodinou, kdy mu fantazie dovolovala oprostít se od myšlenek a věnovat se literatuře, si přečetl román, který mu půjčil Robert. Robert mu vysvětlil: „Na větrné hůrce, jak určitě brzy pochopíš, je její příběh.“ Naposledy potáhl ze svého doutníku a uvažoval dále. „Ta Cathy je moje Katherine. A její Heathcliff jsi... ty!“

Kniha ležela téměř rok na policičce vedle dalších „dobrých“ knih. Pak ji ale přečetl za pouhou hodinu se sevřeným srdcem a slzami v očích. Uvědomil si, že měl Robert pravdu. Catherinininy problémy s vysokým záhadným mužem byly tak jasně vykresleny, že by vše pochopil i prvňáček. Tolstoj měl pravdu, když řekl, že umění je nebezpečné!

Podobně tomu bylo i s Teslovou trpělivostí, lítostí i melancholií, když otevřel dopis, který mu přišel z hotelu ve státě Maine. Kitty tam zůstala na celé léto a užívala si peněz, které neutratil Robert. Ta podivná žena se vyhýbala své rodině i přátelům, kteří jí stále psali.

Můj nejdražší Teslo,

jsem zde již měsíc zcela sama v hotelu, který je jinak úplně prázdný. Je to divný svět. Jsem tu úplně osamocená, jako by mi nepatřilo nic než vzpomínky. Často mě naplňuje smutek a toužím po tom, co není - přesně tak moc, jako když jsem byla ještě malá holčička a poslouchala šumění moře, nepoznaného a stále hučícího. A Vy? Moc bych si přála o Vás slyšet, můj stále drahý a tichý příteli, ať už dobrou nebo špatnou zprávu. Ale jestli mi nenapišete ani řádku, pošlete mi alespoň myšlenku. Bude přijata tím nejcitlivějším zařízením.

Nevím, proč jsem tak smutná, ale připadá mi, že mě všechno v mém životě opustilo. Snad jsem příliš osamocená a prostě potřebuji společnost. Myslím, že bych byla šťastnější, kdybych o Vás něco věděla. O Vás, kterého zajímá jenom práce a kdo nemá žádné lidské potřeby. To není to, co jsem vám chtěla napsat, a tak jsem stále věrná své slabosti.

Vaše oddaná K. J.

Co od něj chtěly? Na okamžik si v hlavě představil Marguerite Meringtonovou - svou noční mŕru - tygřici, která se živí lidským masem. Německé slovo to vystihuje dokonale: Menschenfresser - lidožrout. Přiblíží se k člověku, otevře ústa a chňapne. Vůně jejího parfémuje dusivá a pak - pak!

Už ji potom nikdy neviděl. K velké radosti Kitty si jednou provždy zakázal její jméno vůbec vyslovit. Některé báječné klavírní skladby se pro něj staly tabu. A přesto stále měla ještě dost odvahy tam, kde Kitty už nemohla. Z tohoto důvodu se bál a obdivoval její paměť, zatímco zbabělost Kitty ho naplňovala opovržením. Každá ho něčím trýznila: Kitty svou blízkostí a Marguerite svou krutostí. Přesto ho Margueritina ústa, s plnými, rudými a nechutně sladkými rty pronásledovala, fascinovala a strašila. Do jisté míry měla úspěch. Mohla tvrdit, že jako jediná žena na světě se Tesla dotkla tak, jak se žena dotýká muže.

V době, kdy mu bylo Kitty líto, jak si uvědomil, byl pro ni tím, čím byl jemu Wardenclyff - stále živým zklamáním, obrovskou nadějí a pocitem velkého štěstí.

Jedné obzvláště horké červnové noci nemohl usnout. Když se mu to konečně podařilo, něco vysokého se nad ním naklánělo. Viděl muže podobné mravencům, sehnuté nad podivnou vysokou konstrukcí. Pochopil, že ji chtějí narušit.

Ráno se oblékl do svého nejlepšího svátečního obleku, kromě klobouku, a nasedl do vlaku jedoucího na Shoreham. Z nádraží zatelegrafoval sekretářkám, že se do večera nevrátí.

Na každé zastávce si Tesla, který byl v zasmušilé náladě, všiml povědomých výběžků lesa. Ostatní cestující se rozčilovali nad zpožděním vlaku. Tesla poznával vesnice, které už se stávaly skoro menšími městy. Známé slatiny. Rozbořený most. Líné vyzvánění zvonku u železničního přejezdu... to všechno se zatím nezměnilo.

Naposledy, co věž viděl, bylo to tu hroznou a zároveň báječnou noc, noc, za kterou se později styděl. Nyní byl ale stud ten tam. Sestrojil netvora a nepodařilo se mu ho zkrotit. Zaplatil za to. Nechal paprsek zneškodnit a potom znovu vyrobit nový. Ale k tomu ho přece donutili! Vůbec to původně neměl v úmyslu. Chtěl jim přece dát energii - pokoj a bezpečí, zdraví a pohodlí.

Neměl tehdy čas, aby se kochal krajinou. Čekal na něj obrovský úspěch - neměl trpělivost, ani než přijede vlak, než se otevře brána, prostě byl samý spěch. Ty vyzdobené průvody! Ty bankety a večere na jeho počest! Audience u prezidenta! Titulky na předních stránkách novin: „Tesla opět pokračuje!“, „Energie pro svět zdarma!“, „Amerika udivena úspěchem!“ Tohoto přistěhovaleckého vlastence, tak sebevědomého a pyšného, nemohlo nic zastavit!

Stěží poznával ohnutého starce, který sbíral do pytlíku uhlí, které vypadlo z nákladních vozů. Ano, viděl přesně tohoto muže před patnácti lety, jak dělal přesně to, co dělá i dnes. Sam Clemens by jistě poznal, jaká láhev s alkoholem vydouvala kapsy na starcově

záplatovaném kabátu, a navíc by dovedl říci, do jakého kostela se ten muž chodí v neděli pomodlit, aby mu mohla být odpuštěna pitka ze sobotní noci. Takové věci Teslu nikdy nezajímaly. Neměl na takové povaleče čas. Nyní si ale znenadání uvědomil, že tomu otrhanci se zarudlýma očima mává. A k ještě většímu překvapení mu tento bezzubý, otrhaný vyděděnec vesele zamával jako odpověď na pozdrav. Cenil na něj své bezzubé dásně.

„Co se to se mou děje?“ zeptal se Tesla nahlas. „Co to dělám? Vždyť už mi Wardencllyffe nepatří. Proč se ještě mučím?“

Na další zastávce měl vystoupit. Spíše by se měl ale na místě otočit a vrátit se ke svému obchodu ve Woolworth Building. Měl by myslet na zítřek, a ne vzpomínat na to, co bylo včera. Opět se mu v mysli vybavili ti dva mravenčí muži. Náhle si uvědomil, co tak usilovně na jeho milované věži dělají - připravují dynamitové nálože.

Shoreham se od té doby, co ho viděl naposled, rozrostl. Nikoliv však tak, jak si to se Stanfordem Whitem představovali. V tom rozpínání nebyl žádný řád, nikdo rozumně neřídil ruku pokroku. Bylo opět 3. července - před velkým svátkem. V jiném roce objevil 3. července něco velmi důležitého pro vývoj lidstva. Doslova převratná věc, již sestrojil v jiné laboratoři, pomocí peněz jiných milionářů, v jiné části této země, která se vymkla stvořiteli z rukou. A ti ignoranti mu neumožnili, aby tento vynález, schopný zrodit nový Jeruzalém z tohoto Babylonu, dotáhl do konce. Mohl jim to ukázat ve svém shorehamském Wardencllyff u. Anebo v Colorado Springs. Ale oni jsou hlouzí a nechtějí na tom nic měnit. Slepí si zvykají na to, že se navzájem vodí po chodbách noci. Bojí se světla. A bojí se muže, který jim ho přináší.

Snad měl Ivan Smith pravdu. Možná že se tady zbytečně snaží. Ale vybavila se mu slova, která řekl ve šťastnější době Stanford White Johnu Drewovi. Nikolu Teslu neničila ani usmívající se mladá herečka, ani velkoměsto. Byla to celá velkolepá a zatracená civilizace, kterou nebyl schopen opustit. Je to hrozná ostuda... ale s tím se nedá nic dělat. Mám ji rád.

Najal si taxi a zaplatil řidiči, aby se za dvě hodiny vrátil. „Vy jste Tesla, že ano?“ zeptal se ho šofér. „Ano!“ odpověděl Tesla. „A vy?“

Taxikář se usmál. „Jen jeden chlapec, co tady vyrostl.“ Zasmál se a poplácal rukou na volant. „Tu noc, kdy jste vyráběl bouřku, klepla prase mého otce pepka.“

„Obávám se, že teď už je asi pozdě, abych se tomu zvířeti ospravedlnil,“ řekl Tesla. „A teď mě prosím omluvte.“

„Můžu tady na vás klidně počkat, pane Teslo. Vůbec vám nebudu překážet. Kvůli té věži už se toho tolik napovídalo...“

„Co tím myslíte?“ otázal se ho Nikola. Pozoroval přitom plevellem prorostlou dlažbu a lešení, postavené kolem nedokončené budovy.

„Cožpak jste o tom neslyšel? Zítra to chtějí vyhodit do povětří. Myslím jsem si, že proto jste přijel. Ještě se naposledy podívat na staré dobré místo - “

„Tíše!“ Tesla se předklonil. Na okamžik se mu zatočila hlava. „Tak je to pravda. Je to pravda! Ti šilenci! Co to dělají? Proč to dělají? Cožpak jsem jim dost neplatil?“

„Patrně ne, pane Teslo,“ odpověděl mu řidič. Buď byl příliš drzý, nebo příliš omezený, aby poznal, že je Tesla těsně před výbuchem hněvu. „Před lety chtěli udělat z laboratoře konzervárnu na okurky, ale nějak to nevyšlo -“

„Já vím! Já vím! Prosím vás!“ řekl Tesla. Jednou rukou si zakryl oči a druhou vytáhl z kapsy hrst drobných mincí. „Prosím!“ žádal ho znovu. Otevřel dveře a vysypal peníze do šoférových dlaní. „Teď mě tu nechtě o samotě.“

„Ale jistě, pane Teslo. Ale ještě jednu věc vám chci říct.“ Rozhlédl se kolem. „Ale tady to není zrovna nejlepší.“ „Co to pořád žvaníte, vy, vy -“

„Jenom poslouchejte.“ Neodbytný řidič se otočil, nastartoval motor a naplnil vzduch kouřem. „Přistihli tu německé špehy,

kteří se tu v okolí vyptávali a stále telegrafovali zpátky císaři - přímo tamhle nahoře!“ Ukázal na nedokončenou věž.

„To jsou sprosté lži!" vybuchl Tesla. Uchopil řidiče za košili a zvedl ho ze sedadla. „Sprosté lži!" Zuřil. Spustil ho dolů „V tom má prsty Morgan! Spolu s Marconim, Pupinem a Edisonem - jako tři čarodějové! Věděli, co tu chci dělat. Dát energii světu, aby se z opic, jako jsou oni, mohli stát lidé! Ale ne! Evoluce se nedá urychlit! Naštěstí, naštěstí." Náhle se uklidnil. V očích měl lstivý výraz. „Tam u kolejí je nějaké uhlí - možná byste ho mohl přinést a založit oheň. Mohl byste tak být na okamžik Prométheus! Ano! Ano, udělejte to pro mě, buďte tak hodný! Mě už nebaví být Prométheem. Řekněte jim to za mě! Řekněte jim to, slyšíte? Odpovězte! Kam jdete? K čertu s tím Henrym Fordem! Vy jste - jste nebezpečný pro společnost! Na nakloněné rovině byste si s kolem nevěděl rady! Zastavte! Zastavte, slyšíte!"

Laboratoř byla dobře zamčená. Vandalové rozbili všechna okna. Přes otvory byla přibitá dřevěná prkna. Nic, co mělo nějakou cenu, uvnitř nezůstalo. Věděl o tom. Před pěti lety ho Westinghouse a jeho společníci žalovali pro dvacet pět tisíc dolarů za strojní zařízení. Tehdy dodavatelé přišli dovnitř a odmontovali všechny přístroje. Bezútesně si vzpomněl, jak roztrhal na kousky Westinghouseovu smlouvu, která měla cenu milionů, možná miliard, čímž se nechtíc odsoudil k životu v nedostatku, co se výzkumu týkalo.

„S takovou obrovskou hrdostí se nedočkáš vděčnosti," vysvětloval své zničené laboratoři, „ne od obchodníků." Pomalu došel k opěrnému sloupu a pohlédl nahoru na stavbu odsouzenou k zániku. „Získáš jen opovržení!" křičel. „Je mi to opravdu moc líto, kamarádko. Mýlil jsem se. Odpuť mi to." Poplácal rukou na trám. „Oni nevědí, co činí."

Šest kilometrů zpět do města šel pěšky. Odmítl jednoho prodavače knih, aby ho svezl. Na nádraží mu úředník v pokladně podal obálku, ve které bylo vrácené jízdné, spropitné a vzkaz od taxikáře:

Nic ve zlém. Váš pokorný John Stock.

„Nic se nestalo," řekl Tesla. Roztrhal obálku a její obsah na kousíčky. Několik mincí spadlo na zem. Jakýsi chlapec se sehnul a podal je obrovi. Ten je s pokrčením ramen odmítl.

Dalšího dne, uprostřed salv oslavujících velké narození Ameriky, explodovaly blízko vrcholku věže dynamitové nálože. Ve všech novinách a časopisech se psalo, že „mozek" nebohého Wardencliffu byl vyhozen do povětří, aby tak byly zneškodněny špionážní snahy nepřátel, konané uvnitř budovy. Nikola Tesla, autor této stavby, vůbec s novináři nehovořil. Nicméně se nechal slyšet, že všechny zprávy uvádějící špionáž jako příčinu tohoto „hříchu" proti vědě a člověku jsou zlomyslné, mylné a naprosto se nezakládají na pravdě".

Jeden reportér, který s Teslou dělal rozhovor před dvaceti lety v jedné noční kavárně, se úkolu napsat něco o této události zhostil o něco lépe.

Reportér věděl, že jeho „kořist" si vyjde navečer do Bryant Parku, a tak si s sebou vzal kus starého chleba. Když zahlédl vysokou postavu, začal chleba lámat na kousky a krmit jimi holuby. Teslu tím sice nepřelstil, ale udělal na něj velký dojem. Vynálezce musel ocenit, jak dobře znal novinář jeho zvyky.

„Nevyhodili to do povětří, aby zachránili lidstvo," uvažoval nahlas Tesla. „Já jsem byl jediný špion, který tam kdy vstoupil. Zničili to v marné snaze zlomit moje srdce a aby si vydělali pár dolarů. Sám jsem se o podobné věci zajímal, příteli. Ačkoliv jsem vědec, četl jsem Dickense a velmi dobře znám význam výrazných jmen. Dynamit byl přiveden k výbuchu newyorskou společností Smiley Steel. Ne, netoužím po uveřejnění jejich majitelů - mám mnohem důležitější poslání, jak doufám víte. Dobrou noc."

V létě toho samého roku - 1917 - přesvědčil tentýž novinář svého šéfredaktora, aby mu poskytl fotografa na půldenní výlet do Shorehamu. I přes několik dynamitových náloží se věž nezřítla. Na svátek práce byla detonace opakována. Místo, aby se věž ve Wardencliffu rozlétla na kousky, svalila se nepoškozená na jednu stranu.

Část sedmá

PLÁŠŤ Z PEŘÍ

S laskavým svolením bratrů Brownových

kapitola 32

Válka skončila, mnoho životů a kultury bylo zachráněno. Strunné nástroje sekundovaly saxofonu a trubce, která jako by napodobovala smrtelné troubení slonů. Ještě horšími se stala sóla bicích, která stále byla pro Teslu noční můrou. V roce 1920 se pobožnůstkářskému kongresmanovi Richardu Hobbsonovi a jeho Prohibicionistické straně podařilo prosadit zákon zakazující prodej alkoholu. Tesla odmítal navštěvovat podřadné podniky, kde bylo dosud možné alkohol koupit. Nechodil ani nikam na společné večere a místo toho si najal kuchařku, pocházející z Evropy. Na horních policích v St. Regis byly neustále připraveny tři proutěné koše, sloužící jako nouzová lůžka pro nemocné a raněné holuby. Po straně okna byl připevněn cínový kbelík bez dna. Pacient, který se uzdravil, byl uložen do této „zprostředkovací trubice“, a mohl tak opět svobodně vylétnout na čerstvý vzduch. Kuchařka a hospodyně, paní Dobrow, nahradila posluhovačky i vrátné. Uměla držet jazyk za zuby.

Jednoho dne se Teslovi udělalo v kanceláři velice špatně. Odmítal lékařskou péči. Slečna Skerrittová a Arbusová ho co nejopatrněji uložily na polstrované mohérové kanape. Ujišťoval je, že je prostě přepracovaný a nevyspalý. „Když mi přinesete krabici sušenek Nabisco a láhev mléka, klidně zde strávím noc a ráno uvidíte, jaký budu železný muž v letech!“

Slečna Arbusová odešla koupit sušenky a slečna Skerrittová byla přivolána k Teslovu lůžku, aby vyslechla „nesmírně důležité instrukce“. S tlukoucím srdcem si klekla vedle něj, téměř jistá, že jí Tesla prozradí, kde uschoval závěť s poslední vůlí, o níž se nikdy předtím ani nezmínil.

„Zavolejte společnosti Western Union a řekněte Kerriganovi, ať připraví účet. Zítra mu zaplatím. A teď to nejdůležitější, slečno Skerrittová. Už jste u mě zaměstnána mnoho let, takže snad dobře splníte i tento úkol. Musíte zavolat do St. Regis a k telefonu chtít paní Dobrow ze čtrnáctého patra. Až s ní budete mluvit, řekněte jí, že musí krmít toho holuba v prostředním koši. Toho šedého s modrými skvrnkami na křídlech. Ať ho krmí dvakrát denně, dokud nedostane další instrukce. Tak, a teď mi to všechno pěkně zopakujte.“

Dorothy Skerrittová byla přesvědčená, že Tesla utrpěl jakýsi nervový záchvat, a tak se při opakování svého úkolu snažila udržet svůj hlas v klidu.

Dalšího dne ráno byl Tesla, přesně jak řekl, téměř v pořádku. O měsíc později však zavolal velmi znepokojen do kanceláře: „Seraphina je velmi nemocná. Musíte se tam beze mě obejít. Já nemohu St. Regis opustit.“

I přes zákaz nákupu alkoholu se Vánoce u Johnsonových neobešly bez několika dobře uchráněných lahví Mumm's. „Mám ještě několik velmi dobrých známých,“ vytahoval se Robert, který odešel před časem do penze.

„Poslyšte!“ ozval se Nikola, zatímco si všichni přitukávali. „Mezi moje známé budou brzy patřit i Marťané!“

Kitty se radostí zachvěl horní ret. „Jsem sevřená mezi génielem a důmyslností, a tak opravdu nevím, co bych řekla. Snad jediné: Mumm's!“

„Paní Johnsonová,“ řekla služebná, když nakoukla do místnosti, „promiňte, ale slečna Agnes mě požádala, abych vám oznámila, že ona a její bratr si ‚vypůjčili‘ kočár pana Tesly. Řekla, že už budete vědět.“

„Přesně jako za starých časů!“ řekla svým vysokým hlasem Kitty. Pod stolem ucítila manželovu ruku. Uchopila ji. Milovala ho a znovu uviděla v jeho stále překrásných očích láskyplné zajištění. Druhou ruku střídavě svírala a rozevírala na klíně.

Při večeři začalo sněžit. Všichni si zbytkem šampaňského připili na změnu počasí a pak vyšli na ulici, aby se pozdravili se svými lexingtonskými přáteli. Johnsonovi se drželi za ruce. Nikola vyběhl ven. „Pojďte madame," křikl přes rameno, „oba jsme velice citlivé bytosti - společnými silami musíme vaše odrostlé děti vylákat ven. A až ty piráty spatřím, tak -"

Johnsonovi zírali s otevřenými ústy - na zledovatělé cestičce Teslovy nohy vylétly nahoru a velice pozvolna se jeho dlouhá postava vymrštila do vzduchu, jako by byl akrobat. S rukama široce od těla dopadl s velkým výkřikem znovu na obě nohy. Po zasněžené ulici se rozezněl potlesk.

„To snad není možné!"

„Kdybych to neviděl na vlastní oči -"

„Opravdu veselé Vánoce. A to je zatím to nejmenší, co od Nikoly Tesly můžete čekat!" vykřikl. „Á, tady jsou, zlodějčci! Rychle, než nám zase utečou!" Seběhl dolů po uličce, pak za roh a snažil se Johnsonovy děti v uloupeném kočáře dohonit.

Kitty ze sebe konečně dostala slovo. „Pane bože, Roberte! Řekni mi, prosím tě, kolik je mu let?"

„Skoro sedmdesát, miláčku! Vypadá to opravdu neuvěřitelně, ale tomu bláznovi, kterého jsme si tak oblíbili, bude skutečně sedmdesát let!" Údivem potřásl hlavou.

Sváteční veselá nálada ale dlouho nevydržela. V lednu přišel Nikola do kanceláře pozdě, bledý a roztrávený. V rukou držel nehybně toho, komu věnoval své nejsilnější a nejpodivnější city, zabaleného v šále od hospodyně.

„Zavolejte Czitovi, Czitovi mladšímu." To bylo to jediné, co řekl, než se složil na židli vedle telefonu. Zvedl sluchátko, zhluboka se nadechl a vyložil celý smutný příběh. „Se Seraphinou je konec, Julie. Ano, já vím, děkuji ti. Vlastně ano. Kdyby mohla být pohřbena, ještě než napadne nový sníh v zahradě tvého otce." Hlas se mu zachvěl. „Připomíná mi naši zahradu na skále, u nás doma. Děkuji ti. Byl bych ti opravdu vděčný, můj mladý příteli. Udělal bys mi radost."

A jako už po několikáté, snad aby lidé okolo něj neměli život tak snadný, si všechno Nikola za hodinu rozmyslel. Znovu začal telefonovat, tentokrát však mluvil s Juliovou ženou. Nakazoval jí: „Ať ji přinese zpátky, prosím. Nevím, na co jsem před tím myslel - přece nemohu pohřbít anděla!"

Slečna Arbusová řekla: „A jen andělé vědí, jak se vlastně rozloučil se Seraphinou."

Smrt Seraphíny se stala jakýmsi bludištěm, ve kterém Tesla od té doby neustále bloudil a již nikdy nenašel východ. Praktické využití jeho patentů mělo stále menší a menší úspěch. Snad jen kromě poslední zásilky, kterou poslal již blízko před koncem svého života. Vynalézání bylo jediným poutem, které ho ještě drželo mezi normálními smrtelníky. Teď bylo toto pouto přerušeno a Tesla se pozvolna začínal lidem vzdalovat.

Nikola stále prohlašoval, že jeho prastrýc vyhrál závod v chůzi ve věku sto jedenáct let. Sám měl v plánu dožít se alespoň sto čtyřicet. Až mu bude alespoň sto, chtěl začít s psaním svého životopisu. Poznámky si ale začal dělat už v sedmdesáti, dokud mu paměť trénovaly aktivity Westinghousovy společnosti - dali přednost interiérovému návrhu před Teslovou bezdrátovou variantou. Nabídl mu tedy alespoň jakousi poradenskou funkci s tím, že předpokládali, že Tesla brzy přestane trvat na svých názorech.

„... lidstvo," podtrhával si v jakémsi rukopise, „ještě není připraveno, aby ho řídil smysl a vůle objevitele. Patrně není v našem světě nejsprávnější, aby se myšlenka pouze uschovávala nebo aby s ní bylo špatně zacházeno ještě v době, kdy není vyzrálá - nedostatkem prostředků, sobeckostí, puntíčkářstvím, hloupostí a nezájmem, že je stále napadána a potlačována. Že musí procházet nepříjemnými soudními procesy a strastmi, spojenými s obchodováním. Tak získáváme naše světlo. Vše, co bylo dříve báječné, je nyní směšné, brojí se proti tomu, zatracuje se a potlačuje - pouze proto, aby vynikli ti silnější."

V roce 1925 zemřela Katherine Johnsonová. Podle jejího přání slavil Robert všechny svátky a její narozeniny spolu s Nikolou.

„Asi bych ti měl něco říct, Nikki, její poslední slova patřila tobě. Řekla mi, abych tě nikdy neopustil. Nikdy. Takže každý rok na její narozeniny ke mně musíš přijít - protože bez tebe by to přeci nebyly správné narozeniny.“

Robert už neměl tolik peněz jako dříve. A tak když v roce 1929 Scherff oznámil, že obě společnosti spojené pod Teslovým jménem nevykazují žádný zisk, nemohl jim Robert mnoho pomoci. Nakonec už si Tesla nevěděl rady.

Přišla „velká krize“ roku 1929. Paní Dobrowová už nedostávala žádný plat. Jednoho rána, když si Tesla vychutnával vůni čerstvé kávy, kterou už vůbec nepil, a jedl k snídani oplatky Nabisco s mlékem ochuceným skořicí, byl náhle vyrušen z přemýšlení hlasitým zaklepáním. Byly to slečny Arbusová a Skerrittová. Paní Dobrowová je doprovodila až na práh jeho ložnice a odešla do kuchyně.

„Pojďte dál, dámy. Omluvte prosím můj oděv a odpusťte, že nevstávám - v současné době jsem dosti slabý. Čemu vděčím za takovou poctu -“

„To není pocta -“ „A prosím vás, neděkujte nám -“ „Přišly jsme si pro naše platy -“ „Byly jsme dosud více než trpělivé -“ „A ještě než utratíte poslední cent -“ „Za módní hole na vaše vycházky -“ „Anebo ho pošlete panu Johnsonovi na dovolenou -“ „Požadujeme na vás naše staré platy!“ „My se nechceme živit jen sušenkami a mlékem!“ „A nechceme, abyste kupoval za naše peníze semínka pro ptáky nebo je dával do Western Union!“ „A nechceme být také jen o chlebu a vodě!“ „Přestože to tak zatím opravdu vypadá!“ vykřikovaly téměř současně.

„Úplně vás chápu,“ řekl a zacpával si uši oběma rukama. „Máte naprostou pravdu. Bohužel jsem teď ale téměř na mizině. No, ale tak dobře, dámy. Slečno Arbusová! Dojděte do kuchyně a přineste od hospodyně ty velké nůžky. Slečno Skerrittová, v první zásuvce v mém stole najdete kousek zlata s připevněnou stužkou. Je ozdoben nešťastným portrétem jistého Thomase Alva Edisona. Bude v tom alespoň pár gramů ryziho zlata, v ceně alespoň jednoho sta dolarů. Doufám. Myslím, že bude možné ho rozdělit na dvě shodné poloviny, a každé z vás tak vyplatím padesát dolarů. Já se tak konečně zbavím té směšné ceny. Dostanete téměř tu částku, kterou vám bohužel dlužím. Musím přiznat, že i přes toto spílání, jež mi stále ještě zní v uších, jste obě dvě byly těmi nejvěrnějšími a nejpilnějšími členy mého personálu, které jsem měl tu čest zaměstnat. Měl bych dodat, že takové lichotky se ode mě ještě nikdy nikomu nedostalo a ani nedostane.“

Obě dámy začaly hystericky křičet. „Počkejte!“, zavolala na něj slečna Skerrittová, když se Tesla vrhl na Edisonovu medaili s velkými nůžkami.

„Přece nemůžeme -“ vykřikla slečna Arbusová.

„Nikdy jsme nechtěly, aby -“

„Jediná pocta, kterou tohle ohavné století věnovalo...“

„Největšímu vynálezci všech dob!“

„Byl by to hřích, nespravedlnost!“

„Hřích proti nebi i zemi!“

Tesla už to nemohl vydržet: „A nezapomeňte na peklo.“

„A to všechno jen,“ - vyhrkly obě slečny současně - „kvůli penězům!“

„K čemu jsme vás to až dohnaly - k takovému hroznému činu!“

„Vás, Nikolou Teslu, který je -“

„Jak nás to mohlo vůbec napadnout -“

„Můžete nám to, prosím, odpustit?“

„Vždyť jsme téměř -“

„A jen kvůli několika dolarům.“

„Pane Teslo, musíte si vzít všechno, co mám ve své peněžence.“

„Ode mne také.“

„Víme, že nám brzy zaplatíte!"

O tři dny později opět kdosi zaťukal na dveře. Byl to šerif s nepříjemným úkolem - vystěhovat Nikolu Teslu.

Robert, který se před časem přestěhoval ke své dceři do Stockbridge v Massachusetts, odpověděl na Teslův zoufalý dopis velmi rychle: „Mám v bance 178 dolarů. Hned li posílám 100 dolarů. Bůh s tebou!"

Ani Scherff, ani obě generace Czitů už neměli moc co na rozdávání. Manželka Richarda Hobsona zacházela s jejich úsporami s železnou přesností. Behrend byl nemocný a Tesla ho nechtěl obtěžovat. I ostatní zdroje, kde dříve mohl Nikola peníze získat, jako by vyschly. Jediné, co mohl udělat, bylo čekat.

Doba nebyla lehká. A bez génia se každý obešel zcela bez problémů.

Tentokrát to byl hotel Pensylvania. Tesla se svým přátelům omlouval: „V takových záležitostech je první dojem nanejvýš důležitý. A tak to, že Nikolu Teslu stěhují z hotelu do hotelu, působí na hotelový personál velice nepříznivě. Podnikl jsem tedy jistá opatření..."

Z kufru vytáhl dvanáct černých uniforem, které naposled nosili jeho pomocníci na prodejní výstavě v Madison Square Garden. „Snad by se vám teď mohly hodit, když nám tehdy moc nepomohly," řekl.

Scherff obdivně zapískal.

„Myslel jsem si, že už ani nejsou na světě!"

„Všechno, Čeho se dotknu já, se stává součástí dějin, pane Scherffe," připomenul Tesla svému účetnímu. „Stejně jako všichni, kteří mi pomáhají."

„Pane bože, pane Teslo, smím si ji nechat?" zeptal se nejmladší pomocník. Byl to student přírodních věd jménem Kenneth Swezey, který potkal Teslu tenkrát v knihovně na Dvaadvacáté ulici.

„Smíte," řekl Tesla a odešel do jiné místnosti.

„Přesně tak, chlapče!" Julius Czito přátelsky šťouchl mladíka do ramene. „Schovejte si ji na další divadýlko a nezapomeňte na naftalín!"

„Řeknu o vaší drzosti vašemu otci, Julie!" ozval se Tesla ze dveří. „My si vystačíme i bez chytráků! Smíte odejít!"

Julius sklopil oči na podlahu podobně jako dítě, které chytli, jak si hraje se zápalkami. „Omlouvám se, pane Teslo," vykotal ze sebe. „Je mi to líto, byl to hloupý žert. Litoval jsem toho hned, když jsem to vyřkl."

„Celé tohle století mi připadá jako hloupý žert. A tímhle vaším výstupem jste dokázal, že jste také jeho součástí. Alespoň svůj přehmat neobhájíte. Tím byste to ještě zhoršil."

„Je mi to opravdu líto, pane."

„Vím, mladý muži, že to byl jen malý úlet vašeho jinak bezchybného charakteru. A tak na váš nejnepříjemný žert všichni zapomeneme."

„Děkuji vám, pane Teslo," řekl Czito mladší a celý se rozzářil. „A můj otec, pane?"

„Řekl jsem, mladý muži, že o ničem nevím!"

Díky Juliovu klidnému výrazu v obličeji by patrně bylo těžké věřit, že celé dny pracoval bez jakéhokoliv platu. George Scherff si zabalil vzácný kus oděvu do hadru a pomyslel si. „Tak takhle on to dělá!" Položil si dvě uniformy na svá unavená ramena. Zachvěl se při pomyslení, kolik asi jeho vlastních „hříšků" má Nikola Tesla uloženo ve své vybíravé a zatraceně dobré paměti.

kapitola 33

V roce 1931 zemřel Thomas Edison, obklopen svými osobními strážci. Hotel Pensylvania už odmítl déle ubytovávat Nikolu Teslu na dluh. Tesla, stále plný energie, oslavil své sedmdesáté páté narozeniny v novém prostředí hotelu Governor Clinton. Kenneth Swezey, jakýsi novodobý Sancho Panza doplňující starého snílka, znepokojoval všechny nejnámější vědce světa a samozřejmě i tisk. Teslovi přicházela blahopřání k narozeninám ode všech možných držitelů Nobelových cen z celého světa, mezi jinými i od Einsteina. Starý poustevník se na okamžik objevil opět na výsluní. Časopis *Time* měl na přední stránce Teslovu fotografii a psalo se v něm, že vynálezce, který tvrdil, že vůbec nemusí spát, se nyní „obrací v posteli pouze kvůli problémům“. Pozornost věnoval hlavně dvěma oblastem: „popření Einsteinovy teorie“ a „novému zdroji energie, kterému vědci nikdy nepřikládali velký význam, a obzvláště vytvoření nového a skutečně neomezeného trhu s ocelí“.

Na konci článku byla citace, týkající se jeho víry v mimozemský život: „Myslím, že není nic důležitějšího než meziplanetární komunikace... Jednoho dne se to určitě podaří a jistota, že ve vesmíru existují jiné bytosti, které pracují, trpí, bojují jako my sami, bude mít pro lidstvo nesmírný význam a postaví základy vesmírného přátelství, jež potrvá do té doby, dokud bude lidstvo existovat.“ Nakonec se dotkl své vlastní role na zemi:

„Vedl jsem osamocené život plný neustálého soustředění a přemýšlení. Samozřejmě se mi v mysli nahromadilo velké množství myšlenek. Otázka je, zda mi budou tělesné síly stačit na to, abych je opět vyhledal a odevzdal světu...“

V „oválné kanceláři“ Franklina Děláno Roosevelta se jeden z jeho poradců při soukromém slyšení neovládl a vyhrkl:

„Ale, pane prezidente, to je balík blahopřání k narozeninám jednomu starému mládenci... dosti lichotivé na to, aby ho v jeho stáří potěšily.“

„Už jste někdy slyšel o Hugo Gernsbackovi?“ zeptal se Roosevelt a upevnil si cigaretu do špičky.

„Samozřejmě, to je redaktor a vydavatel odborných článků - jeden z nejlepších.“

„Přesně tak! Eleanor zjistila, že když se Gernsbacka ptali, kdo je král vynálezců, odpověděl: ‚Pokud máte namysli člověka, který skutečně vynalézal, jinými slovy vymýšlel a objevoval, nejen zlepšoval to, co už dávno vynalezli jiní, pak je bezpochyby největším vynálezcem Nikola Tesla - nejen dneška, ale všech dob. Jeho základní a zároveň převratné vynálezy, bez přehánění, nemají ve světě vědy obdoby.‘ Připadá vám to jako přehnané lichotky?“

„Ne, pane.“

„Byl jsem v té samé místnosti, kde v roce 1917 Tesla prezentoval návrh na ponorky, schopné lokalizovat nepřitele. Hlasitě se mu tehdy vysmáli. V roce 1920 přišel s tím samým nápadem Marconi a všichni tomu náhle začali říkat ‚předem jasný úspěch‘. Myslím, že Marconi prostě jen kopíruje cizí nápady a má dobrého agenta pro styk s tiskem, zatímco Tesla je ryzí člověk.“

„Ale, pane prezidente, Tesla vůbec nesouhlasí s Einsteinem.“

„Přesně tak. To je to, co je na něm zajímavé. Každý jsme přece jiný. Tesla tvrdí, že má smrtící paprsek. Záznamy FBI říkají, že se o něj zajímali Rusové. A já se ptám, proč ne my?“

„Věřím, pane prezidente, že ÚN -“

„Prosím?“

„Úřad námořnictva už -“

„Vaším úkolem je informovat mě!“

„Ano, pane.“

Rok po Roosveltově přesvědčivém vítězství ve volbách 1932 byl Tesla kvůli své zálibě v holubech a neplacení účtů nucen opustit hotel Governor Clinton. V červenci 1934 uspořádal Swezey v hotelu New Yorker tiskovou konferenci. Kaempffert, redaktor odborných článků v *New York Times*, který celý život Teslu nenáviděl, připravil článek na straně osmnáct, začínající senzačním titulkem.

VE VĚKU 78 LET PŘICHÁZÍ TESLA S NOVÝM ‚SMRTÍCÍM PAPRSKEM‘

Kaempffert to nechtěl přiznat, ale bylo to poprvé, co se na narozeninovém večírku, na které po léta chodil, vůbec nenudil. Vypadalo to, jako by se v sedmdesáti osmi letech Tesla znovu narodil. Byl opět pravým vědcem.

Nemohl si dovolit být pojištěn, a tak chvátal s předvedením paprsku, jak nejvíce mohl. Kdyby nyní záhadně zemřel, občané Spojených států by chtěli vědět proč.

„Víte, Kennetho,“ řekl Tesla. Hladil přitom holuba, pak ho vrátil do klece a vytáhl jiného. „Einsteinova věda je nepřirozená. Nikdy se ani nedotkl kladiva nebo francouzáku a ani nikdy nedotkne.“ Sám pro sebe zašeptal: „Ale co jsem já byl pro svou dobu, on je zase pro tuhle. To jsem nikdy neřekl!“ namítl sám sobě, mrkaje pod hustým obočím. „Abyste to nechápal špatně, budu proti němu a jeho vědě bojovat, dokud mi bude stačit dech.“

„Proč, pane Teslo?“ zeptal se nedůvěřivě Swezey. „Nechám si to jen pro sebe. Ale proč?“

Tesla se opřel unaveně o židli pokrytou papíry, ještě dlouho se mazlil s holubem a pak odpověděl: „Protože jeho šarlatánství by si samozřejmě mohlo nebezpečně zahrávat s veličinami času a prostoru.“ Tesla mluvil jen jak obyčimochodem. „To by mohlo znamenat zánik vesmíru.“ Pohlédl z okna tak soustředěně, že to k témuž přimělo i Swezeyho. Neviděl nic jiného než špinavá okna a šedivé budovy.

„Neodhalujte roušku, které ti, co žijí, říkají život, Kennetho! To řekl Shelley. Já vím, kde ta rouška je, Swezey - vím, kde ji najít. Ale je posvátná. Je střežená. Něco vám nelitostně odmrští vaše ruce, když se přiblížíte příliš blízko. Einstein tuto roušku strhává každý den v týdnu. A jeden z těchto dnů možná v jeho nikách skončí. Vezměte si toho holuba, chlapče,“ přikázal Tesla. Swezey dal pacienta zpět do koše za přísného dozoru vynálezce.

„Můj vynález - ó bože, ano - pokud bude třeba, mohl by naplnit moře mrtvými těly. Ale kdo by se odvážil vytáhnout proti takovému zabijákovi? Který člověk, který ví, co by ho čekalo, by se o takový krok pokusil? Nespáchal by prvním příkazem k útoku vlastní sebevraždu? Jak by pak mohl chtít mír?“

„Asi máte pravdu.“

„Celý svět v to doufá, Kennetho. Budu vás čekat v osm v parku, příteli. Teď mě, prosím, nechtě o samotě.“

Ale dlouho sám nebyl. V roce 1937 se začal scházet se svým budoucím životopiscem, Johnem J. O'Neillem. Duchovně zaměřený O'Neill byl mladý, bledý a prakticky plešatý muž. Působil přesto velmi energicky. Scházeli se v kavárně. Tesla tam velice rád poslouchal řecké majitele, jak se spolu hádají. Když oba dostali objednanou kávu, Tesla se pustil přímo k věci.

„Moc jste mi tedy nepomohl, pane O'Neille.“ Pečlivě odměřil mléko do šálku s kávou. „Nepublikoval jste článek v *Herald-Tribune* přesně tak, jak jsem vám ho poskytl.“

Nervózní spisovatel si usrkl kávy. „Připouštím, že jsem musel vypustit některé části, abych neposkrvnil vaši dobrou pověst, pane Teslo.“ Položil šálek na stůl. „Není přece nezbytné, abyste byl věrný teoriím, které jste obhajoval v mládí. Nejsem zcela přesvědčen, že vaše postřehy jsou natolik odlišné od těch Einsteinových, jak tvrdíte -“

Na malý stolek dopadla zaťatá pěst a káva se rozstříkla. Tesla byl bílý vztekem.

„Nepotřebuji žádné pisálky, aby za mě mysleli!“ řekl. „Einstein je císař, který nemá šaty! A já -“ postavil se - „já jsem jediný střízlivý hlas ve světě všech těch zmatených čumilů!“

„Vy, pane,“ řekl pomalu O'Neill a též si stoupl, „vy jste opravdový král vynálezců. Mohl byste dnes v noci klidně zmizet, a nic by to na tom nemohlo změnit. Ale pokud byste to udělal, zahrabali by vás bulvární noviny tak hluboko, že by vás musel vykopávat snad archeolog. A já, jako váš obrovský obdivovatel, se tomu snažím zabránit.“

„Dobrou noc, pane O'Neille!“

„Dobrou noc, pane Teslo. Kávu zaplatím já.“

U vchodu do hotelu New Yorker, což bylo Teslovo poslední útočiště, nestál žádný portýr. Recepční se nervózně schovával v zadní místnosti. Vestibul byl nepříjemná a špinavá místnost, kde neustále procházely zástupy lidí, kteří si sedali na umaštěné pohovky a kouřili cigarety. Ale Tesla se zde cítil opravdu jako doma - navíc brzy zjistil, že není zdaleka jediným hostem, který zde krmí holuby.

Novináři, kteří Teslovu kariéru bedlivě sledovali, zjistili, že se velice změnilo jeho oblečení - přestože byly jeho obleky stále černé jako noc, byly na kolenou a na loktech řádně oblýskané, límečky byly zkroucené, kravaty na krajích ošoupané a boty rozšklebené.

„Atomová energie je jen iluze!“ křičel, když procházel k výtahům.

„Zemní energie - spiritus mundi - co to je?“ protestoval O'Neill, když pospíchal za Teslou.

Tesla netrpělivě opakoval: „Skládáme se jen z těch věcí, které se dají ověřit ve zkumavce a zvážít na vahách. Ta zkušenost, které říkáme život, je složitá směs reagujících atomů! To je vše.“

Dveře od výtahu se otevřely. Tesla chtěl vstoupit dovnitř, když O'Neill rozevřel svůj novinářský zápisník. „Kdybyste ke mně byl skutečně upřímný, řekl byste mi o všem, co jste prožil.“ Výtah odjel bez Tesly. O'Neill pokračoval: „O těch podivných zážitcích, které nezapadají do vaší teorie ‚strojů z masa a kostí‘, o které jste ještě nikdy s nikým nemluvil pouze ze strachu, že se vám budou vysmívat.“ O'Neill se opřel o špinavou vytapetovanou zeď a pronesl: Jednou se vaše mlčení prolomí a všechno mi řeknete. Do té doby budete zatínat pěsti a burácet. No, tak dneska vás už nechám na pokoji.“

Vyčerpaný novinář se pustil ke dveřím, když ucítil, jak ho někdo chytil za rameno. Celým jeho tělem projelo zvláštní teplo a bezděčně se zachvěl. Bylo to zcela poprvé, co se ho Nikola dotkl.

„Počkejte, O'Neille - no dobře, připouštím, že na tom něco je. Rozumíte mi lépe než kdokoli jiný na tomto světě. Projdeme se?“

Spisovatel přikývl.

„No dobrá,“ řekl Nikola a upravil si svůj prastarý kabát. „Něco vám tedy řeknu. Ale hned teď. Pojd'te trochu na vzduch.“

„Prosím,“ zašeptal O'Neill.

A tak se už velice pozdě, kdy už by oba měli být dávno v posteli, opět nacházeli mezi zbloudilými holuby. Z hlubin Teslových kapes se začaly objevovat semínka a kousky sušenek. Doloval je tak namáhavě jako z Rockefellera peníze. O'Neill zůstával pár kroků za Teslou a všechno pozoroval. Ani se moc nesoustředil, když konečně Tesla řekl: „Už mnoho let krmím holuby, tisíce holubů. Miliony holubů, ale kdo to ví?“

Sedl si na lavičku v parku. O'Neill si přisedl.

„Ale byl mezi nimi jeden holub, překrásný pták, sněhobílý se světle šedými skvrnkami na křídlech, přecházejícími na konci do modré. Byl prostě jiný. Byla to vlastně holubice. Poznal bych ji kdekoli.“

O'Neill začal pozorně poslouchat. Uvědomil si, že je to ten příběh, který mu vynálezce slíbil. Zvolna a potichu otevřel svůj zápisník a naslinil hrot tužky.

„Kdekoliv jsem na této zemi byl, ta holubice mě vždycky našla. Kdykoliv jsem ji chtěl vidět, stačilo si na ni jen pomyslet a zavolat a už ke mně letěla. Rozuměla mi a já jsem rozuměl jí. Miloval jsem ji.“

O'Neill se napřimil. Nikola Tesla řekl slovo „miloval“!

„Ano,“ pokračoval. „Ano, miloval jsem tu holubici a ona milovala mě.“ Sklopil oči a usmál se. „Když byla nemocná, ihned jsem to poznal. Přiletěla ke mně do pokoje a já jsem ji několik dní vůbec nespouštěl z očí. Vyléčil jsem ji, až byla úplně zdravá. Ten holub byl mou jedinou radostí v mém životě. Dokud jsem ji měl, můj život měl smysl.“

Úsměv na jeho šedých rtech vypadal velmi mladistvě, byl vzrušený a roztomilý. Pak zvedl hlavu a úsměv jako by se rozplynul. Zahleděl se před sebe do tmy a podivně sténavým hlasem pokračoval: „Pak, když jsem jedné noci ležel v posteli a přemýšlel o problémech jako obvykle, přilétla otevřeným oknem a sedla si na můj stůl. Pochopil jsem, že mě potřebuje. Potřebovala mi něco důležitého říct. Vstal jsem z postele a šel k ní. Podíval jsem se na ni a hned jsem pochopil, co má na srdci - umírala. A pak, když jsem porozuměl jejímu vzkazu, jako by z jejích očí začalo vycházet světlo, silné paprsky světla.“

Ano, bylo to skutečné světlo, silné, zářivé, oslňující světlo. Světlo mnohem silnější, než jaké jsem kdy dokázal nejsilnějšími lampami ve své laboratoři vyrobit.“

Zvedl obě ramena, mráz mu projel po zádech. Po očku se podíval do obličeje O'Neillovi, ten ale jako by byl duchem nepřítomen.

„Když moje Seraphina zemřela, můj život něco velkého ztratil. Do té doby jsem s určitostí věděl, že své dílo dokončím, nehledě na to, jak ctižádostivé jsou mé plány. Ale když Seraphine odešla, věděl jsem, tím moje práce skončila.“

„Ano,“ řekl, „po léta jsem krmil holuby. Krmím je stále, jsou jich tisíce, ale kdo vlastně ví, kolik jich doopravdy je?“

Robert Johnson se vrátil do New Yorku jako znovuzrozený. Tesla si koupil nové šaty, aby ho mohl v jeho novém bytě ve West Side navštívit. Společné vzpomínky pro něj byly dostatečným důvodem pro to, aby na nějakou dobu opustil své holuby a svou kancelář. Oba dva si dopisovali jako za starých časů, ale pošta chodila o den později - na rozdíl od tehdejších posílů. Tyto nedostatky byly patrně tak velké jako lesk hotelu Waldorf-Astoria one slavnostní noci roku 1898.

V jednom ze tří tisíc dopisů, které si tyto dva muži poslali za své více než čtyřicetileté přátelství, Teslu Johnson povzbuzoval: „Ted, když mi je už 83 let, jsem vydal knihu Tvá síň slávy. Asi se nikdy nedožiju toho, až tam bude umístěna tvoje busta. Ale ona tam bude, můj velký a dobrý příteli. Stále jsem svou mysl u tebe, vždyť už se známe čtyřicet let. Každý den na této zemi, strávený s tebou, je příjemný. Nevzdávej se, statečné srdce. Tvůj Luka.“

V roce 1936 Tesla oslavil své osmdesáté narozeniny. Uspořádal každoroční večírek, kam pozval alespoň na chvíli „celý svět“. Staří přátelé nepřišli, žádný Hobson, žádný Johnson, žádní „potencionální mecenáši“ - jen vědci a vědeckí spisovatelé. Stále se ještě potřeboval prosadit a pomoci tak světu.

„Brzy dostanu cenu Pierra Guzmána za komunikaci s jinými světy,“ vychloubal se Tesla. „Peníze jsou samozřejmě jen bezvýznamná hloupost, ale za tu obrovskou čest, že budu první, komu se podaří dosáhnout tohoto zázraku, jsem ochoten obětovat svůj život.“

Z praktického hlediska můj nejdůležitější vynález umožní výrobu náhražek radia a samozřejmě bude nesmírně výkonnější, co se týče rozbíjení atomů a přeměny energie.“

„Doktore Teslo,“ přerušil ho jeho dlouholetý nepřítel Kaempffert z *New York Times* a zvedl ruku, „mýlím se, anebo jste se právě zmínil o rozbíjení atomů jako o zdroji energie?“

„Je to nebezpečný a těžko ovladatelný zdroj, pane Kaempfferte, ale máte pravdu, vypadá to, že tato třináctá komnata je předurčena k tomu, aby byla otevřena.“

„To snad není pravda.“ Kaempffert se ani nesnažil šeptat. „Konečně ty jeho řeči začínají mít hlavu a patu - po těch letech.“

„A váš smrtící paprsek?“ zeptal se jiný novinář.

„Ach, ano,“ popotáhl nosem Tesla. „Jako vždy je o něj největší zájem - o okamžitou a hrozivou ničící sílu.“

Zdálo se, že Nikola Tesla a Robert Johnson nebyli nikdy zdraví ve stejnou dobu. Když se zhroutil Tesla, zlepšilo se zdraví Robertovi. Když překypoval silami Nikola, zanedlouho byl opět velice slabý Robert. Protože ale nechtěl Roberta zarmoutit, přijal pozvání na tuto, po dlouhé době první tak okázalou akci. Jak by mu mohl odmítnout, když ho Johnson tak rytířsky zval?

„Dámy budou oděny ve svých nejkrásnějších róbách, i pánové budou oblečeni na vaši počest. Předpokládám, že i ty budeš jako vždy vypadat báječně ve svém smokingu! Chci, aby tě všichni viděli jako krásného člověka. Se vzpomínkou na šťastnější staré časy, navždy tvůj,

Luka L. Filipov.“

Ve chvíli, kdy Tesla nastoupil do taxíku, věděl, že není něco v pořádku. Cítil se dobře, ale jak si sedl, jako by jím něco projelo. Bezmyšlenkovitě taxikáři řekl, ať jede na Lexington Avenue,

a pak několik minut přemýšlel, že by se měl spíše vrátit do hotelu New Yorker. Když dorazili na místo, uvědomil si, že Luka nyní bydlí na západní Osmadvacáté ulici. Cítil se trapně, že musel změnit své přání. Když přijeli před dům, rozhodl se Tesla, že vejde dovnitř, pak se elegantně omluví a ve starém stylu zase odejde. Prostě se tam jen tak na chvíli ukáže.

Pak si ale našťástí představil, jak se setká s Robertem, a změnil názor. Vysoukal se z taxíku, dal řidiči pětidolarovou bankovku a odmítl drobné nazpátek. Ve dveřích se objevil Robert. Tesla se usmál. Pak ve dveřích zazářilo bílé světlo.

„Březnové paprsky,“ zasténal Tesla a vrávoral směrem k Robertovi. Jakýsi host mu přiskočil na pomoc.

„Náš námořník je mrtev,“ pronesl Nikola a i se svým pomocníkem se ve dveřích sesunul k zemi. Robert se je oba snažil udržet na nohou. „Hobs -“, otevřel Nikola opět ústa ve snaze promluvit. Potom omdlel.

Lékař nahmatal zrychlený puls a o hodinu později usnul Tesla hlubokým léčivým spánkem. Konečně se od něj mohli ostatní vzdálit. Bylo to po čtyřiceti letech poprvé, co ho vyšetřil lékař.

Druhého dne ráno se probudil plný sil, veselý a hladový. Služebná mu přinesla vařená vejce a opečený chléb. Snídani snědl v sedě z tácu. Byl velice překvapen, že ho ještě nepřišel pozdravit Robert.

To se ale zanedlouho změnilo.

„Hobson dnes ráno zemřel, Nikki. Šestnáctého března. Včera bylo patnáctého. Řekl jsi ‚Březnové paprsky‘ -“

„Přestaň!“ Tesla si mával rukama před obličejem. „Já nemůžu. Neptej se mě, prosím tě! Prosím tě, při našem dlouholetém přátelství. Ach, Hobson!“ sténal.

„Kdo bude další, Nikolo, víš to také?“ ptal se Robert. Pak se najednou začal omlouvat.

Nikola ho utišil. „Teď už to nemá význam, starý příteli,“ zašeptal. Nebyl schopen se Robertovi dívat do očí. „Chtěl jsem uchránit tebe - i elegantního Hobsona. Už se ale nehodím na nic jiného než pro ty holuby.“

Robert se posadil na okraj postele. „To je v pořádku, Nikki,“ řekl, „jsi teď s ním.“ Pak se rozzářil. „Rozumím tomu. Opravdu tomu rozumím! Člověče drahý, věděl jsem, že ta chvíle přijde!“

Smál se a po tvářích mu tekly slzy. „Jediné, co teď nechápu, je, že nevím, zda mám takovou radost, anebo zda jsem tak zničený.“ Stoupl si a upřeně se na svého přítele díval. Pomalu se oba dva dotkli navzájem rukama. Uchopili se za prsty, s rukama pevně nataženými.

V této podivné pozici jako by se Teslovi otevřelo srdce. „Mám před sebou ještě jeden poslední úkol, Roberte," přiznal se. „Ale ještě se na to necítím." Pohlédl do zářících očí svého nejdražšího přítele. Cítil se báječně. „Ale brzy budu mít zase dost sil!" zašvitořil svým vysokým hlasem. „A pak oba ucítíme, že osud duje jako vítr do plachet. Luko! Musím jít tam, kam mě plachta donese. Je to ale daleko, příteli, velmi daleko."

Robert došel pomalu ke dveřím, otočil se a řekl: „Uvidím tě na pohřbu, Nikolo?"

„To záleží na tom, zda mě pozvou, nebo ne."

Robert zemřel na podzim. Byla to jedna ze smrtí, kterou Tesla nepředvídal. Snad proto, že byla tak rychlá a milosrdná. Robert byl po své odpolední svačině ospalý, na okamžik si zdřímil a už se neprobudil.

Jeho děti se zachovaly velice laskavě - poslaly k Teslovu hotelu limuzínu.

O týden později si vyšel Nikola za chladné noci ven. Když přecházel ulici, uviděl něco, čeho si dříve nikdy nevyšiml: kruhové desky zapuštěné v silnici s kovovým nápisem EDISON. Zazněl klakson, ale on nebyl schopen zvednout oči. Bylo pozdě.

Kolemdoucí překvapeně zjistili, že starý muž má stále hmatatelný puls. Navíc otevřel oči, zvedl hlavu a zasyčel: „Nahoru! Doneste mě zpátky nahoru!"

Swezey, který byl nucen si najít práci a měl tak méně času na pomoc Teslovi, se snažil vyhledávat lidi z východní Evropy, ze kterých si plánoval vybrat jednoho nebo dva zástupce. Bledý a hubený asistent překonal svou nesmírnou stydlivost a seznamoval se s postaršími muži, kteří mluvili silným cizím přízvukem.

„Jsem blízký spolupracovník Nikoly Tesly," říkal, buď aby získal větší vážnost, nebo aby cizince zaujal. Tímto způsobem byl Teslovi, který byl upoután na lůžko, představen sochař Ivan Mastrovič, někdejší velmi slavný umělec. V Teslově životě se opět mihnul i Paul Radosavljevič, známý prostě jako „Dr. Rado", který znal Teslu už v době jeho největší slávy. Rado vyšetřoval Teslovu hrud' i po jeho poslední nehodě - zjistil, že má tři žebra zlomená a posunutá obratle na bederní páteři. Krátce potom dostal Nikola zápal plic.

Přesto Tesla odmítal veškeré léky. Nedovolil ani, aby ho navštěvovali odborní lékaři. „Čtu si titulní stránky *New York Times* - to jako lék stačí. Svět mě potřebuje. Do jara budu zase na nohou."

Přátelé povzbudivě pokyvovali. Jediný Swezey se vůbec nedivil, když jejich „prorok vstal z postele.

„Je to tak, Kennethe - se Scherffovou pomocí dokončím práci na tom paprsku. S ním budu moci osvětlit nejjihnější část srpečku Měsíce. Bude to viditelné pouhým okem a tato energie bude naprosto bezpečná. Oslovíme také jakékoliv inteligentní tvory a nabídneme jim společné síly. Z duhy si vytvoříme most! Ale jak dodat energii tomu paprsku? Cívka ve Wardencliffu byla stejně velká jako ta v Coloradu. Mám osm set dolarů. To je problém hodný Tesly!" Vynálezce měl vypoulené oči a v jeho hlase byla velká naděje.

Pak v roce 1937 vytvořila jugoslávská vláda fond na podporu svého žijícího světce.

„Na podporu!" Zamával radostně telegramem a vzrušeně pohlédl na holuby, sedící na oknech. „Budu mít laboratoř! I kdybych si ji měl zařídit ve vypáleném kostele na kostech tisíce mrtvých, budu mít znovu laboratoř!"

Tak složité to nakonec ani nebylo. V hotelu New Yorker byly v suterénu jakési skladovací prostory. A když o tom nevěděl majitel, a navíc dva recepční dostali dost na to, aby donutili i vrátného, aby držel jazyk za zuby, mohl si v těchto místnostech Tesla jednoduše skladovat věci. Padesát dolarů měsíčně byla dostatečná suma.

John O'Neill měl možnost nahlédnout do propagačních materiálů s elektrickým vybavením Buck Rogers. Všude, kam se později osobně podíval, viděl, jak se rozbité zařízení opravuje a světla svítí i z těch nejneuvěřitelnějších míst. Prudce položil na stůl noviny. „No, tak už proto mají nové jméno, Teslo. Ale je to stále váš nápad. Na americké lodi Leary byl poprvé s úspěchem použit průzkumný reflexivní paprsek - radar."

„Mohli jsme s ním rozpoutat válku, O'Neill," poznamenal vynálezce s dosti překvapivým nezájmem, „nemluvě o tom, že jsme mohli předejít Hindenburga!"

„No, ale začíná se schylovat k další válce - druhému dějství, pane Teslo. Když to teď zdokonalí, budeme rádi, když to přežijeme. Londýn to ale nezachrání."

„Ale zachrání, pane O'Neill," ujišťoval ho Tesla. S velkým spěchem řekl: „Mohl jsem jim ten paprsek dát už přesně před třiceti lety. Dnes už jen kabát..."

„Prosím, pane Teslo?" zeptal se důrazně jeho první životopisec.

„Prostě mi začíná být zima, to je vše, pane O'Neill. Podzim končí, pane."

„Samozřejmě, pane Teslo, buďte v teple!" řekl O'Neill podivným tónem. Nikdy si neuvědomil, že Teslu v tuto chvíli nepochopil.

„Kabát neviditelnosti" se stal skutečností.

Starý Mastrovič dosud nedokončil bustu Nikoly Tesly. Začal ji vytvářet z třešňového dřeva, ale kvůli velkým sukům měl nemalé potíže.

„Toto je vaše hlava, Teslo!" vykřikl Mastrovič na lavičce v parku, kde oba seděli. „Cožpak to nevidíte? Ten velký suk, který se nedá opracovat, je váš mozek, samozřejmě! Příteli, musíte mi to dovolit, prosím!"

Vynálezce se nechápavě podíval. Mastrovič pomocí rukou vysvětloval jakoby sám sobě: „Nemám žádný ateliér, a i kdybych byl lépe vybaven, nejste ještě zcela zdrav. Mohl bych, pane Teslo, přijít k vám?"

Tesla už nechtěl věnovat přátelům více času, než bylo nezbytně nutné. Dokonce i Swezeyho si držel náležitě od těla. Ale cosi podobné ješitnosti ho přimělo k tomu, aby souhlasil.

„Nebudu s vámi mluvit, a pokud budete plašit ptáky, tak končíte. Je to jasné?"

„Samozřejmě, Teslo."

Takže starý pán ležel v posteli, seděl u svého stolu anebo na stoličce u nemocných holubů. Mastrovič nepotřeboval, aby Tesla seděl zcela bez pohnutí. Toho to sice překvapilo, ale byl velmi rád. Přestože byl stále smutný.

„Dobrý talent se dá využít kdekoliv a kdykoliv," řekl jednoho dne Mastrovičovi. „Nepotřebujeme laboratoře, ateliéry, hodiny anatomie nebo listy papíru, ne! Ale proč to tedy nevychází, Mastroviči! Proč?"

„Inspirace přijde vždy ve správnou chvíli, Teslo. Jediné, co můžeme dělat, je, pokusit se dožít doby, kdy přijde."

Tesla opět začal pochybovat. Opravdu chtěl ze svého smrtícího paprsku udělat pouze hrozbu, z čehož ho obviňovali jeho odpůrci? Ale co by měl dělat se svým vybavením a finančními prostředky, nemluvě o jeho v poslední době podivných myšlenkách? Nevěděl.

Přesto ho něco v jemné a trpělivé práci sochaře neustále povzbuzovalo. I přes své přesvědčení pozoroval svého přítele s velkým zájmem. Dláto pracovalo jedním směrem, vzápětí jiným a kousky dřeva odlétávaly pryč. Tesla se usmíval a vypadal podivně šťastný. Mastrovič opět pohlédl po očku na svůj model a měl radost, že je s jeho prací starý pán spokojen.

To se ale odehrávalo už před několika měsíci. Teslovi se tato vzpomínka neustále vracela na mysl, když se zimomřivě klepal pod peřinou. Mléko, které si v těchto dnech ohříval, bylo kyselé. Stěžoval si, ale nebylo to nic platné. Ostatním se na chuti mléka nezdálo nic v nepořádku. Jemu mléko připadalo jako to, které pil jako malý chlapec. Nalévalo se z keramických džbánů na slunci a nechávalo se nějaký čas venku. Stačila jen chvilka a z božského nektaru se stala hořká břechka. Nikdo nedokázal čas lépe odhadnout než Dane.

Úder na jednu stranu, pak se dláto natočilo pod jiným úhlem, další úder a kousek dřeva odlétl. Všechno to záleželo na správném úhlu. Mastrovič mohl sekát celý den jedním směrem a ničeho tak nedosáhl. Ale když změnil úhel a přidal na síle... a náhle rána z čistého nebe!

Starý pán se prudce posadil na posteli. „Samozřejmě! Nemusím mít milion voltů z jediného zdroje! Ale menší dávky ze dvou... dělíci se v cíli na polovinu! Není divu, že mé výsledky ve Wardencliffu byly tak nepřesné. Není divu, že jsem se tehdy v tundře minul. Ale s velkou elektrickou sítí, s dobrou velkou elektrickou sítí... Vždyť to nemohlo být dokonalé, tehdy ne!“ šlel vzrušením. „Ale brzy se mi to podaří!“ Pleskl se do čela. „Není divu... není divu.“ Měl vypoulené oči a hleděl na něco, ani ne třicet centimetrů od hlavy. „Nesnaž se přenášet celou dávku energie,“ šeptal. „Jednoduše přenes ‚A‘ z jednoho bodu -“ posunul hlavu asi o deset centimetrů napravo - „a ‚Z‘ z druhého.“ Pohlédl ven z otevřeného okna na měsíc, který se na něj díval jako rozzlobené žluté oko skrze mraky. „A v jejich průsečíku - se všechno bude dít jako v řídkém vzduchu! Ano!“ Vyskočil z postele.

„Přežil jsem to, Mastroviči, bratře! V mém mládí se jednou při západu slunce objevil první obr!“ vykřikoval a bláznivě tancoval po místnosti. Z mnoha klíček štěbetali ptáci. „A teď za měsíčního svitu! Ne! Dlouho po půlnoci přichází druhý titán! Vydržel jsem to. Nepřátele moji, zastavte mě, jestli to dokážete!“ Teslovo tělo se zkroutilo bolestí. Chytil se za břicho. „Scherff!“ zasténal a sesunul se zpět na postel. „Musím to říci Scherffovi!“

Jednou v noci, nedlouho potom, když sfoukával pěnu ze svého horkého mléka, přišel mu na mysl opět „plášť“. Kdyby se dva paprsky nasměrovaly na jeden jediný bod a do jejich směru by se dostala loď nebo letadlo, proč by se měly tyto paprsky, které mají identifikovat objekty na radarovém monitoru, rušit? Tím, že by se přece odchýlily z určeného směru, stal by se objekt neviditelným. „Vítej ve dvacátém století, Hamlete!“ šeptal Nikola. „Zatraceně sis dal ale načas!“

Už bylo velmi pozdě. Za dveřmi stál Scherff. Tesla na něj křikl, ať jde pryč,

„Ale já s vámi musím mluvit teď, dokud mám odvalu!“

„Odvalu?“ zeptal se Tesla a odemkl. Ošoupaný starý župan visel z jeho hubených ramen. Když Scherff vstoupil dovnitř, ustoupil Tesla dozadu. „Vaše manželka chce peníze, že ano?“ Tesla znechuceně popotáhl nosem. Pomalu přešel ke svému stolu a natáhl se k hořejší zásuvce.

„Ne, o to nejde. Je to něco důležitého, nesmírně důležitého.“

Scherff nabídl Teslovi židli. Když se Tesla posadil, účetní řekl: „Prostě jsem nesplnil jeden z vašich příkazů, pane Teslo. Myslel jsem si, že někdy změníte svůj názor. Možná že ta chvíle nastala, pane.“

„Vy jste mě neposlechl?“ Rozčilený Tesla chtěl vstát. Scherff mu položil ruku na rameno a s větší silou, než původně zamýšlel, ho posadil zpátky na židli.

„Jak se opovažujete položit ruku na -“ „Klid, prosím!“ zvýšil hlas Scherff.

Užaslý Tesla se mu podřídil. Scherff rozsvítil stolní lampu, sáhl do náprsní kapsy, vytáhl kus papíru a položil ho Teslovi na klín.

Na papíře bylo napsáno: „Nikdy jsem ten paprsek nezničil. Mám ho stále u sebe.“

Tesla držel lístek před sebou. Scherff hleděl na podlahu. Konečně zvedl oči a zjistil, že se na něj Tesla usmívá. Starý pán papír zmačkal. Scherff mu podal zápalky. Tesla list nad plechovkou od sušenek zapálil. Těch plechovek už měl doma bezpočet. „Dobře jste udělal, Georgi,“ řekl a pomalu pokyvoval hlavou.

„Výžaduje to hodně odvahy, postavit se tváří v tvář Nikolovi Teslovi,“ zašeptal. „Udělal jste velmi dobře!“

Ze Scherffa se stal jakýsi elektronický „vykrádač hrobů“, který snášel do suterénu hotelu New Yorker všemožné věci, z nichž si vynálezce vybíral užitečné součástky. Čas od času nebyl Tesla schopen vstát z postele, ale nikdy se nevzdával. „Sežeňte všechny součástky RCA, které můžete, pane Scherffe. Steinmetz neměl za svého života ani jednu originální myšlenku, ale některé jeho kopie mých přístrojů jsou opravdu zdařilé. Mají něco do sebe. Značka kvality. Sežeňte všechny součástky RCA, které můžete. Dejte mi pár dní a budu vám moci říct, jak jsme na tom.“

„Wardenclyffe je pryč, totéž platí i pro Colorado Springs. Nemám dostatek prostředků na to, abych mohl vyrobit energii potřebnou k aktivování původního paprsku." Tesla stál na dešti před sochami lvů u vchodu do knihovny na Dvačtyřicáté ulici a upřeně hleděl na kamenné šelmy.

„Pak je to beznadějné, pane." Scherff si upravil límec na svém kabátu. „Musíme se schovat, jinak to nepřežijete."

„Ne, Scherffe. V žádném případě. Pojd'te, dáme si kávu s teplým mlékem. Smím si dát jednu za měsíc."

„Ale váš žaludek -"

„Čert vem můj žaludek. Musím vám něco říct."

Uchopil svůj šálek do obou rukou a nechal volně téci své myšlenky. „Takže víte," šeptal, „že dva paprsky vyslané pod různými úhly vyžadují méně než polovinu původní energie. Ale o kolik méně? To je ten problém."

„A jak je nasměrovat, pane Teslo," zašeptal mu na oplátku Scherff. „V továrně si mě začínají všimnat, jsem si tím jistý."

„Ano, všimají si vás. Ale všimají si vás i na vaší zahradě, ve vaší kůlně? Co takhle udělat malou změnu. Kdybychom mohli přemístit transformátor k vám domů..."

„O tom se nebudeme bavit, pane. Nenechám ohrožovat svou ženu."

„A co vaše vlast, Georgi? Co svět, na to nemyslíte?"

„Nikdy to nepřipustím!"

„Připustíte, vím, že to připustíte. Proč jste ten paprsek nezničil? Jste učeň, který zachránil svého mistra. Víte dobře to, co vím i já - milujete to, co miluji já. Toto vítězství nám nelze upřít. Je naše, ne moje. To nám nejde odepřít." Tesla natáhl ukazováček a jako by uhasil cigaretový oharek, zmáčkl jím zápěstí třesoucího se Scherffa. Scherff se odvrátil a druhou rukou si po zápěstí přejel. Tesla sklopil zrak a snažil se, aby se neusmál.

„A teď, jak se dá vystřelit ten druhý paprsek. Odkud a jakou silou? Ze střechy? Proč ne?"

„Ale jak chcete pracovat s transformátorem, aniž byste zmenšil energii?"

„A kde myslíte, že jsem vzal energii na zničení tundry?"

Scherff byl vyděšen. „Ano...samozřejmě, jak jste -"

„Ukradl jsem ji. Cožpak to nechápete?" Teslova tvář zřítověla. Vykřikl: „Stvořil jsem tu energii!" Zle se kolem sebe rozhlédl, usrkl ze svého šálku a zamumlal: „Vystačím si s tím... co budu mít."

Jakási žena vstala. Její společník jí pomohl do kabátu. Pískal si nějakou složitou melodií a poodešel k pultu, aby zaplatil.

„Píská si Beethovena při večeři," poznamenal Tesla a přimhouřil oči. „A ještě při tom pomáhá ženě do kabátu. Myslel jsem, že takové věci se dělaly naposled v minulém století anebo na jiném kontinentě."

„O čem to mluvíte, pane Teslo?"

„O ničem, Scherffe. Anebo možná o všem. Jsme šílení, vy i já, zahráváme si, že se dostaneme mezi atentátníky. Už nikdy na veřejném místě. Nikdy, slyšíte mě?"

Na Květnou neděli roku 1940 vybombardovalo tři sta letounů Luftwaffe Bělehrad a o život přešlo dvacet pět tisíc jugoslávských civilistů. Tesla se v šoku uchýlil ke svým holubům. Neměl sílu se na nic jiného soustředit. Navíc se stal centrem pozornosti všech lidí - zavázal se každý rok platit sedm tisíc dvě stě dolarů jako pomoc pro Jugoslávii. Do New Yorku přijel jakýsi jeho synovec, Sava Kosanovič. Začal Teslovi doručovat dopisy, protože si myslel, že by vynálezcově jméno mohlo srbské záležitosti vydatně pomoci.

„Já jsem Srb, ale mou domovinou je Chorvatsko, Savo. Tomuto světu moc nerozumím. Neplet' mě proto ještě více. Stačí mi jen vlastní rozum a to, co dělám. Nepodnikej nic pod záštitou mého jména, synovce. Mír mezi národy! To je jediný sentimentální úkol, kterému jsem ochoten propůjčit své jméno."

O rok později Teslu navštívil jugoslávský princ Peter II., žijící v exilu. Přišel za ním do jeho podivného domova. „Věřím, že budu žít do té doby, než se vrátíte zpět do svobodné Jugoslávie," řekl mu Tesla. „Jsem hrdý na to, že jsem Srb a Jugoslávec. Přesto chci udržet jednotu všech Jugoslávců - Srbů, Chorvatů a Slovinců. A nyní mě musíte omluvit, Veličenstvo, moji holubi mé potřebují."

Na večírku, konaném u příležitosti Nikolových narozenin na začátku července, poslal Kaempffert Williama Laurence, aby tam zastupoval *Times* a aby navrhl Teslovi smír. Laurence, který Teslu obdivoval, už před rokem navrhl, aby ministerstvo obrany uvolnilo dva miliony na Teslův projekt „impregnované zdi", která měla být postavena kolem celých Spojených států. Nedostal od ministerstva žádnou odpověď.

kapitola 34

Pokaždé, když starý pán uviděl recepčního, zapomněl na všechny dobré způsoby. Mezi těmi dvěma panovala neuvěřitelná nenávisť, kterou nikdo cizí nemohl pochopit. „Hotel New Yorker je stejný jako ta Herakleitova řeka... Pamatujete si na ni, Swezey?“ „Ano, Herakleitos řekl: Nevstoupíš dvakrát do téže řeky.“

„Přesně tak, chlapče. Ano, Kennetho! Tenhle hotel je jako ta řeka - stále se mění, stále plyne, ale některé věci zůstávají stále stejné. Ta zmije je tu neustále!“ Otočil se směrem na recepčního a drze se na něj zazubil.

Swezey ho uchopil za ruku a snažil se ho zdvořile dostat odtud. „Nechtě mě!“ křičel. „Ruce pryč! Já ho znám! A on ví, že ho znám! Řekněte panu Hooverovi, že pro něj mám novinku,“ křičel přes rameno na recepčního, který zmateně zvedal obočí. „Už žádné pletichy, vy štěnice! Předějte můj vzkaz!“

„Pane Teslo!“ naléhal Swezey, když ho konečně dostal ze dveří ven. Potom, v dostatečné vzdálenosti od roztrhané markýzy nade dveřmi, řekl: „Přece nechcete, aby nás z toho hotelu vyhodili, pane Teslo, když už jste tak daleko.“

Tesla ztuhl uprostřed chůze. Otočil prudce hlavu dozadu a se smíchem zavolal: „Moje šance, že mě někdo vyhodí z tohoto hotelu, není větší než šance červa, že ho vyhodí z pekla!“

I když to znělo hrozivě, zdálo se, že tento odhad byl velice přesný. Uběhly dva roky a Teslova extempore začala být legendární. Většina hostů se mu vyhýbala. Rodiče zakazovali svým dětem, aby s Teslou mluvily. Jedno odpoledne jel „šílenec“ s jakousi dámou. Ta dole ve vestibulu poznamenala: „Vypadáte stále tak mladě, pane Teslo. Jak to děláte?“

„Každý den se kochám pohledem na takovou krásu, jako jste vy sama, madame. Děkuji vám za kompliment, ale především vám děkuji za vaši starostlivost.“

Během vánočních svátků roku 1942 zaklepali na Teslovy dveře dva vědci. Jeden se představil jako zaměstnanec Americké hutní společnosti, firmy, která se jako poslední zajímala o Teslu v obchodních záležitostech.

Churavý vynálezce je přes pootevřené dveře informoval, že pouze na své narozeniny měl lepší náladu. Rekl jim, ať mu nechají své vizitky a že jim pošle pozvánky.

„Kolik je sto třináct na třetí?“ zeptal se ho laškovně jeden z nich.

Tesla si položil ukazováček na spánek a vyhrkl astronomické číslo - 1 442 897. Padla další otázka a následovala další správná odpověď.

„Víte, pane Teslo, naše vybavení se nevyrovná vašemu mozku. Řekl jsem tady Snellingovi něco o vás. Potřebovali bychom vás jen jako pomoc při několika málo pokusech. Mohli bychom při tom sedět i dole ve vestibulu, pane.“

Tesla opět podlehl své ješitné, prastaré a všudypřítomné slabosti. „No dobře, pánové,“ zasmál se, „pokud vám nebude vadit několik holubích pírek, můžete se posadit i tady u mě.“

Dveře se otevřely. V místnosti stále bleďá, vyhublá a nahrbená postava, stále ale ve své působivé výšce, oblečená v kdysi elegantním černém županu. Tesla ustoupil kousek dozadu a s úsměvem na rtech ukazoval svými dlouhými prsty na dvě židle. Každá z nich stála na jedné straně dveří.

Oba dva byli dopředu informováni - Tesla žije ve své poustevně spolu s holubou. Tucty jich vrkaly a štěbetaly v útulných klíčkách. Vzadu v místnosti byla důvtipná klíčka se zabudovanou sprchou. Místo, kde Tesla holuby ošetřoval, bylo lemováno různými kusy látek. Byla to jakási nemocnice, tak se nebylo čemu divit. V místnosti byl cítit jakýsi dezinfekční přípravek.

„Mají se tu jako v bavlnce.“ Vynálezce hovořil vysokým a monotónním hlasem. „Po několika letech, co mě ostatní lidé zneužívali, už mě nebaví zabývat se humánností a jejími uskoky.“

„Čistá matematika nezná žádné uskoky,“ namítl Harding.

„No, no, nemluvíte správně zaměřeně, jak by se slušelo na pravého následovníka Einsteina.“ Tesla otevřel jednu klec a vyndal vrkajícího holuba.

„Hardingu, vidíte, myslí si, že chcete překonat Einsteina,“ řekl Snelling. „Napřed jsem si byl jist, že nemá pravdu, ale teď už jsem na vážkách.“

„Chcete pomoci s těmi vašimi těžkopádnými stroji! Vašimi mechanickými mozky!“ Tesla se jim viditelně posmíval. Posadil se a hladil holuba. „Vynalezl jsem automatické ovládání a roboty, ještě když vy jste byli ve školce. Posad'te se, pánové!“

Snelling s Hardingem ho poslechli.

„A co se týče mých technologií schopných ohrozit lidstvo, nabídl jsem své převratné vynálezy nejprve ministerstvu obrany a až po jejich odmítnutí jsem začal přijímat jiné nabídky. Mým prvotním záměrem bylo vždy zajistit, aby byl tento národ ze všech nejlepší.“ Usmál se a lehce se i s holubem zahoupal na židli. „Kdyby byly mé úspěchy vůdci tohoto národa lépe oceněny, žádný Hitler nebo Mussolini by se nemohl nikdy objevit. Prostě bychom je nemohli tolerovat!“ Jeho tvář ztuhla a zkrivila se rozčilením. Pak, přestože se ani nepohnul, se napětí v obličeji uvolnilo a Tesla před sebe upřeně zíral. „Až mě zavolá prezident, poskytnu mu svou zbraň. Je stále připravena, pánové, i když je možná trochu robustní, ne? Ale podobně jako Cyranův meč bude smrtonosná, dokud má ruka nevychladne!“ Poplácal lehce holuba a pohlédl po očku na postel. „Je to meč s otrávenou špičkou, hanebně otrávenou špičkou.“ Opět se podíval na oba své hosty svýma divokýma očima.

„Zapomeňte na to! Jako bych nic neřekl,“ vykřikoval a střídavě se díval na postel a na ně. Prudce spojil obě ruce a začal si je mačkat. Opět se ovládl.

„Kdyby obchodníci měli jen malé příjmy místo obrovských zisků, tento svět by, pánové -“ Zasmál se směrem na ně. „Považuji vás za gentlemany. Ano! Tento svět by byl mnohem lepší,“ řekl Tesla s jemným cynismem v hlase, „než ti nejlepší gentlemani.“

Tuto noc nebyl poprvé sice tak přesvědčivý, zato byl však okouzlující. Do rána dovolil, aby se podívali na některé jeho papíry. Druhý den přišli znovu, jak se domluvili, ale po dalších třech návštěvách začal být Tesla poněkud jízlivý. Rozčiloval se bez sebemenší příčiny. Při jejich poslední návštěvě Snelling protestoval: „Dáváme přednost argumentům před hrozbami, Teslo!“

Šedivý vynálezce zvedl ruku a nechal holuba, ať odletí. Oběma rukama se opřel o ošoupané čalouněné křeslo. Zdálo se, že jeho postava sahá až ke stropu. V mžiku se celý natáhl, bez jakýchkoliv známek bolesti, do celé své hrozné výšky.

„Jsem zvyklý, že mě lidé vašeho druhu oslovují ‚pane Teslo!‘“ zakřičel. Pak se pomalu zklidnil a pokračoval. „To bych požadoval i na těch, kteří by mě popravovali!“ vyštěkl a bleskurychle přesunul svůj zrak z podlahy na tváře svých hostů, „I na samotném ďáblu! A teď odejděte,“ přikázal jim z dostatečné vzdálenosti, kterou si tyto potencionální bacilonosiči zaslouhovali.

Na vzdálených kostelních věžích odbíjela půlnoc. Scherff šel do postele, kde už lehce oddychovala jeho žena. Žil s ní už dvacet tři let. Kdyby se probudila, když nebyl doma, určitě by mu to nikdy neodpustila.

Je pravda, že si už několikrát vychutnala, když z něj udělala plačícího, třesoucího se a hroučícího se muže. V těch chvílích proklínal Teslu a každý dolar, který ztratil, pak znovu vydělal a znovu přenechal tomu šílenému čaroději. Ale nikdy mu tato přísaha nevydržela dlouho. Vždycky ji odvolal. Ano, mohla mu odepřít to, co jen ženy odpírají, a stejně ho Tesla nakonec ulovil zpátky jako rybu na udici.

Nyní byla tato pomyslná udice opět v činnosti. Scherff vstal, pokrytý studeným potem. Oblečení a boty měl sbalené ve velkém kufru v předsíni. Než se motor auta dostatečně zahřál, převlékl se uvnitř z pyžama a županu. Vše bylo připraveno pro cestu na Manhattan. Další den byl Silvestr. Musel by utrácet peníze za večeri a oslavy, zatímco výsledek jejich boje závisel na... oťrásl se při představě, co je ještě čeká.

„Ale já jsem se narodil, abych byl normální člověk!“ stěžoval si chladným a vzdáleným hvězdám nad hlavou. „Normální člověk,“ trval na svém a udeřil do volantů s takovou silou, že slzy, které mu stékaly po tváři, mu z kropily jeho bílé klouby na prstech.

„Vzchopte se, Scherffe!“ uslyšel Teslův hlas. „Kdybyste se pro tuto práci nehodil, nikdy bych si vás nevybral!“

„Ano, pane Teslo!“ zašeptal hlasitě do prázdného auta, se zakalenými očima. Narovnal se a utřel si rukávem oči.

Tesla věděl, že nemá cenu utíkat. Jediné, co mohl udělat, bylo překvapit je a předstírat, že je sužován nemocí, pak se odrazit a - znenadání - poskytnout model a přesný popis použití patentovému úřadu. Ministerstvo obrany mohlo hrát roli jakéhosi hlídače. Kdyby ho ministerstvo tak důkladně nesledovalo, mohl klidně mluvit s prezidentem nebo jeho ženou, která byla tak laskavá a zvědavá a chovala se ještě podle starých způsobů. Ženy jsou skutečně andělé. Andělé a čarodějnice. Oddělit tyto dvě vlastnosti od sebe by bylo zbytečně vyčerpávající. Ale Scherff už tu měl dávno být! Vždycky chodí pozdě, pokud nechodí naopak brzo. Příliš brzo.

„Ale co když -“ vyhrkl Tesla nahlas. „Co když jsou v tom Němci? Co když není Amerika na tohle zlo ještě připravená?“

Byl velice nervózní.

Konečně se ozvalo zaklepání.

„Jednička je dokonalé číslo, Scherffe.“ Otevřel dveře a uviděl svého na smrt bledého asistenta. „Doufám, že jdete sám.“

„Jste připraven mě vyslechnout, pane Teslo?“

„Pane Scherffe, když mi dáte dostatečnou dobu, jsem připraven na všechno - škoda jen, že tato podmínka není splněna.“ Aniž by se nadechl, pokračoval: „Neříkejte nahlas nic, co je důležité.“

O pět hodin později Nikola v suterénu spadl ze stoličky. Scherff rychle zahodil tranzistor a lupu, se kterou pracoval, přiskočil a svého šéfa pomalu a opatrně položil na studený beton.

„Nepomáhejte mi, sakra! Podívejte, Scherffe, zničil jste si tříhodinovou práci!“

Scherff se rozčileně odvrátil.

„Promiňte. Bylo to ukvapené,“ zamumlal Tesla. „Zlobím se sám na sebe! Cožpak to nevidíte? Děláte svou práci skvěle, člověče!“ Zvedl téměř zoufale oči a zeptal se ho: „Proč mi chtějí vzít moje nástroje, když jsem se je konečně naučil ovládat? Proč, Scherffe?“

Scherff se postavil, sepnul ruce a klidně se podíval dolů. Pak udělal váhavý krok a náhle se uchopil za zbytky vlasů na hlavě. „Nechtějte, abych vám vysvětloval takové věci, Teslo!“ zaječel. „A řeknu vám to třeba stokrát: já jsem se narodil jako normální člověk. Vy jste zneužil moji bytost! Já to nechci. Peníze, pověst, láska a důvěra mé vlastní ženy, pohodlné stáří - všechno jste mi to vzal. Nikdy vám to nebudu vyčítat, už nikdy, ne do té doby, než jeden z nás zemře. Jenom mě, prosím vás, už nikdy nežádejte, abych vám tyhle věci vysvětloval.“

„Souhlasím,“ ozval se hlas z podlahy. Potom, po chvilce hrobového ticha, opět promluvil: „A teď prosím, pokud vám to nebude zatěžko, pane Scherffe, mohl byste podržet tuhle stoličku? Už se mě nemusíte dotýkat.“

„Omlouvám se, ale musím vás odvést do vašeho pokoje, pane Teslo,“ řekl Scherff a pohlédl na hodinky. „Už je dost pozdě.“ Podíval se do pichlavých modrých očí, ve kterých

jako by se zračila celá věčnost, kterou asi nikdo z živých neprohlédne. Oči na něj upřeně hleděly a ne a ne se odvrátit.

O tři dny později čekal Scherff na Dr. Rado, který se měl vrátit. Pak zanechal na Teslově posteli vzkaz. Bylo na něm napsáno: „Někdo ukradl paprsek.“

„To nás přece nemůže překvapit, Scherffe. To nás nemůže překvapit!“ smál se Tesla s hrůzou v očích. „V kurníku máme lišku,“ žvatlal. „Naše jediná naděje je hospodář.“ Podíval se svýma zářícíma očima na Scherffa a zeptal se. „Víte, že Mastrovič vytváří dokonalý portrét bez modelu? Nevíte? Oh, vážený pane, on říká, že bustu dokončí beze mne. Dovedete si to představit? Takhle na dálku? Potřebuje jen několik skic, které si nedávno udělal. Podejte mi je, támhle v první zásuvce. No, přineste to sem celé!“

Scherff přinesl poslušně celou zásuvku. Nikola rychle prolistoval všechny stránky a na jeho bílém obličejí se objevil lehce zvědavý výraz. „Ano, tady jsou,“ poznamenal a zasunul dva papíry do velké obálky. „Mohl byste, prosím vás, olíznout známku, Scherffe? Nemohu si dovolit takhle riskovat, co se týče hygieny.“

Tesla se přemýšlivě ještě chvíli díval na svého oblíbence, pak odvrátil zrak a zamumlal: „Dejte to mezi poštu s normálními státními razítky, pak vám řeknu další. Ale opravdu si pospěšte. Chtěl bych tu být, až naše práce bude dokončena!“

Scherff, který byl natolik vystrašen, že ani neukázal známku pochopení, popadl obálku ze stolu a šel ke dveřím.

Odemkl si a vyjel výtahem až na střechu. Klopýtal mezi špinavými komíny. Našel střešní dveře do další budovy otevřené. Vstoupil dovnitř. Z této vedlejší stavby vystoupil mezi dav lidí dole na chodníku. Přešel kolem jednoho bloku, pak si zavolal taxi a jel až do New Jersey. Řidiči dal takové spropitné, jaké by mu dozajista dal Tesla.

„Praktické využití patentů Nikoly Tesly?“ Patentový úředník si mnul ušní lalůček a obdivně pískl. „To je patrně vzácnější, než najít pořádný kus zlata ve vaší peněžence, pane... Scherffe. Hmmm. Vypadá to nadějně. No, tak nám ukažte, co vymyslel starý doktor Pohroma tentokrát.“

V okamžiku, kdy Scherff opustil budovu patentového úřadu, přišel k úředníkovi podsaditý muž ve dvouřadovém obleku a ukázal mu odznak. „Asi si budete tohle chtít ověřit. Tady máte číslo. No, zvedněte sluchátko. Národní bezpečnost si žádá, abyste tuto obálku nerozpečtil, pane, a číslo, které jste jí přidělil, přidělte jinému zákazníkovi. Nikdy jste toho muže neviděl, ani obálku, kterou přinesl. A tohle -“ vytrhl velkou obálku z rukou šokovaného úředníka - „tohle se tu nikdy vůbec neobjevilo.“

Tesla uviděl ve vestibulu reportéra.

„Dobry večer, pane Teslo,“ řekl novinář, zřejmě s několika veledůležitými otázkami na jazyku.

„Myslíte?“ zeptal se ho zamyšleně Tesla.

„Prosím, nerozuměl jsem, pane?“ odpověděl muž, když zvedl oči od svého zápisníku.

„Myslím, že už je později než večer, příteli. Myslím, že je dlouho po půlnoci, ne?“

„To není možné, pane. Z kanceláře jsem odešel už v půl jedné. Děláte si legraci, ne, pane Teslo? Pane Teslo, mohl byste se, prosím posadit?“

Tesla se na reportéra spiklenecky usmál. „Jedna moje část by si sedla ráda. Ano. Víte, umíte číst moje myšlenky, ale to není telepatie! Není to ani voodoo, ani duhaření, nebo krádeň cizích papírů! Ne! Ne! Vůbec ne!“ Začal šťouchat reportéra do hrudníku a strkal ho k recepčnímu pultu svým dlouhým špičatým ukazováčkem. „A přesto,“ řekl s vykulenýma očima, „kdybych se řekněme rozhodl vás zavraždit, ihned byste to poznal!“ U úst se mu tvořila pěna. Už se ale na vystrašeného reportéra ne díval. Místo toho mu hleděl přes rameno na recepčního, který vypadal velmi neklidně.

„Ale není mozek báječná věc?“ zeptal se. Přejel očima celou halu a přišel k recepčnímu. „Jak já jsem pyšný na to, co lidé na této zemi vymýšlejí! Vůbec se mi odtud nebude chtít odejít! Skutečně ne!“ Měl slzy na krajíčku. Reportér zamrkal a vyběhl ven.

„Vy!“ osopil se na něj Tesla a uchopil do ruky svou hůl - zablokoval východ z recepce do zadní místnosti a přitiskl úředníka k pultu. „Vy mizero! Zachoval bych se lépe, kdybych byl ještě v krátkých kalhotách!“

Úředník se natáhl po telefonu. „Nechtě toho!“ Tesla zachytil jeho zápěstí svou holí. Recepční ustrašeně stáhl ruku zpět.

„Konečně mi věnujte náležitou pozornost! Vy jedna mizerná slizká sraženino! Teď mě poslouchajte!“ Nikola strhl z konce své hole gumový nástavec a ostrou špičku přiložil k úředníkově bradě. Přitiskl vykuleného muže ke zdi.

„Rekňte svým přátelům, že mohou udělat, cokoliv budou chtít. Cokoliv! Rozumíte? Ale vězte, dnes v noci a i další dny jsem stále ještě na této zemi, můj chlapče, Kerrigane, která se stará a krmí mé holuby!“ Položil na pult dvacetidolarovou bankovku. „Rozuměl jste mi?“ zašeptal, a když recepční něco zahuhlal, dal hůl dolů.

„Děkuji vám.“ Tesla se dotkl prstem svého klobouku a odešel k výtahu.

Tu noc snědl jedno jablko. Když důkladně prohlédl ohryzek, položil ho na klec jednoho nemocného holuba. „Jako zakázané ovoce, přátelé. Jsem unaven. Jste i vy tak unaveni?“ zeptal se mlčících zdí. „Ne. Nepřítel je vždycky připraven. To je přesně jejich trik - mít plno sil, zatímco já - já už dál nemůžu.“

Padl na postel a ráno se vzbudil s nutkavou potřebou mluvit s Kerriganem. Zavolal do Western Union a chtěl hovořit se svým poslem. Kerrigan znovu mluvil s někým jiným. Nakonec přišel do Teslova pokoje jiný posel a převzal od něj tlustý dopis.

„Přímo do jeho rukou, prosím vás!“ opakoval naléhavě Tesla ze dveří, než opět padl do postele.

O hodinu později se chlapec vrátil. „Na této adrese žádný Samuel Clemens nebydlí, pane Teslo,“ trval na svém chlapec.

„Samuel Clemens tam nebydlí? Ale ale, chlapče, copak neznáš Marka Twaina? Dal by ti velké spropitné, kdyby viděl, cos mu přinesl. Houston Street, číslo 46. Zkus to znovu, chlapče.“

Poslíček opět odešel. Tesla za sebou zamkl, opřel se o dveře a zašvitořil: „Ještě včera tady seděl. Říkal, že nemá peníze. Co mu takhle trochu vypomoci, vy moji miláckové?“ Díval se na holuby. Slétali se k němu na okno ve velkých houfech.

Skoro nemohl dojít ke dveřím a pak ani nepoznal svou návštěvu. Později si uvědomil, že je to ten poslíček, kterého si zavolal. Tentokrát mu chlapec tvrdil, že dům číslo 46 na Houston Street vyhořel už v minulém století a že Samuel Clemens zemřel už před více než třiceti lety.

„Pořád si vede svou. Povaleči, idioti a vrazi! No, když nedokážeš vzkaz doručit, tak si ho nech. Já ho nechci!“

„Ale pane Teslo,“ odpověděl udiveně chlapec, když otevřel obálku, „je tam přes tučt pětidolarových bankovek, pane. Přeci nemůžu -“

„Odejdi! Slyšíš? Běž ode mě pryč - běžte všichni pryč!“

„Ano, pane,“ poslechl chlapec a rychle odešel.

„Clemens je mrtev? To není možné! Vždyť včera v noci - přímo tady v tom křesle...“ Pokyvoval hlavou. Ozvalo se další zaklepání. „Co je? Co se děje? Proč mě nenecháte na pokoji? Mám hodně, hodně práce.“

Byl to Scherff.

„Co? Patenty na úřad? Poslal jsem vás na patentový úřad? Ach, ano. Ano, samozřejmě že jsem vás tam poslal. To je v pořádku, pojd'te dál. Ale nechod'te až ke mně, prosím vás. Tak co se děje? Proč šeptáte, člověče. Už mi není dvacet!“

„Proč se neposadíte, pane Teslo?“

„Proč pořád všichni chtějí, abych seděl! Člověk by si myslel, že je to nějaký večírek!" Náhle se kolem sebe zmateně rozhlédl. „Scherffel!" zvolal zoufale s výrazem blížící se záhuby v jeho modrých očích. „Je všechno v pořádku, člověče?"

Scherff se na něj podíval a uvědomil si, že musí vyložit karty na stůl. „Myslím, že jsme udělali, co jsme mohli. pane. Napadlo mě, že bychom to tu mohli trochu sbalit a naposledy zamést. Už naposledy, pane Teslo."

„Ano, to je dobrý nápad, Scherffe. Velmi dobrý nápad. Přece to nemůžeme nechat jen uklízečkám, že ano?" Zamrkal a chytil se kliky u dveří, aby udržel rovnováhu.

„I když bych mohl snadno - já sám, chci říci -"

„To je nesmysl, pane Scherffe, všechno jsme až dosud dělali společně - za každé situace, ne?" zeptal se ho třesoucí se vynálezce s úsměvem na rtech.

„Moje řeč, pane Teslo," odpověděl Scherff a dal se do práce. Ještě ve výtahu měl Tesla pocit prázdnoty, ale když už byla místnost zamčena, všechno jako by bylo dávno pryč. Ten pohled ho zcela vyčerpával. Sesunul se na stoličku.

„Docházejí mi síly. Omlouvám se, pane Scherffe. Zkazil jsem naši hru?"

„Ani na okamžik, pane Teslo. Vlastně - je to těžké, klidně jsme mohli vyhrát!" Když Tesla vstal, chytl Scherffa za loket a přitiskl se k němu. Scherffovi se začal chvět dolní ret.

„Neutěšujte mě, mladý muži!" vykřikl vysokým a podivně nadějným hlasem.

„Vy jste mě nikdy neutěšoval, pane Teslo - a jen jednou jsem vám neřekl celou pravdu, pane." Scherff se napřimil. „Donesl jsem na úřad patent na váš paprsek. Špioni uloupili prototyp."

„Ale jací špioni, čí špioni?"

„To nevíme, pane."

„No dobrá, Scherffe," zahuhlal Tesla. Za pomoci Scherffovy ruky vstal. „Bez zesilovacího vysílače je paprsek na nic. A i kdyby se jim ho podařilo postavit, bez popisu použití v patentu nemůže nikdy paprsek získat takovou přesnost, která je potřebná pro jeho realizaci. A za to se modlím."

„Ke komu se modlíte, pane Teslo?"

„K bohu mého otce! Tak, stačí vám to?"

„Více, než si myslíte." Scherff se podíval Teslovi do očí, které byly zakalené bolestí. „To slovo jste řekl přede mnou teprve jednou."

„Pane Scherffe," řekl Tesla a zamrkal, „to proto, že jsem měl teprve první důvod, proč ho říci."

„Dobře, věřím vám, pane Teslo. Není žádný důvod, proč byste mi měl říkat více. Myslím, že pro dnešek jsme s naší prací skončili/'

„Ta nikdy neskončí, Georgi! Nikdy! Ale čas od času si musíme trochu odpočinout. To si pamatujte. Současnost může patřit jim, ale budoucnost, pro kterou jsem skutečně pracoval, patří mně!" Mrkl na svého někdejšího účetního, který zavřel dveře do suterénu, zamkl je a zašeptal: „Amen."

Bylo už pozdě. Tak pozdě, že už bylo vlastně brzo. Vzbudil se na židli. Připadalo mu, že do jeho ztuhlého těla píchají tisíce jehliček. Rovně se posadil a jehličky přešly na jiné místo.

Napadlo ho, že Kerrigan je asi někde pryč, protože za oknem křičeli snad všichni holubi z celého New Yorku. Roztáhl závěsy a sáhl do své poslední rezervy. Z posledních sil otevřel okna a na podlahu začal rozhazovat semínka a krmil holuby tak dlouho, dokud se mu nezdálo, že snad prasknou.

Pak se svlékl a sem tam hodil na podlahu další semínka. „Ano, úplně vás rozmazlím. Vás a Roberta - vás jediné jsem rozmazlil. Sezobejte to všechno, drahouškové. Zítra vám přinesu víc." Lehl si na postel.

„Pokojská bude mít co dělat!“ zasmál se. „Tak co je nového? Tkaničky do bot s kovovými konci?“ vykřikoval a opřel se o polštáře. „Proč jsem vlastně nevyalezl někdy něco takového? Proč?“

Jako by chtěl odpovědět na jeho otázku, jeden holub mu vlétl do postele a usadil se mu na rameni. Přidal se k němu ještě jeden. Pak dva další. Nakonec byla celá postel pokryta nadšenými ptáky, kteří pokukovali na ještě šťastnějšího muže.

„To je ono! Odpověď i otázka zároveň!“ řekl. „Děkuji vám, ano, jsem nejšťastnější člověk pod sluncem, děti moje. Můžete tu dnes zůstat, jak dlouho budete chtít, jak si budete přát. Ale varuji vás, já v noci moc nespím. Budu vás svým vrtěním vyrušovat, to je jisté. Určitě se na mě -" dlouze zívl -" budete zlobit.“

Celá stodola spala. Na jeho bosých nohou se stále třpytila rosa. Alladin, který byl nervózní z jeho přítomnosti, byl jediným zvířetem, jež bylo vzhůru. Jeho bílá hlava zářila ve tmě, jeho kopyta dusala holou zem. Když Nikola přehodil přes trám provaz, vzbudila se i ostatní zvířata. „Jak bude asi takový malý chlapec umět uvázat katovskou smyčku?“ dívala se tázavě zvířata.

Snažil se žít s pocitem, že zabil svého vlastního bratra. Ale nakonec - všechno tomu nasvědčovalo - bylo snadnější zemřít. Zvířatům se to ale nelíbilo. Aladdin ržal a řehtal. Krávy bučely, ovce bečely, slepice kdákaly a husy kejhalo. Bylo to téměř komické. Téměř, ne úplně.

Rychle se pohmul, protože věděl, že jeho odvaha mu nikdy dlouho nevydrží. Stál na stoličce. Provaz pevně kolem krku. Řekl nahlas bratrovo jméno, omluvil se a už se chystal pravou nohou podkopnout stoličku, když v tom ho vyrušil nějaký pleskavý zvuk. Na okamžik si myslel, že už je po všem a že je mrtev - viděl kolem své špinavé duše mávajících křídla.

Otevřel oči. Stál ještě na stoličce, ale holubi, kteří spali na trámech a ve vikýři se slétli kolem něj a vytvořili tak kolem jeho těla hřejivý a láskyplný plášť z peří. Z d'ábla se tak stal nakonec anděl.

Probudil se ve svém pokoji v hotelu New Yorker. Asi tucet holubů bylo stále s ním na posteli. Protřel si oči a uviděl dva vědce, kteří ho před časem navštívili. Jeden z nich držel v ruce injekční stříkačku.

Podíval se nad sebe a uviděl další známou tvář, jak se na něj usmívá. Byl tu i recepční. Ucítil, jak ho čísi ruce přidržely a jak do jeho těla pronikla jehla.

Clemens seděl na téže židli jako předešlou noc a v ústech žmoulal nezapálený doutník.

„Tak tady jsi, Samueli, ty starý d'áble! Věděl jsem to. Řekl jsem tomu chlapci, ať ti donese peníze. Dostal jsi je, Same? Co? Víš, že na tom nejsi nejlépe, a proto - co? Že se ti daří dobře? No, to rád slyším. Prostě mé napadlo, že jsi... Oh! Teď to chápu! Říkáš, že já na tom nejsem nejlépe. To není žádná novinka, Clemensi. Jsme oba zvyklí na něco jiného. Ani jsem, Same, nevěděl, že máš rád holuby. Samueli - tohle je, Clemensi - ten pták co ho máš na rameni, Same! Vypadá jako moje - moje - Seraphina! Můj andílek! Ty ses ke mě vrátila! Drahoušku, láska moje!“

Holub roztáhl křídla a odkryl tak svou sametově hebkou hrud'. Otevřel svůj překrásný zobáček. Ozval se ostrý a nepříjemný zvuk. Začepýřil se na Clemensově bílém rameni. Z očíček mu vycházela záře. Ty nejjasnější modré paprsky ho na okamžik zcela oslepily.

Holub opět zakřičel, roztáhl křídla a vzletl do vzduchu. Vzdálenost mezi nimi byla příliš velká. Pohyb jeho křídel se zpomalil a zdálo se, že se zastavil ve vzduchu. Jako by se podivně zastavil čas. Snažil se vstát, aby mohl jít k němu.

Opět ucítil píchnutí. Ale Seraphina už byla pryč. Teď ho to téměř nezajímalo. Z posledních sil se Tesla v posteli nadzdvihl a na chvíli omdlel. Potom ucítil závan křídel nad obličejem. Otevřel oči a uviděl, jak Clemens ve svém bílém obleku vstal, celý zářící, jako okvětní lístky bílé růže. Náhle ji ucítil, uslyšel. Byla příliš blízko, než aby ji uviděl, ale cítil její teplo, podobné elektrickému jiskření, ve kterém se mnoho let doslova koupal. Snad se vrátila.

„Miláčku," vykřikl, když se začal vznášet nad postelí. Holubi přilétali a odlétali otevřenými okny, které propouštěly světlo i energii, vzlétali k nebi - které nebylo modré, ale bílé. Vířící křídla, lesknoucí se proti bílé obloze, chvíli světlo přijímala, chvíli zase odrážela, podobně jako částičky hvězdného prachu.

Epilog

5. ledna 1943 se na dveřích Teslova pokoje v hotelu New Yorker objevila cedulka s nápisem „Nerušit“. O tři dny později našla pokojská Alice Monahan, která porušila zákaz na tabulce, Teslu mrtvého. Na jeho vyhublé tváři byl klidný výraz. Lékař odhadl dobu smrti na půl A jedenácté v noci 7. ledna. Pravděpodobná příčina: trombóza věnčitých tepen. Zpráva uváděla, že Tesla zemřel ve spánku, za „záhadných podezřelých okolností“.

Dva dny po tom, co bylo jeho tělo nalezeno, si vyměnil agent FBI jménem Foxworth z newyorské městské divize s ředitelem FBI v New Yorku několik naléhavých telegramů. 9. ledna agent Foxworth psal:

Pokusy a výzkum Nikoly Tesly ukončeny. Špion - pan Nikola Tesla, jeden z největších světových vědců v oblasti elektřiny, zemřel 7. ledna 1943 v hotelu New Yorker ve městě New York. Během svého života provedl mnoho experimentů, týkajících se bezdrátového přenosu elektrické energie - čemuž se většinou říká smrtící paprsek. Podle informací jistého ‚X‘ z New Yorku se Teslovy poznámky, spisy a vzorce nacházejí spolu s nákresy přístrojů v soukromém Teslově vlastnictví. Byly podniknuty kroky směřující k jejich záchraně před rukama lidí, jež nemají kladný vztah k válečným snahám Spojených národů.

Velice neobvyklým zásahem pověřila FBI Úřad pro společné vlastnictví konfiskací Teslova majetku, podle Zákona o ochraně, vydaného ÚSV. Washingtonský výbor též zaslal pověřovací telegram příkazující zatknout některé Teslovy spolupracovníky, kteří odnesli část Teslových písemností, ještě než stačil ÚSV zasáhnout. 9. ledna odvezl ÚSV na dvou nákladních autech majetek z Teslových pokojů i ze skladiště v suterénu hotelu New Yorker. Vše bylo přidáno k třiceti sudům, které jsou ve vlastnictví ÚSV od roku 1934. Žádné vysvětlení, které by obhajovalo tuto nelegální konfiskaci, nebylo nabídnuto. Tesla se stal občanem Spojených států už před padesáti dvěma roky.

Všechna pozůstalost byla zapečetěna v Manhattanské skladovací a obchodní společnosti. Teslovi spolupracovníci, když získali povolení se na věci podívat, konstatovali, že chybí Edisonova medaile. Naposled byla spatřena v Teslově trezoru druhý den po jeho smrti. Oficiální odhad Teslovy pozůstalosti byl vyhotoven zvláštním výborem, skládajícím se ze tří důstojníků amerického námořnictva a jednoho úředníka pro námořní plavbu. Byl přítomen i Dr. John Trump, specialista na elektrotechniku a pomocník Národního výboru pro obranu a výzkum Úřadu vědeckého výzkumu a rozvoje.

„Podle mého názoru,“ psal Trump ve své zprávě, „neexistují mezi Teslovými písemnostmi žádné vědecké poznámky, náčrtky nezveřejněných postupů a přístrojů, které by mohly mít velký význam pro tuto zemi a které by se mohly stát hrozbou v nepovolaných rukách. Nevidím proto žádný technický nebo vojenský důvod, proč by měl být tento majetek dále střežen.“

Trumpova zpráva byla doplněna úryvky Teslových poznámek, které pravděpodobně nechal zhotovit podle fotografií nebo mikrofilmů Úřad pro námořní plavbu. Originály byly opět zapečetěny a nejspíše převezeny lodí do Bělehradu v Jugoslávii, kde mělo být postaveno Teslovo muzeum.

FBI oficiálně uzavřela Teslův případ v roce 1943 a až do roku 1957 se o něj dále nezajímala. Během této doby bylo provedeno několik útoků ze strany armády, která tvrdila, že o zprávě Dr. Trumpa je nutno pochybovat.

21. srpna 1945 byl armádní generál amerického letectva ve Washingtonu požádán Leteckou technickou službou, aby bylo umožněno civilistovi panu D. Fitzgeraldovi

zabezpečit „majetek, který byl zkonfiskován nepříteli". Ukázalo se, že Fitzgerald je Teslův někdejší spolupracovník, o kterém informoval agent FBI Foxworth ihned po Teslově smrti.

5. září napsal plukovník Holliday z Úseku pro vybavení, výzbroj a doplňky Úřadu pro společné vlastnictví, že Dr. Trump objevil nové fotokopie, které byly před mnoha lety armádou odmítnuty jako bezcenné. O těchto materiálech se diskutovalo „v souvislosti s otázkami národní obrany tohoto ministerstva" a mají být vráceny v dohledné době.

11. září obdržel plukovník Holliday dopis od ÚSV, ve kterém stálo, že tyto listiny - ne jen útržky, nýbrž fotokopie kompletních Teslových poznámek, týkající se smrtícího paprsku - „byly svěřeny Letecké technické službě do péče poručíka Roberta E. Houla. Jsou samozřejmě dostupné americkému letectvu pro využití při pokusech. Prosíme o jejich vrácení."

Tyto listiny už nikdo nikdy neviděl.

O několik měsíců později obdržel James Markham z ÚSV následující stížnost od plukovníka Ralpha Dotyho, hlavního důstojníka ve Washingtonu:

Tento úřad je ve styku s velitelstvím Letecké technické služby ve Wright Fieldu. Žádáme o sdělení, kde se nacházejí listiny po vědci Nikolovi Teslovi, které mohou obsahovat informace, nesmírně důležité pro zmíněné velitelství. Bylo nám řečeno, že váš úřad je má patrně v ochraně. Pokud je to pravda, prosíme o povolení, aby se na ně mohl zástupce Letecké technické služby podívat. S ohledem na obrovský význam těchto písemností bychom byli vděční i za informaci od jiných úřadů, které by vedly k jejich nalezení... Z důvodu naléhavosti této věci vám tento dopis bude doručen styčným důstojníkem.

Závěrečná část tohoto podivného textu je stejně jako jiné písemnosti držena vládou Spojených států v nejvyšší tajnosti.

Hodně toho bylo řečeno o využití Teslova výzkumu v Rusku. Mnoho odborníků tvrdí, že Sověti užívali amerických vzdušných vln pomocí tajného kódu, založeného na Teslově ZNF (zvláště nízká frekvence), ještě několik let před koncem studené války. Závěry týkající se posledních metod využití Teslových výzkumů by vyplnily několik knih. Něco z toho se podobá spíše sci-fi literatuře, což jaksí zpochybňuje Teslova génia, podobně jako články Juliana Haethorna před osmdesáti lety, přestože mu chtěl vlastně pomoci. Ale každý „fantastický" nápad se může přibližovat pravdě.

Často se mluví o tom, že američtí intelektuálové dostali mnoho milionů dolarů za tajný „Projekt Nick" a že Tesla byl vlastně duchovním otcem „Hvězdných válek", které strašily svět v osmdesátých letech.

Zdá se, že FBI střeží všechny informace týkající se největšího mozku, který tento svět kdy spatřil, v naprosté tajnosti.

Tento román končí Teslovou smrtí. Autor však doufá, že bude pouze dveřmi, které vedou do chodby plné dalších uzavřených místností. Na těchto dveřích se objevují nápisy: FBI, ONI, OSS, CIA, KGB. Na dalších jsou ale nápisy mnohem příjemnější. Některé dveře nemají žádné označení. Některé nejsou ani zamčené - například ty, za kterými se nachází rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydané osm měsíců po Teslově smrti. Soud oznámil, že Tesla je vynálezcem radiových vln. To je informace, která v této době patří spíše do učebnic dějepisu.

Za co ještě vděčíme Nikolovi Teslovi ve dvacátém století? O co jasněji by mělo zářit jeho jméno? To jsou otázky, které může životopisný román vyslovit - ale nikdy na ně nemůže odpovědět. Tento velký úkol leží na odbornících a historících. Vyhýbali se mu dost dlouho.

Poděkování

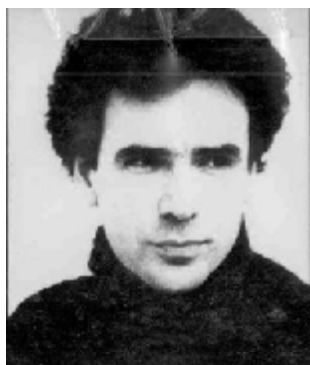
Jsem velkým dlužníkem Betty Ballantineové, která byla původcem první myšlenky na tuto knihu, a rovněž tak Kevinu Mulroyovi. Rád bych také poděkoval Kevinu McCrarymu za jeho neocenitelnou pomoc; dále Ernestu J. Potterovi z FBI; oddělení speciálních sbírek Muzea americké historie; Daisy Ridgwayové z instituce Smithsonian Museum; Tomu Allenovi; Kitty a Dilu Paisteovým; Evě Ballantineové; Bobu Bernardovi; knihovně Butler Library na Kolumbijské univerzitě; Rooseveltově knihovně v Hyde Parku v New Yorku; D. J. Boggsovi a jeho kolegům z knihovny Woodstock Library; a také Anně z Newyorské veřejné knihovny. Chci poděkovat Michaelu Reaganovi, mému vydavateli, za jeho podporu, která udržela tento projekt při životě; a cítím potřebu vyjádřit svůj vděk Alanu Schwartzovi, Kathy Buttlerové, Crawfordu Barnettovi a Karen Smithové z firmy Turner Publishing. C. J. Alcottovi chci poděkovat za jeho důkladnou pozornost, již věnoval detailům, a nejen jim. A konečně musím vyjádřit dík životopiscům Nikoly Tesly: Inez Huntové, W. W. Draperovi, Sky Fabinovi, Johnu O'Neilovi a zvláště pak Margaret Cheneyové, bez nichž by má kniha nemohla být napsána.

(obálka)

Tesla

Životní příběh jednoho z největších světových vynálezců

Jak žil Nikola Tesla, vynálezce a vědecký génius, už dnes bude vědět málokdo. A přesto jeho pestrý život vydal na mimořádně čtivý román. Syn prostého venkovského kněze srbského původu se vypracoval až na vrchol slávy, předváděl své vynálezy, přátelil se se slavnými osobnostmi, jako třeba s Markem Twainem, hostil i Sarah Bernhardtovou; zemřel však zapomenut jako žebrák. Historickou látku z přelomu století plasticky zpracoval a jako svou prvotinu vydal americký autor Tad Wise, jinak také novinář, herec a skladatel.

Tad Wise absolvoval Amherst College. Jako romanopisec, debutoval knihou TESLA. Věnuje se herectví, skládá písně, přispívá do novin a časopisů. Žije ve Woodstocku stát New York.

Z knižní podoby převedl [QWSAQ](#) 2003
Případné chyby v textu prosím oznamte na qwsaq@seznam.cz
